

שבוע פרשת ויקהל-פקודי
כ"א - כ"ז אדר ה'תשס"ז (11-17/03/07)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קה

זה המזמור אמר דוד כשהעלה הארון לעיר דוד ויהי משורר אותו לפני הארון, וכיפר כל הניסים שעשה במצרים והיאך שלח לפניו יוסף ובא לבית האסורים והוציא אותם עד שבא למעלה גדולה לאסור שרי פרעה בלי רשות פרעה:

א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּלוּ וּמְרוּלוּ לְשִׁיחוּ
בְּכָל־נַפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ יִשְׁמַח לָב | מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֹזוּ בַקְּשׁוֹ
פְּנֵי תְמִיד: ה זְכוּרוּ נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מִפְתּוֹ וּמִשְׁפָּטֵי־פָּיו: ו זַרַע אֲבֹרָתָם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צְוָה לְאַלְפֵי
דוֹר: ט אֲשֶׁר בָּרַת אֶת־אֲבֹרָתָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתָם מִתִּי מִסֶּפֶר כְּמַעֲט וַיְגַרְמֵם
בְּהַ: יג וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלַכָּה אֶל־עַם אֲחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אֲדָם לְעַשְׂקֶם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מְלָכִים: טו אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחֵי וְלִנְבִיאֵי אֱלֹהֵי־תִרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל־הָאָרֶץ
כִּלְמִטְהַל־לֶחֶם שָׁבַר: יז שָׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ לְעֹבֵד נַמְכָר יוֹסֵף: יח עָנָו בַּכֶּבֶל רָגְלוֹ כְּרוֹל בָּאָה
נִפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת בָּא־דְּבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפָּתָהּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים
וַיַּפְתַּחְהוּ: כא שָׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־קַנְיָנוֹ: כב לְאִסֹּר שָׁרְיוֹ בְּנִפְשׁוֹ וּזְקָנוֹ יַחֲפֵם:
כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיִּפַּר אֶת־עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמָהּ מִצְרָיו:
כה הִפְקֵד לִבָּם לְשֵׁנָא עַמּוֹ לְהַתְנַפֵּל בְּעַבְדָּיו: כו שָׁלַח מִשָּׂה עֲבָדוֹ אֶהֱוֶן אֲשֶׁר בָּחַר־בוֹ:
כז שָׁמוּבָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמִפְתּוֹתָם בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁד וַיַּחֲשֹׁד וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ:
כט הִפְקֵד אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם וַיִּמַּת אֶת־דָּגָתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרָדַיִם בְּחַדְרֵי מְלֻכֵיהֶם:
לא אָמַר וַיָּבֵא עָרֹב בְּנָיִם בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד אֵשׁ לַהֲבוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיִּדָּ
גַּפְנָם וַתֵּאֲנַתֶּם וַיִּשְׁפַּר עַץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֵא אֲרֵבָה וַיִּלַּק וַאִין מִסֶּפֶר: לה וַיֵּאֱכַל כָּל־עֵשֶׂב
בְּאֲרָצָם וַיֵּאֱכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם: לו וַיִּדָּ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיִּזְצִיאוּם בְּכֶסֶף
וַזָּהָב וַאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׁמַח מִצְרַיִם בְּצִאתָם כִּי־נִפְלַ פְּחָדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עַנְּוֹ
לְמִסָּד וְאֵשׁ לְהֵאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלֶחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ
מַיִם הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבָר קִדְשׁוֹ אֶת־אֲבֹרָתָם עֲבָדוֹ: מג וַיִּזְצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן
בְּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בְּעֵבֹר | יִשְׁמְרוּ חֻקּוֹ
וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

קו

זה המזמור קאי על הקודם, ואמר המשורר הודו לה' על שעשה לנו עוד ניסים מה שלא זכרנו מקדם כאשר מי ימלל גבורות ה' אם באנו לספר מי יוכל למלל הכל:
 א תללויה | הודו ליהוה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל־תְּהִלָּתוֹ:
 ג אֲשֶׁר־י שִׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכֹל־עֵת: ד זְכַרְנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמָךְ פִּקְדוֹנֵי בִישׁוּעָתְךָ:
 ה לְרֵאוֹת | בְּטוֹבַת בְּחִירֶיךָ לְשִׁמְחָה בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ לְהִתְהַלֵּל עִם־נַחֲלֹתֶיךָ: ו חֲטֵאנוּ עִם־אֲבֹתֵינוּ הֵעֵינּוּ
 הַרְשָׁעֵנוּ: ז אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרִים | לֹא־הִשְׁפִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רֵב חֲסִדֶיךָ וַיִּמְרוּ עַל־יָם
 בַּיַּם־סוּף: ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת־גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְעַר בַּיַּם־סוּף וַיַּחַרֵּב וַיּוֹלִיכֵם בְּתַהֲמוֹת
 כַּמַּדְבָּר: י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּנְאַלֵּם מִיַּד אוֹיֵב: יא וַיִּכְפּוּ־מִים צְרִיחֵם אַחַד מֵהֶם לֹא נוֹתַר:
 יב וַיֹּאמִינוּ בִּדְבָרָיו יִשְׁירוּ תְהִלָּתוֹ: יג מָה־רוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא־חָזְרוּ לַעֲצוֹת: יד וַיִּתְאוּוּ תַאֲוָה בַּמַּדְבָּר
 וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם שְׂאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רוּחַ בְּנַפְשָׁם: טז וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן
 קְרוֹשׁ יְהוָה: יז תִּפְתַּח־אָרֶץ וּתְבַלַּע דָּתָן וְאֶתְכֶם עַל־עֵדַת אֲבִירָם: יח וּתְבַעַר־אֵשׁ בְּעֵדְתָם לְהַכֶּה
 תְּלַהֲט רִשְׁעִים: יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּסֶּכֶה: כ וַיִּמְרוּ אֶת־כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכַל
 עֵשֶׂב: כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדֻלוֹת בְּמִצְרַיִם: כב נַפְלְאוֹת בָּאָרֶץ חָם נוֹרְאוֹת עַל־יַם־סוּף:
 כג וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לוֹלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עֲמַד בַּפָּרָץ לִפְנֵינוּ לְהַשִּׁיב חַמְתּוֹ מִהַשְׁחִית: כד וַיִּמְאַסוּ
 בָּאָרֶץ חֲמֻדָּה לֹא־הֵאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשְׂא יָדוֹ לָהֶם
 לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמַּדְבָּר: כז וּלְהַפִּיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם וּלְזוֹרֹתָם בָּאֲרָצוֹת: כח וַיִּצְמְדוּ לְכַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ
 זִבְחֵי מֵתִים: כט וַיִּכְעִסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וּתְפָרֵץ־בָּם מַגְפָּה: ל וַיַּעֲמֵד פִּינָחָס וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֵר הַמַּגְפָּה:
 לא וַתַּחֲשֵׁב לוֹ לְצַדִּיקָה לְדָר וְדָר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצִיפוּ עַל־מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם:
 לג כִּי־הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטֵא בְּשִׁפְתָיו: לד לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם:
 לה וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם: לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצִבֵיהֶם וַיְהִיו לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לו וַיִּזְבְּחוּ
 אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לְשָׂדִים: לה וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַם־בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצִבֵי כְנָעַן
 וַתַּחֲנַף הָאָרֶץ בְּדָמַיִם: לו וַיִּטְמְאוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם: מ וַיַּחַר־אָף יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיִּתְעַב
 אֶת־נַחֲלָתוֹ: מא וַיִּתְנַם בַּיַּד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שְׂנְאֵיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּפְּנְעוּ תַּחַת יָדָם:
 מג פְּעָמַיִם רַבּוֹת יִצְלִיחַ וְהָמָּה יִמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ בַּעֲוֹנָם: מד וַיִּרְא בְּצַר לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת־רִנְתָּם:
 מה וַיִּזְכַּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנְחָם כָּרֵב חֲסִדָיו: מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָּל־שׁוֹבֵייהֶם: מז הוֹשִׁיעֵנוּ |
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּקְבָצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתְהִלָּתְךָ: מח בְּרוּךְ־יְהוָה | אֱלֹהֵי

ישראל מן־הָעוֹלָם | וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אֲמֵן הַלְלוּיָהּ:

קז

זה המזמור נאמר על ארבעה שיצאו מצרה לרוחה צריכים להודות לה/ כי בענוש חטאם היו בצרה ובחסד אלהים נצלו ומהראוי לשבח ולספר בפני רבים:

א הָדָו לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסָדָיו: ב יֹאמְרוּ גְאוּלַי יְהוָה אֲשֶׁר גָּאֲלָם מִיַּד־צָרָה:
 ג וּמֵאֲרֻצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרַח וּמִמְעַרְבִּים מִצְפּוֹן וּמִיָּם: ד תָּעִו בַּמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֵׁב
 לֹא מֵצָאוּ: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַפֵּף: ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם
 מִמְּצוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם: ז וַיִּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת אֶל־עֵיר מוֹשֵׁב: ח יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו
 וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ט כִּי־הִשְׁבִּיעַ נַפְשׁ שְׁקָקָה וְנַפְשׁ רַעֲבָה מִלֵּא־טוֹב: י יֵשְׁבֵי חֲשֹׁךְ
 וְצִלְמוֹת אֲסִירֵי עֵינָי וּבְרוּל: יא כִּי־הִמְרוּ אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלוּיֹן נֶאֱצוּ: יב וַיִּכְנַע בַּעֲמֹל לִבָּם
 כְּשָׁלוּ וְאֵין עוֹר: יג וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמְּצוֹקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: יד יוֹצִיאֵם מִחֲשֹׁךְ
 וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתַּק: טו יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: טז כִּי־שָׁבַר דְּלֹתוֹת
 נַחֲשֶׁת וּבְרִיחֵי בְרוּל גִּדְעָ: יז אוֹלִים מִדֶּרֶךְ פְּשָׁעִים וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יתְעַנּוּ: יח כֹּל־אֲכַל תִּתְעַב
 נַפְשָׁם וַיִּגְעֻוּ עַד־שַׁעֲרֵי־מוֹת: יט וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמְּצוֹקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: כ יִשְׁלַח
 דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם: כא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְכְּחוּ
 זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאֲנִיּוֹת עֲשִׂי מְלֹאכָה בְּמַיִם רַבִּים: כד הִמָּה
 רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצְוֹתָהּ: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גְּלוּיָו: כו יַעֲלוּ
 שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג: כז יַחֲוּגוּ וַיִּנְעֻוּ בַּשָּׁבָר וְכֹל־חֲכֵמָתָם תִּתְבַּלַּע:
 כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם וּמִמְּצוֹקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם: כט יָקָם סְעָרָה לְדַמְמָה וַיַּחֲשׂוּ גְלוּיָהֶם:
 ל וַיִּשְׁמְחוּ כִּי־יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנְחַם אֶל־מַחֲזוֹ חֲפָצָם: לא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם:
 לב וַיְרוֹמְמוּהוּ בְּקִהְלָ עָם וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְלֹלוּהוּ: לג יֵשֶׁם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמֵצְאֵי מַיִם
 לְצַמְאוּן: לד אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרַעַת יֹשְׁבֵי בָהּ: לה יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאֲנִים־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה
 לְמֵצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֵׁב שָׁם רַעֲבִים וַיִּכְוֲנוּ עֵיר מוֹשֵׁב: לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְּרָמִים וַיַּעֲשׂוּ
 פְּרִי תְבוּאָה: לח וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבָהֶמְתֶּם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעֲטוּ וַיִּשְׁחוּ מֵעֶצֶר רָעָה
 וַיִּגּוּן: מ שִׁפְךָ בּוֹז עַל־גְּדִיבִים וַיִּתְעַם בְּתַהוֹ לֵא־דֶרֶךְ: מא וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מֵעוֹנֵי וַיִּשֶׁם כְּצֹאֵן
 מִשְׁפָּחוֹת: מב יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכֹל־עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ: מג מִי־חֲכָם וַיִּשְׁמַר־אֱלֹה וַיִּתְבַּנְּנוּ
 חֲסָדֵי יְהוָה:

פירוש "יהל אור" מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"

בדרוש הוד שבהוד. ומ"ש ע"פ יהודה אתה. ובד"ה אלה פקודי בהביאור בענין יחוד או"א:

(ג) **ענין** כי טוב. את האור כי טוב. שאע"פ שהאור ענין זיו והארה אינו כמו אור השמש שנמשך מהשמש ממילא אלא כשעלה ברצונו וזהו כי טוב ע"י בחי' טובו ורצונו להיטיב אז מאיר האור. ויש זכר רב טובך רבוי בחי' טוב ט"ו מעלות טובות ט"ו יסודות. כי בכל בחי' כשצריך להאיר למטה צריך לזה מדת טוב כו' כמ"ש במ"א. וע' סנהדרין דל"ט ר"א רמי כתיב טוב ה' לכל וכתוב טוב ה' לקונו והתירוץ ע"ש. והמכוון כי יש יחוד או"א דחיצוניות להחיות העולמות ועז"נ טוב ה' לכל אכן יחוד פנימי או"א עז"נ טוב ה' לקונו. והודאה ממשך יחוד פנימיות דאו"א וזהו הודו לה' כי טוב כו'. ומענין טוב וחסד יש להעיר ממ"ש אך טוב וחסד ירדפוני ובוהר תרומה קס"ח ע"ב מה בין טוב לחסד כו' ועמ"ש ע"פ הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך. וע' באג"ה סי' י"ד ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. ואח"כ נאמר טוב ה' לקונו כו'.

(ד) **עמש"ל** ססעי א'. ועמ"ש בד"ה משה ידבר בענין לאתקנא רזא דשמיה. ויש בזה ב' בחי' ע"י אברהם וע"י משה ידבר כו' ומוכן ע"פ הנ"ל בענין לעשות לו שם. וע' בזח"ג בחקתי קי"ג סע"א וע"ב בענין ויעש דוד שם:

(ה) **הודאה** יחוד חו"ב אין ויש. והיינו ע"י שער החמשים הממוצע בין חו"ב. וחולה חסר שער החמשים כמ"ש במא"א אות ח' חולה גימט' מ"ט. ומ"ט שע"ב הם ז' מדות. ועיקר החיים מג"ר והחכמה תחיה. לכן כשנתרפא ע"י המשכת שער הני' הממשיך חיים במ"ט שערים צריך להודות להמשיך יחוד או"א ע"י שער החמשים ולכן במתן תורה נתרפאו כל החולאים שהיו בישראל כי מתן תורה גלוי שער החמשים כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם ועמ"ש ע"פ מזמור לתודה. וע"פ זוכה תודה יכבדני ולקמן רסי' קי"ח ע"פ הודו לה' כי טוב כל"ח:

א **הודו** לה' כי טוב כי לעולם חסדו. במדרש תלים סי' זה שהוא ע"ד מ"ש למעני למעני אעשה כו' בשביל שמי הגדול כו' ע"ז אמר דוד הודו לה' כי טוב כו' עכ"ל. ור"ל כי שמו הוא מתאחד עם נש"י כמ"ש ביהושע ומה תעשה לשמך הגדול כו' וכמ"ש מזה בספר שערי אורה להריגי"ק ובד"ה עולת תמיד פי' שלכן נק' ישראל לי ראש כמו בהראש גילוי כללות חיות הנפש. כך בנש"י מאיר שמו הגדול. גם כמ"ש בד"ה ולא אבה בלק"ת פ' תצא שבכל א' יש שם הוי' ממש וכמ"ש חלק הוי' עמו. ועמ"ש ע"פ ומביא גואל כו' למען שמו כו'. בת"א פ' וארא בד"ה לכן אמור. גם מ"ש אשר הלכו אלקים כו' ולעשות לו שם וברכות ע"פ טוב שם משמן הטוב. ועמ"ש מזה בד"ה ואלה שמות בני". גם אפ"ל לעשות לו שם בבחי' והי' הוי' לי לאלקים וע"ד ביום ההוא יהי' הוי' אחד כו'.

(ב) **עיינן** במהרש"א פב"ת דברכות בענין ד' צריכים להודות שהוא ענין ד' כוסות דפסח. ואפ"ל כנגד ד' גליות. והיינו שבהם ועל ידם יהי' גילוי ד' אותיות הוי' וכמ"ש לע"ל ונגלה כבוד הוי'. ר"ל ע"ד והי' הוי' לי לאלקים. בת"א פ' ויצא בד"ה ושכתי בשלום ועיינן בסדר בד"ה מזמור לתודה בענין פי' להודות שהוא ענין כי אל דעות וההודאה שהאמת כמו דעה העליונה כו' וזהו ואמת הוי' לעולם שיתגלה אמיתת שם הוי'. ולענ"ד יש להעיר ממ"ש במ"א בענין עילת העילות וסיבת הסיבות דפי' עילת העילות זהו כשנמשך דרך השתלשלות עילה ועלול והוא מבחי' ממכ"ע אבל סיבת הסיבות מה שנמשך שלא כסדר והדרגה אלא מבחי' סוכ"ע וכמ"ש מזה בת"א בד"ה יביאו לבוש מלכות. ואפ"ל כי ב' בחי' הנ"ל הן ג"כ ב' דעות ד"ת זהו ממכ"ע וד"ע הוא סוכ"ע וכמ"ש בביאור ע"פ לבבתי. וכך ההשפעה שבישוב באה כסדר והדרגה ע"ד עולם כמנהגו נוהג אבל ד' אלו דמדבר וים וחולה וחיבוש בא להם הישועה ע"ד סיבת הסיבות. וזהו ד' צריכים להודות כו' והיינו הודו להוי' ועמ"ש בת"א פ' בשלח ע"פ וירא ישראל בענין ויאמינו בהוי'. ועמ"ש מענין ברכה והודאה

מפתח כללי

- א) מזמורי תהלים ק"ה ק"ו ק"ז.....ב"ד
- ב) מאמר ד"ה החודש הזה לכם גו' ש"פ ויקהל-פקודי, פי החודש, כ"ה אדר ה'תשל"ה.....ז
- ג) משיחות ש"פ ויקהל-פקודי, פי החודש, מבה"ח ניסן ה'תש"נ.....יג
- ד) לקוטי שיחות (בלה"ק) פרשת פקודי.....כא
- ה) שיעורי תניא לשבוע פרשת ויקהל-פקודי.....כג
- ו) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקהל-פקודי.....לג
- ז) שיעורי רמב"ם – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקהל-פקודי.....לז
- ח) שיעורי רמב"ם – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקהל-פקודי.....נו
- ט) שיעורי רמב"ם – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקהל-פקודי.....סח
- י) לקוטי תורה מבואר - להתענג על ה' פרק ה.....סט
- יא) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן.....ע
- יב) מאמרי אדמו"ר האמצעי - קונטרסים.....עא
- יג) מאמרי אדמו"ר הצ"צ - דרך מצותיך - שרש מצות התפילה.....עב
- יד) ספר המאמרים - תרצ"ב.....עג
- טו) לקוטי דיבורים.....עד
- טז) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס פרשת ויקהל-פקודי.....עז

בס"ד. ש"פ ויקהל-פקודי, פ' החודש, כ"ה אדר ה'תשל"ה:

החודש הזה לכם ראש חדשים גו'¹, ואיתא במדרש² (הובא בפירושו רש"י ר"פ בראשית) אמר ר' יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם כו' ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים³. וע"פ הידוע⁴ שגם שאלה בתורה היא תורה, תורת אמת, יש לומר, דזה שאיתא במדרש (תורת אמת) שהתחלה בתורה הי' צ"ל בהחודש הזה לכם [ובפרט שלשון המדרש הוא לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, דלשון לא כו' אלא מורה שהוא לעיכובא⁵] הוא גם אליבא דאמת, שהתורה מתחלת בהחודש הזה לכם⁶. וכמ"ש אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו ד"ה זה שפרשת החודש היא עיקר התחלת התורה. אלא שענין זה (שהתורה מתחלת בהחודש הזה לכם) הוא בפנימיות, ובגילוי, התחלת התורה היא בבראשית ברא. ויש לקשר זה ע"פ הידוע⁸ בתיווך ב' הדיעות בזמן הבריאה⁹, דעת ר' אליעזר שבתשרי (כ"ה אלול¹⁰) נברא העולם ודעת ר' יהושע שבניסן (כ"ה אדר¹¹) נברא העולם, שהבריאה בפועל היתה בתשרי, והמחשבה לברוא את העולם היתה בניסן¹². ועל פי הידוע שהמחשבה היא הפנימיות (הכוונה והתכלית) של העשי' שלאחרי המחשבה, נמצא שהבריאה בפועל שהיתה בתשרי היא החיצונית דהבריאה, ופנימיות הבריאה היתה בניסן¹³. ועד"ז הוא בנוגע להתחלת התורה, דזה שהתורה מתחלת בבראשית ברא גו' (הבריאה בפועל שהיתה בתשרי), הוא בחיצונית, אבל בפנימיות, התחלת התורה היא החודש הזה לכם (שקאי על ר"ח ניסן).

ב) ויובן זה בהקדים דבהחילוק בין תשרי וניסן כמה ענינים. ומהם, דההמשכה בתשרי היא ע"י אתערותא דלתתא, וההמשכה בניסן היא מלמעלה, אתערותא דלעילא מצד עצמה¹⁴. דזהו שברכת הגשם היא בשמע"צ (תשרי) וברכת טל היא בפסח (ניסן), כי גשם הוא¹⁵ המשכה ע"י אתעדל"ת וטל הוא¹⁵ שיורד מלמעלה מעצמו¹⁶. ועוד חילוק בין

(9) ר"ה י, סע"ב ואילך. וש"נ.

(10) תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א. ועוד. – נסמן לקמן שם הערה 40.

(11) תוד"ה הנ"ל שם.

(12) ראה תוד"ה כמאן מצלינן – ר"ה כז, א. שער הכוונות ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה (שער כד) פ"ד (בכמה דפוסים – פ"ו). וראה לקו"ש שם הערה 20.

(13) להעיר מנהר שלום סדר תפלות ר"ה קרוב לסופו, שמן ששון לשער הכוונות שם (הובא בלקו"ש שם ע' 384), דזה שבניסן נברא העולם שייך לפנימיות העולמות, וזה שבתשרי נברא העולם שייך לחיצונית העולמות.

(14) ד"ה החודש באוה"ת וסה"מ תרנ"ד שבהערה 19 והערה 35 דלהלן. סה"מ ה"ש"ת ע' 151. ובכ"מ.

(15) ראה בארוכה לקו"ת האזינו עג, א ואילך. שם עד, א ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ת שם (עו, סע"א) השייכות לתשרי.

(16) אוה"ת שם ע' רס. שם ע' ערב.

(* יצא לאור בקונטרס כ"ה אדר – תש"נ, "לקראת יום ה' פ' ויקהל-פקודי, כ"ה אדר, יום הולדת הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע ז"ע . . . מוצש"ק פ' פרה כא אדר, שנת ה'תש"נ".

(1) בא יב, ב.

(2) ילקוט שמעוני עה"פ (רמז קפז). וראה תנחומא (באבער) בראשית יא. לקח טוב ר"פ בראשית.

(3) תהלים קיא, ו.

(4) ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רסו. לקו"ש ח"א ע' 116. ובכ"מ.

(5) ראה תוד"ה מתניתין – מנחות פג, סע"ב. יד מלאכי כללי האל"ף כלל מא.

(6) ראה גם לקמן ריש ע' שי הערה 25. לקו"ש חט"ז פ' החודש ס"ה (ע' 485).

(7) דשנת אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' נו).

(8) לקו"ש הנ"ל ס"ד (ע' 483 ואילך), ובהערות שם. ד"ה זה ה'תשל"ט ס"ח (לקמן ע' קח). וש"נ.

ניסן ותשרי, דהחיות שנמשך בראש השנה (תשרי) על כל השנה הוא בגבול ומדה (שבכללות הוא החיות שמלובש בהנבראים בפנימיותם), שהוא השרש דהנהגת הטבע, וזה שניסן הוא ראש חדשים [דזה שנקרא בשם ראש חדשים הוא לפי שממנו נמשך חיות לכל החדשים, בדוגמת ראש כפשוטו שממנו נמשך חיות לכל אברי הגוף] הוא בנוגע להמשכת אור הבל"ג שלמעלה מעולמות, השרש דהנהגה נסית שלמעלה מהטבע¹⁷. וזהו שבריאת העולם היתה בתשרי ויציאת מצרים היתה בניסן, כי בריאת העולם הוא זה שנברא העולם מדוד ומוגבל ע"פ חוקי הטבע, ויציאת מצרים היא היציאה מהמצרים וההגבלות דעולם ע"י גילוי אור הבל"ג שלמעלה מעולמות. ויש לומר דשני ענינים אלה תלויים זב"ז. דההמשכה הבאה ע"י אתערותא דלתתא (עבודת הנבראים) היא מדודה ומוגבלת לפי אופן המטה, וההמשכה הבאה ע"י אתערותא דלעילא מצד עצמה היא כפי אופן המעלה. ועפ"ז צריך להבין, מה שהמחשבה לברוא את העולם היתה בניסן, מהי השייכות דבריאת העולם (מדידה והגבלה) לניסן (גילוי אור הבל"ג).

ג) והנה הפלוגתא דר"א ור"י היא גם בנוגע להזמן דגאולה העתידה. דר"א ס"ל דבניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל ור"י ס"ל דבניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל¹⁸. ומבאר הצ"צ¹⁹ דאזלי לשיטתייהו באופן הגאולה²⁰. דר"א ס"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, ולכן ס"ל דבתשרי עתידין ליגאל, כי אז התשובה מתקבלת ביתר שאת²¹. דזה שהגאולה דיציאת מצרים היתה בניסן וגאולה העתידה תהי' בתשרי הוא, לפי שהם חלוקים באופנם. דהגאולה דיצי"מ היתה ע"י הגילוי מלמעלה, ולכן היתה בניסן. וגאולה העתידה תהי' ע"י התשובה, עבודתם של ישראל, ולכן תהי' בתשרי. [וזהו גם הטעם על זה שהגאולה דיציאת מצרים (וכן הגאולות שלאחריו) היתה גאולה שיש אחרי גלות, בחינת נקבה²², וגאולה העתידה תהי' גאולה נצחית שאין אחרי גלות, בחינת זכר²³, כי איש מזריע תחילה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר²⁴]. לכן ס"ל לא בכסף תגאלו²⁴ לא בתשובה ומעשים טובים [דאפילו אין עושין תשובה נגאלין²⁵], לכן ס"ל דבניסן עתידין ליגאל. וזה שהגאולה העתידה תהי' גאולה נצחית, בחינת זכר, אף שגם גאולה העתידה תהי' ע"י גילוי מלמעלה, הוא, כי הגילוי דלע"ל הוא ממקום נעלה מאד, שגם כשאיש מזריע תחלה יולדת זכר. כמ"ש²⁶ ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון, דכאשר הגילוי הוא ממקום נעלה מאד, והוא יכוננה עליון, איש ואיש יולד, דגם כשאיש מזריע תחלה נולד איש (זכר).

23) נדה לא, סע"א. ושי"נ. וראה אוה"ת שם כרך ב' ע' תצא ואילך. כרך ג' ע' תתט ואילך.

24) ישע"י נב, ג.

25) פרש"י לסנהדרין שם. ולהעיר מחדא"ג מהרש"א שם. ולהעיר, שמפשטות הלשון שבאוה"ת בא שם ע' ערב משמע כפרש"י שם. ובסה"מ תרנ"ד שם (וכ"ה להדיא בסה"מ ה'תש"ה ע' 49) שגם לדעת ר"י תהי' הגאולה ע"י תשובה, אלא שהתשובה תהי' ע"י אתערותא דלעילא.

26) תהלים פז, ה. וראה תו"א מקץ לח, סע"א ואילך – הובא באוה"ת שם ע' ערב.

17) ד"ה החודש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך), תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קנו ואילך), תשל"ט (לקמן ע' קג ואילך).

18) ר"ה יא, רע"א.

19) בר"ה החודש באוה"ת בא (ע' רס ואילך). וראה גם ד"ה החודש תרנ"ד ס"ז (סה"מ תרנ"ד ע' קלה).

20) סנהדרין צז, ב.

21) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.

22) תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב, ממכילתא עה"פ בשלח טו, א. וראה אוה"ת תוריע כרך ב' ע' תצה. כרך ג' ע' תתט. וש"נ.

וצריך להבין, דבנוגע לאופן הגאולה קיימא לן כר' אליעזר, כמ"ש הרמב"ם²⁷ שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, ובנוגע לזמן הגאולה מובא בכמה דרושים²⁸ שבמדרש²⁹ הכריע וסתם כדעת ר"י דבניסן עתידין ליגאל³⁰. ויש לומר הביאור בזה, ע"פ מ"ש בתניא³¹ שכל הגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות. דענין זה הוא (בפשטות) לכל הדיעות. אלא שלדעת ר' יהושע, זה שע"י מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות יומשכו הגילויים דלע"ל, הוא (לא מצד עצמם, אלא) לפי שבמעשינו ועבודתינו בזמן הגלות יש הכח דהגילוי מלמעלה (כדלקמן סעיף ה). ועפ"ז יש לבאר התיווך דשני פסקי דינים הנ"ל, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ושבניסן עתידין ליגאל, כי זה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין³² הוא, לפי שבעשיית התשובה דישראל בסוף גלותן יש הכח דהגילוי מלמעלה, ענין ניסן.

(ד) ויובן זה ע"פ מה דאיתא במדרש³³ משל למלך כו' לא זז מחבבה³⁴ עד שקראה בתי כו' לא זז מחבבה עד שקראה אחותי כו' לא זז מחבבה עד שקראה אמי, ומבואר בהדרושים³⁵, דג' ענינים אלה (בתי אחותי אמי) הם כנגד ג' רגלים. דביציאת מצרים (פסח) שאז היו ישראל במצב דערום וערי³⁶ והגאולה היתה ע"י הגילוי מלמעלה, נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם³⁷, נקראו בשם בתי, דבת היא בחי' מקבל, שאין לו משל עצמו כלום והוא רק מקבל זה שנותנים לו מלמעלה. ובמתן תורה (שבועות) נק' בשם אחותי, דע"י התורה נעשים אחים ורעים להקב"ה. ובכללות הוא, שע"י התורה נעשים ישראל חד עם הקב"ה [כידוע בפירוש המאמר³⁸ ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד, דע"י שישראל הם חד עם אורייתא עי"ז הם נעשים חד עם קוב"ה]. וע"י התשובה (שלמעלה מתורה) נק' בשם אמי, שהם משפיעים כביכול בהקב"ה. כמ"ש³⁹ צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו ואיתא במשנה⁴⁰ דיום חתונתו הוא יום הכפורים, דע"י התשובה דיוהכ"פ (דביוהכ"פ הוא שלימות התשובה⁴¹) מעטרת כנס"י עטרה להקב"ה. וכיון שהגילוי דהתשובה והכפרה דיוהכ"פ הוא בחג הסוכות⁴², לכן עיקר הענין דאמי הוא בסוכות. ומבואר בהדרושים⁴³, דזה שגאולה העתידה תהי' בניסן, אף שניסן הוא בחי' בתי (למטה מאחותי ואמי), הוא, כי המעלה דאחותי ואמי

(35) ד"ה החודש באוה"ת שם (ע' רנח. שם ע' רסג. שם כרך

ח ע' ביתקטז ואילך). ד"ה זה תרנ"ד ועטר"ת שם.
(36) יחזקאל טז, ז. וראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יב, ו.

(37) הגש"פ פיסקא "ויוציאנו" ופיסקא "מצה זו".

(38) ראה זח"ג עג, א.

(39) שה"ש ג, יא.

(40) תענית כו, ב ובפרש"י שם.

(41) ראה רמב"ם הלי' תשובה פ"ב ה"ז: יום הכפורים כו' והוא

קץ מחילה וסליחה לישראל.

(42) ראה לקמן ח"ד ע' קסח. וש"נ.

(43) ד"ה החודש באוה"ת שם (ע' רס. שם ע' רסד). ד"ה זה

תרנ"ד ועטר"ת שם.

(27) הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

(28) ד"ה החודש באוה"ת שם (ע' רעא). ד"ה זה תרנ"ד ס"ז

(סה"מ תרנ"ד שם ע' קלח), עטר"ת ס"ד (סה"מ עטר"ת ע' שלב), הי"ת ס"ח (סה"מ הי"ת ע' 28). ובכ"מ.

(29) שמו"ר פט"ו, יא.

(30) ראה לקמן ס"ו, דפירוש "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" היא לתשובה הבאה מן האדם. ולכן הדיוק שבפנים הוא גם להביאור דלעיל הערה 25.

(31) רפ"ז.

(32) רמב"ם שם.

(33) שמו"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג.

(34) כ"ה הלשון בתו"א מקץ לו, א. ובאוה"ת בא שם ע' רנח.

ובכ"מ.

קשורה עם מציאותו של האדם העובד (שע"י העבודה שלו נעשה אח להקב"ה, ויתירה מזו שהוא משפיע כביכול להקב"ה). ולכן, ע"י העבודה דאחותי ואמי הוא מגיע (ונעשה אח ואם) רק לדרגת האור ששייך להשתלשלות (מציאות האדם)⁴⁴. והמעלה דבתי (שאינ לו משל עצמו כלום והוא רק מקבל מלמעלה) היא בענין הביטול. ועי"ז הוא מגיע בעצמות אוא"ס⁴⁴. וזהו שבניסן עתידין ליגאל, כי בגאולה העתידה יהי גילוי עצמות אוא"ס, דגילוי זה הוא ע"י הביטול [דזהו שבמשיח כתיב⁴⁵ עני ורוכב על חמור, עני דוקא], בחי' בתי.

ה) ויש לומר, שמהטעמים על זה שהגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו בזמן הגלות דוקא, הוא, כי ענין הביטול הוא בעיקר בהעבודה שבזמן הגלות. וכמבואר במק"א⁴⁶, דבהעבודה שבזמן הבית, מכיון שהי' אז השגת אלקות ובעלותם לרגל גם ראי' באלקות⁴⁷, היתה נרגשת גם מציאותו של האדם המשיג והרואה, ובזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, העבודה היא בביטול, לא מצד מציאותו של האדם ורק מצד האלקות.

ויש לומר, דהכח שישינו בדורות אלו לעמוד בכל הנסיונות שלא היו (כ"כ) בדורות הקודמים, כולל הנסיון דאל יבוש מפני המלעיגים⁴⁸ שהוא נסיון גדול ביותר⁴⁹, הוא, כי כשהאדם עומד בנסיון ע"י שמגביר הכחות שלו, כיון שכחותיו הם במדידה והגבלה, ישנם דברים שאין ביכולתו להתגבר עליהם, משא"כ בדרא דעקבתא דמשיחא, שהעבודה היא בבחי' בת, לא מצד הכחות שיש לו אלא מצד ביטולו לאלקות, הרי מובן, שלגבי אלקות אין שום הגבלות. ויש לומר, דענין זה (המעלה דבחינת בת שבזמן הגלות) מרומז בזה שמבואר בהדרושים (הובאו לעיל) שג' הענינים דבתי אחותי ואמי הם כנגד ג' רגלים. שהסדר בג' ענינים אלה שבתי הוא למטה מאחותי ואמי, הוא כמו שהם כנגד ג' רגלים, זמן הבית. אבל בחי' בתי שבזמן הגלות, שהוא הביטול שמצד עצם הנשמה, אינה בכלל ג' ענינים אלה⁵⁰ והיא למעלה מהם.

ו) ועפ"ז יש לבאר התיווך דשני פסקי הדינים בנוגע להגאולה, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ושבניסן עתידין ליגאל, כי זה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן [שבגלות עצמו, עיקר ההעלם וההסתר דהגלות הוא בסופן], הוא באופן שנוגש בהם, דזה שעושין תשובה הוא לא מצד ציור המציאות של האדם העושה תשובה⁵¹ אלא מפני שהבטיחה תורה שבסוף הגלות יעשו תשובה. בחינת ניסן, בת, שאין לו משל עצמו כלום והוא מקבל מלמעלה. והגם שהתשובה היא ברצונו ובבחירתו⁵², וכלשון הרמב"ם שסוף ישראל לעשות תשובה, עשי' ועבודה דישראל [ודלא כההתעוררות תשובה הבאה ע"י

(50) ועפ"ז יומתק לשון המדרש שבהערה 33 "למלך שהיתה לו בת יחידה" והי' מחבבה בג' הלשונות בתי אחותי ואמי, דזה "שהיתה לו בת יחידה" הוא לפני שחבבה בג' הלשונות. ויש לומר, שהלשון "בת יחידה" רומז על בחינת יחידה.
(51) ובפרט, שגם האובדים והנדחים (ישעי' כו, יג) יעשו תשובה.

(52) ראה סה"מ ה'תש"ה ע' 49, דזה שהתשובה תהי' מלמעלה

(44) ראה עד"ו ד"ה ואשה אחת גו' ה'תשמ"ו ס"ג (לעיל ח"א ע' רסד).

(45) זכרי' ט, ט. סנהדרין צח, א.

(46) לקו"ש ח"ט ע' 73 ואילך, ובהערות שם.

(47) ראה לקמן ס"ע קפט ואילך. וש"נ.

(48) רמ"א או"ח בתחלתו.

(49) ראה לקמן ע' רח, ובהנסמן שם.

הכרוזים שמלמעלה⁵³], מ"מ עשיית התשובה דישראל שבסוף הגלות היא לא מצד הציור שלהם מצד עצמם, אלא מפני שהבטחת התורה פועלת עליהם שיעשו תשובה.

ויש לומר, דזהו מה שישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין³², דכאשר עשיית התשובה היא מצד האדם עצמו (שהוא במצב וציור כזה ששייך לתשובה), הגם שתשובה בכלל היא באופן דדילוג⁵⁴ מ"מ יש בה איזה סדר והדרגה. דכיון שהאדם הוא מוגבל, גם בהדילוג שלו יש סדר⁵⁵. שבתחלה הוא בא לתשובה תתאה ואח"כ לתשובה עילאה⁵⁵ ועד שהוא נגאל לגמרי מהמצב (גלות) שהי' לפני התשובה. וזה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, הוא, לפי שעשיית תשובה זו היא באופן דבת (מצד הבטחת התורה), שהביטול דבת מגיע בעצמות אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות (כנ"ל סעיף ה), ולכן, התשובה דבת היא למעלה מסדר והדרגה (למעלה גם מהסדר דדילוג).

ז) והנה זה שהבטחת התורה פועלת על האדם שיעשה תשובה מעצמו, הוא חיבור דניסן ותשרי. דזה שהתשובה (שבסוף הגלות) היא שישראל עושין תשובה בכח עצמם, מלמטה למעלה [ודלא כביציאת מצרים, שחפצם של ישראל לצאת מטומאת מצרים ולדבקה בו ית' היתה מצד הגילוי מלמעלה, שלכן יציאתם ממצרים היתה באופן דכי⁵⁶ ברח העם⁵⁷], הוא הענין והמעלה דתשרי. וזה שעשיית התשובה היא מצד הבטחת התורה, שלכן היא באופן דמיד הן נגאלין, למעלה מסדר והדרגה, הוא המעלה דניסן. וכמשנת"ל (סעיף ב) שהמעלה דניסן לגבי תשרי הוא שבניסן הוא המשכת אור הבל"ג. ויש לומר, דזה שבניסן דוקא עתידין ליגאל, אף שבהתשובה שבסוף הגלות (שעל ידה תבוא הגאולה) ישנם שני הענינים והמעלות, דניסן ודתשרי, הוא, כי הכח להחיבור דתשרי וניסן בעבודת האדם הוא כי תכלית⁵⁸ הכוונה בהבריאה דתשרי (בראשית ברא) שאז נברא העולם במדידה והגבלה הוא בכדי שע"י העבודה דתומ"צ יהי' בו הגילוי דניסן (החודש הזה לכם). וזהו שהמחשבה לברוא את העולם היתה בניסן, שהמחשבה היא הכוונה והתכלית של העשי' שלאחרי המחשבה (כנ"ל סעיף ב), כי הכוונה והתכלית דבריאת העולם דתשרי (מדידה והגבלה) הוא שיהי' בו הגילוי דניסן שלמעלה מהגבלה. אלא שבכדי שתושלם הכוונה שגם בהגבול יהי' גילוי הבל"ג היתה הבריאה בפועל באופן שבגילוי לא הי' נרגש בה הכוונה. שעיי"ז נברא עולם מוגבל. וע"י מעשינו ועבודתינו ובפרט בזמן הגלות, מתגלה שהפנימיות (הכוונה והתכלית) דהגבול שנברא בתשרי הוא שיהי' בו גילוי הבל"ג. וזהו שעשיית התשובה שבסוף הגלות (עשיית ופעולת האדם שנברא בתשרי, גבול) היא באופן דבל"ג (ניסן), כי ע"י מעשינו ועבודתינו מתגלה שענינו הפנימי דהגבול שנברא בתשרי הוא הבל"ג דניסן. וזהו בניסן עתידין ליגאל, כי אז יתגלה שגם הגבול דתשרי, פנימיותו הוא הבל"ג דניסן.

(55) ראה סה"מ ה'תש"ה שם ע' 48.

(56) בשלה יד, ה.

(57) תניא פל"א (מ, ב).

(58) בהבא לקמן ראה גם ד"ה זה ה'תשל"ט ס"ח ואילך (לקמן

למטה לדעת ר"י "אין זה באתעדל"ע בלבד . . . כי אם . . . שיתעוררו מעצמם לעשות תשובה . . . אך זה גופא יהי' ע"י התעוררות מלמעלה".

(53) ראה לקו"ת במדבר ו, ג. ובכ"מ.

(54) לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, א. וראה בארוכה ד"ה ע' קח ואילך.

שובה ישראל ה'תשל"ו (לעיל ח"א ע' פג ואילך).

(ח) וזהו אמר ר' יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, דענין זה הוא גם אליבא דאמת (כנ"ל בתחלת המאמר), כי זה שהתורה מתחלת בבראשית ברא, אף שענין התורה הוא המשכת וגילוי אוא"ס הבל"ג שלמעלה משייכות לעולמות, הוא, כי הכוונה דתורה היא להמשיך גילוי אוא"ס הבל"ג בהגבול דעולמות, ולכן יש בתורה גם ההגדה דמעשה בראשית בכדי להמשיך הבל"ג דתורה גם בעולם ולעשות ממנו דירה לו ית⁵⁹. אלא שבכדי שגילוי הבל"ג דתורה יהי' גם בעולם כמו שהוא במציאות (מחוץ להתורה כביכול), לכן פתח בבראשית, שההגדה דמעשה בראשית (ועד"ז הפרשיות שלאח"ז) הוא לפני פרשת החודש, מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל⁶⁰, בכדי שע"י לימוד התורה וקיום המצוות יהי' גילוי הבל"ג דתורה גם בחלק דהעולם כמו שהי' לפני קיום התומ"צ. וכיון דזה שפתח בבראשית הוא בכדי שגילוי הבל"ג דתומ"צ (החודש הזה לכם) יהי' גם בהענין דבראשית כמו שהוא לפני פרשת החודש, נמצא, שבפנימיות הענינים – ההתחלה היא בהחודש הזה לכם, כי הפנימיות דבראשית (שלפני פרשת החודש) הוא החודש הזה לכם.

(ט) והנה ידוע⁶¹ דבריאת העולם בכ"ה באלול היתה בבחינת "כה", וביום ברוא אדם הראשון (אחד בתשרי) נעשה גילוי אלקות בעולם, בחינת "זה". אלא שהגילוי שהי' ע"י אדה"ר הוא באין ערוך להגילוי דמ"ת⁶². ועפ"ז יש לומר, דזה שהחודש הזה לכם הוא הפנימיות דבראשית ברא הוא נעלה יותר מזה שהתשובה דהאדם היא באופן דבל"ג (דלעיל סעיף ז). כי החיבור דבל"ג וגבול ע"י שהתשובה דהאדם היא למעלה מהגבלה הוא גילוי הבל"ג דתומ"צ בהעולם כמו שהוא בדרגת "זה", וזה שהחודש הזה לכם הוא הפנימיות דבראשית ברא הוא גילוי הבל"ג דתומ"צ בהעולם שנברא בכ"ה באלול כמו שהוא בדרגת "כה"⁶³. ויש לומר, דגילוי זה יהי' בעיקר בהגאולה שלאחרי התשובה דסוף זמן הגלות. דע"י גילוי הבל"ג בהעולם כמו שהוא בדרגת "זה" (האדם) ע"י התשובה שבסוף זמן הגלות, יהי' אח"כ (מיד) הגילוי דבל"ג גם בהעולם⁶⁴ כמו שהוא בדרגת "כה", ועי"ז תושלם הכוונה דדירה בתחתונים בתחתון שאין תחתון למטה ממנו⁶⁵. וגם ענין זה נכלל בזה שבניסן עתידין ליגאל [דעתידין ליגאל קאי על הגאולה שלאחרי התשובה], שגם הגילוי בעולם שיהי' בהגאולה (ע"י עשיית התשובה דישראל לפני"ז) יהי' בבחי' ניסן, אור הבל"ג שלמעלה משייכות לעולמות. והגילוי יהי' באופן שזה יהי' הפנימיות דהעולם עצמו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(62) וראה סה"מ עת"ר ע' ריו.

(63) ויש לומר, שהכח על זה הוא מכ"ה אדר – המחשבה

והפנימיות של הדרגא ד"נה" דהעולם.

(64) ד"כל העולם תלוי באדם" (לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב.

ובכ"מ).

(65) תניא רפ"ו.

(59) ראה בכ"ז בארוכה ד"ה הנ"ל ס"ה (לקמן ע' קו).

(60) לשון רש"י ר"פ בראשית.

במדרישים שבהערה 2 ליתא "שהיא מצוה ראשונה", אבל משמע שזוהי הכוונה. וראה לקו"ש חכ"ו שיחה א' לפ' בא (ע' 59 ואילך).

(61) לקו"ת נצבים מז, ב-ג. וראה ד"ה זה היום דליל ערב ר"ה

ה'תשמ"ב ס"ב (לעיל ח"א ע' מא ואילך). וש"נ.

בס"ד. משיחות ש"פ ויקהל-פקודי, פ' החורש, מבה"ח ניסן ה'תשנ"ו.

השלישי⁹ (כמו שנכללים כולם בהציווי "ועשו לי מקדש"¹⁰), שיתגלה בגאולה האמיתית והשלימה.

ואז תהי' השלימות ד"ויקהל גו' את כל עדת בני ישראל¹¹ – "קהל גדול ישובו הנה"¹², וביחד עם זה, "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"¹³, השלימות דכל אחד ואחד מישראל, כמודגש בהמנין – התוכן ד"פקודי" – שכאור"א נמנה בפ"ע, ועד לשלימות המנין דבני", מנין העשירי בגאולה העתידה¹⁴.

ובהזמן בשנה – שבת מברכים חודש ניסן, ויתירה מזה, שקורין בו¹⁵ "החודש הזה לכם וגו'"¹⁶, "חודש¹⁷ של גאולה"¹⁸, שבו נגאלו ישראל ממצרים¹⁹, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"²⁰, שגם הגאולה האמיתית והשלימה תהי' בחודש ניסן, כמארז"ל²¹ "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל"²², כולל גם שהגאולה תהי' באופן ד"ניסן", שיש בו ב' נונין, שרומז ל"נסיכ" נסים²⁴, וכמרומז גם ב"אראנו נפלאות", "נפלאות" גם לגבי הנסים דימי צאתך מארמ"צ²⁵, ועד לנו"ן²⁶ פלאות²⁷.

והקשר והשייכות דפרשת השבוע לזמן השנה מודגש יותר בהמפורש בפרשת השבוע (בשיעור דיום הש"ק) שהקמת המשכן היתה בר"ח ניסן – "ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש (ר"ח ניסן) הוקם המשכן"²⁸, ודוגמתו גם בנוגע לביהמ"ק השלישי – כמפורש בהפטורה הנאמרת בשבת זה בברכותי ובציבור "בראשון באחד לחודש גו' וחטאת

א. מהמעלות המיוחדות ביום הש"ק זה – היותו "זמן סגולה" להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ובהקדמה – שהאמונה והצפי' לביאת המשיח היא בתקפה בכל הזמנים, "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, ועאכו"כ בדורות האחרונים, לאחר ש"כבר" כלו כל הקיצין², ובפרט בדורנו זה, אשר, לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל ה"ז דרא דעקבתא דמשיחא, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה – הרי בודאי שישנו תוקף האמונה והצפי' לביאת המשיח תיכף ומיד ממש.

ובזה גופא ניתוסף עוד יותר בזמני סגולה מיוחדים שבהם מודגשת עוד יותר האמונה והצפי' לביאת המשיח, כמו, ביום הש"ק זה, שבו מודגש ביותר ענין הגאולה³, הן מצד פרשת השבוע, והן מצד הזמן בשנה:

בפרשת השבוע – ויקהל-פקודי – שבה מדובר אודות עשיית והקמת המשכן בפועל ממש⁴, ששלימותו הוא ב"מקדש אדני-כוננו ירך"⁵, בביהמ"ק השלישי.

וכמרומז גם במ"ש "אלה פקודי המשכן משכן"⁶, "שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין"⁷, כמו "משכון" שחוזר לבעליו בשלימותו, היינו, שבת ראשון ובית שני (ועאכו"כ המשכן שעשה משה, שמעשה ידי משה נצחיים⁸) יהיו כלולים בביהמ"ק

(16) בא יב, ב.
 (17) נוסף על השייכות דגאולה לכל החדשים – חידוש הלבנה, ששייך לישראל, דעתידים להתחדש כמותה (סנהדרין מב, א).
 (18) שמו"ר פט"ו, יא.
 (19) כמבואר בהמשך הכתובים דפ' החודש.
 (20) מיכה ז, טו.
 (21) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.
 (22) וכיון שמו"ד "בניסן עתידין ליגאל" ס"ל ש"בניסן נברא העולם" (ר"ה שם) – יש לומר, שכשם שבריאית העולם בניסן מתחילה בכ"ה אדר, כך גם הגאולה בניסן מתחילה מכ"ה אדר.
 (23) ברכות נו, רע"א, ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.
 (24) ובפרט בשנה זו – תש"נ, "תהא שנת נסים", שהשנה כולה היא "שנת נסים", ובאופן ד"תהא", "בהוייתה תהא" (קידושין נח, א. ועוד).
 (25) ראה אוה"ת לנ"ך מיכה שם (ע' תפז). וש"נ.
 (26) להעיר מהשייכות דנו"ן (חמישים) ליובל – "עלמא דחזיר" (ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. וש"נ). ובהדגשה יתירה בשנה זו – תש"נ (שבע מאות וחמישים), שנת החמישים.
 (27) זח"א רסא, ב. אוה"ת שם.
 (28) פקודי מ, יז.

(1) ראה לקו"ש חכ"א ע' 394 ואילך.
 (2) סנהדרין צז, ב.
 (3) נוסף לכך שכל שבת הוא מעין ודוגמת "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).
 (4) נוסף על ציווי הקב"ה למשה ע"ד עשיית המשכן וכליו (כבפרשיות תרומה ותצוה) – גם עשיית המשכן וכליו ועד להקמת המשכן בפועל ממש.
 (5) בשלח טו, יז.
 (6) ר"פ פקודי.
 (7) פרש"י עה"פ. וראה לקו"ש חכ"א ע' 262. וש"נ.
 (8) ראה סוטה ט, סע"א.
 (9) ראה זח"ג רכא, א.
 (10) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.
 (11) ר"פ ויקהל.
 (12) ירמי' לא, ז.
 (13) ישעי' כז, יב.
 (14) ראה תנחומא תשא ט. במדב"ר פ"ב, יא. זח"א רסב, א.
 (15) בקביעות שנה זו – שר"ח ניסן חל באמצע השבוע, ככרוב השנים, משא"כ כשר"ח ניסן חל בשבת, קורין פ' החודש בשבת ר"ח ניסן.

את המקדש²⁹, החינוך דביהמ"ק השלישי.

ב. ויש לקשר זה גם עם שיעור היומי ברמב"ם – סוף הלכות כלאים והתחלת הלכות מתנות עניים: נוסף לכך ש"כלאים" ו"מתנות עניים" (פאה וכיו"ב) הם מהמצוות התלויות בארץ³⁰, וקיומם בשלימות יהי בגאולה האמיתית והשלימה – הרי, גם בתוכן הענינים שנתבארו בסוף הלכות כלאים והתחלת הלכות מתנות עניים יש לבאר רמז (על יסוד דברי הרמב"ם³¹ ש"רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים") בקשר ובשייכות להגאולה האמיתית והשלימה, כדלקמן.

ובהקדם הקשר והשייכות שבין הלכות כלאים להלכות מתנות עניים³²:

נתבאר במק"א³³ שיש נקודה משותפת בין כלאים למתנות עניים – שהנהגת האדם צריכה להיות באופן שמשמש בכל דבר בהתאם לחוקי הטבע שנקבעו ע"י הקב"ה, שלכן אין לערב שני מינים שנבראו ע"י הקב"ה באופן של הבדלה זמ"ז, שזהו תוכן האיסור דכלאים שלא לערב שני מינים שונים (כדלקמן ס"ד), ודוגמתו גם במתנות עניים, שאינו מערב³⁴ בין הממון שנתן לו הקב"ה לצורך פרנסתו ופרנסת בני ביתו ובין הממון שניתן לו כפקדון על מנת ליתנו לעניים.

אבל, כיון שסיום הלכות כלאים הוא בהיתר דכלאים באבנט שבבגדי כהונה כבציצית (כדלקמן ס"ג), מסתבר לומר, שהקשר והשייכות להלכות מתנות עניים הוא גם בענין דוגמתו, כלומר, לא (רק) בענין של איסור עירוב, אלא (גם) בענין של היתר עירוב (כדלקמן ס"ו).

ג. בסיום הלכות כלאים – כותב הרמב"ם: "כהנים

29 יחזקאל מה, יח.

30 כלאים – "הזורע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל לוקה, שנאמר שדך לא תזרע כלאים . . . ומותר לישראל לזרוע כלאי זרעים בידו בחוצה לארץ" (רמב"ם הל' כלאים פ"א ה"א-ג); ומתנות עניים – "כל מתנות עניים האלו (שבשרה) אינן נוהגות מן התורה אלא בארץ ישראל . . . הרי הכתוב אומר ובקוצרכם את קציר ארצכם, כי תקצור קצירך בשדך" (רמב"ם הל' מתנות עניים פ"א ה"ד).

31 הל' תמורה בסופן.

32 שלכן נסמכו זל"ז (ובהדגשה יתירה – כשלו מדמים שניהם בשיעור דיום אחד). ולהעיר גם מהסמיכות שביניהם בתושב"כ (בפ' קדושים יט, ט-יט), אם כי בסדר הפוך, "ובקוצרכם גו' לא תכלה פאת שדך וגו' שדך לא תזרע כלאים וגו'" (וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 225 ואילך).

33 לקו"ש שם ע' 229 ואילך.

34 ועפ"ז יש לבאר גם השייכות לשקלים – "באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים" – ש"משמיעין על השקלים" כ"די שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ויתירם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן" (ריש שקלים. ושי"ג), היינו, שלא לערב

שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה, אפילו במקדש, לוקין מפני האבנט שהוא כלאים³⁵, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה שהיא מצות עשה כציצית³⁶.

וצריך להבין:

מהו תיקון הדעות שלמדים מסיום וחיותם³⁷ הרמב"ם הלכות כלאים בענין היתר כלאים בבגדי כהונה ("הותרו בו . . . בשעת עבודה שהיא מצות עשה כציצית") – ובפרט שהלכה זו היא היפך התוכן דהלכות כלאים ע"ד האיסור דכלאים!?

לכאורה אפשר לומר שכוונת הרמב"ם לסיים בדבר טוב – לא באיסור כלאים³⁸, אלא בהיתר כלאים בהעבודה בבגדי כהונה כבציצית³⁹.

ולהעיר שהמקום לביאור פרטי הדינים בבגדי כהונה הוא (לא בהלכות כלאים, אלא) בהלכות כלי המקדש, כולל גם האבנט שנעשה מ"פשתן . . . רקום בצמר"⁴⁰, שלכן "אסור . . . ללובשו אלא בשעת עבודה", "מפני שהוא שעטנוז"⁴¹ (ועד"ז בנוגע לפרטי הדינים דשטענז כציצית שנתבארו בהלכות ציצית⁴²).

ד. ובכללות הענין דהיתר כלאים באבנט בבגדי כהונה (כפי שלמדים ממ"ש בפרשתנו⁴³ "ואת האבנט שש משזר ותכלת גו") – צריך להבין:

בטעם האיסור דכלאים כתב רבינו בחיי⁴⁴ ש"כל הדברים הנבראים בארץ בין חי בין צומח יש לו כח ומזל למעלה וכל אחד ואחד נברא למינו כי כן יסד המלך יתעלה במעשה בראשית שיהי' כל אחד ואחד למינהו. ומי שהוא מרביע או מרכיב שני מינין הרי הוא משנה ומכחיש מעשה בראשית שכתוב שם למינהו, והוא עושה היפך ה' שרצה להבדיל בין המינין, כאילו מראה את עצמו שהוא חושב כי לא

הקרבנות דשנה החדשה (מאחד בניסן) עם הקרבנות דשנה הקודמת (לקו"ש שם ע' 227 ואילך).

35 בנוגע לחושן ואפוד (כקושיית הראב"ד "אטו חושן ואפוד מי לית בהו כלאים") – ראה נו"כ הרמב"ם: רדב"ז, כסף משנה, ועוד.

36 כמ"ש לפנ"ז (ה"ד) "שלא נסמכה פרשת כלאים לפרשת ציצית אלא להיתר כלאים בציצית".

37 ו"הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א).

38 אף שסיום ההלכה שלפנ"ז הוא "הלובש פטור".

39 ולהעיר שאינו מדגיש היתר דכלאים בבגדי כהונה בשעת עבודה, "אבנט של כלאים מותר ללבוש בשעת עבודה שהיא מצות עשה כציצית", אלא שההיתר נכתב בלשון של שלילה – "ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה שהיא מצות עשה כציצית".

40 רפ"ח.

41 שם הי"א-יב.

42 פ"ג ה"ה ואילך.

43 פקודי לט, כט. וראה יומא ו, א, ובפרש"י ותוס'.

44 עה"פ קדושים יט, יט.

כשמתפלל⁴⁹), היינו, שחגירת האבנט דכאו"א אפילו ביום חול מורה על ההכנה לשרת את קונו, ועאכו"כ בנוגע לחגירת אבנטו של כהן לעבודה במקדש.

וכיון שאבנט הו"ע כללי שמסמל ומדגיש כללות ענין ההכנה לעבודה ושירות לה' – איך יתכן שמכל בגדי כהונה נבחר דוקא ה"אבנט" להיתר כלאים, שיהי נעשה מדבר האסור שהותר לצורך ובעת העבודה, ולאחר העבודה חוזר להיות איסור כלאים?!

ומ"ש הרמב"ם "שהיא מצות עשה כציצית" – ה"ז העברת השאלה לציצית. ובפרט שציצית – "הכתוב שקלה ותלה בה כל המצוות כולן, שנאמר⁵⁰ וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'"⁵¹, שע"י ראיית הציצית (גם בלא התבוננות) נעשית זכירת כל המצוות, כי "מנין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג"⁵², ודוקא עשיית הציצית היא באופן שיש בו איסור כלאים, אלא שהותר לצורך המצוה⁵³!?

ה. והנה, רבינו בחיי מבאר ש"מה שהותר הכלאים בציצית גם בבגדי הכהנים ובלבד בשעת עבודה, לפי שכל הכחות המשתנים זה מזה כולן כלולין במצות ציצית. . ואצ"ל בבית המקדש בשעת עבודה שכל הכחות כלולין שם כו".

ולהעיר אשר מבואר בדרושי חסידות⁵⁴ שהעירוב וההתכללות בקדושה הוא ע"ד "תערוכות מין במינו", כי בקדושה "הכל מין א' הביטול וההכנעה אליו ית". כלומר, אין הכוונה שבטל החילוק שבין חסד וגבורה, כי אם, שאינם בניגוד זל"ז, אלא אדרבא, באופן של אחדות. וע"ד מארז"ל⁵⁵ "עושה שלום במרומיו, מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבים זה

יספיקו הנבראים שברא הקב"ה בעולמו והוא רוצה להתחכם ולהוסיף שם עוד מינין מחודשים על כל מה שברא חי העולמים".

וממשיך לבאר "ע"ד הקבלה בסוד מצות הכלאים . . המעמיד תולדות למטה מין במינו גורם השלום למעלה, כי הכחות הממונים הם משלימין מגויים הראוי כמו שצריך בעולם השפל, והמעמיד תולדות למטה מין בשאינו מינו זה גורם היפך השלום, כי הוא מערבב הכחות העליונים ומבטל אותן ועוקר אותן ממנויים, וזהו סוד הלשון של כלאים שהוא לשון מניעה, כלומר ביטול הכחות. . ולכך נאסר לנו חבר הצמר והפשתים יחדיו. . הלוּבש בגד זה למטה מערבב הכחות העליונים. . הוזהרו מהחיבור הזה שהם הפכים כדי להתרחק מרוח הטומאה ולהתקדש ברוח הקודש כו".

ועפ"ז דרוש ביאור בנוגע לאבנט דבגדי כהונה:

מהו הטעם שהתורה התירה וציוותה לעשות אבנט של כלאים דוקא – העבודה במקדש מוכרחת⁴⁵ להיות בחגירת אבנט של כלאים, שהוא דבר האסור, אלא שהאיסור שבדבר הותר בעת העבודה בו במקדש, ומיד בגמר העבודה חוזר להיות דבר האסור משום כלאים כהן צריך לפשטו?!

גם צריך להבין מהו הטעם שהיתר כלאים בבגדי כהונה נקבע באבנט דוקא:

"אבנט" – הו"ע כללי ועיקרי ובפרט בבגדי כהונה, כי, ענינם של בגדי כהונה שעל ידם נעשית העבודה והשירות לה⁴⁶, וזהו גם ענינו של אבנט, כדאיתא בגמרא⁴⁷ "מיסר המייני". . משום שנאמר⁴⁸ הכון לקראת אלקיך ישראל" ("מכאן שצריך לאזור חלציו

(45) שהרי "מחוסר בגדים עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזו ששימש, שנאמר וחרגת אותם אבנט והיתה להם כהונה, בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן כו" (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד ה"ד).

(46) ויתירה מזה – שעל ידם נעשה גדר הכהונה, "בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן" (כנ"ל בהערה הקודמת), וכמ"ש "ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו ליו", "להכניסו בכהונה ע"י הבגדים שיהא כהן ליו, ולשון כהונה שירות הוא" (תצוה כח, ג ובפרש"י).

(47) שבת יו"ד, רע"א.

(48) עמוס ד, יב.

(49) תוס' שבת שם. והובא להלכה בטושו"ע ואדה"ז או"ח סצ"א ס"ב.

(50) שלח טו, לט.

(51) רמב"ם הל' ציצית בסופן.

(52) פרש"י עה"פ.

(53) ויתירה מזה, שגם היתר כלאים בציצית אינו אלא בזמן חיוב המצוה – כפס"ד הרמב"ם (הל' ציצית פ"ג ה"ז) "כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת אלא עושין הלבן בלבד של חוטי פשתן, לא מפני שהציצית נדחית מפני השעטנן, אלא גזירה מדבריהם שמא יתכסה בה בלילה* שאינה זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה".

(54) אוה"ת נ"ך ע' קלב ואילך. וראה לקו"ש תצא תשמ"ה ס"ו.

וש"נ.

(55) במדב"ר פי"ב, ה. וש"נ. אגה"ק סי"ב.

(* ולהעיר שהרמב"ם משנה מלשון הגמרא (מנחות מ, ב) "גזירה משום כסות לילה" (וכן כותב רבינו הזקן בשו"ע (או"ח ס"ט ס"ב) "חכמים אסרו (להטיל תכלת) בטלית של פשתן גזירה שמא יטילו ג"כ בכסות לילה, ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה"), וכתב "שמא יתכסה בה (בכסות יום) בלילה", כלומר, לא זו בלבד שההיתר דכלאים בציצית דכסות יום אינו מתיר בכסות לילה, אלא יתירה מזה, שגם הכסות יום שהותר בה כלאים בציצית אסור להתכסות בה בלילה (וראה לקמן הערה 57).

בהתחלת הלכות מתנות עניים – כותב הרמב"ם: "הקוצר את שדהו לא יקצור את השדה כולה אלא יניח מעט קמה לעניים בסוף השדה. . . וזה שמניח הוא הנקרא פאה". ובסוף פרק ראשון⁵⁸: "כמה הוא שיעור הפאה, מן התורה אין לה שיעור כו', אבל מדבריהם אין פחות מאחד בששים כו', וכל המוסיף על הפאה מוסיפין לו שכר, ואין לתוספת זאת שיעור".

והנה, מ"ש הרמב"ם ש"אין לתוספת זאת שיעור", ה"ז כולל גם שיכול לעשות כל שדהו פאה, כפי ששינוי⁵⁹ "שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה"⁶⁰.

ומ"ש בתוספתא⁶¹ "העושה כל שדהו פאה אינה פאה" (אף שלפנ"ז נאמר ש"אין לה שיעור למעלה") – מפורש בירושלמי⁶² ש"העושה כל שדהו פאה" לפני שהתחיל לקצור "אינה פאה", כיון שעדיין לא חל עליו חיוב פאה, אבל כשמתחיל לקצור, "אם רוצה לעשות כל שדהו פאה (מבלי לשייר לעצמו כלום)⁶³ עושה"⁶⁴.

וצריך להבין:

(א) כתב הרמב"ם "סוף השדה. . . נקרא פאה". ולכאורה, איך שייך שיעשה כל שדהו פאה – ה"ז דבר והיפוכו?!

(ב) ע"פ המבואר לעיל (ס"ב) שהתוכן דמתנות עניים שייך לכלאים, שאין לערב בין החלק שנותן הקב"ה לו ולבני ביתו ובין החלק שניתן לו בתור פקדון ליתן לעניים – איך יכול לערב ביניהם וליתן כל שדהו (גם החלק השייך לו) לעניים?

ז. ויש לומר הביאור בזה – בפנימיות הענינים, "לתקן הדעות וליישר כל המעשים":

"פאה" – בגימטריא "אלקים"⁶⁵. וזוהי גם השייכות דפאה לעניים – כי, "שם אלקים הוא שם מדת הגבורה

זה" – שהביטול שלהם למלך פועל רק שלא יכבו זא"ז, אבל אינו מבטל החילוק שביניהם במילוי תפקידיהם בשליחותו של המלך בקוין המחולקים דחסד וגבורה.

נאוולי יש לומר דוגמא לדבר מפרשת השבוע – שמאחדים פ' ויקהל פקודי: "פקודי" – מורה שכל פרט ופרט הו"ע בפ"ע, שלכן נמנה בפ"ע, ו"ויקהל" – מורה על החיבור וההתכללות דכל הפרטים שנעשים קהל, מציאות אחת. ולדוגמא בעבודת בני"י – שחלוקים זמ"ז בעניני העבודה, החל מהחילוק דכהן לוי ישראל (וגר), ואסור לישראל לעשות עבודת לוי וכהן, ואסור ללוי לעשות עבודת כהן⁶⁶ ("פקודי", כ"א בפ"ע). וביחד עם זה, ה"ה מעורבים ומאוחדים בתכלית האחדות, "עם אחד" ("ויקהל", מציאות אחת). וההסברה בזה, כאמור, שבקדושה ההתחלקות היא באופן של אחדות].

אבל לכאורה, ע"פ דיוק לשון הרמב"ם שמדגיש האיטור דכלאים גם בבגדי כהונה, "כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה" – משמע, שאין זה באופן שמצד קדושת המקדש ("שכל הכחות כלולין שם") בטל ממנו הגדר ד"כלאים" ונחשב "תערובות מין במינו", כי אם, שגם במקדש ה"ז בגדר של "כלאים", "מין בשאינו מינו", אלא שהותר בשעת עבודה⁶⁷.

ו. ויובן בהקדם ביאור הקשר והשייכות דהיתר כלאים בבגדי כהונה כבציצית שבסוף הלכות כלאים עם דין פאה שבהתחלת הלכות מתנות עניים – שגם בדין פאה מצינו ענין של עירוב חלק בעה"ב וחלק העני, מעין ודוגמת היתר כלאים:

(56) רמב"ם הל' כלי המקדש ספ"ג.

(57) משא"כ לדעת הראב"ד (סוף הל' כלאים. הל' כלי המקדש פ"ח הי"ב) ש"במקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר", יש לומר, שמצד קדושת המקדש בטל ממנו הגדר דכלאים ונחשב מין במינו.

ועד"ז י"ל בציצית – לדעת מהר"י אבובב בביאורו לאו"ח (הובא בכסף משנה הל' ציצית שם ה"ח) ש"מותר ללבוש ציצית בלילה, פירוש, אפילו שהי' בו כלאים, בזמן שהי' תכלת, דכיון דהותר בו הטלית כלאים שהיא מיוחדת ללבישה כל זמן שהוא רוצה ללבושה הותר".

(58) סיום וחותרם שיעור היומי.

(59) נדרים ו, ב, ובפ"י התוס' והר"ן.

(60) ומ"ש הרמב"ם (פ"ב הי"א) "ואם נתן להם רוב הקציר משום פאה כו'" (ובכס"מ מביא על זה דברי התוספתא שהעושה כל שדהו פאה אינה פאה, ומ"ש בנדרים שהרשות בידו לעשות כל שדהו פאה, כל שדהו לאו דוקא) – ה"ז משום שבהלכה זו מדובר ב"בעל הבית שקצר כל שדהו ולא הניח פאה", שאז אינו יכול ליתן כל הקציר משום פאה, "דהכי מסתברא דכיון שחזרה פאה לעומרין, לא יהא עדיף מקמה, ואינו יכול ליתן כל העומרים משום פאה דומיא דקמה" (פר"ח

בס' מים חיים – חידושים לרמב"ם כאן), כלומר, כיון שכבר קצר כל שדהו ולא השאיר פאה, אין לו אפשרות ליתן "משום פאה" (ולא משום מתנה) אא"כ ישייר קצת לעצמו, דאל"כ, לא ניכר שנותן "משום פאה", ולכן כתב "ואם נתן להם רוב הקציר", ולא כולו.

(61) פאה רפ"א.

(62) ריש פאה. הובא בתוס' נדרים שם.

(63) וגם להדעות שצריך לקצור לעצמו דוקא (כמ"ש הסמ"ג הובא בכס"מ לרמב"ם שם). ועוד) – אין זה מדין שיוור, אלא מדין קציחה, היינו, שהגדר דקציחה שדהו היא שקוצר לעצמו.

(64) ועפ"ז מתרץ בירושלמי שם (הובא בתוס' נדרים שם) הטעם שלא חשיב גם תרומה בין הדברים שאין להם שיעור (כמו פאה) – כי בתרומה (גם לאחר שנתחייב בה) אינו יכול לעשות כל הגורן תרומה, עד שישיר מקצת, דבעינן שירי' ניכרים, משא"כ בפאה, שכשנתחייב בה (לאחר שקצר שבולת ראשונה) יכול לעשות כל שדהו פאה ללא שיוור כלל.

(65) שער המצוות וטעמי המצוות פ' קדושים. ועוד. וראה אוה"ת ויקרא הוספות ע' שג. אמור ע' תקפה. דרושי ר"ה ע' א"שו.

הצמצום אינו אלא בשביל הגילוי – העבודה בעניני העולם ("עולם" מלשון העלם, שנברא ע"י שם אלקים, "בראשית ברא אלקים") היא באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁷⁴, היינו, שעניני העולם (צמצום) אינם אלא "לשם שמים", שע"ז תהי' תועלת בעניני קדושה – (בשביל הגילוי); ומצד ההכרה שבהצמצום עצמו מתגלית שלימותו ית' שיש לו כח הגבול – העבודה היא באופן ד"בכל דרכיך דעהו"⁷⁵, ש"בכל דרכיך" (עניני הרשות) עצמם מתגלית שלימותו ית' ("דעהו") בכח הגבול⁷⁶.

וזהו גם תוכן החילוק שבין ב' האופנים שבמצות פאה: בדרגת העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" בלבד – נותן רק "מעט . . בסוף השדה", והולך ומוסיף לפי-ערך היותו חדור בהכוונה ד"לשם שמים", אבל לא "כל שדהו", כיון שעבודתו אינה אלא "לשם שמים" בלבד; אבל בדרגת העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" – "אין . . שיעור", עד שעושה "כל שדהו פאה".

ועפ"ז מובן איך יכול לערב החלק שלו עם החלק של העניים (ע"ז שעושה כל שדהו פאה)⁷⁷ – כי, האיסור דעירוב שני מינים הוא כש"משנה ומכחיש מעשה בראשית", משא"כ בנדוד, שמגלה הכוונה הפנימית ד"מעשה בראשית" גופא – לא רק "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (מצד כוונת הצמצום בשביל הגילוי), אלא גם "בכל דרכיך דעהו" (מצד כוונת הצמצום עצמו), שלכן עושה כל שדהו ("בכל דרכיך") פאה (מצוה מלשון צוותא וחיבור, "דעהו").

ט. עפ"ז יש לבאר גם הענין דהיתר כלאים באבנט שבבגדי כהונה ובציצית: בהצמצום וההעלם דשם אלקים שב"מעשה בראשית" נכללת גם האפשרות שהאדם יכול לשנות מעשה בראשית היפך רצון ה', שלכאורה אין לך העלם גדול יותר מזה.

ועכצ"ל שגם זה נברא לכבודו של הקב"ה – שהרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"⁷⁸.

ושני אופנים בגילוי כבודו של הקב"ה בענין זה:

והצמצום⁶⁶, אשר, ע"י הגבורה והצמצום (היפך החסד וההתפשטות) נעשה מצב של עניות (היפך העשירות שמצד גילוי שם הוי').

והנה, בכוונת הגבורה והצמצום דשם אלקים יש ב' ענינים⁶⁷: (א) כוונת הצמצום היא בשביל הגילוי, היינו, שע"י הקדמת הצמצום יוכל להיות גילוי אור האלקי הבלתי-מוגבל בעולם, (ב) כוונת הצמצום היא (לא רק בשביל הגילוי, אלא) גם בשביל המעלה שבצמצום גופא, שעל ידו מתגלית השלימות של הקב"ה שאינו מוגבל בענין הגילוי, ויש לו גם כח ההעלם.

ובהתאם לכך ישנם ב' אופנים בשם אלקים:

מצד כוונת הצמצום בשביל הגילוי – כתיב⁶⁸ "כי שמש ומגן הוי' אלקים", "מגן הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו הבריות לסובלו . . כך שם אלקים מגין לשם הוי' . . להעלים האור והחיות הנמשך משם הוי' . . שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות"⁶⁹, היינו, ששם אלקים (צמצום) הוא טפל לשם הוי' (בשביל הגילוי), כמבואר בכ"מ⁷⁰ שב' השמות הוי' ואלקים הם כמו אור וכלי, פנימיות וחיצוניות⁷¹, שהכלי והחיצוניות בטל וטפל להאור והפנימיות.

אבל מצד כוונת הצמצום בשביל מעלת הצמצום גופא – שם אלקים הוא שם בפ"ע, א' משבעה שמות שאינם נמחקים⁷², ואינו טפל לשם הוי', ואדרבא, על ידו מתגלית שלימות כחותיו של הקב"ה⁷³.

ועפ"ז יש לבאר ב' האופנים שב"פאה" בגימטריא "אלקים" – "יניח מעט . . בסוף השדה", ו"כל שדהו פאה":

מצד כוונת הצמצום בשביל הגילוי, ששם אלקים אינו אלא טפל לשם הוי' – ה"פאה" (בגימטריא אלקים) אינה אלא "מעט . . בסוף השדה"; אבל מצד כוונת הצמצום בשביל מעלת הצמצום גופא – ה"פאה" (בגימטריא אלקים) היא ענין בפ"ע, עד כדי כך, שיכול לעשות "כל שדהו פאה".

ה. וביאור הענין בעבודת האדם:

מהחילוקים שבין ב' האופנים הנ"ל בכוונת הצמצום בנוגע לעבודת האדם: מצד ההכרה שכל ענין

66) שעיהו"א רפ"ו.

67) ראה ד"ה בלילה ההוא תשכ"ה (קונטרס פורים שנה זו) פ"ו.

68) תהלים פד, יב.

69) שעיהו"א רפ"ד-ו.

70) תו"א יתרו טז, ד. סה"מ תרנ"ז ע' מו. תרס"ה ע' קפא. וראה

ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך הוי' ואלקים (ע' רל ואילך).

71) ראה אגה"ת פ"ד (צד, א).

72) שבועות לה, סע"א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

73) ויומתק ע"פ המבואר בשו"ע (או"ח ס"ה) בפירוש כוונת השמות – ששם אלקים פירושו "תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כולם".

74) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

75) משלי ג, ו. רמב"ם שם.

76) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' רד. ושי"ג.

77) עוד אופן בביאור הענין – ראה לקמן הערה 79.

78) אבות ספ"ו.

הגילויים העיקר הוא גילוי כח הבלי-גבול (שם הוי'), והצמצום שע"י כח הגבול (שם אלקים) אינו אלא בשביל הגילוי, אבל מצד עצמותו ית' שלמעלה מבחי' הגילויים (למעלה גם משם הוי'), השלימות דכח הבלי-גבול והשלימות דכח הגבול הם בהשוואה.

וגילוי זה נעשה ע"י שלימות העבודה – לא רק מצד הכחות הגלויים, אלא גם מצד עצם הנשמה, שע"י מגיעים בעצמותו ית' שלמעלה מבחי' הגילויים.

ויש לומר, שענין זה שייך לאבנט שבבגדי כהונה ולציצית, שנוסף על היותם ענינים עיקריים בעבודת ה' (כנ"ל ס"ד), מודגשת בהם גם שלימות העבודה:

"אבנט" – ענינו "הכון לקראת אלקיך ישראל", כאמור, אפילו באבנט סתם, ועאכו"כ באבנט דבגדי כהונה, ש"אורכו ל"ב⁸² אמה⁸³, מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך⁸⁴, היינו, שלא מסתפק בהכנה דכריכת האבנט סביב כל גופו⁸⁵ פעם אחת, אלא "מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך" כו"כ פעמים⁸⁶, שבזה מודגשת המסירה והנתינה להקב"ה בתכלית השלימות, מצד עצם הנשמה⁸⁷.

"וציצית" – נוסף לכך שמנינה כולל תרי"ג מצוות, נאמר בה "וזכרתם את כל מצוות הוי'", כפי שהן בשרשן למעלה, ויתירה מזה, "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי"⁸⁸, לא רק "מצוות הוי'", אלא גם "מצוותי", "התחברות והתקשרות עצמותו ממש . . . (ש)אין זה ע"י שם הוי' בבחי' אותיות", כי אם, "להמשיך עצמות אור א"ס מבחי' חי' יחידה שלמעלה מבחי' כלים כו"⁸⁹, שהמשכה זו נעשית ע"י שלימות העבודה שמצד עצם הנשמה.

א) באופן של דחי' וביטול – ששוללים הענין דעירוב מין בשאינו מינו, איסור כלאים, שע"י מתגלה כבודו של הקב"ה שגם בעולם שיש בו אפשרות להאדם לשנות ולהכחיש מעשה בראשית (מצד הצמצום וההעלם) אינו משנה ומכחיש מעשה בראשית (צמצום בשביל הגילוי).

ב) באופן של בידור והעלאה – שמעירוב מין בשאינו מינו (כלאים) נעשה מצוה, אבנט דבגדי כהונה וציצית, שע"י מתגלה כבודו של הקב"ה בענין הצמצום וההעלם גופא (לא בשביל הגילוי), שההעלם עצמו (העירוב דמין בשאינו מינו) נעשה מצוה⁷⁹.

ויש לומר שמתעם זה מסיים הרמב"ם הלכות כלאים בהיתר בבגדי כהונה וציצית – לרמז שגמור ושלימות (סיום) הברור דכלאים (לכבודו של הקב"ה) נעשה (לא רק באופן של דחי', ע"י איסור כלאים, אלא גם) באופן של העלאה ע"י היתר כלאים בבגדי כהונה וציצית.

ועיקר ושלימות הברור וההעלאה של האפשרות דעירוב מין בשאינו מינו היפך רצון ה', הוא, בדבר שנשאר איסור כלאים גם במקדש, שאסור ללבשו לפני העבודה ולאחרי העבודה, ואעפ"כ, מצוה ללבשו בשעת עבודה⁸⁰.

י. ועילוי זה (הברור וההעלאה דכלאים ע"י התגלות הכוונה דהצמצום וההעלם גופא) נעשה ע"י אבנט שבבגדי כהונה וציצית דוקא:

ובהקדמה – שהתגלות הכוונה דהצמצום וההעלם גופא (לא רק צמצום בשביל הגילוי) היא מצד עצמותו ית' שלמעלה מבחי' הגילויים⁸¹, כי, מצד בחי' בחינת

79) ויש לומר שענין זה מודגש גם בהעושה כל שדהו פאה:

הכחשת מעשה בראשית (תוכן איסור כלאים) היא (לא רק בעירוב מינים, אלא) גם בעצם הדגשת בעלותו של האדם על נכסיו לעשות בהם כרצונו, אפילו כשרצונו ליתן כל נכסיו להקב"ה – היפך הדין ש"לעולם לא יקדיש . . . ולא יחריס כל נכסיו . . . מכל אשר לו ולא כל אשר לו" (רמב"ם סוף ה' ערכין וחרומין), כיון שהאדם אינו בעה"ב על נכסיו, אלא הם בבעלותו של הקב"ה, ורצונו של הקב"ה שיתן רק חלק מנכסיו, ולא כל נכסיו.

וענין זה (בעלותו של האדם) גופא מתברר ומתעלה לקדושה (ע"י) שמגלים את הכוונה בענין הצמצום וההעלם גופא) – שנגרש אצלו שמציאותו של היש הנברא (מצד הצמצום וההעלם) אינה אלא המציאות דיש האמיתי, ומצד רגש זה יכול לעשות ועושה כל שדהו פאה.

וענין זה הוא חידוש בפאה* – בגימטריא אלקים, שבה מתגלה כוונת הצמצום וההעלם.

80) ועד"י בציצית – כנ"ל הערה 53.

81) ראה סה"מ מלוקט שם, שהתגלות מעלת הצמצום תהי' לעתיד

לבוא דוקא (וראה לקמן סי"א).

82) כמנין "לב" (וראה לקמן הערה 87).

83) להעיר ש"אמה" ר"ת "אלקינו מלך העולם" (ראה אג"ק ח"א ע' מט. לקו"ש ח"א ע' 10).

84) רמב"ם ה' כלי המקדש ס"ח.

85) דלא כ"חשב האפור", דכיון ש"האפור רוחבו כרוחב גב של אדם מכתף לכתף . . . ויש לו שתי כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפור", ו"חשב האפור קשור על לבו" (רמב"ם ה' כלי המקדש פ"ט ה"ט-יא), נמצא שמקיף רק קצת יותר מחצי רוחבו גופו בלבד.

86) ולכמה דעות – ל"ב פעמים (שטמ"ק ערכין טז, א – ע"פ מדרש. וראה אנציק' תלמודית ערך אבנט ס"ג הערה 43).

87) להעיר ש"נקודה העצמית שבנפש (בחי' היחידה) נאחזת בלב" (המשך תער"ב ח"א ע' נט), ועפ"י יומתק שאורך האבנט הוא כמנין לב.

88) שלח טו, מ.

89) סידור (עם דא"ח) שער הציצית ג, ג ואילך. אמ"ב שער

הציצית פ"ד ואילך. ועוד.

* משא"כ בצדקה – שהצורך "להרבות מאד מאד בצדקה" עד ל"כל אשר לאיש" (כדברי רבינו הזקן בכ"מ), הוא, "בעד נפשו", לצורך האדם (ראה בארוכה לקו"ש ח"כ"ז ע' 217 ואילך. וש"נ).

וההסתר דשם אלקים – שלא זו בלבד שמתבטל ענין הגלות, כיון שמתגלה שהצמצום הוא בשביל הגילוי, אלא יתירה מזה, שהגלות עצמו מתברר ומתהפך לגאולה⁹⁵, כיון שמתגלה כוונת הצמצום גופא, השלימות דכח הגבול (העלם שלמעלה מגילוי⁹⁶), כאמור, ע"י המשכת וגילוי העצמות שלמעלה מהגדרים דבלי-גבול וגבול, ושניהם בהשוואה.

ועי"ז נעשית העלי' והשלימות בהתגלות כח הבל-גבול וכח הגבול, "שמש ומגן הוי' אלקים" – כמ"ש "והי' אור הלבנה (מגן אלקים) כאור החמה (שמש הוי')"⁹⁷, "והי' הוי' לי לאלקים"⁹⁸, שבחי' הוי' דעתה יהי' לעתיד בבחי' אלקים, ושם הוי' יהי' בדרגא נעלית יותר⁹⁹, ומוסיף והולך בעילוי אחר עליו¹⁰⁰ עד אין סוף.

יב. מההוראות מהנ"ל בנוגע למעשה בפועל: כיון שנמצאים בזמן סגולה שבו מודגש ביותר ענין הגאולה, הן מצד פרשת השבוע, הן מצד הזמן בשנה, והן מצד שיעור היומי ברמב"ם – יש להתחזק ולהוסיף עוד יותר באמונה וצפי' לביאת המשיח, ולהוסיף ביתר שאת ב"מעשינו ועבודתינו" בכל עניני תורה ומצוותי' שממהרים ומזרזים ומביאים בפועל את הגאולה¹⁰¹, כולל ובמיוחד – ההוספה בהפצת המעיינות.

וכיון שבשניהם מודגשת שלימות העבודה שמצד עצם הנשמה, שעל ידה מגיעים בעצמותו ית' שלמעלה מבחי' הגילויים, לכן, מתגלית על ידם כוונת הצמצום (לא רק בשביל הגילוי, אלא גם) בהשלימות דכח הגבול וההעלם, שע"ז נעשה הברור וההעלאה דכלאים שהותרו באבנט⁹⁰ ובציצית.

ויש להוסיף, שהאבנט⁹¹ אינו כשאר בגדי כהונה שהם מקיפים פרטיים לכחות פנימיים⁹², אלא ענינו לקשר המקיף בהפנימי⁹³ (לפי שרשו למעלה מהם – בבחי' מקיף דיחידה); ועד"ז בציצית, שהטלית והחוטים⁹⁴ הם בחי' מקיף ופנימי⁹⁵, שחיבורם יחד נעשה ע"י בחי' שלמעלה מניהם – בחי' העצמות, שהמקיף והפנימי, גילוי והעלם, הם בהשוואה.

יא. עפ"ז יש לבאר גם הקשר והשייכות דתוכן שיעור היומי ברמב"ם להגאולה האמיתית והשלימה: מהענינים העיקריים דהגאולה האמיתית והשלימה – שאז יהי' ברור העולם (שנברא ע"י שם אלקים) בתכלית השלימות, דירה לו ית' בתחתונים, היינו, לא רק ביטול ההעלם וההסתר דהעולם, ע"י שמגלים שכוונת הצמצום וההעלם היא בשביל הגילוי, אלא יתירה מזה, שמגלים הכוונה שבהעלם והסתר גופא, שמציאותו של התחתון שאין תחתון למטה ממנו נעשית דירה לו ית'.

ועד"ז בנוגע לכללות ענין הגלות ע"י הצמצום

האבנט הוא ל"ב אמה – כי מספר האורות דהמדות והמוחין כשנמשכים במדות הוא ל"ב, כמנין לב (משא"כ בהיותם במוחין לפני שנמשכים ללב, מספרם ט"ז, ולכן אורך המצנפת (מקיף דראש) הוא ט"ז אמה (ראה ספר הערכים שם)).

94 להעיר שמספר החוטים הוא ל"ב (ע"ד וברוגמת ל"ב אמה דאורך האבנט).

95 כמרומז גם בתיבת "גאולה" – שנעשית מ"גולה" בתוספת אל"ף (ויק"ר ספ"ב). וראה לקו"ת בעלותך לה, ג. ובכ"מ.

96 ולהעיר מהקשר והשייכות לסיום פרשתנו – "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן", שזהו"ע "המשכת והשראת אור א"ס ב"ה ממקום עליון נורא מאד שנאמר בו ישת חושך סתרו . שלא שייך בו שם גילוי כו" (לקו"ת ר"פ ויקרא).

97 ישע"ל, לו.

98 ויצא כח, כא.

99 ראה תו"א ויצא כא, ד. ובכ"מ.

100 ע"ד המבואר בענין "הוי' הוא האלקים" ז"פ שאומרים בנעילת יוהכ"פ, "אחת בשנה", שהם ז' עליות בהשמות הוי' אלקים, שכאשר שם הוי' מתעלה לדרגא נעלית יותר כאלקים יחשב (ראה הנסמן בסה"מ מלוקט ח"א ע' שמת).

101 ראה תניא רפ"ל.

90 והטעם שבתרומת הדשן כתיב (צו ו, ג) "ולבש הכהן מדרו בד ומכנסי בד וגו'", כולל גם האבנט*, שצ"ל של בד, ולא של כלאים** – יש לומר, דכיון שעבודה זו קשורה עם הוצאת הדשן אל מחוץ למחנה, שזהו"ע הפסולת שנשאר מקרבנות היום שלפניו שאינו יכול להתברר ולהכלל במזבח אלא נדחה לחוץ (ראה סידור עם דא"ח, ג ואילך. סה"ל דא"ח להצ"צ) ערך תרומת הדשן. וש"נ), יש צורך בזהירות יתירה כו' (ע"ד הזהירות דבעל תשובה שסורו רע), ולכן בעבודה זו אי-אפשר להיות הברור דכלאים. ובנוגע לתרומת הדשן שאין מוציאים אותה מחוץ למחנה אלא נבלעת במקומה (יומא כא, א. וראה גם סה"ל שם) – יש לומר, שלהיותה התחלת העבודה*** אין בכוח עדיין לפעול הברור דכלאים.

ובנוגע לאבנט בד דכה"ג ביוהכ"פ, שנאמר בו (אחרי טז, ד) "ובאבנט בד יחגור" – יש לומר לאידך גיסא, שהעבודה דיוהכ"פ היא למעלה מהברור דכלאים.

91 בכ"ז – ראה ספר הערכים חב"ד ערך אבנט. וש"נ.

92 ובפרטיות: מצנפת – מקיף להראש, חב"ד. כתונת – מקיף לגוף, חג"ת. ומכנסים ממתנים עד ירכים – מקיף לנה"י.

93 ובשמים: (א) בהמקיף דגוף (כתונת) – שיהי' מהודק בהמדות, (ב) בהמקיף דמוחין (מצנפת) – שיומשך בהמקיף דמדות. ועי"ז נעשה גם הקשר והשייכות בין המדות שבמזבח להמדות שבלב. ולכן אורך

(* להדעה שהלכה כמותה שצ"ל כל ד' בגדים (ראה אנציק' תלמודית ערך דישון מזבח ט"ג. וש"נ).

** כדמשמע מהתרגום "מדו בד" – "לבושין דבוי" (אלא שבגמרא (יומא כג, ב) מפורש ש"גלי רחמנא בכתונת ומכנסים", היינו, ש"מדו" היא הכתונת, כפרש"י עה"פ, טעפ"ז, מפורש שהלבושין (סתם, כולל האבנט) צ"ל של בד, ולא של כלאים (ולהעיר מהרמב"ן עה"פ בפי' התרגום: "יהי' זה כדעת האומר אבנטו של כהן הדיוט לא זהו אבנטו של כהן גדול"), ועצ"ע. ואכ"מ.

*** יש לומר, שתרומת הדשן היא התחלת עבודת היום, והוצאת הדשן היא גמר עבודת היום שלפנ"ו. הוצאת הפסולת שנשאר מקרבנות היום שאינו יכול להתברר, כנ"ל.

ובפשטות – שבו ביום נעשים בפועל ממש כל העניינים המודגשים ביום זה:

"ויקהל" – ההקלה דכל בני, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹¹¹, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש השלישי – "פקודי המשכן משכן העדות",

וכן ההמשך בפ' ויקרא (שקורין במנחה) – שאע"פ שבס"פ פקודי נאמר ש"לא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן", מ"מ, "ויקרא אל משה"¹¹² וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר"¹¹³, התחלת ספר הקרבנות¹¹⁴, והעיקר – הקרבת הקרבנות בפועל¹¹⁵, "ושם"¹¹⁶ נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספם כהלכתם . . . כמצות רצונך"¹¹⁷,

"החודש"¹¹⁸ הזה לכם – "חודש של גאולה", גאולה האמיתית והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

וכל זה – באופן ד"החודש הזה", "מראה באצבעו ואומר זה", הנה זה "חודש של גאולה", וזו הגאולה עצמה, ו"הנה אלקינו זה גו' זה הוי' קוינו לו נגילה ונשמחה"¹¹⁹ בישועתו"¹²⁰, ב"פ זה"¹²¹, תיכף ומיד ממש.

חוצה, שאז אתי מר דא מלכא משיחא, כהבטחת מלך המשיח להבעש"ט¹⁰².

והדגשה מיוחדת בנוגע להוספה במצות הצדקה – כמ"ש הרמב"ם בהתחלת פרק עשירי דהלכות מתנות עניים¹⁰³: "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, שנאמר¹⁰⁴ ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה".

ובפרט בהענין שהזמן גרמא – מעות חטים, כולל כל צרכי החג, אשר, ההתעסקות בזה היא "שלושים יום" לפני החג¹⁰⁵, "מפורים ואילך"¹⁰⁶, ועאכו"כ מר"ח ניסן (שמתברך בשבת זה), "שתי שבתות" לפני החג (לדעת רשב"ג)¹⁰⁵, וכמדובר לעיל¹⁰⁷ שהתעסקות בזה צריכה להיות באופן דרצוא ושוב, שאינו ממתין לבואו של גבאי-צדקה, אלא רץ בעצמו ליתן מעות חטים, ולא עוד אלא שגם לאחר שנתן מעות חטים, מוסיף ונותן עוד יותר, ובלשון הרמב"ם בשיעור היומי: "מוסיף . . . לפי רוב העניים ולפי ברכת הזרע . . . שהרי נתברך מוסיף לפי הברכה"¹⁰⁸, וכל המוסיף . . . מוסיפין לו שכר ואין לתוספת זאת שיעור"¹⁰⁹.

יג. ויה"ר שקבלת החלטות טובות ככהנ"ל תביא תיכף את השכר האמיתי – גאולה האמיתית והשלימה, ביום הש"ק זה, כ"ז¹¹⁰ אדר ה'תש"נ.

היינו, שסדר העבודה הוא שתחילה נעשה גילוי שם הוי' (צמצום בשביל הגילוי), ולאח"כ מגלים כוונת הצמצום וההעלם דשם אלקים. (111) בא יר"ד, ט.

(112) ומעין זה בכאור"א מישראל – "כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה", שלכן נאמר "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'", שיראה היא "מילתא זוטרת" אצל כאור"א מישראל כמו אצל משה (תניא רפמ"ב, וראה לקו"ת ויקרא ב, א).

(113) ר"פ ויקרא.

(114) ראה רמב"ן בפתחתו לספר ויקרא.

(115) ע"י הקדמת עבודת הקרבנות בנפש האדם – "אדם כי יקריב מנחם קרבן לה'" (ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ובכ"מ).

(116) נוסח תפלת המוספין.

(117) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ועוד.

(118) ויש לומר, ש"החודש" כולל גם החידוש שנעשה בהבריאה ע"י עבודתם של ישראל, שמציאות התחתון נעשית דירה לו ית'.

(119) כולל גם ע"י השמחה במשך כל חודש אדר – "החודש אשר נהפך גו' לשמחה" (אסתר ט, כב) – באופן דמוסיף והולך.

(120) ישע"י כה, ט. וראה תענית בסופה.

(121) שמו"ר ספכ"ג.

(102) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

(103) שיעור היומי דר"ח ניסן – "ראש חודש של גאולה".

(104) ישע"י א, כז.

(105) פסחים ו, סע"א. וש"נ.

(106) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תכט.

(107) קונטרס משיחות ש"פ תשא.

(108) כולל גם "ברכת החודש" בש"ק זה – ששה לשונות של ברכה, הכוללים כל חדשי השנה שנחלקים לששה חדשי החורף וששה חדשי הקיץ, והמשך הברכה בראש חודש, שאומרים במוסף י"ב לשונות של ברכה, כנגד י"ב חדשי השנה.

(109) ואף שדין זה נאמר לגבי פאה, ולא לגבי צדקה בממון* שיש לה שיעור חומש ממנו – הרי (נוסף לכך שמצד מדת חסידות יכול ליתן יותר מחומש ממנו) ישנו חיוב בזמה"ז "להרבות מאד מאד בצדקה" עד לנתינה ד"כל אשר לאיש" (כנ"ל בשוה"ג להערה 79).

(110) להעיר מהעילוי דיום כ"ז – אותיות "זך", כולל גם זיכון ובירור וצירוף, כמ"ש בנוגע לזמן הגאולה "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים" (דניאל יב, יו"ד), אשר, שלימות הזיכון והצירוף הוא ע"י שמגלים כוונת הצמצום וההעלם דשם אלקים גופא.

ויומתק יותר – שיום כ"ז (זך) בא אחרי יום כ"ו, בגימטריא הוי',

לקוטי שיחות פרשת פקודי כרך ג'

מתורגם ללשון הקודש

ציווי הקב"ה לעשיית המשכן וכליו, ובני ישראל עשו כפי ציווי הקב"ה. פ' פקודי מספרת על החשבון שערך משה מכל נדבות המשכן, זהב וכסף וגו' ולא יזה מטרם השתמשו בהם; כיצד משחו את המשכן והכלים בשמן המשחה, כיצד הקריבו שם קרבנות, ואיך פעל הדבר את ההמשכה מלמעלה - "וכבוד הוי' מלא את המשכן"³.

כלומר שנקודת פ' ויקהל היא עבודת הנבראים, בני ישראל בנו את המשכן בממונם, בגופם ובנפשם. בממונם: י"ג (ט"ו) דברים שנדבו; בגופם: הטרחה בגוף לבנות המשכן וכו'; בנפשם: ה"נשאו לבו, נדבה רוחו, חכמת לב" שהשתמשו בהם. אבל ככלות הכל אין זה אלא עבודת הנבראים - החידוש והנקודה של פ' פקודי היא ההמשכה מלמעלה, "וכבוד הוי' מלא את המשכן"⁴.

ואף שגם העשייה והעבודה שמדובר בפ' ויקהל המשיכה גילוי אלקות מלמעלה - כי כל עבודה הרי מעוררת המשכה מלמעלה - אבל אותה המשכה של פ' ויקהל אין לה יחס כלל לגבי גילוי האלקות של "וכבוד הוי' מלא את המשכן" שנמשך על ידי העבודה של שמן המשחה ועבודת הקרבנות שבפ' פקודי.

כי גם באותם אופנים ש"הזמנה מילתא היא"⁵ (שההכנה עצמה דבר הוא), הרי ידוע⁶, שהמשכת האלקות על ידי שקובעים ומכינים דבר גשמי לשם מצוה אינה בערך להמשכה שבאה על ידי קיום המצוה בפועל; וביחוד בענין בניית והכנת המשכן וכליו שבפ' ויקהל, שאינם מתקדשים עד שנמשחים בשמן המשחה (או על ידי עבודה)⁷, הרי ודאי שהגילוי מלמעלה על ידי הזמנה והכנה

א. ככל הענינים שבתורה, גם חלוקת הפרשיות אינן בדרך מקרה ח"ו כי אם בדיוק ובכוונה, כלומר, שלכל פרשה יש את הנקודה המיוחדת לה (לא בגלל הכמות הגדולה היו צריכים לחלק את התורה לפרשיות. גם שם של כל פרשה אינו משום שהפרשה מתחילה בתיבה זו, אלא להיפך - בשם מרומז התוכן של נקודת הפרשה ולכן תיבה זו היא ראש ותחלת הפרשה).

זהו הנאמר בזהר¹ שישנם ג"ן (53) סדרים דאורייתא. הרי מובן שמספר ג"ן הפרשיות של תורה הוא מדויק לכל שנה, גם בשנים בהן פרשיות מסוימות נקראות ביחד. כי חלוקת הפרשיות היא מצד עניניהם השונים, שכל פרשה יש לה את הנקודה המיוחדת לה, אלא - פעמים קוראים כל נקודה בשבוע אחר, ופעמים, כששתי פרשיות מחוברות, נקראות שתי נקודות בשבוע אחד.

מזה מובן, שהפרשיות ויקהל ופקודי - אפילו בשנים שקוראים אותן יחד - כוללות שתי נקודות נפרדות. אף שבשתי הפרשיות מדובר על עשיית המשכן וכליו (בפרשיות תרומה ותצוה מדובר על ציווי הקב"ה לעשות את המשכן וכליו, ובפרשיות ויקהל ופקודי מדובר על עשיית המשכן וכליו כפי שעשו אותם בני ישראל כאן למטה)², כוללים הם שתי נקודות שונות (כשם שפרשיות תרומה ותצוה, שפשוט הוא שמבטאים שתי נקודות שונות - משום שקוראים אותן בכל שנה בנפרד - אף שדנות שתיהן באותו ענין, ציווי על עשיית המשכן וכו').

ב. ההבדל בין תוכן פ' ויקהל ותוכן פ' פקודי הוא: בפ' ויקהל מסופר שמשה הקהיל את בני ישראל ומסר להם את

(1) ח"א קד, ב. ת"ז תי"ג (כט, רע"ב).

(2) כמבואר בארוכה בלקו"ש ח"א [המתורגם ע' 176 ואילך.

(3) שמות מ, לד.

(4) ואף שבפ' פקודי מסופר הענין דעשיית בגדי כהונה, - זהו המשך וסיים הענין דבפ' ויקהל ולא החידוש דבפ' פקודי. עוד יש לומר, לפי שבגדי כהונה אין מצוה בעשייתן (לדעת הרמב"ם בספחמ"צ מצוה לג), וי"א (בה"ג. עיין בהשגות הרמב"ן שם) דגם לא בלבשתן, ואינם אלא הכשר מצוה לעבודת הכהנים, שעבודתם פסולה כשהם מחוסרי בגדים. ומאחר שלבגדי כהונה אין מציאות של מצות התורה, עד שילבשו אותם הכהנים (בשעת העבודה), לכן הסיפור אודותם בתורה הוא בפ' פקודי, שנקודתה היא ההמשכה מלמעלה שמצד עבודת הכהנים כו', כי אז נעשית מציאותם. משא"כ משכן וכליו (מנורה שולחן ומזבח) שיש מצוה בעשייתן (ספחמ"צ מצוה כ'), הרי יש להם מציאות תורנית משעת עשייתן, ולכן מסופר עשייתן בפ' ויקהל. (וגם בלא"ה מוכרח לומר כן, כדי שלא יוקשה סדר הכתובים, שהפסיק במ"ש אלה פקודי גו' בין סיפור עשיית המשכן וכליו לסיפור עשיית בגדי כהונה).

ובזה יתרוץ גם מה שבעשיית המשכן וכליו בפ' ויקהל, לא נאמר "כאשר צוה ה' את משה" (כמו בבגדי כהונה, שבעשיית כל בגד ובגד נאמר כאשר צוה ה' את משה, ורק בסיום כל הענין, בפרשת פקודי, כתיב את כל אשר צוה ה' את משה. ומה שתיירך הרמב"ן (שמות לח, כב) לפי שבצאלל שינה הסדר בהם ממה

שאמר לו משה, לא זכיתי להבין, שהרי א) השינוי של בצאלל ה' מאמרת משה אליו, אבל לא מציווי הקב"ה למשה, וכמרו"ל שמשנה הודה לו ואמר בצל א-ל היית כו' (ברכות נה, א). וא"כ הרי גם במשכן וכליו ה' אפשר לכתוב "כאשר צוה ה' את משה"? (ועיין בפירש"י שם: אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא כל אשר צוה ה' את משה). ב) השינוי לא ה' בעשיית כל פרט בפני עצמו, כי אם, בסדר כללות המשכן וכליו, וא"כ הרי אדרבה, הוצרך להשמיט "כאשר צוה גו'" בסיום כללות העשייה, ולא בעשיית כל פרט? ולכאורה ה' אפשר לתרוץ, שלכן לא נאמר בכל פרט כאשר צוה גו', כי אין חידוש בזה, דפשיטא שלא שינה, ורק בסיום כללות הענין, ששינה מהסדר שאמר לו משה, משמיענו שגם זה ה' כאשר צוה ה' את משה, כנ"ל, אבל אי"ז תירוץ מספיק, שהרי גם בבגדי כהונה אין חידוש ומ"מ נאמר בעשיית כל בגד כאשר צוה גו'?).

ועפ"י הנ"ל יש לומר, לפי שהמשכן וכליו שבפ' ויקהל, אף שהם מציאות של תורה, מ"מ אין בהם הצוותא וההתקשרות (כאשר צוה) בהקב"ה, עד שיומשחו בשמן המשחה, הנקודה דפ' פקודי. ולכן ככל הענינים דבפ' זו - יש לומר כאשר ציווה גו'.

(5) ראה מלא הרועים ערך הזמנה. אנציקלופדיא תלמודית ערך זה.

(6) שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ז.

(7) שבועות טו, א וש"ן.

ופקודי. הנקודה של ויקהל היא עבודת הנבראים, והנקודה של פקודי היא המשכה מלמעלה, והחידוש בזה, שצריך לחבר את שניהם יחדיו. זוהי הקדמה והכנה לגילוי של לעתיד, שיהיה "ושמתי כדכד, כדין וכדין"¹².
(משיחת ש"פ ויק"פ תשכ"א)

ה. הוראה נוספת יש בחיבור פ' ויקהל עם פ' פקודי: בין ציווי הקב"ה למשה על עשיית המשכן וכליו (בפ' תרומה ותצוה) והציווי של משה לבני ישראל על עשיית המשכן וכליו ועשייתם זאת בפועל (בפ' ויקהל ופקודי) - עלול לפעמים להיות דבר שמפסיק ומפריע - הענינים המסופרים בפ' תשא¹³. אך כאשר הציווי יורד למטה על ידי משה רבינו (בפ' ויקהל), נעשה מיד בפועל המשכן וגמר ההמשכה (חיבור ויקהל-פקודי).

ברוב השנים קוראים שתי הפרשיות ביחד - "ואולינן בתר רובא". אפילו בעת שהיצר הרע מתערב והדבר מתעכב עוד כמה ימים, אין שום ענין אחר באמצע - והרי לא ידח ממנו נדח, ומיד שהענין מתגלה על ידי משה רבינו "ואתפשטתי דמשה בכל דרא ודרא"¹⁴, בודאי יתקיים הענין בפועל. בציווי משה לישראל הרי הציווי עצמו הוא כבר גם הבטחה¹⁵, והענין בודאי יתקיים, כלומר שבודאי תהיה עבודת בני ישראל, ובודאי תביא את וכבוד הוי' מלא את המשכן¹⁶.

(משיחת ש"פ ויק"פ תשכ"ב)

אינו בערך כלל להמשכה וגילוי אלקות שבפ' פקודי, שהיתה שם כבר משיחה ועבודה.

ואלו הם הנקודות של ארבע הפרשיות בנוגע למשכן וכליו⁸: בפ' תרומה ותצוה מדובר על ציווי הקדוש ברוך הוא על המשכן וכליו - האתערותא דלעילא שלפני האתערותא דלתתא ונתינת כח לה (אלא שבזה עצמו ישנן שתי נקודות, הציווי על עשיית המשכן וכליו - בפרשת תרומה והציווי על עשיית בגדי כהונה - בפרשת תצוה)⁹; בפ' ויקהל מדובר בציווי משה לישראל ובקיום הציווי - עבודת הנבראים ואתערותא דלתתא ובפ' פקודי - המדריגה העליונה של אתערותא דלעילא שלאחר אתערותא דלתתא¹⁰.

ג. אלא שאף על פי שהמשכה של פ' ויקהל אין לה כל ערך להמשכה שבפ' פקודי - בכל זאת קוראים ברוב השנים את שתי הפרשיות ביחד, כי כשאין די זמן, יש להזדרז, ולהשיג בשבוע אחד, את מה שנדרש עבורו שבועיים.

אין פירוש הדבר, שיש לצאת מהזמן, שכן כל ענין המשכן ומקדש הרי הוא "דירה בתחתונים" בתוך זמן ומקום; אלא שהכוונה היא שבזמן עצמו לא יהיו מוגבלים כל כך - בזמן עצמו תורגש ההשפעה שלמעלה מהזמן¹¹.

ד. השפעת "למעלה מן הזמן" בתוך הזמן, חיבור של מעלה עם מטה, מתבטא גם בחיבור שתי הפרשיות ויקהל

(8) להעיר מרמב"ן ויקהל לו, ח.

(9) כי דין בגדי כהונה שונה מדין משכן וכליו, כנ"ל בהערה 4.

(10) לקרית שה"ש כד, א.

(11) ובוזה מובנת ג"כ השייכות דפרשיות אלו להודש אדר (ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב ח"ל: המועדים של כל השנה.. בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן) שנקודתן הוא פורים, דאף שחל בחול דוקא ומותר בעשיית מלאכה (וגם בפורים דמוקפין - ברוב השנים כן הוא), מ"מ חיובו הוא "עד דלא ידע", למעלה מהגבלה.

(12) ישע"י נד, יב. כ"ב עה, א. ונתבאר בארוכה בלקו"ת פ' ראה ד"ה זה.

(13) ובוזה יתורץ מה שהפסיק בפ' תשא בין פ' תרומה ותצוה לפ' ויקהל פקודי להדיעה (וזהו פ' פקודי רכד, א) שמעשה העגל ה"א אחרי נדבת המשכן - לרמוז, שבין ציווי הקב"ה למשה וציווי משה לישראל אפשר להיות הפסק

ומונע כד.

ואף שלפי דיעה זו מעשה העגל ה"א בין ציווי משה לישראל (וכן נדבת המשכן) ועשיית המשכן - הרי בכ"ז אפילו החטא עצמו - העיקר - מעשה העגל לא מנע ה"ושכנתי בתוכם" בפועל, וכמש"נ (פקודי מ, לד) "וכבוד ה' מלא את המשכן".

(14) ת"ז תס"ט (קיד, א) וראה ב"ר פנ"ז, ז.

(15) ככל ציוויי התורה שנאמרו בלשון ציווי ובלשון הבטחה.

(16) ואף שלכאורה גם בציווי הקב"ה למשה יש לומר כ"ז (לא ידח, הבטחה) - אינו דומה כלל, שהרי בני"י נצטוו על זה (ביחד עם נתינת כח והבטחה) רק כשאמר זה להם משה. וי"ל שהוא ע"ד הנפק"מ בין פסק הדין בראש השנה לגבי הדין בכל יום (ראה קונטרס ומעין מי"ט ואילך). והרי משה ואתפשטתי דמשה הם בחי' ראש ומוח לגבי דורם (תניא פ"ב).

יום ראשון כ"א אדר

בעולמות התחתונים האלקות מוסתרת ונעלמת. ובהתאם לכך – עולמנו אנו, העולם הזה, הוא התחתון ביותר, מפני שבו האלקות מוסתרת ונעלמת יותר מאשר בכל שאר העולמות. וְהִנֵּה, לֹא שׂוּף לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ בְּחִינַת מַעְלָה וּמִצְוָה, – עליון ותחתון במדרגה, כִּי

הוא יתברך ממלא כל עולמין בשוה. – הוא נמצא בעולמות התחתונים באותה מדה כמו שהוא נמצא בעולמות העליונים, ולכן, אין הבדל לגביו בין העולמות העלולמות התחתונים, אלא פְּאֹר הָעֵינָיו, – מה שחכמינו ז"ל אומרים, שהקב"ה נתאוה להיות לו "דירה בתחתונים", שאין הכוונה לתחתונים לגביו יתברך, אלא, כפי שיסביר, שלגבי העולמות עצמם הם

נקראים תחתונים, כִּי קִדְם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם – כלומר, כל העולמות, הִיָּה הוּא לְבַדּוֹ יִתְבַּרְךָ יְחִיד וּמְיֻחָד, וּמְמַלֵּא כָּל הַמְּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, – כל שיכול היה להיחשב כמקום וכאפשרות לבריאת העולמות – היה ממולא באור אין סוף; וְגַם עֵתָה – לאחר בריאת העולמות, כִּן הוּא לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ. – כלומר: לגבי הקב"ה אין הבדל בין לפני הבריאה לבין אחרי הבריאה; הבריאה כולה לא יצרה שום שינוי בו יתברך ובייחודו המוחלט. רק שֶׁהַשְּׂנַיִן הוּא אֵל הַמְּקַבְּלִים חַיּוֹת וְאוֹרוֹ יִתְבַּרְךָ, – לגבם נתהווה שינוי: לפני הבריאה לא היו נמצא "מקבלים" לקבל את החיות והאור, ואילו לאחר הבריאה – ישנם "מקבלים", שֶׁמְקַבְּלִים – את החיות והאור ממנו יתברך, עַל יְדֵי לְבוּשִׁים רַבִּים הַמְּכַפְּסִים וּמְסַתְּרִים אוֹרוֹ יִתְבַּרְךָ, – שכן, בלי אותם לבושים לא היו יכולים לקבל את החיות והאור והיו מתבטלים במציאות לגמרי. כְּדִבְרֵינִי: – כמו שכתוב: "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחַי", – ולא רק האדם, שהוא בעל גוף גשמי, אלא גם הנבראים הרחוקים, כמלאכים, אינם יכולים לקבל את האור והחיות האלקי בלי לבושים המסתירים; וְכִדְבָרְשׁוֹ רַ"ל: שֶׁאֵפְלוּ מְלָאכִים הַנִּקְרָאִים "חַיּוֹת" – הקודש, אֵין רוֹאִין כּוּ'. – אלקות, כי אם על ידי לבושים המסתירים ומאפשרים שיוכלו לקבל, הרי, שכל העולמות והנבראים מקבלים את חיותם האלקית על ידי לבושים והסתרים. ובכך, כפי שיוסבר כאן מיד, מתבטא ההבדל בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים: החיות האלקית בעולמות העליונים היא יותר בהתגלות והסתרתה היא במדה פחותה יותר, ואילו בעולמות התחתונים – החיות האלקית מוסתרת יותר. וְהוּא עֵינָן הַשְּׂתַלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדָתָם מִפְּרִיגָה לְמִדְרָגָה, – כלומר, ההשתלשלות והירידה המדורגת של העולמות, מעולם לעולם, מתבטאת במדת ההסתרה שלהם, עַל יְדֵי רַבּוּי הַלְבוּשִׁים

פְּרָק לו'. בפרק הקודם החל רבנו הזקן להסביר את המלה "לעשותו" (מלת הסיום של הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו") – שתכלית הכל היא "לעשותו", לקיים מצוות במעשה. זאת משום שעל ידי מעשה, נמשך אור השכינה גם על הנפש הבהמית והגוף ולא רק על הנפש

האלקית. ברם, עדיין הדברים טעונים הסברה: מהי המעלה הגדולה המיוחדת בהמשכת האור על הנפש הבהמית והגוף, שבגללה מהווה המעשה את התכלית? – יסביר, לכן, רבנו הזקן בפרק לו', שכל תכלית בריאת העולמות היא, כי נתאוה הקב"ה להיות לו "דירה בתחתונים", בעולמות התחתונים ובנבראים – ובעיקר בעולם הזה, שהוא העולם התחתון ביותר, בו שורר חושך כפול ומכופל. והכוונה היא להפוך את החושך לאור,

ושיאיר בו אור אין סוף במדה מרובה יותר מאשר בעולמות העליונים. ולכן, מתבטאת ה"תכלית", בקיום מצוות במעשה דוקא. שכן, על ידי כך מתבצע ענין הדירה בתחתונים, שנפש הבהמית ובגוף, ובאמצעותם בכל העולם כולו – יאיר אור אין סוף.

וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת מְאֹד רַ"ל, – ידוע מאמרם של רבותינו זכרונם לברכה, שֶׁתְּכַלִּית בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיָּה הוּא שֶׁנִּתְאַוָּה הַקְּדוֹשׁ-בְּרִוך־הוּא לְחַיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. – כלומר: שבתוך הנבראים התחתונים תתגלה עצמות אור אין סוף כמו שהוא, בלי כל לבוש והסתרה; כאדם, למשל, הגר בדירה, שעצם האדם נמצא בדירה. להלן מסביר רבנו הזקן, שמשמעות "דירה" בתחתונים היא: בעולם הזה. ברם, כדי להקל את המשך הלימוד, מן הראוי להקדים הסבר קצר לגבי מה שחכמינו ז"ל אומרים, שנתאוה הקב"ה להיות לו "דירה בתחתונים": אין לומר שלגבי הקב"ה נחשבים עולמות אלה כתחתונים וכבעלי מדרגה פחותה יותר לעומת עולמות אחרים הנחשבים כאילו לעליונים וכבעלי מדרגה נעלה יותר – שכן, משמעות קביעה כזו היא, שלגבי הקב"ה העולמות העליונים קרובים אליו מפני שהם במדרגה עליונה יותר מאשר העולמות התחתונים שרחוקים ממנו מפני שהם במדרגה פחותה יותר – וזה אינו אמת, שכן, לגבי הקב"ה, כל העולמות שווים. פירוש הדבר: לגבי הקב"ה אין העולמות והמדריגות העליונים ביותר תופסים מקום כלל, בדיוק כפי שהדבר ביחס לעולמות ולמדריגות התחתונים; הקב"ה נמצא בתחתונים באותה מדה שהוא נמצא בעליונים. לכן, מן ההכרח לומר, שמשמעות "בתחתונים" היא לגבי העולמות: בהם ולגביהם קיים סדר השתלשלות של עולמות שהם עליונים ותחתונים במעלה ובמדריגה. העליונות והנחיתות מתבטאות בכך שבעולמות העליונים ישנו גילוי אלקות, אלקות היא שם בהתגלות; ואילו

1. מדרש תנחומא נשא, ז, א. 2. שמות לג, כ. 3. ספרי סוף פ' בעלותך. במדבר רבה סוף פ' נשא.

שכן, בהיותם עולם, מלשון העולם, אין האלקות בהתגלות גמורה בהם, כי אם על ידי אי אילו לבושים, והרי זה ירידה לגבי מה שהיה לפני בריאת עולמות אלה, שאז היתה אלקות בהתגלות גמורה – ואי אפשר, לכן, לומר שהתכלית היא בגילוי האלקות שבעולמות

העליונים, מאחר שגילוי זה הנו העולם וירידה לגבי מה שהיה קודם, והתכלית היא הרי בגילוי האור ולא בהעלם ובירידת האור, אלא התכלית היא עולם הנה התחתון, – וכל העולמות העליונים נבראו במגמה, שהאור האלקי ירד בהשתלשלות ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עד להיווצרות עולם של חושך והעלם – עולם הזה – ודוקא העולם הזה הוא התכלית, מפני שפך ע"ה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח לפניו יתברך, אהבפיא סטרא אחרא – כשהסטרא אחרא נכפפת ונכנעת לקדושה, ואתהפך

השוכא לנהורא, – וחושך הקליפות נהפך לאור של קדושה, שיאיר אור ה' אין סוף ברוך הוא במקום החשך והסטרא אחרא של כל עולם הנה פלו, בותר שאת ויתר עז – ביתר עליונות וביתר חזק, ויתרון אור מן החשך, – כשהחושך עצמו נהפך לאור, באה מכך מעלה נוספת באור. כלומר: האור מאיר בעולם הזה ביתר תוקף, מהארתו בעולמות עליונים, – מאשר הארת האור האלקי בעולמות העליונים, שמאיר שם על ידי לבושים וקסתר פנים, – שגם בעולמות העליונים ההארה היא על ידי לבושים, שפנימיות האור מסתתרת, המסתירים ומעלימים – הלבושים והסתר פנים מעלימים ומסתירים על אור אין סוף ברוך הוא שלא יבטלו – העולמות, במציאות. – שכן, אם האור היה מאיר בלי לבושים, היו העולמות בטלים במציאות. נמצא שבעולמות העליונים אין אור אין סוף מאיר כמו שהוא; ואילו בעולם הזה יאיר האור כמו שהוא בלי לבושים באמצעות הכנעת הסטרא אחרא, כאמור. ברם, הדבר טעון הסברה: מאחר שאף העולמות הרוחניים והעליונים יותר אינם יכולים לקבל את האור רק על ידי לבושים, כיצד, איפוא, יוכלו לקבל את האור בעולם הזה בלי

המסתירים האור והחיות שממנו יתברך, – ככל שרבים הלבושים וההסתרה גדלה – כך גדלה הירידה, עד שנברא עולם הנה הנשמי והקמרי ממש, – העולם הזה הוא "גשמי" – שלכן לא נראית בו כלל האמת שהחיות האלקית מחיה כל דבר, ונוסף

לכך הוא גם "חומרי", שלכן נראה גם השקר כאמת, והוא – העולם הזה, התחתון פמדרגה, – בין כל העולמות, שאין תחתון למטה ממנו, בענין הסתר אורו יתברך וחשך פפול ומכפל, – אין עולם שבו האור כל כך מוסתר כמו שהדבר בעולם הזה, עד שהוא – עולם הזה, מלא מ קליפות וסטרא אחרא, שתן נגד ה' ממש, לומר: "אני ואפסי עוד". – הקליפות אומרות על עצמן שהן הן המציאות הבלעדית ומלבדן – אפס. מכל האמור מובן, שהמשמעות של "בתחונים", היא – העולם הזה, בהיותו התחתון ביותר במדרגה. מעתה, כיוון שקיימת השתלשלות אחת של עולמות עליונים ותחתונים, יש מקום לדון, אלו מהם הם עיקר ותכלית ההשתלשלות: העולמות העליונים שבהם ישנו גילוי אלקות, ואילו העולמות התחתונים באים רק כדי להבליט מעלת העליונים, שכן, כשקיים חושך והעלם ניכרת אז מעלת האור והגילוי, או שהתכלית היא בעולמות התחתונים בהם אלקות בהעלם (אלא, שכדי שיווצרו עולמות תחתונים, היה צריך להיות סדר ההשתלשלות, והיבראותם המוקדמת של העולמות העליונים), אך כיוון שאין שום תכלית בהעלמת האור האלקי – הרי הכוונה היא להפוך את החושך וההעלם לאור וגילוי. – וזהו תוכן מאמר חכמינו ז"ל שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחונים: שהתכלית היא שבכל העולמות התחתונים, בהם שורר חושך והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר מאשר בעולמות העליונים, עד כדי שיוכלו להיות "לדירה" לו יתברך – כפי שיוסבר להלן. והנה, תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה – אינו בשביל עולמות העליונים, – בהם ישנו גילוי אלקות, הואיל ולהם – לעולמות העליונים מהווה הדבר ירידה מאור פניו יתברך, –

ליקוטי אמרים - פרק לו

האור והחיות שממנו ית' עד שנברא עו"הו הנשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומ' אני ואפסי עוד. והנה תכלית השתלשלו' העולמו' וירידתם ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות העליוני' הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עו"הו התחתון שכן עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עו"הו כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם ע"י לבושים והסתר פנים המסתירים ומעלימים אור א"ס ב"ה שלא יבטלו במציאות. ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקר' עזו וכח וכמארו"ל שהקב"ה נתן כח בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא יבטלו במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה לתרץ בזה קשיא הידועה: דאין לברוא דבר גדול ונעלה אך ורק בשביל דבר קטן ממנו. ולזה מבאר דעוה"ז ("ע"י העבודה, דרך בעולם מלא קליפות אפשירת היא) נעשה ביתר שאת כו". כ"ק אדמו"ר שליט"א מעיר בהערתו זו, כפי הנראה מאריכות לשונו של רבנו הזקן, שאינו מסתפק בסיום (שהעולם הזה הוא ה"תכלית". מפני שכן "עלה ברצונו יתברך להיות לו נחת רוח כד אתכפיא...") ורבנו הזקן מוסיף, שאור אין סוף ברוך הוא יאיר במקום החושך של העולם הזה ביתר שאת ויתר עז מהארתו בעולמות עליונים – אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכוונת רבנו הזקן לתרץ את הקושיא הידועה: כיצד יכולים לומר שהעולמות העליונים, בהם מאיר כל כך הרבה אור אין סוף ברוך הוא, הם בשביל התכלית של העולם הזה בו מאיר אור אין סוף ברוך הוא, בהעלם? הרי, לא בוראים "דבר גדול בשביל דבר קטן"? לכן מסביר רבנו הזקן, שהעולם הזה (על ידי העבודה של "אתהפכא", האפשירת רק בעולם הזה המלא קליפות) יתעלה במדה כזו. שבו יאיר אור אין סוף ברוך הוא ביתר שאת ויתר עז מאשר בעולמות העליונים כו.

יומם וגו', כי ה' יהיה לך לאור עולם וגו'... – את אור ה' שיאיר לעתיד לבוא בלי שום לבוש, יוכלו לקבל על ידי התורה שלומדים עתה. ורבנו הזקן מסיים את מה שאמר קודם: שתכלית כל העולמות היא העולם הזה, במקום החושך והקליפות דוקא. שעל ידי עבודה

נשברת הסטרא אחרא והחושך נהפך לאור. ועל ידי כך יאיר בעולם הזה אור גדול בהרבה מאשר בעולמות העליונים. ברם, גילוי אור כזה בעולם הזה, יאיר רק לעתיד לבוא, ואילו כעת האור הוא בהעלם – על כך אומר רבנו הזקן להלן, שימות המשיח וזמן תחית המתים הוא, אכן, כל התכלית והשלימות של בריאת העולם הזה: וגודע, שימות המשיח, ובפרט בשיחיו המתים, הם תכלית ושלמות בריאת עולם הזה, שלכך נברא מתחילתו*

וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין ויכבוש], – שהקב"ה לא "יתכסה" עוד, שכן, ישנו פירוש המפרש את כוונת הפסוק על אי-עצירת גשמים, ולכן מפסיק רבנו הזקן באמצע הפסוק ומפרשו כפירוש רש"י, שהקב"ה לא יכסה את עצמו בכנף ובלבוש – ולאחר מכן הוא ממשיך בסיום הפסוק: והיו עיניך ראות את מוריד, – את הקב"ה; וכתוב: "כי עין בעין יראו וגו'", – העין שלמטה תראה את העין שלמעלה, כלומר: יראו בפועל את ההתגלות של אור הוי'; וכתוב: "לא יהיה לך עוד השמש לאור

לבושים! – את זה מסביר רבנו הזקן בהמשך הדברים, שלשם כך נתן הקב"ה את התורה, הנותנת כוח לקבל את אור אין סוף כמו שהוא, ועם זאת לא להיות בטל במציאות: ולזה – ולכן, נתן הקדוש ברוך הוא לישראל את התורה, שנקראת עו' וכת', – והיא הנותנת כוח לקבל את גילוי אור אין סוף בלי לבושים, וכמאמר רז"ל⁵ שתקדוש ברוך הוא נותן כח בצדיקים לקבל שְׁכָרָם לְעֵתֵי לְבָא, – ולשם מה, ומהי פעולתו של כוח זה? – כדי שלא יתבטלו בּמְצִיאוֹת מִמֶּשׁ בְּאוֹר ה', הַנִּגְלָה לְעֵתֵי בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ, כְּדִכְתִּיב: – כמו שכתוב: "ולא יבנה עוד מוריד [פרוש, שלא יתכסה מִמֶּד בְּכִנֶּף

ולבוש], – שהקב"ה לא "יתכסה" עוד, שכן, ישנו פירוש המפרש את כוונת הפסוק על אי-עצירת גשמים, ולכן מפסיק רבנו הזקן באמצע הפסוק ומפרשו כפירוש רש"י, שהקב"ה לא יכסה את עצמו בכנף ובלבוש – ולאחר מכן הוא ממשיך בסיום הפסוק: והיו עיניך ראות את מוריד, – את הקב"ה; וכתוב: "כי עין בעין יראו וגו'", – העין שלמטה תראה את העין שלמעלה, כלומר: יראו בפועל את ההתגלות של אור הוי'; וכתוב: "לא יהיה לך עוד השמש לאור

ולבוש], – שהקב"ה לא "יתכסה" עוד, שכן, ישנו פירוש המפרש את כוונת הפסוק על אי-עצירת גשמים, ולכן מפסיק רבנו הזקן באמצע הפסוק ומפרשו כפירוש רש"י, שהקב"ה לא יכסה את עצמו בכנף ובלבוש – ולאחר מכן הוא ממשיך בסיום הפסוק: והיו עיניך ראות את מוריד, – את הקב"ה; וכתוב: "כי עין בעין יראו וגו'", – העין שלמטה תראה את העין שלמעלה, כלומר: יראו בפועל את ההתגלות של אור הוי'; וכתוב: "לא יהיה לך עוד השמש לאור

ליקוטי אמרים - פרק לו

כדכתיב ולא יכנף עוד מוריד [פי' שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש] והיו עיניך רואות את מוריד וכתוב כי עין בעין יראו וגו' וכתוב לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וגו' כי ה' יהיה לך לאור עולם וגו'. ונודע שימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו*

הגהה	שכר	עיקרו	באלף
(וקבלת השביעי	כמ"ש	בלקוטי	תורה
	מהאר"י ז"ל):		

יום שני כ"ב אדר

ה' אלקיך, וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה, – מכל צד שאליו הסתכלו נשמע משם הדבור "אנכי ה' אלקיך". וכתב רש"י בתקונים – וכמו שמפרש ב"תיקוני זוהר": דלית אתר דלא מליל מניה עמהון כו'. – שאין מקום ממנו לא דיבר – הקב"ה – אתם. ותינו, – כך היה הדבר, מפני גילוי רצונו ותפוד בעשרת הדברות, שהן כללות התורה, שהיא – התורה, היא פנימית רצונו ותפוד וחקמתו, ואין שום הסתר פנים כלל, – ומשום כך היתה התגלות אלקות בכל העולם. כמו שנקאמר¹²: "כי באור פניך נתת לנו תורת חיים". – הרי שתורה באה מ"אור פניך" – האור הפנימי

וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו" – "הראת" ממש, בראיה חוששית, – כי, כשאמרים "הראת" – הרי הכוונה שראו אותו, וזהו ראייה מוחשית, כדכתיב: – כמו שכתוב¹⁰: "וכל העם רואים את תקולות" – "רואים את הנשמע", – את כל גילויי מתן תורה שקלטו – הם ראו ממש; ופרשו רז"ל¹¹: מסתכלים למורה ושומעים את הדבור יוצא אנכי כו', –

וגם – לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כבר היה לעולמים מעין זה, – מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה בשעת מתן תורה, כדכתיב: – כמו שכתוב: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו" – "הראת" ממש, בראיה חוששית, – כי, כשאמרים "הראת" – הרי הכוונה שראו אותו, וזהו ראייה מוחשית, כדכתיב: – כמו שכתוב¹⁰: "וכל העם רואים את תקולות" – "רואים את הנשמע", – את כל גילויי מתן תורה שקלטו – הם ראו ממש; ופרשו רז"ל¹¹: מסתכלים למורה ושומעים את הדבור יוצא אנכי כו', –

וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו" – "הראת" ממש, בראיה חוששית, – כי, כשאמרים "הראת" – הרי הכוונה שראו אותו, וזהו ראייה מוחשית, כדכתיב: – כמו שכתוב¹⁰: "וכל העם רואים את תקולות" – "רואים את הנשמע", – את כל גילויי מתן תורה שקלטו – הם ראו ממש; ופרשו רז"ל¹¹: מסתכלים למורה ושומעים את הדבור יוצא אנכי כו', –

ליקוטי אמרים - פרק לו

הגהה	שכר	עיקרו	באלף
(וקבלת השביעי	כמ"ש	בלקוטי	תורה
	מהאר"י ז"ל):		

עוד מלבדו הראת ממש בראיה חוששית כדכתיב וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופי' רז"ל מסתכלים למורה ושומעים את הדבור יוצא אנכי כו'. וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים דלית אתר דלא מליל מיניה עמהון כו' והיינו מפני גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו

5. סנהדרין ק, ב. 6. ישע"י ל, כ. 7. ישע"י נב, ח. 8. ישע"י ס, יט. 9. דברים ד, לה. 10. שמות כ, טו; במכילתא (מובא ברש"י) על הפסוק. 11. ראה שמות רבה ה, ט. 12. בתפילת שמונה עשרה.

גשמייות הגוף והעולם, ויוכלו לקבל גילוי אור ה', שיאיר לישראל על ידי התורה שנקראת "עו". - והיא הנותנת כוח לקבל את ההתגלות. ומיתרון ההארה לישראל - יגיה השך האמות גם כן, כדכתיב: - כמו שכתוב¹⁵: "והלכו גוים לאורך וגו'", - של ישראל; וכתיב¹⁶: - אומות העולם יאמרו לבני ישראל: "בית יעקב לבו ונגלה באור ה'", וכתיב¹⁷: "ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו וגו'", - "כל בשר" - כל אדם, גם של אומות העולם; וכתיב¹⁸: "לבוא כנקרת הצורים וכספי הפלעים מפני פחד ה' וחדר גאוונו וגו'", - זה מוסב על האומות, שיהיו אז חדרים ברוב פחד - שכן, על בני ישראל שיהיו אז מיוחדים ומאוחדים עם

של אלקות. ולכן - מפני שהיתה התגלות אלקות, היו - בני ישראל בשעת מתן תורה, בטלים במציאות ממש, כמאמר רז"ל¹³: שעל כל דבור פרח נשמתו בו, - כלתה נפשם ונתבטלו במציאות, אלא שהחזירה הקדוש-ברוך-הוא להן - את הנשמה, כמל שעתיד להחיות בו את המתים, והוא מל תורה - שכן, ⁹² בתורה ישנו בחינת "מטר" ובחינת "טל", שנקרא "עו", - החזק והכוח לקבלת ההתגלות האלקית ושלא להתבטל במציאות, כפי שזכר לעיל בקשר לצדיקים לעתיד לבוא. כמאמר רז"ל¹⁴: "כל העוסק בתורה - מל תורה מתייהו בו". - הרי, שהכוח להחיות, בא מבחינת "טל" שבתורה. ובאותו טל החזיר הקב"ה את הנשמות לישראל בשעת מתן תורה - בלי ענינה של תחיית המתים - שלא יתבטלו במציאות לנוכח גילוי האור האלקי שהתגלה אז באופן של מעין ימות המשיח ולעתידי לבוא. רק שאחר כך - אחרי מתן תורה, גרם החטא - שחטאו ישראל, ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימין, - כשיתגלה "ימינו" של הקב"ה, שאז ירבה

ליקוטי אמרים - פרק לו

בטלים במציאות ממש כמארו"ל שעל כל דיבור פרח נשמתו בו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא מל תורה שנקרא עו כמארו"ל כל העוסק בתורה מל תורה מחייהו בו' רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יודרך גשמייות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עו ומיתרון ההארה לישראל יגיה השך האומות גם כן כדכתיב והלכו גוים לאורך וגו' וכתיב בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו וגו' וכתיב לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעי' מפני פחד ה' וחדר גאוונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון עורך על כל יושבי תבל ארצך וגו':

הקב"ה, לא מתאים לומר שהם ימהרו להתחבא בצורים וכו'. וכמו שנקרא¹⁹: "והופע בהדר גאון עורך על כל יושבי תבל ארצך וגו'": - כל - גם אומות העולם. הרי, שתהיה אז התגלות אלקות בעולם גם בשאר העמים. בכך מתבטאת תכלית ושלמות העולם הזה, כפי שהעולם יהיה בימות המשיח ותחיית המתים.

לישראל בשעת מתן תורה - בלי ענינה של תחיית המתים - שלא יתבטלו במציאות לנוכח גילוי האור האלקי שהתגלה אז באופן של מעין ימות המשיח ולעתידי לבוא. רק שאחר כך - אחרי מתן תורה, גרם החטא - שחטאו ישראל, ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימין, - כשיתגלה "ימינו" של הקב"ה, שאז ירבה

יום שלישי כ"ג אדר

תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות. - ההתגלות שהיתה בשעת מתן תורה, באה, כאמור, בהתעוררות מלמעלה, שלא עלידי עבודה מלמטה; ואילו ההתגלות שלעתידי לבוא, תלויה בעבודתנו ומעשינו בזמן הגלות, כי הגורם שכר המצוה - היא המצוה בעצמה, - שכר המצוה הרי הוא התגלות אור אין סוף ברוך הוא, וה"גורם", המביא ויוצר התגלות זו, הרי זה המצוה עצמה. והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלא כדוגמת ממן שבעל השדה משלם לזה שחורש חורע את שדהו (שאין חורע מייצר את הממן בו) מה שאין כן בנידון דין שהמצוה עושה את השכר שלה". כי בעשייתה - של המצוה, ממשית האדם גילוי אור-אין-סוף ברוך-הוא מלמעלה למטה, להתלבש בגשמייות עולם הזה, כדכר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת

פרק לו. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמשמעות מאמר חכמינו ז"ל: "נתאה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", היא - העולם-הזה - בעיקר, שהוא העולם התחתון ביותר.

תחתוניותו מתבטאת בכך שהאור האלקי מוסתר בו יותר מאשר בשאר כל העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" - ובו רצה הקב"ה שתהיה לו נחת רוח, על ידי הפיכת חושך העולם-הזה לאור, שיאיר בעולם הזה אור אין סוף בלי שום לבושים, ובהתגלות יותר מאשר בעולמות העליונים. דבר זה ימומש בימות המשיח ותחיית המתים, שאז תהיה תכלית השלימות של העולם הזה. שכן, הוא נוצר מלכתחילה בכונה זו, שתאיר בו אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו אומות העולם יראו אלקות.

ליקוטי אמרים - פרק לז

פרק לז והנה תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ם ב"ה בעו"הו הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשית האדם גילוי אור א"ם ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמייות עוה"ז בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת

העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" - ובו רצה הקב"ה שתהיה לו נחת רוח, על ידי הפיכת חושך העולם-הזה לאור, שיאיר בעולם הזה אור אין סוף בלי שום לבושים, ובהתגלות יותר מאשר בעולמות העליונים. דבר זה ימומש בימות המשיח ותחיית המתים, שאז תהיה תכלית השלימות של העולם הזה. שכן, הוא נוצר מלכתחילה בכונה זו, שתאיר בו אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו אומות העולם יראו אלקות. והנה, תכלית השלימות תהיה של ימות המשיח ותחיית המתים, שהוא גילוי אור - אין-סוף ברוך-הוא בעולם הזה הגשמי -

העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" - ובו רצה הקב"ה שתהיה לו נחת רוח, על ידי הפיכת חושך העולם-הזה לאור, שיאיר בעולם הזה אור אין סוף בלי שום לבושים, ובהתגלות יותר מאשר בעולמות העליונים. דבר זה ימומש בימות המשיח ותחיית המתים, שאז תהיה תכלית השלימות של העולם הזה. שכן, הוא נוצר מלכתחילה בכונה זו, שתאיר בו אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו אומות העולם יראו אלקות.

והנה, תכלית השלימות תהיה של ימות המשיח ותחיית המתים, שהוא גילוי אור - אין-סוף ברוך-הוא בעולם הזה הגשמי -

13. שבת פח, ב. 14. ראה שבת קיא, ב. 15. ישעי' ס, ג. 16. שם, ב, ה. 17. שם, מ, ה. 18. שם, ב, כא. 19. בנוסח התפילה של ראש השנה.

בְּלֵל לְהַסְתִּיר אֹרֹךְ יִתְבַּרְךָ. – לכן נכללת החיות של דברים אלה ברצון העליון. עד כאן למדנו אודות החיות של אותם דברים שבהם נעשית המצוה, כחיות הקלף של התפילין, או החיות של האתרוג, וכדומה. להלן נלמד, שכך הדבר גם בקשר לכוח הנפש החיונית

הבהמית המחיה את הגוף, שגם היא מקליפת נוגה – ועל ידי ההשתמשות בכוח נפש זו לקיום מצוה, נכלל גם כוח זה בקדושת המצוה שהיא הרצון העליון. וְכֵן כִּחַ נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית שְׂבָאֲכָרִי גּוֹף הָאָדָם הַמְקִיִּים הַמְצֻוֶה – הוּא מְתַלַּב גַּם בְּנַעֲשֵׂיהָ זו, וְעוֹלָה מִהַקְלֵפָה, – תחת ממשלתה היה נתון עד אז, כחלק מהנפש החיונית הבהמית שהיא נפש של קליפה, וְנִכְלָל בְּקִדְשֵׁי הַמְצֻוֶה שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכַמֵּל בְּאֹרֶיֶם אֵיךְ כּוֹף בְּרוּךְ־הוּא. – הרי, שכוח הנפש הבהמית שמקליפת נוגה, מתעלה בקדושה על ידי עשיית מצוה. עתה יוסבר, שלא דוקא על ידי עשיית מצוות מעשיות נכלל כוח הנפש

החיונית בקדושה, כי אם גם מצוות כלימוד תורה, קריאת שמע ותפילה – מצוות שמקיימים אותן בדיבור בלבד, ולא בכוח המעשה – גם בקיומן שלחן משתמשים בכוח הנפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח בקדושה. וְגַם בְּמִצְוֹת תְּלֻמוֹד תּוֹרָה וְקִרְיַת שְׁמַע וְתַפִּילָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן, – נכלל על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור אין סוף ברוך הוא, אִף שְׂאִינֵן בְּעֲשֵׂיהָ גְשָׁמִית מְמַשׁ – אף שמצוות אלו לא קויימו באמצעות עשייה גשמית ממשית, שְׂתַחַת מְמַשְׁלֵת קְלֵפַת נֹגַה – כי אם על ידי דיבור בלבד. מִכָּל מְקוֹם הָאֵל קִיּוּמָא לֵן – הרי מקובל עלינו, דְּהִרְהוּר יְאִינֵן לְאִו בְּדִבּוּר דְּמִי, – ש"הרהור" (מחשבה) אינו כמו דיבור, וְאִינֵן יוּצָא יְדֵי חוּבְתוֹ – באותן מצוות שיש להשתמש בהן בדיבור, עַד שְׂיּוּצָא בְּשִׁפְתָיו, – שמן ההכרח שבאותן מצוות – יהיה דיבור, וְכִיּוּמָא לֵן – ומקובל עלינו, דְּעִקְיִמַת שְׂפִתָיו – בשעת אמירת המלים, הֵינִי – הוּא, מְעַשֶּׂה, – גם מעשה כזה שייך לנפש החיונית הבהמית שתחת ממשלת קליפת נוגה, כשם שהדבר במעשה גשמי ממש, כאמור לעיל – כ"ק אדמו"ר שליט"א. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְנַפְשׁ הָאֱלֹהִית לְבַטֵּא בְּשִׁפְתָיו וְפִה וְלִשׁוֹן וְשִׁנָּיִם הַגְּשָׁמִיִּים, – שהם "מוצאות הפה" דרכם באים לידי ביטוי בגשמיות, כל סוגי האותיות בשפה שבעל פה, כִּי אִם עַל יְדֵי נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית

שימושך גילוי אור אין סוף ברוך הוא בדבר הגשמי, שהרי כל דבר גשמי מותר מקבל חיותו מקליפת נוגה ונתון לשליטתה, כפי שהוסבר בפרקים הקודמים, שֶׁהֵם כָּל דְּבָרִים הַמְּהוּרָיִם וְמִתְרִים שְׂנַעֲשִׂית בְּהֵם הַמְצֻוֶה מְעַשִׂית, כְּגוֹן: – והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

ליקוטי אמרים - פרק לו

נוגה ומקבל חיותה ממנה שהם כל דברים המהורים ומותרים שנעשית בהם המצוה מעשית כגון קלף התפילין ומזוזה וספר תורה וכמאמר רז"ל לא הוכשר למלאכת שמים אלא מהורים ומותרים בפך. וכן אתרוג שאינו ערלה* ומעות הצדקה שאינן גול וכיוצא בהם ועכשיו שמקיים בהם מצות ה' ורצונו הרי החיות שבהם עולה ומתבטל ונכלל באור

הגהה

(שהערלה היא משלש קליפות הממאות לגמרי שאין להם עליה לעולם כמ"ש בע"ה וכן כל מצוה הבאה בעבירה ח"ו):

א"ס כ"ה שהוא רצונו ית' המלוכש בהם מאחר שאין שם בחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשייה זו ועולה מהקליפה ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' ובטל באור א"ס כ"ה וגם במצות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא בהן אף שאינן בעשייה גשמית ממש שתחת ממשלת קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו וקיימא לן דעקימת שפתיו הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלהית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם

"ומביא דוגמא מהחי, צומח, דומם": קלף התפילין ומזוזה וספר תורה, – הקלף הרי מקבל חיותו מקליפת נוגה, ועל ידי הפיכתו למצוה של תפילין, או מזוזה, או ספר תורה, נמשך באותו קלף, גילוי אור אין סוף הנמשך על ידי המצוה. – הכרחי הרי מו שהדבר בו נעשה המצוה, יהיה טהור ומותר – וְכַמֵּאֵר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבַרְכָה: לא הכשר לְמִלְאכַת שָׁמַיִם – לדבר שיעשה בו מצוה, אֵלָא מְהוּרָיִם וְמִתְרִים בְּפִיךְ, – בפיו של יהודי לאכילה, וְכֵן אֶתְרוֹג שְׂאִינֵן עֲרֵלָה, – בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, מדוע אין האתרוג נעשה מצוה, אם הוא עדיין בשנות ערלה: * (שְׂהַעֲרֵלָה הוּא מְשַׁלֵּשׁ קְלֵפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי שְׂאִינֵן לְהֵם עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם, – ערלה איננה יכולה להתעלות, אף פעם, לקדושה. וכך גם כל אותם דברים המקבלים חיותם משלוש הקליפות הטמאות, אינם יכולים להתעלות לקדושה, גם כשעושים בהם מצוה, כִּמּוֹ שְׂכַתוֹב בְּעֵץ חַיִּים, וְכֵן כָּל מְצֻוֶה הַבָּא עַבְבָּרָה חֵם וְשָׁלוּם – כי העבירה מקבלת, הרי חיותה משלוש הקליפות הטמאות לגמרי, ולכן אין היא יכולה להתעלות לקדושה): וּמְעוֹת הַצְּדָקָה שְׂאִינֵן גּוֹל, וְכִיּוּצָא בְּהֵם, – דברים גשמיים אחרים בהם עושה מצוה, שלפני עשיית המצוה בהם, היו תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם ממנה, ועל ידי עשיית המצוה בהם, מתאחדים הדברים עם הרצון העליון. ברם, כשהדברים בהם הוא מקיים מצוה, הם דברים מותרים וטהורים, וזה נעשה שלא על ידי עבירה – פועלת המצוה באותם דברים, שהיו עד אז תחת ממשלת קליפת נוגה, להתעלות ולהתאחד עם אור אין סוף ברוך הוא, ובלשון ה"תניא": וְעַכְשָׁיו שְׂמַקְיִים בְּהֵם מְצוֹת ה' וְרְצוֹנוֹ – הֲרֵי תְּחִיּוֹת שְׂבָבָם – החיות שבקלף התפילין, או האתרוג, או דמי הצדקה, עוֹלָה וּמִתְבַטֵּל וְנִכְלָל בְּאֹרֶיֶם אֵינֵן בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ הַמְּלַבֵּשׁ בְּהֵם, – כפי שלמדנו בפרקים הקודמים, שרצונו של הקב"ה מלוכש במצוה, שהקב"ה רוצה שיהודי יעשה אותה מצוה; מֵאַחַר שְׂאִינֵן שֶׁם בְּחִינַת הַסְּתֵר פְּנִים

אבריו, – אז היא "משתמרת", היא נשמרת בזכרונו, כי בכך הסיור את הסיבה המביאה לשכחה.

עד כאן למדנו, כיצד כוח הנפש החיונית – הבהמית שמקליפת נוגה, כשמקיימים על ידו מצוות של תורה ותפילה – נכלל בקדושה. להלן

נלמד, שלא רק כוח הנפש החיונית עצמו נכלל

בקדושה על ידי מצוה; כי אם גם כל המאכלים שמהם

ניזונית הנפש החיונית ומקבלת חיותה מהם – גם

מאכלים אלה היו תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו

חיותם ממנה – הרי כשהנפש החיונית מקיימת

מצוה באמצעות הכוח שקיבלה ממאכלים אלה,

נכללת אז בקדושת המצוה גם החיות של אותם מאכלים. בכך גם

יסביר רבנו הזקן, איך שהחיות של כל העולם הזה, השייכת עתה לקליפת נוגה, תיהפך לקדושה לעתיד לבוא: על ידי שכל נשמה

תקיים תרי"ג מצוות – להישמר מלעבור על שס"ה (365) מצוות לא-יתעשה, שהן כנגד שס"ה (365) גידי האדם, וכשם שתפקידם של

גידי הדם באדם הוא לשמור שהדם לא יזרום למקום שאין הוא שייך אליו – כך גם שומרים שס"ה מצוות הלא-יתעשה שהחיות (של

קדושה) לא תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה תקיים רמ"ח (248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח (248) אברי

האדם, שכשם שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא ממשיך חיות מן הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה

התגלות אלקות. וכשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא תשאבנה חיות מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של כלל ישראל – הרי שיחד עם זה יעלו בכך גם את החיות הכללית של העולם הזה – כל נשמה את חלקה בעולם, ובעולם ישרור גילוי

אלקות בפועל ממש.

המלכשת פאברי הגוף ממש, – כפי שלמדנו בפרק ל"ה בקשר לעשיית מצוה במעשה, שהיות והנפש האלקית היא כולה רוחנית ואילו הגוף הוא גשמי – אין האפשרות לנפש האלקית לפעול

ולעורר את הגוף לעשייה גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש החיונית המחיה את הגוף והיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לגוף הגשמי –

הנפש החיונית היא המביאה את פעולת הנפש האלקית בגוף. וכך הדבר גם ביחס לדיבור: מכיוון שהדיבור בתורה ותפילה בא על ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים – נמצא שאין הנפש האלקית יכולה לבצע זאת כי אם על ידי הנפש

החיונית – וכל מה שפדרר בכח גדול יותר – ככל שהוא משקיע יותר כוח בדיבורי התורה והתפילה, הוא מכניס ומלביש יותר

כחות מנפש החיונית פדבורים אלו. – וממילא מנוצלים בקדושה כוחות רבים יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וזהו שאמר הקתוב²¹: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". – ה' מי כמוך" – כלומר:

תיבות התורה והתפילה צריכות להיאמר באופן של "כל עצמותי תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר ככל האפשר של הגוף. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה²²: "אם – התורה, ערוכה –

חדורה, ככל רמ"ח אברים – משתמרת, – בזכרונו של האדם הלומד תורה, ואם לאו – אינה משתמרת", ועלולה להישכח,

כי השכחה – של עניני תורה, היא – מקורה, מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית, שהן מקליפת נגה הנכללת לפעמים בקדושה, – אך כשקליפת נוגה נכללת בקדושה, אין כל סיבה לשכחה; והינו כשמתיש כחן – של הגוף והנפש החיונית, ומכניס כל כחן בקדושת התורה או התפילה: – זוהי המשמעות של "ערוכה בכל רמ"ח אברים" – הוא לומד באופן שהיא מחדירה את כל רמ"ח

יום רביעי כ"ד אדר

זאת – מלבד המעלה, שעל ידי קיום מצוות ולימוד תורה מתעלה הכוח של הנפש החיונית בקדושה, ועוד אחרת, – יש בכך מעלה נוספת: שכח נפש החיונית המתלבשת פאותיות

המתלבשת פאותיות תדבור פתלמוד תורה או תפלה וכיוצא בהן, או – הכוח המתלבש בקיום מצות מעשיות – הרי כל גדולו וחיותו – התפתחותו⁹⁴ וקיומו של כוח זה באים,

מחדם, שהוא – הדם, מקליפת נגה ממש, שהן כל אכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם, שהיו – לפני כן, תחת ממשלתה, – של קליפת נוגה, וינקו חיותם ממנה,

– מקליפה נוגה, ועתה – בשעת לימודו תורה, תפילתו או עשייתו מצוה מעשית, היא – קליפת נוגה, מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדושה, על ידי

ליקוטי אמרים – פרק לו

זאת ועוד אחרת שכה נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור בת"ת או תפלה וכיוצא בהן או מצוות מעשיות הרי כל גידולו וחיותו מהדם שהוא מקליפת נוגה ממש שהן כל אוכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה ועתה היא מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדושה

זאת ועוד אחרת שכה נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור בת"ת או תפלה וכיוצא בהן או מצוות מעשיות הרי כל גידולו וחיותו מהדם שהוא מקליפת נוגה ממש שהן כל אוכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה ועתה היא מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדושה

זאת ועוד אחרת שכה נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור בת"ת או תפלה וכיוצא בהן או מצוות מעשיות הרי כל גידולו וחיותו מהדם שהוא מקליפת נוגה ממש שהן כל אוכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה ועתה היא מתהפכת מרע לטוב ונכללת בקדושה

21. תהלים לה, י. 22. עירובין נד, א.

להתעלות לקדושה; וכשאדם עובר חלילה על דברים אלה, מקבל אז גיד הדם של האדם (אותו גיד שיש לו שייכות לאותה עבירה) את חיותו משלש הקליפות הטמאות לגמרי, ושוב לא תוכל נפש החיונית לעלות אל ה', אם נממאה בטמאת השלש קליפות

בה נפש החיונית הגדל ממנה, שנתלבש - באמצעות העובדה שכוח זה מתלבש, פאותיות אלו - של תורה ותפילה, או בעשייה זו, - של אותה מצוה, אשר הן הן - אותיות התורה ותפילה ומעשה המצוה, פנימיות רצונו ותפירה, כלי שום הסתר פנים,

ליקוטי אמרים - פרק לו

הטמאות, שאין להן עליה לעולם כי אם בטול

והעברה לגמרי, - שלש הקליפות הטמאות, בניגוד לקליפת נוגה, אין אפשרות להעלות לקדושה כי אם לבטלן לגמרי. כמו שכתוב: ²⁴ "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"; - ומאחר שהדברים הנשפעים משלש הקליפות הטמאות לגמרי, אין באפשרותם להתעלות לקדושה, ואם יעבור אדם על אחת משס"ה מצוות הלא-תעשה או "ענפיקן" - לא יכול להתעלות לקדושה אותו פרט של הנפש החיונית שהשתמש בו באותה עבירה; הרי מובן שעל ידי הישמרותו מלעבור על כל שס"ה מצוות הלא-תעשה, הוא מבטיח שכל

ע"י כח נפש החיונית הגדל ממנה שנתלבש באותיות אלו או בעשייה זו אשר הן הן פנימיות רצונו ית' בלי שום הסתר פנים וחיותו נכלל ג"כ באור א"ם ב"ה שהוא רצונו ית' ובחיותו נכלל ועולה ג"כ כח נפש החיונית וע"י זה תעלה ג"כ כללות קליפת נוגה שהיא כללות החיות של עו"ה הגשמי והחומרי כאשר כל הנשמה ונפש האלהית שבכל ישראל המתחלקת בפרטות לששים רבוא תקיים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצות התורה שס"ה ל"ת להפריד שס"ה גידים של דם נפש החיונית שבגוף שלא יינקו ויקבלו חיות בעבירה זו מאחת משלש קליפות הטמאות לגמרי שמהן נשפעים שס"ה לא תעשה דאוריית' וענפיהן שהן מדרבנן ושוב לא תוכל נפש החיונית לעלות אל ה' אם נטמאה בטמאת השלש קליפות הטמאות שאין להן עליה לעולם כ"א ביטול והעברה לגמרי כמ"ש ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ ורמ"ח מצות עשה להמשיך אור א"ם ב"ה למטה להעלות לו ולקשר ולייחד בו כללות הנפש החיונית שברמ"ח אברי הגוף ביחוד גמור להיות לאחדים ממש כמו שעלה ברצונו ית' להיות לו דירה בתחתונים והם לו למרכבה כמו האבות.

נפשו החיונית תוכל להתעלות לקדושה, ורמ"ח מצות עשה - את מצוות העשה תקיים כל נפש פרטית של יהודי, כדי להמשיך אורי-אין-סוף פרוף-הוא למטה, להעלות לו - להקב"ה, לקשר ולייחד בו כללות הנפש החיונית שברמ"ח אברי הגוף, ביחוד גמור - שעל ידי קיום מצוות, מתעלה הנפש ומתקשרת ומתאחדת עם הקב"ה, להיות לאחדים ממש, - עם הקב"ה, כמו שעלה ברצונו ותפירה להיות לו דירה בתחתונים, והם - אברי האדם והחיות של הנפש החיונית שבהם, נעשים לו - להקב"ה, למרכבה כמו האבות. - שהיו "מרכבה" להקב"ה, שכל אבריהם היו בטלים ומאוחדים עם הרצון העליון - כפי שלמדנו בפרק כ"ג - כך יהיו כל אבריו של כל יהודי "מרכבה" להקב"ה, על ידי ענין המצוות.

והחיות נכלל גם בן באור אין-סוף פרוף-הוא שהוא רצונו ותפירה, ובחיותו נכלל ועולה גם בן נפש החיונית. - הנה על ידי כך עולה לקדושה גם החיות של כל הדברים שאכל ושתה, ושעל ידם קיבל את הכוח לקיים את המצוה או ללמוד את התורה, ועל ידי זה תעלה גם בן כללות קליפת נוגה, שיהיא - קליפת נוגה, כללות החיות של עולם הזה הגשמי ותפירה. - ומתי נכללת כל החיות של העולם הזה הגשמי - בקדושה? כאשר פל הנשמה ונפש האלהית²³ שבכל ישראל, המתחלקת בפרטות לששים רבוא, - שש מאות אלף הוא המספר הכללי של נשמות כלל

ישראל. הנשמות שמעל מספר זה, הן פרטים וניצוצות משש מאות האלף - כדלקמן, וכאשר כל שש מאות אלף, "ששים רבוא", הנשמות תקיים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצות התורה: שס"ה לא תעשה - להישמר שלא לעבור עליהן, כדי להפריד שס"ה גידים של דם נפש החיונית שבגוף, שלא יינקו ויקבלו חיות בעברה זו מאחת משלש קליפות הטמאות, לגמרי, שמהן - משלש הקליפות הטמאות לגמרי, נשפעים שס"ה לא תעשה דאורייתא - ולא רק הלא-תעשה שבתורה אלא גם וענפיהן שהן מדרבנן, - וכפי שלמדנו בפרק ז' שגם "ענפים" אלה שמדרבנן, מקבלים חיותם משלש קליפות הטמאות לגמרי. כל הדברים המקבלים השפעתם משלש הקליפות הטמאות לגמרי, אינם יכולים

23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע, הרי רק בנפש החיונית עסקין ע"ע, ואולי מפני שבתרי"ג כמה מצות שבמחשבה ישנן, וצ"ע." כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד בהערתו זו על מה שלמדנו שהרי כאן מדובר אודות הנפש החיונית, כפי שרבונו הזקן מתחיל את הענין, שכוח הנפש החיונית המתלבש באותיות הלימוד, התפילה ומצוות מעשיות, שגידולה וחיותה (של הנפש החיונית) הם מאכילה ושתיה הבאים מקליפת נוגה - ועל ידי הנפש החיונית נהפכת ונכללת החיות של קליפת נוגה - בקדושה וכו' - ורבונו הזקן מסביר את הענין באופן מפורט בעבודה של שני סוגי המצוות, לא-תעשה ועשה, איך שהנפש החיונית (ובמילא גם החיות של העולם הזה) מתאחדת על ידן ברצונו יתברך ובאור אין סוף ברוך הוא - מדוע, איפוא, משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית", כשהיה יותר מתאים להזכיר את הנפש החיונית? ומתוך הרבי שליט"א ש"אולי" הטעם הוא מפני שבין תרי"ג המצוות ישנן מספר מצוות הנעשות במחשבה - ובכן, פעולתה של הנפש החיונית מתבטאת בעיקר בדיבור ובמעשה, מכיוון שהנפש החיונית קשורה באברים גשמיים שבהן ועל ידן נעשות כל המצוות שבדיבור ובמעשה; ואילו המצוות שבמחשבה מתבצעות בעיקר על ידי הנשמה והנפש האלקית, בלי תיווכה הממשי של הנפש החיונית. לכן משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "נפש האלקית", כי הכוח המקורי לכל המצוות הוא הרי הנפש האלקית. 24. זכרי' יג, ב.

יום חמישי כ"ה אדר

נוגה, שהיא "ממוצע", בהיותה מורכבת מטוב ורע – בגלל הטוב שבה יש לה שייכות לקדושה ובגלל הרע שבה יש לה שייכות לקליפות הטמאות – הרי על ידי "תיווך" קליפת נוגה, אפשר לשלש הקליפות הטמאות לינוק חיות מקדושה. ואילו, כשקליפת נוגה

תתעלה לקדושה, לא יוכלו, ממילא, שאר הקליפות לינוק יותר את חיותן ותתבטלנה לגמרי. ונמצא, כי כל תכלית של ימות המשיח ותחית המתים, שהוא גלוי כבודו ואלהותו ותכרה, ולהעביר רוח המצאה מן הארץ – תלוי בהמשכת אלהותו ואור-אין-סוף בנרד-הוא לנפש החיונית שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה, – של הנפש. ועל ידי מה באה לנפש המשכה זו? – על ידי קיומה כל רמ"ח מצות עשה, – ועל ידי המשכת האלקות לנפש החיונית, נמשכת אלקות גם בכל העולם כולו; ולהעביר רוח המצאה ממנה, – מהנפש החיונית של כל אחד מכלל ישראל, בשמירתה כל שם"ה מצות לא תעשה, – הישמרות זו מלעבור על שם"ה מצוות לא-תעשה,

מביאה שלא יינקו ממנה – מהנפש החיונית, ועל ידה מקדושה, שם"ה גידיה. – של טומאה. כיצד מושגת הכחדתה של רוח הטומאה בכל העולם, על ידי קיום ושמירת תרי"ג המצוות על ידי בני ישראל? – כי כללות ישראל, שהם ששים רבוא נשמות פריטיות, הם כללות החיות של כללות העולם, כי בשביל נשמות ישראל, נברא, – ומאחר שהעולם כולו חי ומתקיים בשביל נשמות ישראל יוצא אשר, וכל פרט מהם – בנשמות ישראל, הוא כולל ושייך לו תחיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם – כלומר, העולם מתחלק כאילו לשש מאות אלף חלקים, שכל אחד מהם שייך לאחת משש מאות אלף הנשמות, ומשום כך יש לכל נשמה החלק התלוי – חלק זה של העולם, תלוי בנפשו החיונית, להעלותו לה' בעלייתה, – על ידי עליית הנפש החיונית הפרטית של יהודי. דהיינו – כלומר: כיצד הוא מעלה את החלק מהעולם? – במה – על ידי, שמשותמש – בדברים מעולם

ומאחר שבכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה קדושה לה' – אזי גם כללות החיות של עולם הזה, שהיא קליפת נגה עכשו, – לפני ביאת המשיח, החיות של העולם הזה היא מקליפת נוגה, תצא אז – החיות כולה של העולם הזה, מממאנה וְחִלְאָתָהּ, –

"טומאתה" היינו הרע שבקליפת נוגה, ו"חילאתה" היינו הטוב שבנוגה, שגם טוב זה אינו מקדושה, אלא מקליפה, ותעלה לקדושה לחיות מרכבה לה', – לעתיד לבוא, בהתגלות כבודו, – כבוד ה', ויראו מה כל פשר יחדיו, – כל בני האדם יראו אלקות, ויופיע עליהם בחדר נאון עין, וימלא כבוד ה' את כל הארץ, וישראל יראו עין בעין בכתמן תורה, – ה"עין שלמטה", העין האנושית, תראה את האמת של אלקות, כמו שרואה זאת ה"עין שלמעלה" – כפי שהיה הדבר בשעת מתן תורה, דכתיב²⁵: – במתן תורה: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו". – שהסתרה של שם אלקים מסתיר על ההתגלות האלקית של שם הוי' – אינה הסתרה כלל,

אלא, שבשעת מתן תורה, היה זה לזמן קצר בלבד, ואילו לעתיד לבוא זה יהיה באופן תמידי. ועל ידי זה – שקליפת נוגה תעלה לקדושה, ותבלעו ויתבטלו לגמרי כל השלש קליפות הטמאות, – ויתבלעו מל' בלע המות" – הערת ב"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר: הפירוש הפשוט של "יתבלעו" הוא – בליעה, ולפי זה היה מקום לומר שהדבר שנבלע נמצא באיזה מקום שהוא, אך כאן הפירוש של "יתבלעו" הוא מלשון "בלע המות", כלומר – כליון והכחדה גמורה. העובדה שקליפת נוגה תעלה לקדושה, כתוצאה מקיום המצוות תביא ממילא לידי כך ששלש הקליפות הטמאות תתבטלנה, כי יניקתן ותחיתן מהקדושה עכשו היא על ידי קליפת נגה הממצעת ביניהן. – קליפת נוגה היא ממוצעת בין שלש הקליפות הטמאות לבין, להבדיל, קדושה – שכן, שלש הקליפות הטמאות בהיותן טומאה ורע בלבד, בלי קרטוב של טוב, אין להם שום שייכות לקדושה שתוכלנה לקבל חיותן מקדושה; ורק על ידי קליפת

העולם? אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו – שהן פרטים מהנשמה הכללית של כללות ישראל, הן שרשים, – וכשם שכל שורש מתחלק ומתפשט

הנה לצורך גופו ונפשו החיונית – במטרה לנצל אותם לעבודת ה', – על ידי השתמשותו בעניני העולם הנצרכים לגופו ולנפשו החיונית, לשם עבודת ה' –

ליקוטי אמרים - פרק לו

לעבודת ה' כגון אכילה ושתיה ודומיהם ודירה וכל כלי תשמישיו אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם מארבע עולמות אצילו' בריאה יצירה עשה

להרבה ענפים ופרטים – כך גם ביחס לנשמות שהן "שרשים" – וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת, וכן בנפש ורוח, בכל עולם מארבע עולמות: אצילות -

בריאה יצירה עשה. – ישנה בחינת נפש, או בחינת רוח או נשמה מעולם האצילות ואותו דבר מעולם הבריאה וכו',

הוא מעלה את חלקו בעולם. כגון אכילה ושתיה ודומיהם, ודירה וכל כלי תשמישיו. – כשהוא משתמש בכל הדברים הללו לעבודת ה', הוא מעלה על ידם את חלקו בעולם להקב"ה. ברם, ישנן הרי יותר משש מאות אלף, ששים רבוא, נשמות, ונוסף לכך בלתי אפשרי הדבר שיהודי אחד ישתמש בחלק מששים רבוא של כל

יום שישי כ"ו אדר

שמירת שם"ה לא תעשה וענפיהן, – להישמר מאיסורים דאורייתא ודרבנן, ולהעלות נפשו החיונית עם חלקה השני לה מכללות עולם הזה, ולקשרם וליחדם באור אינסוף ברוח"הוא, אשר ימשיך בהם – ואת, על ידי קיומו כל רמ"ח מצות עשה בנפשו החיונית, שהיא היא – הנפש החיונית, המקימת כל מצות מעשיות בנזכר לעיל. –

ובל ניצוץ – של נשמה, לא ירד לעולם הזה, – כדי לתקן ולהעלות את עצמו, כי אם לתקן את הגוף והנפש החיונית – כפי שרבנו הזקן מסביר להלן. כיוון שרבנו הזקן מזכיר כאן את ירידת הנשמה, הוא מפטיק (כמאמר המוסגר) כדי להדגיש גודל הירידה לגבי הנשמה,

ליקוטי אמרים - פרק לו

וכל ניצוץ לא ירד לעו"הו אף שהיא ירידה גדולה ובחי' גלות ממש כי גם שיהיה צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלות דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם ירדתו לעו"הו החומרי לא מינה ולא מקצתה ואין ערך ודמיון ביניהם כלל כנודע לכל משכיל שהגוף אינו יכול לסבול בו' אלא ירדתו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית הוא כדי לתקנם בלבד ולהפרידם מהרע של שלש קליפות הטמאות על ידי שמירת שם"ה לא תעשה וענפיהן ולהעלות נפשו החיונית עם חלקה השייך לה מכללות עו"הו ולקשרם ולייחדם באור א"ס ב"ה אשר ימשיך בהם ע"י קיומו כל רמ"ח מצות עשה בנפשו החיוני' שהיא היא המקיימ' כל מצות מעשיות כנ"ל וכמ"ש [בע"ה שער כ"ו] כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל בו' ולא הוצרכה להתלבש בעו"הו וכו' רק להמשיך אור לתקנם בו' והוא ממש דוגמת סוד גלות השכינה לברר ניצוצין וכו'.

שגם אם ניצוץ הנשמה יגיע כאן למטה לדרגה העליונה ביותר של אהבה ויראה של צדיק גמור – אין זה שווה לאהבה וליראה של הנשמה למעלה, לפני ירידתה למטה – אף שהיא – ירידת הנשמה לעולם הזה, ירידה גדולה ובחינת גלות ממש, 96 – לנשמה, כי גם שיהיה – בירידתו למטה בגוף, צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים – המדרגה העליונה ביותר באהבה ויראה, לא יגיע – ניצוץ הנשמה של הצדיק, למעלות דביקותו בה' בדחילו ורחימו ביראה ואהבה שהיו לניצוץ הנשמה, בטרם ירדתו לעולם הזה תחמרי, לא מינה ולא מקצתה, – לא ממנה ואף לא ממקצת ממנה, ואין ערך ודמיון ביניהם – בין היראה והאהבה של הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה בהיותה למטה בגוף, כלל, כנודע לכל משכיל, שהגוף אינו יכול לסבול בו', – יראה ואהבה גדולות כאלו שיש לנשמה למעלה, הרי שהירידה הגדולה של הנשמה, היא לא עבור עצמה – אלא ירדתו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית, הוא כפי לתקנם – את הגוף ונפש הבהמית, בלבד, ולהפרידם מהרע של שלש קליפות הטמאות, על ידי

לברר ניצוצין וכו'. – כשם שהשכינה ירדה לגלות כדי לברר ולהעלות את ניצוצי הקדושה שנפלו בקליפה – כך גם יורדת הנשמה בגוף, דבר המהווה גלות לגבה, כדי לתקן את הגוף ונפש הבהמית ולברר את ניצוצות הקדושה שבהם. על כל פנים, מוסברת עתה היטב מעלת המצוות המעשיות: כיוון שכל תכלית בריאת העולמות וירידת הנשמה למטה, הוא כדי להעלות את הגוף ונפש הבהמית, ועל ידי כך גם את כל העולם – הרי הדבר מתבצע בעיקר על ידי מצוות מעשיות, הנעשות עם הגוף והנפש הבהמית.

לעולם הזה תחמרי, לא מינה ולא מקצתה, – לא ממנה ואף לא ממקצת ממנה, ואין ערך ודמיון ביניהם – בין היראה והאהבה של הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה בהיותה למטה בגוף, כלל, כנודע לכל משכיל, שהגוף אינו יכול לסבול בו', – יראה ואהבה גדולות כאלו שיש לנשמה למעלה, הרי שהירידה הגדולה של הנשמה, היא לא עבור עצמה – אלא ירדתו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית, הוא כפי לתקנם – את הגוף ונפש הבהמית, בלבד, ולהפרידם מהרע של שלש קליפות הטמאות, על ידי

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יל"פ השייכות כאן: דלכאורה אינו מובן כלל ירידת וסבל נפה"א (שהיא חלק א' ממעל ממש וכמשנ"ת בארוכה פ"ב גודל מעלתה שהוא וכו' אחד וכו') בשביל לתקן – נפש החיונית והגוף (ק"ג וכו', ועד שאפ"י לאחר שלמות התיקון ע"י נפה"א,

שבת קודש כ"ז אדר

שְׁנֵי שְׁתַּבְּרַבּ בּוּ מְעוֹת אֱלוֹ, וּבְשֵׁנוֹתָנָן לְצַדִּיקָה - אותם כספים שהשקיע בהשגתם את כל כוח נפשו החיונית, הָרִי כָּל נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית עוֹלָה לָהּ. - שהרי בעבודתו וביגיעתו בא לידי ביטוי כל כוח הפועל של נפשו החיונית - שלא כמו במצוה אחרת, כאמור,

הקשורה בכוח יחיד של הנפש החיונית. ולכן ישנה מעלה גדולה כל כך בצדקה, יותר מאשר בכל שאר המצוות. ברם, נשאלת השאלה: מה הדין בצדקה שאדם נותן מכסף שלא עבד ולא יגע להשגתו, האם אין בה אותה מעלה? - מסביר רבנו הזקן: וְגַם מִי שֶׁאֵינוֹ נִהְיֶה מְיֻעָו, מִכָּל מְקוֹם, הוֹאִיל וּבְמְצוֹת אֱלוֹ - שהוא נותן לצדקה, הֵיחָ יָכוֹל לְקַנּוֹת - אמצעים לסיפוק חַיֵּי נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית - הָרִי - שבנתינתו כסף זה לצדקה, הוא נֹתֵן חַיֵּי נַפְשׁוֹ לָהּ. - כך, שבמצות הצדקה מתלבשת הנפש החיונית הרבה יותר מאשר בכל שאר המצוות המעשיות. וְלִכֵּן אָמְרוּ

רַבּוֹתֵינוּ וְרַזְזִים לְבָרְכָהּ²⁸ - על צדקה ש'מְקַרְבֶּת אֶת הַנְּאֻלָּה', לְפִי שֶׁבְצַדִּיקָה אַחַת - במתן צדקה פעם אחת, מַעֲלָה הַרְבֵּה מִנְּפִישׁ הַחַיּוֹנִית, מֵה שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה כָּל כֹּחַ כְּחוֹת וּבְחִינּוֹת כְּכַמָּה מְצוֹת מְעֻשִׂיּוֹת אַחֲרוֹת. - בקיום הרבה מצוות מעשיות אחרות לא היה מעלה כל כך הרבה כוחות ובחינות של הנפש החיונית, כמו בקיום מצות הצדקה פעם אחת. וככל שמבררים ומעלים יותר את הנפש החיונית - מקרבים יותר את הגאולה, כפי שכבר למדנו, שתכלית ימות המשיח קשורה בהעלאת הנפש החיונית להקב"ה. על כל פנים מבואר, שבצדקה מעלה לגבי כל שאר המצוות, כולל גם מצות לימוד תורה.

וְכִזָּה - במה שהוסבר, שמעלת המצוות המעשיות מתבטאת בכך שעל ידן מתעלית הנפש החיונית, יוֹבֵן מֵה שֶׁהַפְּלִיגוֹ רַבּוֹתֵינוּ וְרַזְזִים לְבָרְכָהּ²⁷ בְּמֵאֵד מֵאֵד בְּמַעֲלַת הַצַּדִּיקָה, וְאָמְרוּ שֶׁ"שְׁקוּלָה בְּנֶגֶד כָּל הַמְצוֹת", וּבְכָל תַּלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי הִיא - מצות הצדקה, נִקְרָאת בְּשֵׁם "מְצוּוֹה" סְתָם, - כשאומרים שאדם עומד לעשות מצוה (סתם), הכוונה היא למצות הצדקה, כִּי כִּף הָיָה הַרְגֵל הַלְּשׁוֹן לְקִרְאָה צַדִּיקָה בְּשֵׁם "מְצוּוֹה" סְתָם, - וכל כך למה? מִפְּנֵי שֶׁהִיא - מצות הצדקה, עִקְר הַמְצוֹת מְעֻשִׂיּוֹת, וְעוֹלָה עַל בְּלִיָּה, שְׂבָלָן - כל המצוות המעשיות, הֵן רַק - כדי לְהַעֲלוֹת נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית לָהּ, שֶׁהִיא - הנפש החיונית, הִיא הַמְקַרְבֶּת אוֹתָהּ, וּמֵתַלְבֶּשֶׁת בָּהֶן - במצוות המעשיות, לִיבְלָל בְּאוֹר אֵי-כּוֹפֵי בְּרוּחַ הוֹאֵה²⁹ הַמְלַבֵּשׁ בָּהֶן, - במצוות המעשיות. ומכיוון שכל כוונתה ומטרתה של מצוה

ליקומי אמרים - פרק לו

ובזה יובן מה שהפליגו רז"ל במאד מאד במעלת הצדקה ואמרו ששקולה כנגד כל המצוות ובכל תלמוד ירושלמי היא נק' בשם מצוה סתם כי כך היה הרגל הלשוני לקרוא צדקה בשם מצוה סתם מפני שהיא עיקר המצוות מעשיות ועולה על כולנה שכולן הן רק להעלות נפש החיונית לה' שהיא היא המקיימת אותן ומתלבשת בהן ליכלל באור א"ס ב"ה המלוכש בהן ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כבמצות הצדקה שבכל המצוות אין מתלבש בהן רק כח א' מנפש החיונית בשעת מעשה המצוה לכד אבל בצדקה שאדם נותן מוגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו וכשנותנן לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה' וגם מי שאינו נהנה מוגיעו מ"מ הואיל ובמעות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית הרי נותן חיי נפשו לה'. ולכן אמרו רז"ל שמקרבת את הגאולה לפי שבצדק' אחת מעלה הרבה מנפש החיונית מה שלא היה יכול להעלות ממנה כל כך כחות ובחי' בכמה מצוות מעשיות אחרות.

היא בענין שהנפש החיונית מתלבשת באותה מצוה ומוקפת באור אין סוף ברוך הוא שבמצוה - ואין לה מצוה שְׁנַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית מתלבשת בה כל כך כבמצות הצדקה, - שהרי בצדקה מתלבשת הנפש החיונית במדה גדולה בהרבה מאשר בכל שאר המצוות המעשיות: שְׂבָבֵל הַמְצוֹת אֵין מֵתַלְבֵּשׁ בָּהֶן רַק בַּח אַחַד מִנְּפִישׁ הַחַיּוֹנִית - כגון: כוח המעשה שביד המניחה תפילין, או המחזיקה באתרוג וכדומה, וגם זה רק בְּשַׁעַת מְעֻשָׂה הַמְצוּוֹה לָבֵד, אֲבָל בְּצַדִּיקָה שֶׁאֵדָם נֹתֵן מְיֻעָו פְּשׁוֹ - שנותן צדקה מהכסף שהרוויח מייגיעת כפיו, הָרִי כָּל כֹּחַ נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית מְלַבֵּשׁ בְּעֻשִׂיּוֹת מְלֵאכְתּוֹ או עֵסֶק אַחֵר - שהשקיע בו כל כוח נפשו החיונית,

הרי נת' זה עתה שאפי' צדיק גמור תכלית הבירור כו' אינו סובל כו'). והתירוץ שזהו ממש כו' [כי השכינה - היא מקור נפח"א - לקמן ס"פ. והניצוצין - ה"ה המהוים כל עניני העולם, גוף נפח"ח וכו'] וזה נק' סוד (מן השכל וההבנה) גלות השכינה כו'. הרבי שליט"א מסביר בהערתו זו, שייכות ענין סוד גלות השכינה למה שמדובר כאן - שכן, לכאורה לא מובנת בכלל ירידתה וסבלה של הנפש האלקית (שהיא חלק אלקה ממעל ממש, כפי שלמדנו במפורט בפרק השני על גדלות ומעלת הנשמה. שהיא באה מ"חכמה עילאה", ו"הוא וחכמתו אחד" - וממדריגה גבוהה כזו יורדת הנשמה ירידה גדולה כל כך וסובלת סבל רב כזה) - הרי זה רק כדי לתקן את הנפש החיונית והגוף (שהם קליפת נוגה, עד שגם לאחרי שלימות תיקון הגוף ונפש החיונית על ידי הנפש האלקית, כפי שהדבר בצדיק גמור - הרי למדנו זה עתה, שגם בצדיק, שהגיע כבר לתכלית הבירור (האופן הנעלה ביותר בבירור הגוף וכו'). אין גופו יכול להכיל אהבה כזו להקב"ה כמו שהיה לנשמה בהיותה למעלה. ולכאורה לא מובן כלל, לשם מה היתה, בכל זאת, ירידת הנפש האלקית? - והתירוץ הוא, שזהו ממש אותו ענין של סוד גלות השכינה לברר את הניצוצין, שכן, השכינה היא מקורה של הנפש האלקית (כפי שנלמד בסוף פרק זה) - והניצוצין הם הם שמהווים את כל עניני העולם, כולל הגוף והנפש החיונית - הרי זה ממש אותו ענין: הנפש האלקית הבאה מן השכינה. מתקנת ומבררת את הנפש החיונית והגוף הבאים מהניצוצין. וזה נקרא סוד, "סוד גלות השכינה", כי זה נסתר ולמעלה מהשכל וההבנה: כך גם בירידתה וגלותה של הנפש האלקית, לברר את הגוף והנפש החיונית, יש משום ענין שלמעלה מהשכל וההבנה. 27. בבא בתרא ט, א. 28. שם, י, א.

ה'תש"ג

כא אדר א

יום ששי

שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: אבל באמת . . . בשגגות.

שם חסיד הוא שם קדום הנמצא בדרו"ל גם על אדם הראשון (עירובין יח ב), והוא תואר השלימות וההפלגה אם בשכל או במדות או בשניהם יחדיו. אמנם בתורת חסידות חב"ד תואר חסיד הוא, מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולימודה ומצבו בקיום המצות. יודע הוא מה שחסר לו ונותן לב ודואג למלאות את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת עול.

יום

ראשון

ה'תש"ג

כא אדר שני

יום ראשון

שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: פרק לח. והנה . . . י"ג אברי הגוף.

הצ"צ אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אד"ש): זקני רבינו הזקן – הוא משה רבינו דתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו"ל שהתורה ניתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. אש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד נתן הה"מ לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זה לא תכבה לעד.

ה'תש"ג

כב אדר א

שבת

הפטורה: וישלח אַחאב.

שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קו"קז.
תניא: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.

אאמו"ר כותב באחד ממאמריו: הא דסעודה שלישית היום לא גו', היינו שא"צ פת, אבל צריך לטעום איזה דבר, וא"ר יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות.

תורת רבינו הזקן בתחילת בואו לליאזנא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה. יתרון תפלת המנחה על התפלות דשחרית וערבית הוא בזה, שהיא באמצע היום, בשעה שבני אדם עסוקים וטרודים בעניניהם, ומפסיקים לתפלת המנחה. וזהו: לעולם, עבודת האדם בעולם היא שיהא אדם שְׁקָל המאיר ופועל במידות, זהיר יאיר, היינו התגברות הצורה על החומר, וזה ניכר בענין תפלת המנחה.

יום

שני

ה'תש"ג

כב אדר שני

יום שני

שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י.
תהלים: קו"קז.
תניא: אך אעפ"כ . . . י"ג כל חי.

ברכת כהנים הוא המשכת המוחין, הגבהת הידים הוא העלאת המדות, ומברכים לישראל שהם בני מלכים מל', הרי פרצוף שלם של עשר ספירות.

יום ראשון

כג אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: קח־קייב.
 תניא: פרק לב. והנה . . . "מא" ועד קטן.

הרבנים ובעלי תורה נקראים עיני העדה וראשי אלפי ישראל, וכשהראש הוא בריא אזי גם הגוף בריא.

יום שלישי

כג אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: קח־קייב.
 תניא: ואף שבשניהם . . . "100" והתפשטות.

אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואָס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.

תרגום חפשי

אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: רב צריך לזכור בכל עת ובכל רגע, כי תמיד ניצב הוא על הסף שבין מזכי הרבים, וח"ו, מחטיאי הרבים; על הסף של עומק רום ועומק תחת – וכל הענינים צריכים לגעת בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא.

יום שני

כד אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, שני עם פירש"י.
 תהלים: קיג־קית.
 תניא: כי מאחר . . . "מא" לבדה.

אדמו"ר האמצעי ענה לר"ה פאריטשער על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם מושג בחסידות: דברי חסידות הערט די נשמה [דברי חסידות שומעת הנשמה]. וכתוב ונוזלים מן לבנון, לבנון ל"ב נו"ן, חכמה ובינה שבנשמה. און אז די נשמה הערט, איז נוזל ונוטף אין דער הארת הנשמה וואס איז מחי' דעם גוף, און עס ווערט א חזוק אין דעם ועשה טוב פון רמ"ח מ"ע און אין דעם סור מרע פון שס"ה מל"ת [וכאשר הנשמה מקשיבה 'נוזל ונוטף' הדבר בהארת הנשמה המחיה את הגוף, ונוצר חזוק ב"ועשה טוב" שברמ"ח מצוות עשה וב"סור מרע" שבשס"ה מצוות לא תעשה].

יום רביעי

כד אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, רביעי עם פירש"י.
 תהלים: קיג־קית.
 תניא: כי בגוף . . . "100" בו ית'.

באמירת אנא בכח צריך לדאות - או לצייר במחשבה - השמות, שהם הר"ת, אבל לא לאמדם.

יום שלישי

יום רביעי

ה'תש"ג	כה אדר א	יום שלישי
		שיעורים. חומש: ויקהל, שלישי עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: וז"ש הלל . . . "מא" באריכות.
		הושיענו אחר שיר של יום, אומרים הן בחול הן בשבת, יו"ט, ר"ה ויהכ"פ.

ה'תש"ג	כה אדר שני	יום חמישי	יום חמישי
		שיעורים. חומש: שמיני, חמישי עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: ולא שדבקת . . . "נא" חי ומדבר.	
		החסיד ר' מרדכי האראדאקער סיפר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאזנא הי': וואָס מען טאָר ניט טאָר מען ניט, און וואָס מען מעג דארף מען ניט [האסור – אסור, והמותר – מותר]. – כשלש ארבע שנים עבדנו בזה עד שהבאנו אופן זה בעניני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאול דרך בעבודה.	

ה'תש"ג	כו אדר א	יום רביעי
		שיעורים. חומש: ויקהל, רביעי. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: ומ"ש בגמרא . . . "82" חרדים.
		בשלשה כלי שרת – אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל – צריכים צעירים בני תורה לגשת לעבוד בכרם ה' צבאות, לקרב לב אחיהם לקיום מצות מעשיות וקביעות עתים לתורה – מבלי התחשב עם מחלת המפלגות. והאמת הגמור הוא, אשר לב ישראל הוא מעין מקור מים חיים, וברית כרותה לעבודה ותעמולה שאינן חוזרות ריקם.

ה'תש"ג	כו אדר שני	יום ששי	יום ששי
		שיעורים. חומש: שמיני, ששי עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: כי מי . . . בנפשותינו כנו"ל.	
		כל הקדוש בעם אלקי אברהם ויסוד בית ישראל, בהעמדת דור ישרים וחנוכם, בכשרות האוכל, ואצילות טוהר קדושת השבת, מסר ונתן השם הנכבד והנורא על ידי נשי ישראל לשמרם ולעבדם. האשה אשר תמלא חובתה ותעודתה בחיי המשפחה, בהנהגת הבית ובחנוך על פי התורה, עלי' הכתוב אומר חכמות נשים בנתה ביתה.	

ה'תש"ג	כז אדר א	יום חמישי
		שיעורים. חומש: ויקהל, חמישי עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: אבל מי . . . "82" אהבת ריעים.
		אאמו"ר אמר: אמת איז דער דרך המיצוע, א נטי' לימין אויף מחמיר זיין אויף זיך און געפינען

שבת
קודש

אין זיך חסרונות, אָדער עניני עבירות, וואָס ניט ווי דער אמת איז, אָדער א נטי' לשמאל, מקיל זיין זיך, מכסה זיין אייגענע חסרונות, אָדער מקיל זיין אין עניני עבודה מצד אהבת עצמו, זיינען ביידע פּאַלשע דרכים.

תרגום חפשי

אאמו"ר אמר: אמת היא דרך המיצוע. נטי' לימין – להחמיר על עצמו ולמצוא בעצמו, חסרונות או עניני עבירות שאינם כפי שהאמת היא; או נטי' לשמאל – להקל על עצמו, לחפות על חסרונות עצמו או להקל בעניני 'עבודה' בגלל אהבת עצמו, שתיהן דרכים לא אמיתיות.

שבת **כז אדר שני, פרשת החדש** ה'תש"ג

מברכים ר"ח ניסן. אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות.
הפטורה: כה אמר - עולת תמיד.

שיעורים. חומש: שמיני, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.

תניא: פרק לט. ומפני . . . "104" מצוה עצמה.

שבת

קודש

משיחת אאמו"ר: חטא בני אהרן הי' בקרבתם לפני ה' וימותו. רצוא בלי שוב. דער אמת אז מ'קומט לפני ה' דארף זיין תטהרו, ריין און קלאָהר, עס מוז זיך דערהערען אין מעשה בפועל [האמת היא שכאשר נגשים לפני ה' צריך להקדים תטהרו – נקי וטהור. חייבים להפנים במעשה בפועל ש], כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ורצוא בלי שוב, היא מיתה. ועל זה בא ציווי ה' אל משה (ויקרא טז ב) שיאמר לאהרן, אותיות נראה, ובכחות הנפש הוא השכלה, לאמר, בשביל לבוא אל הקדש גם מבית לפרוכת שהוא לפני הצמצום, דארף מען וויסען אז על הארן, אותיות נראה, השכלה, איז פאראן א כפורת, א כוונה פון א פארשטעל, וואָס דאָס איז דער פני הכפורת [יש לדעת שעל הארן, אותיות נראה, השכלה – ישנה "כפורת", כוונה של הסתרה, שזוהו פני הכפורת], אשר על כן [האזהרה] ולא ימות, זאָל מען ניט בלייבען באם רצוא אליין [שלא להשאר ב'רצוא' בלבד], כי בענן אראה על הכפורת, דער צמצום הראשון איז כוונתו הגילוי, און דער מבוא צו דעם איז דער ואל, ביטול עצמי, טאָן וואָס חסידות הייסט, ניט דאָס וואָס דער שכל זאָגט, דאן איז יבוא אל הקדש [הצמצום הראשון מטרתו הגילוי, והמבוא לכך הוא ה"ואל", ביטול עצמי, לבצע את מה שהחסידות מורה, ולא את מה שהשכל אומר. או אז – "יבא אל הקודש"].

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"א אדר-כ"ז אדר ה'תשס"ז

יום ראשון

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק י

א. עם הארץ - אף על פי שישאל הוא, וישנו בתורה ומצוות - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו (נחשבים) מדרס לטהרות. ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין, הרי הן טמאין; ואם נגע בכלי חרש מאוירו, הרי זה טמאהו. ושו"פין את התרומה על מגעו, אף על פי שטמאתן בספק. ואינן נאמנין על הטהרות, לפי שאינן בקיאיין בדקדוקי טמאות וטהרות; ולעולם הוא בחזקת טמא, ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו דברי חכמות [חבר] - תלמיד חכם]. ומה הן דברי חכמות שיקבל עליו? שיזהר בטמאות שלא יטמא בהן, ובטהרות שלא יטמא אותן, ויזהר בנטילת ידים, ובטהרת הידים; ושלא יקח מעם הארץ לח, ולא יתארח אצל עם הארץ, ולא יארחו אצלו בכסותו [מעילין].

ב. הבא לקבל דברי חכמות חוץ מדבר אחד מהן, אין מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג [מנהג חברות] בצנעה בתוך ביתו - מקבלין אותו, ואחר כך מלמדין אותו עסקי טמאה וטהרה; ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו - מלמדין אותו, ואחר כך מקבלין אותו. ומקבלין אותו לטהרת הידים תחלה, ואחר כך מקבלין אותו לטהרות. ואם אמר: 'איני מקבל אלא לטהרת ידים', מקבלין אותו; קבל לטהרות ולא קבל לידים, אף לטהרות אין מקבלין אותו. כשמקבלין אותו, חוששין לו כל שלשים יום, עד שילמד ויהיה רגיל בטהרות. ואחר שלשים יום משקבל דברי חכמות - הרי בגדיו טהורין, וכל אכליו ומשקיו טהורין, ונאמן על כל הטהרות כשאר החכמים, ואף על פי שאינו תלמיד חכמים.

ג. תלמידי חכמים - הרי הם בחזקת טהרה, ונאמנין, ואינן צריכין לקבל דברי חכמות; אכל משחרכ בית המקדש, נהגו כהנים סלסול בעצמן - שלא יהיו מוסרין טהרות אפלו לתלמיד חכמים, עד שיקבל עליו דברי חכמות.

ד. זקן [תלמיד חכם] יושב בישיבה - אינו צריך לקבל, שפכר קבל משעה שישב.

ה. המקבל דברי חכמות, צריך לקבל בפני שלשה חברים; ובגיו ובגיו ביתו, אין צריכין לקבל בפני שלשה חברים - מפני שהוא מלמדן, ומרגילן בדרך טהרה. ואשת חבר ובגיו ובגיו ביתו ועבדיו, הרי הן כחבר; וחבר שמת - אשתו ובגיו ובגיו ביתו בחזקת חברים, עד שיחשדו.

ו. אשת עם הארץ, או בתו שנשאת לחבר, וכן עבדו שנמכר לחבר - הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי חכמות כבתחלה; אכל אשת חבר, או בתו שנשאת לעם הארץ,

וכן עבדו שנמכר לעם הארץ - אין צריכין לקבל דברי חכמות כבתחלה.

ז. עם הארץ שקבל עליו דברי חכמות, והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ, ואמר: 'אני יודע כודאי שלא נטמאו' - בזמן שנתעסקו בהן אחרים, הרי הן אסורות כשהיו מקדם; ואם הוא בעצמו נתעסק בהן - הרי אלו מתרות לו, ואסורות לכל אדם. ונשאל החבר על טהרותיו, ומורה בהן טהרה לעצמו; ואין חושדין אותו בכך.

ח. חבר שנעשה גבאי [גובה מיסים] למלך, או מוכס, וכיוצא בהן - דוחין אותו מחברותו; פרש ממעשיו הרעים - הרי הוא ככל אדם, וצריך לקבל דברי חכמות כבתחלה. ט. עם הארץ שקבל עליו דברי חכמות, ונחשד לדבר אחד [בדיני טומאה] - אינו חשוד אלא על אותו דבר. וכל החשוד לחמור, נחשד לקל; ונחשד לקל, לא נחשד לחמור.

י. חבר הנחשד על הטהרות, כגון שמכר אכלין טמאין בחזקת שהן טהורין - הרי זה אינו נאמן לעולם, עד שיודע שחזר בתשובה גמורה.

יא. החשוד על השביעית או על התרומה, שמכרן לשם חלין - הרי זה חשוד על הטהרות; שהחשוד על דבר של תורה, הרי הוא חשוד על דברי סופרים; והאכלין הטמאין, אין מטמאין אחרים אלא מדברי סופרים, כמו שיתבאר. וכל החשוד על דבר - נאמן להעיד בו לאחרים, ולדון בו [להיות דיין] לאחרים; חזקה שאין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא

א. כפר בארנו, שעמי הארץ נאמנין על טהרת פרת חטאת [פרה אדומה]; מפני חמרתה, אין מולזלין בה. וכן נאמנין הן על טהרת יין ושמן של נסכים - אם אמרו 'טהור הוא', הרי זה בחזקת טהרה; מפני חמרתו, נוהרין בו. וכן נאמנין הן על התרומה בשעת הגתות והפדים [בעונת פתיחתם] - מפני שכל העם מטהרין עצמם וכליהם, כדי לעשות יינם ושמנם בטהרה. עברו הגתות והפדים, אינם נאמנין;

ב. אלא כהן שהביא לו עם הארץ חבית יין או שמן של תרומה - לא יקבלנה ממנו, מפני שהיא בחזקת טמאה. הניחה עם הארץ אצלו עד גת הבאה, והביאה לו - יקבלנה, אף על פי שהוא יודע שהיא משל אשתקד; שלא גזרו עליהם טמאה בשעת הגתות והפדים.

ג. עם הארץ שנעל ביתו או גתו בשעה שגמרו העם לדורו, והוליד את המפתח מיד לכהן - אף על פי ששהה כמה ימים אחר שעברו הגתות - הרי הפהן בא ופותח בפניו, ומטבילו [את עם הארץ] ודורו, ונוטל תרומה

ועבר הרגל - הרי שאר החבית ושאר העסה בחזקת טמאה, שהרי נגעו בה עמי הארץ; ואף על פי שלא נגע בה אלא בזמן שהיא כחבר, אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד.

יא. אחר הרגל, במוצאי יום טוב, היו מטבילין את כל הכלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג. ולפיכך היו אומרים: 'הזהירו שלא תגעו בשלחן', בשעה שמראין אותו לעולי רגלים; כדי שלא יהיה טמא במגען אחר הרגל, ונמצא צריך טבילה והערב שמש (שקיעת החמה), ונאמר בלחם הפנים: "לפני תמיד".

וכל הכלים היו טעונים טבילה והערב שמש, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת - מפני שצפונייהם כבטלין לגביהם.

יב. עם הארץ שאמר: 'טהור אני מטמאת מת', או שאמר: 'כלי זה טהור מטמאת מת' - נאמן, ומטבילין אותו משום טמאת עם הארץ בלבד; וצריך הערב שמש, ואינו צריך הנהיג [ממי פרה אדומה]. במה דברים אמורים? בששאלו ואמר 'טהור הוא'. אבל הלוקח כלי סתם מרשות עם הארץ - חוששין לו שמה טמא מת הוא, ומזין עליו שלישי ושביעי בכל הכלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלים; שלא גזרו טמאה על הכלים הנמצאים בירושלים, כמו שיתבאר בטמאת הספקות.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יב

א. המפקיד כלים אצל עם הארץ, או שנתן כלי לאמן עם הארץ - הרי אלו טמאים טמא מת, וטמאין מדרס [כמדרס הזב]. ואם מפירו שהוא אוכל בתרומה - טהורים מטמא מת, אבל טמאים מדרס; מפני שאשתו נדה יושבת עליהן שלא מדעתו, שהרי אין נזהרין מן הטמאות בבתי עמי הארץ.

ב. המניח כליו בפני עם הארץ, ואמר לו: 'שמר לי את אלו' - הרי אלו טמאין מדרס, וטהורין מטמא מת; הניחן על כתפו - טמאין מדרס וטמא מת. שכח כליו בבית הפנסת - הרי הן טהורין, שאינה רשות עם הארץ גמורה. הניח כליו במרחץ, ומצאן כמות שהן - טהורין; ומלמדין אותו שלא יעשה כן. הניח גתו ובורו - אף על פי שגננס לעיר, וכא ומצא עם הארץ בצדו [לידו] - טהורין; מפני שאין לו רשות שיפגס.

ג. המוסר מפתח ביתו לעם הארץ - כל שבפית טהור; שלא מסר לו אלא שמירת המפתח.

ד. המניח כליו בחלונות [תאים] שבמרחץ, ונעל עליהם - אף על פי שנתן המפתח לעם הארץ, כליו טהורין; וכן אם חתם על החלון, או עשה לו סימן - אפלו מצא החותם מקלקל, הרי כליו טהורין.

ה. המניח עם הארץ בתוך ביתו לשמרו, ולשב הוא [השומר] מרחוק - בזמן שהוא רואה את הנכנסין ואת היוצאין - הרי כל שבפית מן האכלין ומן המשקין וכלי תרש שאינו מקף צמיד פתיל [- כיסוי מהודק], טמאין;

בטהרה; ואם לא עשה כן - לא יטל תרומה מעם הארץ אלא זיתים או ענבים שאינן מכשרין, שאינן מקבלין טמאה.

ד. הביא לו עם הארץ חבית של תרומה בשאר ימות השנה, ואמר: 'בתוכה קדש', אפלו רביעית - מתוך שנאמן על טהרת הקדש, נאמן על הכל. אפלו בשעת הגתות והבדים, שעמי הארץ נאמנין על התרומה - אינן נאמנין על הכלי הריקן, לומר שהוא טהור לתרומה; וכן אינן נאמנין לעולם על כלי ריקם, לומר שהוא טהור לקדש.

ה. כלי שהיה בתוכו יין או שמן, וראינו עם הארץ יושב ומשמרו כדי להוציא ממנו נסכים - הרי זה נאמן על טהרת הכלי, ואפלו קדם לגתות ולבדים בשבעים יום; אבל קדם לשבעים, אינן נאמנין. במה דברים אמורים? בשאר ארץ ישראל. אבל בירושלים, נאמנין על כלי תרש הריקן לומר שהוא טהור לקדש לעולם; בין כלים דקים בין כלים גסים, בין שהיו הכלים ריקנים בין שהיו מלאים - הרי הוא נאמן על הכלי, אף על פי שהמשקין שבתוכו טמאין; אפלו היה בגדו שהוא מדרס בתוך הכלי, הרי הכלי בחזקת טהרה לקדש. ומפני מה הקלו בהם? מפני שאין עושין כבשונות [לייצור כלי חרט] בירושלים.

ו. מן המודעית [- מודיעין] ולפנים [- כלפי ירושלים], נאמנין על כלי תרש; ומן המודעית ולחוץ, אינן נאמנין; המודעית עצמה, פעמים כלפנים ופעמים פלחוץ. כיצד? היה חבר נכנס, ועם הארץ יוצא וכלי תרש בידו - הרי זה נאמן במודעית לומר שהוא טהור לקדש; היו שניהם נכנסין או שניהם יוצאין - אינו נאמן, עד שיהיו לפנים מן המודעית.

ז. קדר [מוכר קדירות] שהביא קדרות, והניחן לפנים מן המודעית, ובאו הלוקחין, והוא אומר להם שהן טהורות, ולקח קדרה ונכנס בה - הרי היא טהורה לקדש, אבל לא לתרומה, כמו שבארנו. לקח קדרה, ויצא בה חוץ למודעית - הרי זו טמאה, בין לתרומה בין לקדש; אף על פי שהן הן הקדרות, והוא הקדר עצמו - אינו נאמן אלא לפנים מן המודעית.

ח. הלוקח כלי תרש מן הפכשן בכל מקום - הרי אלו טהורין בין לקדש בין לתרומה, ואין אומרים: 'שמה נגע בהן עם הארץ'; ואפלו לקח מן הסדר הראשון [שורה הראשונה], ואף על פי שהפכשן פתוח וכבר נלקח חציו; שלא גזרו טמאה על כלים שבכבשן.

ט. טמאת עמי הארץ ברגל [משלושת הרגלים], בטהרה היא חשובה - שכל ישראל חברים [נחשבים תלמידי חכמים] ברגל, וכליהם בלם ואכליהם ומשקיהם טהורים ברגל, מפני שהכל מטהרין עצמם ועולים לרגל. לפיכך הם נאמנים בכל ימות הרגל, בין על הקדש בין על התרומה; ומשעבר הרגל, חזרין לטמאתן.

י. הפותח חביתו והמתחיל בעסתו ברגל [ומוכר מהם],

והמִרְכָּבוֹת וְכָלִי חֶרֶשׁ הַמְקַפֵּין צְמִיד פְּתִיל, טְהוּרִין; וְאִם לֹשׁ עֲמָהֶן גּוֹי אוֹ אִשָּׁה, הַכֹּל טָמֵא.

יד. הַגִּבָּאִים וְהַגְּנָבִים שְׁעָשׂוּ תְשׁוּבָה וְהִחֲזִירוּ מַעֲצָמָן, לֹא מִחֲמַת יְרָאָה, וְאָמְרוּ: 'לֹא נִגְעָנוּ בְּכֹל מַה שֶּׁהָיָה בְּבֵית כְּשֶׁנִּכְנַסְנוּ' - הָרִי אֵלָיו נְאֻמִּין, אֲפֹלוּ עַל מְקוֹם רִגְלֵיהֶן.

טו. הַמְנִיחַ אֶת בֵּיתוֹ פְּתוּחַ וּמִצְאוֹ פְּתוּחַ, אוֹ שֶׁמִּצְאוֹ נִעוּל, אֲפֹלוּ הִנִּיחוּ נְעוּל וּמִצְאוֹ פְּתוּחַ וְלֹא נִגְנַב מִמֶּנּוּ כְּלוּם - כֹּל שְׂבֻבֵית טְהוּר; שְׂאֵנִי אוֹמֵר: 'הַגְּנָבִים פְּתַחוּהוּ וְנִמְלְכוּ, וְהִלְכוּ לָהֶם וְלֹא נִכְנְסוּ'.

טז. קָרְדֵם [גרו]ן שְׂאֵבֵד בְּבֵיתוֹ, אוֹ שֶׁהִנִּיחוּ בְּזוּיָת זוֹ וְכֵא וּמִצְאוֹ בְּזוּיָת אַחֲרָת - הַבֵּית טָמֵא; שְׂאֵנִי אוֹמֵר: 'אָדָם טָמֵא נִכְנַס לְכָאן וְנִטְלוּ'.

יז. הָדָר עִם עֵם הָאֲרֵץ בְּחֶצֶר, וְשִׁכַח כְּלִים בְּחֶצֶר - אֲפֹלוּ חֲבִיּוֹת מְקַפּוֹת צְמִיד פְּתִיל, אוֹ תַנּוּר מְקַף צְמִיד פְּתִיל - הָרִי אֵלָיו טָמֵא; עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לַתַּנּוּר מַחִיצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, כְּדִי שְׂאֵל יִהְיֶה בְּרִשׁוֹת עִם הָאֲרֵץ.

יח. חֶבֶר שֶׁהָיְתָה לוֹ מַחִיצָה אוֹ סִפָּה לִפְנֵי פְתוּחוֹ שֶׁל עִם הָאֲרֵץ, אוֹ שֶׁהָיְתָה מַחִיצָה אוֹ סִפָּה לְעִם הָאֲרֵץ לִפְנֵי פְתוּחוֹ שֶׁל חֶבֶר - כְּלוּם שְׂבֻסְכָה אוֹ כְּלוּם שְׂבֻמַּחִיצָה טָמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לְעִם הָאֲרֵץ בְּסִפָּה זוֹ אוֹ בְּמַחִיצָה זוֹ רִשׁוֹת [להלך בה].

יט. חֶבֶר שֶׁהָיָה גָּגוּ לְמַעְלָה מִגָּגוֹ שֶׁל עִם הָאֲרֵץ - הָרִי זֶה שׁוֹטֵט שָׁם כְּלוּם וּמִנִּיחַ טְהוּרוֹת, וְהֵן בְּחֻזְקָתָן; וְאִף עַל פִּי שְׁעָם הָאֲרֵץ אוֹ גּוֹי יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִגְע, אִינוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשׁוּם טְמֵאָה וְלֹא מִשׁוּם יַיִן נֶסֶף. הֵיוּ הַגָּגוֹת זֶה בְּצַד זֶה, אוֹ שֶׁהָיָה גָּגוּ שֶׁל עִם הָאֲרֵץ לְמַעְלָה, וְשׁוֹטֵט הַחֶבֶר כְּלוּם אוֹ שֶׁהִנִּיחַ טְהוּרוֹת בְּגָגוֹ - הָרִי כֹּל מְקוֹם שֶׁיָּכוֹל עִם הָאֲרֵץ לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִגְע, בְּחֻזְקַת טְמֵאָה.

כ. שְׂפִי חֲצֵרוֹת זוֹ לִפְנֵים מִזֹּו, הַפְּנִימִית שֶׁל חֶבֶר וְהַחִיצוֹנָה שֶׁל עִם הָאֲרֵץ - חֶבֶר מִנִּיחַ שָׁם כְּלוּם וְשׁוֹטֵט שָׁם פְּרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִם הָאֲרֵץ מִגְעַת לְשָׁם; מִפְּנֵי שֶׁנִּתְפַּשׂ עָלָיו כְּגָב.

כא. חֲצֵר הַחֲלוּקָה בְּסִיפָס [מחיצה נמוכה], וְחֶבֶר בְּצַד זֶה וְעִם הָאֲרֵץ בְּצַד זֶה - טְהוּרוֹתֵינוּ טְהוּרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִם הָאֲרֵץ מִגְעַת; מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּרִשׁוֹת הַחֶבֶר.

כב. חֶבֶר שֶׁנִּפְּלָה דָּלָיו [דלי] לְתוֹף בּוֹרוֹ שֶׁל עִם הָאֲרֵץ, וְהִלֵּף לְהִבִּיא בְּמָה יַעֲלֶנּוּ - הָרִי זֶה טָמֵא; מִפְּנֵי שֶׁהֵנַח בְּרִשׁוֹת עִם הָאֲרֵץ שְׂעָה אַחַת.

כג. אֲשֶׁת עִם הָאֲרֵץ שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹף בֵּיתוֹ שֶׁל חֶבֶר לְהוֹצִיא בְּנֹו אוֹ בֵּתוֹ אוֹ בְּהֶמְתּוֹ [של החבר] - כֹּל שְׂבֻבֵית טְהוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנְסָה שְׂאֵל בְּרִשׁוֹת. קָדָר [מוכר קדירות] חֶבֶר שֶׁהִנִּיחַ קְדוּרוֹתָיו שְׂמוּכָר, וְיָרַד לְשִׁתוֹת - הָרִי הַפְּנִימִיּוֹת טְהוּרוֹת, וְהַחִיצוֹנוֹת טְמֵאוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אָמורִים? בְּשֶׁהִנִּיחַן סְמוּף לְרִשׁוֹת הַרְבִּיִם - מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשְּׂבִיִם נוֹגְעִים בְּחִיצוֹנוֹת בְּשַׁעַת הַלֵּיכָה.

כד. הֵיוּ רְחוּקוֹת מִרִּשׁוֹת הַרְבִּיִם - אִם הֵיוּ כְּלוּם אֲמִנּוֹתוֹ, בְּיָדוֹ, הַכֹּל טָמֵאוֹת; מִפְּנֵי שֶׁכְּלוּ מוֹכִיחִין שֶׁהִנִּחוּ לְמַכֵּר,

אֲבָל הַמְשַׁכְּבוֹת וְהַמְרַכְּבוֹת [משכב ומרכב] וְכָלִי חֶרֶשׁ הַמְקַף צְמִיד פְּתִיל, טְהוּרִין. וְאִם אִינוּ רוֹאָה, לֹא אֶת הַנִּכְנְסִין וְלֹא אֶת הַיּוֹצֵאִין - כֹּל שְׂבֻבֵית טָמֵא; אֲפֹלוּ הָיָה [השומר] כְּפוֹת אוֹ כְּרוֹת יָדִים וְרִגְלִים - הַכֹּל טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת עִם הָאֲרֵץ.

ו. חֶבֶר שֶׁאֲמַר לְעִם הָאֲרֵץ: 'שְׂמַר לִי פָּרָה זוֹ שְׂאֵל תְּכַנַּס לְבֵיתוֹ, אוֹ שְׂאֵל תְּשַׁבֵּר הַכְּלִים' - הָרִי הַבֵּית וְהַכְּלִים טְהוּרִים; שְׂאֵל מְסַר לוֹ אֶלָּא שְׂמִירַת הַפָּרָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'שְׂמַר לִי בֵּית זֶה שְׂאֵל תְּכַנַּס בּוֹ הַפָּרָה, וְכָלִים אֵלָיו שְׂאֵל תְּשַׁבְּרֵם' - הָרִי הֵם טָמֵאִין.

ז. חֶבֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁן בְּבֵיתוֹ שֶׁל עִם הָאֲרֵץ, וְהָיָה כְּלוּם [בגדיו] מְקַפְּלִין וּמְנַחִין פַּחַת רֵאשׁוֹ, וְסַנְדְּלָיו וְחִבְתּוֹ לִפְנֵי - הָרִי אֵלָיו טְהוּרִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת שְׂמִירַת בְּעֻלְיָהֶם, וְלֹא יִגַּע בָּהֶם עִם הָאֲרֵץ - שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר: 'עֲתָה יַעוּר וַיְבִיט בִּי'.

ח. עִם הָאֲרֵץ שֶׁשָּׂאֵל מִחֶבֶר מִטָּה שֶׁיֵּשֵׁן עָלֶיהָ, וַיּוֹשֵׁן עָלֶיהָ בְּתוֹף בֵּיתוֹ שֶׁל חֶבֶר - אִין טָמֵא אֶלָּא אוֹתָהּ הַמִּטָּה, וְעַד מְקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ מֵאוֹתָהּ הַמִּטָּה וְלִגְע.

ט. הַמְנִיחַ עִם הָאֲרֵץ בְּתוֹף בֵּיתוֹ וְיָצָא, וְהִנִּיחוּ עַר וּמִצְאוֹ יָשָׁן - כֹּל שְׂבֻבֵית טְהוּר; הִנִּיחוּ יוֹשֵׁן וּמִצְאוֹ עַר - כֹּל מְקוֹם הַקְּרוֹב מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִגְע בּוֹ, טָמֵא. וְכֵן הַמְנִיחַ אֲמִנּוֹן בְּתוֹף בֵּיתוֹ - אִין טָמֵא, אֶלָּא עַד מְקוֹם שֶׁיָּכוֹלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶם וְלִגְע; וְאִין אוֹמְרִים: 'שְׂמָא עָלוּ עַל גְּבִי כֶּסֶף אוֹ סֶלֶם, וְנִגְעוּ בְּכָלִים אוֹ אֲכָלִין הַתְּלוּיִין לְמַעְלָה בַּכְּתָל'.

י. אֲשֶׁת חֶבֶר שֶׁהִנִּיחָה לְאִשְׁת עִם הָאֲרֵץ טוֹחֶנֶת בְּתוֹף בֵּיתָה - אֲפֹלוּ פְּסָקָה הִרְחִים [עשתה הפסקה], וְאֲפֹלוּ הֵיוּ שְׂפִימִים - אִין טָמֵא, אֶלָּא מְקוֹם שֶׁיָּכוֹלִין לִפְשֹׁט אֶת יְדֵיהֶן וְלִגְע. וְאִין אוֹמְרִין: 'שְׂמָא הָאֲחַת טוֹחֶנֶת, וְהַשְּׂנִיָּה בְּלִשָּׁה כֹּל שְׂבֻבֵיתוֹ, וְשְׂמָא נִתְּלָת [טופסה] וְעָלְת בְּמִקְוֹמוֹת הַגְּבוּהוֹת'.

יא. הָאִשָּׁה שֶׁנִּכְנְסָה לְהוֹצִיא פֶת לְעֵנִי, יָצָאת וּמִצְאָתוֹ עוֹמֵד בְּצַד כְּפָרוֹת - אֲפֹלוּ הֵיוּ תְרוּמָה, הָרִי הֵן טְהוּרוֹת; שְׂאִין חֻזְקָתוֹ לִגְע שְׂאֵל בְּרִשׁוֹת. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁיָּצְאָה וּמִצְאָה אֲשֶׁת עִם הָאֲרֵץ חוֹתָהּ בְּגֻחְלִים מִפַּחַת הַקְּדוּרָה, הָרִי הַקְּדוּרָה טְהוּרָה.

יב. גְּבִאֵי מְלָכוֹת [גובי מס] שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹף הַבֵּית לְמִשְׁפָּן, כֹּל שְׂבֻבֵית טָמֵא; אִם יֵשׁ עִמָּהֶם גּוֹי, נְאֻמִּין לוֹמְרִי: 'לֹא נִגְעָנוּ' - מִפְּנֵי שְׂאִימַת הַגּוֹי עָלֵיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אָמורִים? בְּזִמְן שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֲדִים שֶׁנִּכְנְסוּ, אוֹ שֶׁהָיָה הַמִּשְׁכּוֹן בְּיָדָם. אֲבָל אִם אָמְרוּ הֵן מַעֲצָמִין: 'נִכְנְסוּ, אֲבָל לֹא נִגְעָנוּ' - נְאֻמִּין; שֶׁהִפָּה שְׂאֵסֵר, הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר.

יג. הַגְּנָבִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹף הַבֵּית - אִין טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם רִגְלֵי הַגְּנָבִים; מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְפַחְדִּין מִלְּכָלֵשׁ, אֶלָּא דְּבָר שְׂנוּטְלִין. וּמָה הֵן מִטְמָאִין בְּמִקְוֹם הַלֵּיכָתָן? הַאֲכָלִין וְהַמְשַׁקֵּין, וְכָלִי חֶרֶשׁ הַפְּתוּחִים. אֲבָל הַמְשַׁכְּבוֹת

בחלין, כמו שיתבאר; ואינו דומה משמר תרומה למשמר חלין. ואם אמר: 'בלבי הנה לשמרה אפלו מדבר הפוסלה', הרי זו מתרת באכילה. נתחלפו לו בלים של שבת בשל חל, ולבשם - נטמאו; שאינו משמר בלים של חל ככלים של שבת. מעשה בשתי נשים חברות, שנתחלפו להן כליהן בבית המרחץ; וכן מעשה לפני חכמים, ונטמאו הכלים. אפלו נפלה מעפרתו [סודר] ממנו, ואמר לחבר: 'תנה לי', ונתנה לו - נטמאת; וגרה שמה ותננה לו עם הארץ, או [- סיבה נוספת:] שלא יהיה החבר משמרה - שאין אדם משמר בלים שאינן שלו ככליו, אלא אם כן הודיעו וסמך עליו.

ז. חבר שמת, והניח טהרות - הרי אלו טהורות. הניח בלים, הרי הם טמאות; שאני אומר: שמה נטמאו, והנה עליהן בשלישי, ועדין לא הנה עליהן בשביעי; או שמה הנה עליהן בשביעי, ועדין לא הטביל; או שמה עדין לא הנה עליהן כל עקר.

ח. מי שאמר לו עד אחד: 'נטמאו טהרותיך', והלה שותק - הרי זה נאמן, והרי הן טמאות; ואם הכחישו ואמר: 'לא נטמאו' - הרי הן בחזקתן, עד שיעידו שנים. הנה עושה [- מתעסק] עמו בטהרות או בנכחים, ולאחר זמן מצאו, ואמר לו בשעה שפגע בו: 'טהרות שעשיתי עמך נטמאו', ו'נכחים שעשיתי עמך נתפגלו' [- נפסלו במחשבה] - הרי זה נאמן; אבל אם פגע בו ולא אמר לו כלום, ואחר כך פגע בו פעם שנייה ואמר לו - אינו נאמן; אלא הרי זכיתו בחזקת פשרות, וטהרותיו בחזקת טהרה.

כריך רחמנא דסייען

הלכות שאר אבות הטמאות

יש בכללן שלש מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין טמאת נבלה; (ב) דין טמאת שרץ; (ג) דין טמאת שכבת זרע. ועבודה זרה מטמאה כשרץ, וטמאתה מדברי סופרים. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק א

א. הנבלה, אב מאבות הטמאות; פניית מבשרה - מטמא אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר; ומטמא את האדם במשא לטמא בגדים, כמרכב הזב. ביצר? אדם שנגע בנבלה - נטמא, והרי הוא ראשון לטמאה. ואם נגע בכלים, אפלו בשעת מגעו בנבלה - הרי הם טהורין; וכן בלים שעליו טהורין - לפי שהוא ולד, ואין ולד מטמא בלים. אבל הנושא את הנבלה - מטמא בלים בשעת נשיאתו, שנגמר: 'והנשא את נבלתם - יכבס בגדיו'; ואותן בגדים, ראשון לטמאה. ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש, ואפלו בשעת נשיאתו, כמו שבארנו במטמאי משקב ומושב.

ב. אחד בהמה וחייה, בין מן המתרין באכילה בין מן

ויד הכל ממשמשות בהן. ואם אין כלי אמנותו בידו, הכל טהורות - חזקתן שלא נגע בהם אדם.

כה. חבר שהניח אכלין ומשקין על פתח חנותו, ונכנס - הרי אלו טמאים, מפני שהעוברים ממשמשין בהם.

יום שני

הלכות מטמאי משקב ומושב פרק יג

א. כהן שטהר כליו לגת זו, והניחן לגת הבאה - הרי אלו בחזקתן; שאין עמי הארץ נוגעין בכליו של כהן זה שהן בתוף גתו, מפני שהוא אוכל טהרות. אבל של ישראל - הרי אלו טמאות, עד שאמר: 'בלבי הנה לשמר עם הארץ שיכנס לגת שלא יגע בכלים'.

ב. הרוצה לעשות יינו בטהרה באמנין עמי הארץ, הרי זה מטביל את הבוצרין; וכן אם היה עושה שמן, מטביל הבדדין [הדורכים את השמן]; וצריך לעמד על האמנין עד שיטבלו בפניו - שהרי אינם יודעים הלכות טבילה וחיציה. יצאו חוץ לפתח בית הבד, ונפנו לאחורי הגדר, וחרו - הרי אלו בטהרתן. עד כמה ירחיקו והם טהורין? עד כדי שלא יסתרו מעיניו; אבל אם נסתרו מעיניו - חזרו לטמאתן, עד שיטבלו פעם שנייה, ויעריבו שמן.

ג. הבדדין והבוצרים שנמצאת טמאה לפניהם, נאמנין לומר 'לא נגענו'; וכן בתינוקות שביניהן [נאמנים לומר] שהתינוק לא נגע.

ד. המטהר את הבדדין, והכניסן לבית הבד ונצל עליהם - אם היו שם בלים שנטמאו במדרס - הרי בית הבד פלו טמא, שמה נגעו באותן הכלים. ואפלו ראה אותן מקדם ונהרין מאותם הכלים, מפני טמאתם - הרי בית הבד טמא; שמה הסיטו אותן, ומדמין שאין המסיט טמא; שאין עמי הארץ בקיאת בטמאת הסט.

ה. היו חמרי ופועליו טענין טהרות, ועוברין [החולכים] לפניו - אף על פי שהפליגו יותר ממיל, הרי אלו טהורות; מפני שהם בחזקת שהוא שומרן, והן מפחדין לגע, ואומרים: 'עכשו יבוא, שהרי הוא אחרינו'. אבל אם אמר להם: 'צאו ואני אבוא אחריכם' - בין שנתפסו מעיניו, הרי הן טמאות.

ו. חבר שהיה לבוש בחלוק ועטוף בטלית ומחלה, ואמר: 'בלבי הנה לשמר את החלוק, והייתי נזהר בו, והסתתי דעתי מן הטלית' - הרי החלוק בטהרתו; והטלית טמאה, שמה נגע בה עם הארץ. הנה סל על כתפו, ומגרפה בתוף הסל, ואמר: 'בלבי הנה לשמר את הסל ולשמר את המגרפה מדבר המטמאה, אבל לא מדבר הפוסלה' [- טומאה שאינה מטמאה הלאה] - הסל טהור, והמגרפה טמאה; וכל תרומה שפסל פסולה, מפני המגרפה שפוסלת האכלין שפסל. הנה משתמש מן החבית בטהרה בחזקת שהיא חלין, ואחר כך נמצאת תרומה - אף על פי שהיא טהורה, הרי זו אסורה באכילה; שמה נגע בה טבול יום, שהוא פוסל בתרומה וטהור

[בגיל] לטען ולא טענה, או שטענה קדם שגיגע זמנה -
הרי זה ספק.

י. המפשיט נבלת בהמה או תיה, בין טמאה בין טהורה,
בין דקה בין גסה - אם לשטיח הפשיט - כיון שהפשיט
מן העור כדי אחיזה, והוא שני טפחים, הנוגע בעור זה
שהפשיט, טהור; ועד שלא הפשיט שני טפחים, הנוגע
בעור כנוגע בכשר. הפשיט כדי לעשות מן העור חמת
[נד] - הרי העור חבור, עד שפשיט את כל החזה. ואם
הפשיטה מרגלה בלבד - הרי העור בלוי חבור, והנוגע
בעור כנוגע בכשר, עד שיפריש העור בלוי מעל הכשר.
וכן המפשיט בשרצים - חבור, עד שיפשיט העור בלוי.
עור שעל הצנאר - חבור, עד שפשיט את בלוי. וכל עור
שהוא חבור לטמא, כך הוא חבור להטמא; שאם היתה
שחוטטה, ונגעה טמאה בעור זה שהוא חבור - טמא
הכשר.

יא. עור שיש עליו פניית נבלה - הנוגע בציב [חוט]
היוצא ממנו, ובשערה שפגגו [כנגד הכזית] מאחורי העור
- נטמא; מפני שהעור בשערו שומר לבשר. במה דברים
אמורים? שפלטתו [השאירת] תיה; אבל פלטתו סכין -
אם היה מרדד [דק], בטל על גב העור.

יב. עור שיש עליו כשני חציי זיתים בשר נבלה, העור
מבטל; ואינו מטמאין לא במגע ולא במשא - שכל שאינו
מטמא מן הנבלה במגע, אינו מטמא במשא. אבל שני
חציי זיתים שתחבן בקיסם - הנושא אותן טמא, שהרי
נשא פניית; ונוגע טהור, שאין חבורי אדם חבור; והוא
שיהיו שניהן מרדדין [דקים] ודבוקין זה בזה, כדי שינטלו
באחד; אבל אם היה חצי זית זה בפני עצמו וזה בפני
עצמו, בקיסם אחד - אפלו הולידו והביא כל היום, טהור.
יג. בשר נבלה שנפסד והבאיש, ונפסל מלאכל הכלב -
טהור; לפיכך, נצל [בשר שנימוח וקרוש] הנבלה, ספק אם
מטמא בכזית או אינו מטמא. בשר נבלה שביבש - אם יכול
לשרות בפשרין מעת לעת ולחזור לח וראוי לכלב,
מטמא; ואם לאו - טהור, ואפלו פאקלין טמאין אינו
מטמא.

יד. בשר נבלה שהיה סרוח מעקרו, ואינו ראוי למאכל
אדם - הרי זה טהור, שנגמר: "לגר אשר בשעריך תתננה
ואכלה", עד שהיה תחלתה ראוי לגר.

טו. שליה של נבלה - הרי היא כפרש וכרעי [- צואה],
ואינה מטמאה פנבלה; ואם חשב עליה לאכילה,
מתטמאה טמאת אכלין. הקבה והחלב של נבלה, טהורין
מכלום.

טז. בהמה ששפעה חררת דם [גוש דם של עובר מת] -
אף על פי שנפטר מן הבכורה - אינה מטמאה לא במגע
ולא במשא עד שהיה בה צורת גפול, לפי שהיא בטלה
ברב היוצא עמה; לפיכך היא טהורה, אף על פי שהיתה
ראוייה לגר על גב אמה.

יז. נבלה שנתערכה בשחוטטה - אם רב מן השחוטטה -

האסורין - אם מתו, כלן בשרן מטמא בכזית. ושחיטת
בהמה טהורה ותייה טהורה, מטהרת אותה בכל מקום;
ואפלו שחט חלין בעורה, וקדשים בחוץ - הרי אלו
טהורין; ואם ארע פסול בשחיטה - הרי זו נבלה, כמו
שבארנו בהלכות שחיטה, ומטמאה במשא.

ג. בהמה טמאה ותייה טמאה, אין השחיטה מועלת בה;
ואחד השוחט אותה, או הנוחר או החונק או שמתה
בדרפה - הרי זו נבלה. וכל הנבלות מצטרפות לענין
טמאה לכזית, אחד טמאות ואחד טהורות.

ד. מח [- שבעצם], הרי הוא בכשר. ודם הנבלה - אינו
מטמא פנבלה, אלא הרי הוא כמשקין טמאין, שאינו
מטמא אדם ולא פלים, מן התורה.

ה. חלב בהמה טהורה שמתה - טהור, שנגמר: "וחלב
נבלה וחלב טרפה, יעשה לכל מלאכה", מי שאסורו
משום נבלה וטרפה. ואם הכשר [לקבלת טומאה] במשקין
המפשידין [- ד' משקים] - הרי זה פאקלין טמאין, ואינו
ככשר נבלה. והנוגע בחלב החופה את הפליה קדם
הפרשה [מן הכליה] - הרי זה טמא, כנוגע בפליה עצמה;
שהרי במה חוטין [של בשר] נמשכין ממנה בחלב. אבל
בהמה טמאה, ותייה בין טמאה ובין טהורה - אחד בשרה
ואחד חלבה לטמאה, ומטמא אדם וכלים בכזית, ככשר
הנבלה.

ו. הכוי [- ספק בהמה ספק חיה] - חלבו מטמא בכשרו,
וטמאתו בספק. לפיכך, אין שורפין עליו תרומה וקדשים,
ואין חבין פרת על טמאתו על ביאת המקדש או אכילת
קדשיו.

ז. ואלו דברים שאין מטמאין מן הנבלות: העצמות;
והקנים והטלפים [- כפות הרגלים] - אפלו עקין [שורש]
הרף, שאם יחתף מן החי יוציא דם; והעור, אף על פי
שאינו מצבד; והאלל [בשר הדבוק לעור], והגידים, והמרק
והתבלין המתבשלין עמה. במה דברים אמורים? בזמן
שפרשו מן הנבלה. אבל הנוגע באחד מכל אלו פשהו
מחברין בכשר, הרי זה טמא; והוא, שהיה בכשר פניית -
שאין אחד מכל אלו מצטרף לכזית.

ח. האלל, בין שפלטתו [- נשאר דבוק בעור כשהופשט
באמצעות] סכין בין שפלטתו [הפשיטתו] תיה - אינו
מצטרף [עם דבר אחר] לכזית; ואם כנסו [את החתיכות יחד]
והיה בו פניית - מטמא.

ט. ואלו בהמות שעורותיהן בכשרן: עור החזיר של
ישוב, ועור חטורת הגמל הרפה, ועור בית הבשת, ועור
השליל [- עובר], ועור שפחת האליה - הרי אלו מטמאין
מן הנבלה. ואם עבדן, או הלף [- דרך] בהן כדי עובדה [-
שיעור עיבוד] - הרי אלו טהורים. ואם עשה בהן מעשה
שבטלן - טהורין, אף על פי שלא הלף בהן כדי עובדה.
כיצד? און חמור שטליה לקפיתו [- עשאה טלאי לטלון],
טהורה. כמה הוא כדי עובדה? ארבעת מילין. ואיזו היא
חטורת רפה? כל זמן שלא טענה [- משא]; הגיע זמן

אסורה באכילה, הרי היא טהורה; וכן השוחט את בהמה, ומצא בה עבר מת - שחיטת אמו מטהרתו מידי נבלה. מצא בה בן שמונה (חודשי הריון) חי נטרף - אף על פי שנשחט אחר שנטרף, אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה; לפי שאין למינו [- גילו] שחיטה. לפיכך, ולד בהמה שלא שקה [מלידתו] שבעה ימים גמורין - אם שחטו בתוך שבעה - אין שחיטתו מטהרתו, מפני שהוא כנפל.

ז. השוחט את הבהמה, ומצא בה בן תשעה חי קדם שיהלף על הקרקע - אף על פי שאינו צריך שחיטה כמו שבארנו, שהרי שחיטת אמו מטהרתו - אם נטמאת אמו, לא נטמא הוא; ואם נתבלה אמו, הרי הוא טהור; שאין החי מטמא לא טמאת אכלין ולא טמאת נבלה, ואף על פי שהוא כאבר מאכריה. ואם מת קדם שיפריס [העמיד פרסותיו] על גבי קרקע - הרי הוא טהור, ששחיטת אמו מטהרתו.

ח. טרפה שנשחטה - אף על פי שהיא טהורה מן התורה - אם נגע בה הקדש, נטמא מדברי סופרים; וזו מעלה יתרה שעשו בקדש.

ט. בהמה המקשה לילד, והוציא העבד ידו, וחתכה, ואחר כך שחט את אמו - האבר שנתחף נבלה, ושאר בשר העבד טהור; שחט את אמו, ואחר כך חתכה - האבר כטרפה שנשחטה, ושאר בשר העבד - מגע טרפה שחוטטה, שהוא מטמא את הקדש, אבל לא את התרומה. הוציא העבד את ידו בין שחיטת סימן [קנה או וושט] לשחיטת סימן, וחתכה - מצטרף שחיטת סימן לסימן לטהר האבר מידי נבלה.

י. שחיטת הנכרי - נבלה, ומטמא במשא; ואפלו ישראל עומד על גביו, ושחט בסכין יפה שחיטה כראוי. אהד הנכרי, ואהד הפותי או גר תושב [גוי שקיבל ד' מצוות] - שחיטתם נבלה. וקרוב [- נראה] בעיני, שאף זה מדברי סופרים - שהרי טמאת עבודה זרה וטמאת תקרבתה מדבריהם, כמו שיתבאר; ובגלל עבודה זרה נתרחקו הגוים, ונאסרה שחיטתן. ואם תאמר: והלא היא אסורה באכילה דין תורה? לא כל האסור באכילה מטמא, שהרי הטרפה אסורה וטהורה. ואי אפשר לחיב פרת על טמאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשיו, אלא בראיה ברורה.

יא. קולית [- עצם הירך] הנבלה - הנוגע בה או נושאה, טהור; שכל דבר מן הנבלה שאינו מטמא במגע, אינו מטמא במשא. נקבה כל שהוא - הנוגע בה או נושאה, טמא. במה דברים אמורים? בשהיה המוח מתקשקש [כשמנענים העצם], שהרי אינה מעלה ארוכה [רפואה בבמה חיה]; אבל אם היתה עומד במקומו - אם יש בו כדי להעלות ארוכה לעצם מבחוץ, הרי זו מטמאה במגע ובמשא ככל האברים. וכבר פירשנו, שהקולית היא העצם הסתום משני צדדיו.

יב. קולית שחשב עליה לנקבה, ועדין לא נקבה - הרי

בטלה הנבלה בשחוטטה, ואין הכל מטמא במגע; אבל אם נשא הכל, נטמא; שאי אפשר לשחוטטה שתחזור [- תיהפך להיות] נבלה, אבל הנבלה - אפשר שתטהר בשתרתה, לפיכך תבטל.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ב

א. בהמה או חיה טמאה שנשחטה - אינה מטמאה משום נבלה כל זמן שהיא מפרקסת, עד שתמות, או עד שיתיו את ראשה; והרי היא כאכלין טמאין. נחרה [הרגה], ועדין היא מפרקסת - אין בה אפלו טמאת אכלין, כל זמן שהיא מפרקסת. ואבר הפורש מן המפרקסת אסור לכני נח, כפורש מן החי; ובשר הפורש ממנה, כפורש מן החי. וכן טהורה שנפסלה בשחיטתה, ועדין היא מפרקסת. שחט בה אהד [מהסימנים, קנה וושט], או רב אהד - אין בה טמאה כלל, עד שתמות. חלק הבהמה לשנים, או שנשלה גרף וחלל שלה [בשר שסביבה] - הרי זו נבלה, ומטמאה במגע ובמשא, אפלו שעדין היא בחיים. וכן אם קרעה מגפה, או שנשברה מפרקת ורב בשר עמה - הרי זו כנבלה לכל דבר.

ב. בהמה שמת עברה בתוך מעיה, והושיט הרועה ידו ונגע בו - בין בבהמה טמאה, בין בטהורה - הרי זה הנוגע בו טהור. עד שיצא הנפל לאויר העולם.

ג. בשר הפורש מן הבהמה וחיה כשהן חיים, בין טמאין בין טהורין - הרי הוא טהור, ואינו מטמא נבלה. אבל אבר מן החי הפורש מהן, מטמא נבלה - אהד אבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה, או אבר הפורש מן השליל [עובר] שבבטנה. והאברים, אין להם שעור - אפלו היתה כשעורה או פחות, מטמא; והוא שיהיה האבר כבירתו, בשר וגידיו ועצמות, ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה [- רפואה]; היתה הבשר פחות מלהעלות ארוכה בחי, או שחסר עצמו [נחסר מהעצם] - הרי זה טהור.

ד. הפליה והלשון והשפה וכיוצא בהן, אף על פי שהן אברים, ואין עושין חליפין [גדלים בחזרה אם נחתכו] - הואיל ואין בהן עצם, הרי הן כבשר.

ה. הבשר או האבר המדלדלין בבהמה או חיה, שאינן יכולין לחזור ולהדבק בשאר הגוף [- ולהתרפאות] - אינן מטמאין נבלה כל זמן שהבהמה בחיים; והרי הן כשאר אכלין - אם הכשרו, מקבלין טמאה במקומן. נשחטה הבהמה - הכשרו בשחיטה, ואינן מטמאין נבלה; שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירשו מחיים. אבל אם מתה הבהמה - הבשר שהיה מדלדל בה, צריך הכשר [לקבלת טומאה]; והאבר, מטמא משום אבר מן החי, ואינו צריך הכשר, ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה. ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה? שהבשר הפורש מאבר מן החי, טהור; והבשר הפורש מאבר מן הנבלה, מטמא בכנייתו במגע ובמשא. וזה וזה אין לו שעור.

ו. טרפה שנשחטה שחיטה כשרה - אף על פי שהיא

אפלו נטל צפור, ואכלה - אם יש בה פזית, נטמא; ואם לאו, טהור.

ט. הפנפים והנוצה [שנשארו על העופות] - אף על פי שהן באכלין, ומתטמאין ומטמאין טמאת אכלין - אינן מצטרפין בנבלת העוף הטהור לכזית; אבל המקומות הרבים הקרובים לבשר מן החרטום, והצפרנים - הרי הן כבשר, ומצטרפין לכזית. ראשי אגפין, וראש הזנב, והעצמות, אפלו הרכות - אינן מצטרפין.

י. האוכל מנבלת העוף הטהור, מן העצמות הרפין, או מן הגידין, ומן השלל [- כמין אשכול] של ביצים [שבתוך גופם], ומן הדם, ומבשר מן החי ממנו - הרי זה טהור; אבל האוכל מן האשכול של ביצים, ומן הקרקבן, ומבני המעים, או שהמחה את החלב [- השומן] באור וגמאו - הרי זה טמא כאוכל מבשרה, שהשוחה בכלל אוכל המחהו בחמה וגמאו - טהור, שהרי הסריחו [- התקלקלו].

יא. נבלת העוף הטהור שנפסדה מלאכל הפלב, טהורה; וכן אם יבשה כחרש, ואינה יכולה להשרות בפושין מעת לעת ותחזור לכמות שהיתה - הרי זו טהורה. והאוכל נצל [בשר שנימוח וניקרוש] של נבלת העוף הטהור, הרי זה טהור.

יב. עוף טהור שנטרף, ונשחט שחיטה כשרה - שחיטתו מטהרתו, ואפלו נשחט בעזרה; ואם נמלק, ונמצא טרפה - אין מליקתו מטהרתו. נמצאת אומר, שהשוחט עוף טהור - בין בחוץ בין בפנים, בין קדשים בין חלין - הרי זה טהור; והמולק חלין בפנים, או שמלק קדשים בחוץ - הרי אלו מטמאין בגדים בבית הבליעה.

יג. המולק קדשים בפנים - אם היו ראויין לקרבן, ולא נמצאו בהם מומין שבארנו במקומן - הרי אלו טהורין. פיזא בו, עגלה ערופה שנערפה בהלכתה - טהורה; כפרה כתוב בה, בקדשים. וכן אם נשחטה אחרי ירידתה לנחל - אף על פי שאסורה בהנהגה, הצילה אותה שחיטתה מידי נבלה.

יד. נבלת העוף הטמא - טהורה, ואינה מטמאה בבית הבליעה; ואם חשב עליה לאכילה, והכשרה - הרי היא כאכלין טמאין, שהן ראשון לטמאה. הפנפים, והנוצה, והמקומות הרפין מן החרטום ומן הצפרנים שלה - הרי הן כבשרה.

טו. אֶחָד העוף הטהור, ואֶחָד העוף הטמא - אֶכְרַהּ הפורש מהן טהור, ואין בו טמאה כלל; לפי שנגמרו: "ולאֵלָה תִּטְמָאוּ... לְכֹל הַבְּהֵמָה" - להוציא את העוף, שאין לו פרסה; ומפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שלא בא הכתוב אלא לטמא אֶכְרַהּ מן החי של בהמה או של חיה.

טז. אֶכְרַהּ מן המת מן העוף, הרי הוא פנובלת העוף שפרש ממנו: אם הייתה נבלת עוף טהור, מטמא טמאה חמורה בבית הבליעה ככזית; ואם חשב עליו לאכילה, מטמא טמאת אכלין. ואם הייתה נבלת עוף טמא, מטמא

הנוגע בה ספק טמא; שהרי יש בדבר ספק, אם מחסר נקיבה כמחסר מעשה, או אינו כמחסר מעשה.

יום שלישי

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ג

א. נבלת העוף הטהור, מטמאה מן התורה; מפי השמועה למדו, שהו שנגמרו: "וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה, באזרח ובגר - וכבס בגדיו ורחץ במים" - אינו מדבר אלא בנבלת העוף הטהור בלבד, שהוא אסור משום נבלה וטרפה. וכיצד היא טמאתה? אינה מטמאה לא במגע ולא במשא, ולא כשהיא בתוך הפה, אלא כשהיא בתוך בית הבליעה - שנגמרו: "וכל נפש אשר תאכל", אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפש [- שם עיקר הנאת הנפש]. וזה שנגמרו: "תאכל" - לתת שעור לטמאתה כשעור אכילה, שהיא פזית. והרי נאמר בה: "וכבס בגדיו" - מלמד שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד שיפרש ממטמאיו, כמו שבארנו. כיצד? הכולע פזית מנבלת העוף הטהור, ונגע בכלים בשעת בליעתו - טמאן, ונעשו ראשון לטמאה. הנה נוגע באדם ובכלי חרש בשעת בליעתו - לא טמאן, כמו שבארנו בשאר אבות הטמאות. ואחר שבלע - אינו מטמא שאר בליים, שהרי הוא ככל ראשון לטמאה אחר שפרש ממטמאיו; שאף על פי שהוא טעון טבילה והערב שמש [- שקיעה], אינו מטמא כלי.

ב. אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה, לטמא טמאה זו החמורה; אלא כיון שבלע ממנה פזית מכל מקום, הרי זו מטמאה בבית הבליעה. חשב עליה לאכילה - הרי זו מטמאה טמאת אכלין; והרי היא כאכל ראשון לטמאה, אף על פי שלא נגעה בה טמאה אחרת; אינה צריכה הכשר.

ג. פרה אדמה ושעירין הנשרפין אינן כן; אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן, אם חשב עליהן לאכילה - צריכין שיתגע בהן הטמאה, ואחר כך יטמאו טמאת אכלין.

ד. פזית מנבלת בהמה, שתחבו ככוש [- מקל] והכניסו לתוך מעי האשה מלמטה, או שהכניסו לבית בליעתו של חברו במקום שנבלת העוף מטמאה - הרי זה טמא משום נושא, לא משום נוגע, כמו שבארנו בתחלת הספר.

ה. הכורף פזית מבשר נבלת העוף הטהור בחזרת וכיוצא בה, ובלעו - אף על פי שלא נגע בגרונו, הרי זה טמא; פרכו בסיב [חוטמים דקים] ובלעו - הרי זה טהור.

ו. הכולע נבלת העוף הטהור, ואחר שבלעה הקיאה קדם שתתאכל [- תתעכל] - הרי זה אינו מטמא כשתצא לגרונו בשעה שמקיאה; שאינה מטמאה בבית הנפש אלא בשעת בליעה, לא בשעה שמקיא אותה.

ז. מעי של נבלת העוף הטהור שבלעו, מקצתו בבית הבליעה ומקצתו בחוץ בתוך פיו - אם יש בבית הבליעה פזית, הרי זה טמא; ואם לאו, טהור.

ח. בלע ממנה אֶכְרַהּ שלם שאין בו פזית, אינו מתטמא.

טהור. יבש עד שנעשה כחוש - אם יכול להשרות בפושטין מעת לעת ולחזור לכשהיה, מטמא; ואם לאו, טהור - ואפלו כְּאֶקְלִין טמאים אינו מטמא. במה דברים אמורים? במקצת השרץ. אבל שרץ שיבש ושלדו קינם, או שגשרף ושלדו קינם - הואיל ותבנית כלו קינם, הרי זה מטמא; וקרוב [- נראה] בעיני, שטמאה זו מדבריהם.

יג. פזית מן הנבלה או כעדשה מן השרץ, שצמקו וחסרו - טהורין; פחות מפעדשה מן השרץ ופחות מפזית מן הנבלה, שנתפחו ועמדו על פשעור - מטמאין מדברי סופרים. היו פשעור בתחלה, וצמקו וחררו ונתפחו עד שהגיעו לשעורן - הרי אלו מטמאין כשהיו, דין תורה; וכן אפה אומר בכזית מן המת.

יד. השרץ אינו מטמא, עד שימות; התזו ראשיהן - אף על פי שצדין הראש מערה [- מחובר] בעור הגוף, ואף על פי שהן מפרכסין בזנב הלטאה - הרי אלו טמאין. שאר שקצים ורמשים בלן, כגון הצפרדע והנחש והעקרב והנדל וכיוצא בהן - אף על פי שהן אסורין באכילה - הרי הם טהורין מקלום, ואפלו כְּאֶקְלִין טמאין אינן מטמאין; ואין לה בכל השרצים בלן מה שטמא במותו, חוץ משמונת מינין המפרשין בתורה.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ה

א. שכבת זרע - אב מאבות הטמאות, מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר, ואינה מטמאה במשא; ואין המטמא בה מטמא בגדים בשעת מגעו. ואחד הנוגע בה, או הרואה אותה מבשרו - שניהן ראשון לטמאה, דין תורה. וכמה שעורה? לנוגע, כעדשה; ולרואה, בכל שהוא. ואין הרואה טמא, עד שתצא ממנו יחיתם פי אמה - שנאמר: "אשר תצא ממנו שכבת זרע", ונאמר: "או החיתים בשרו"; לפיכך, אפלו ראה בקיסם [שהכניס למילתו] - הואיל והגיעה לפי אמה, נטמא. ואחד הרואה מחמת [קישור] בשרו, או הרואה באגס - הרי זה טמא.

ב. אין שכבת זרע של קטן מטמאה, עד שיהיה בן תשע שנים ויום אחד.

ג. שכבת זרע אדמה - טהורה; עד שתהיה לבנה, ונמשכת [נוזלת].

ד. וכל שכבת זרע שאין כל גופו של אדם מרגיש בה, אינה מטמאה; לפיכך, אם ראה בלא קשוי, ולא תאנה - אינה מטמאה משום שכבת זרע. נעקרה בהרגשה - אף על פי שיעצא שלא בהרגשה, טמאה.

ה. המהרהר בלילה, וראה ששמש מטה בחלום, ועמד ונמצא בשרו [- מילתו] חם - אף על פי שלא מצא שכבת זרע, הרי זה טמא; כיון ששמש בחלום, ככר ראה בהרגשה, ולפיכך מצא בשרו חם, והיתה מעט ונתקנתה בכשורו או בכליו, ולפיכך לא מצא לחלוחית. הרהר ולא מצא בשרו חם, או שמצא בשרו חם ולא הרהר - טהור. ו. המטיל מים, וראה מים חלקין [- טיפות טיפות] או

טמאת אכלין, אם חשב עליו, והקשר; ואינו מטמא אכלין אחרים, עד שיהיה בו כביצה, כשעור כל האכלין לטמא, כמו שיתבאר.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ז

א. שמונה שרצים האמורין בתורה - והן החלד, והעכבר, והצב, והאנקה, והפח, והלטאה, והחמט, והתנשמת - טמאת כלן שנה, והן הנקראין 'שרץ' לענין טמאה.

ב. השרץ - אב מאבות הטמאות, מטמא אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר, ואינו מטמא במשא; והנוגע בו, אינו מטמא בגדים בשעת מגעו. ושעור טמאתו כעדשה [של פול], וכל השרצים מצטרפין לבעדשה.

ג. האכרים, אין להם שעור; אבר מן השרץ כבירתו [שלם].

ד. בשר וגידים ועצם, שהוא פחות מפעדשה - בין שפרש מן החי, בין שפרש מן המת - מטמא טמאתו; והוא, שיהיה בבשר שעליו או במת שבפעם כדי להעלות ארוכה [- רפואה, בחי].

ה. בשר מן החי הפורש מן השרץ - טהור; שאין מטמא אלא אבר הדומה לשרץ כלו - מה שרץ בשר וגידים ועצמות, אף אבר הפורש ממנו בשר וגידים ועצמות.

ו. הכליה והפכד והלשון וכיוצא בהן - אף על פי שהן אבר, ואין עושין חליפין [אם נחתכו אינם חוזרים] - הרי הן כבשר; ואם פרשו מן החי, טהורין.

ז. דם השרץ כבשרו, ומצטרף לבעדשה כל זמן שהוא מחבר בבשר.

ח. עצמות השרץ וגידיו וצפרניו, טהורין. ועור החלד והעכבר והצב והתנשמת - טהור, אף על פי שהוא לח, ועדין לא עבדו ולא הלף [דרר] בו כדי [- שיעור] עובדה. אבל עור האנקה והפח והלטאה והחמט - כבשרן, ומטמא כעדשה; ואם עבדן, או הלף בהן כדי עובדה - טהורין. וכמה כדי עובדה? כדי הלוף ארבעת מילין.

ט. קולית [- עצם הירר] השרץ - הנוגע בה טהור, אף על פי שהיא מלאה מח; והוא שיהיה המת [בקולית] מתקשקש, שאינו מעלה ארוכה [- רפואה]; אבל אם היה עומד במקומו, ויש בו כדי להעלות ארוכה בתי מבחוי - הרי הנוגע בה טמא בכל האברים שיש בהם להעלות ארוכה, כמו שבאנו. נקבה קולית בכל שהוא - הנוגע בה מפל מקום, טמא.

י. ביצת השרץ המרקמת [- שיש בה תבנית הבעל חי] - אף על פי שהשרץ נראה מתוכה, טהורה; נקבה כל שהוא, הנוגע בה טמא.

יא. שרץ שחציו בשר וחציו אדמה - הנוגע בבשר, טמא; ובאדמה, טהור. ואם השרץ על פני כלו - הנוגע באדמה שצדין לא נגמרה צורתו, טמא.

יב. בשר השרץ שנפסד והבאיש, ונפסל מלאכל הפלב -

טו. כָּכֵר בְּאֶרְנוּ בְּפָרֶק זֶה, שֶׁהוֹאָה קָרִי, וְהָאִשָּׁה שֶׁשָּׁכְבָה אִישׁ אוֹתָהּ שֶׁכָּבַת זָרַע, וְהַנּוֹגֵעַ בְּשֶׁכְּבַת זָרַע - טְמֵאִים מִן הַתּוֹרָה; וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁפָּלְטָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת - הֵרִי הִיא טְמֵאָה מִן הַתּוֹרָה, כְּרוֹאָה קָרִי. אַבְל שְׂאֵר הָאֲמִוּוּרִין בְּפָרֶק זֶה שֶׁהֵם טְמֵאִים, כְּגוֹן מְהַרְהֵר וּמִטִּיל מַיִם - אֵינֵם טְמֵאִין אֶלָּא מִדְּבָרֵיהֶם [מִדְּרַבְּנָן]. וְלֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶם טְמֵאָה, אֶלָּא לְתַרוּמָה; אַבְל לְחֵלִין, טְהוּרִין.

טז. נְכָרִית שֶׁפָּלְטָה שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשׁ עוֹנוֹת, וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁפָּלְטָה שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ זְמַן זֶה - הֵרִי אוֹתָהּ הַנִּפְלְטָת טְמֵאָה; פְּלִטוּ לְאַחַר זְמַן זֶה - הֵרִי הִיא סַפֵּק נִסְרָחָה, אוֹ עֲדִין לֹא נִסְרָחָה.

יז. כָּכֵר בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת מְטֵמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, שֶׁשֶׁכָּבַת זָרַעוּ שֶׁל נְכָרֵי טְהוּרָה מְכֻלוֹם; לְפִיכָף, בֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּלְטָה שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁל נְכָרִי, אֶפְלוּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת - הֵרִי הִיא טְהוּרָה.

יח. גּוֹי שֶׁהֲרִיגֵשׁ [קָרִי], וְנִתְגַּיֵר וַיִּרְדּוּ לְטָבֵל וְטָבַל, וַיִּצְאָה מִמֶּנּוּ שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁהֲרִיגֵשׁ בָּהּ, אַחַר שֶׁטָּבַל - הֵרִי זֶה סַפֵּק טְמֵא.

יט. גְּדוּלָה שֶׁשָּׁכְבָה אוֹתָהּ קָטָן פְּחוֹת מִכֵּן תִּשַׁע שָׁנִים, אוֹ נְכָרִי אוֹ בְּהֵמָה - הֵרִי זֶה טְהוּרָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה"; עַד שֶׁיִּהְיֶה הַשּׁוֹכֵב אִישׁ, וּמִיִּשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ.

יום רביעי

הִלְכוֹת שְׂאֵר אַבוֹת הַטְּמֵאוֹת פָּרֶק ו

א. טְמֵאֵת עֲבוּדָה זָרָה - מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וַיֵּשׁ לָהּ רְמוֹז מִן הַתּוֹרָה: "הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַגֹּיִם אֲשֶׁר בְּתֻכְכֶם, וְהִסְתַּהְרוּ וְהִחְלִיפוּ...". אַרְבָּעָה אַבוֹת הַטְּמֵאוֹת יֵשׁ בָּהּ: עֲבוּדָה זָרָה עֲצֻמָּה, וּמִשְׁמָשִׁיָּהּ [- כְּלִיָּהּ], וְתַקְרָכַת [- קוֹרְבוֹנוֹת] שְׁלָהּ, וַיִּזֵּן שְׁנֵתְנִסּוֹף לָהּ; וְטְמֵאֵת בְּלָן, מִדְּבָרֵיהֶם.

ב. עֲבוּדָה זָרָה עֲצֻמָּה - מִטְּמֵאָה אֲדָם וְכֻלָּים בְּמַגֵּעַ, וְכֻלֵי חֵרֶשׁ בְּאִוִּיר, וְאִינָה מִטְּמֵאָה בְּמִשְׂאָ, כְּשֶׁרָץ, שְׁנֵאֲמַר: "שִׁקְץ תִּשְׁקְצוּנוּ". וְשַׁעֲוָרָה - כְּזֵית; לֹא תִהְיֶה זֹאת שְׂאִינָה מִן הַתּוֹרָה, חֲמוּרָה מִן הַמַּת; אַבְל אִם הִיָּתָה הַצְּוִרָה [- הַפִּסְטָל] פְּחוּתָהּ מִכְּזֵית, הֵרִי זֶה טְהוּרָה.

ג. קֶצֶץ אֲכָר מְכֻנָּה - אֶפְלוּ הִיָּה כְּמִרְדֵּעַ [מַחֲרִישָׁה], הֵרִי זֶה טְהוּר; שֶׁעֲבוּדָה זָרָה אִינָה מִטְּמֵאָה לְאֲבָרִים, אֶלָּא הַצְּוִרָה בְּלָהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה, שְׁנֵאֲמַר: "תִּזְרַם כְּמוֹ דָּוָה" - מֵה נִדָּה אִינָה מִטְּמֵאָה לְאֲבָרִים [- נַחֲתָן מִמֶּנָּה אֲבָר אִינוּ טְמֵא], אִף עֲבוּדָה זָרָה אִינָה מִטְּמֵאָה לְאֲבָרִים. כְּקָלִי אַבוֹת הַטְּמֵאוֹת דְּנוּ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁטְמֵאָתָהּ מִדְּבָרֵיהֶם; עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁרָץ שְׂאִינוּ מִטְּמֵא בְּמִשְׂאָ, וּכְמַת שְׂאִינוּ מִטְּמֵא אֶלָּא בְּכֵזֵית, וּכְנֵדָה שְׂאִינָה מִטְּמֵאָה לְאֲבָרִים.

ד. נִתְפָּרְקָה עֲבוּדָה זָרָה - אִף עַל פִּי שֶׁהִדְרִיט יָכוֹל לְהִחְזִירָהּ, שֶׁהֵרִי כָּל אֲבָרֶיהָ קִימִין - אִינָה מִטְּמֵאָה.

ה. כָּל מִשְׁמָשִׁי עֲבוּדָה זָרָה כְּשֶׁרָץ - מִטְּמֵאִין אֲדָם וְכֻלָּים בְּמַגֵּעַ, וְכֻלֵי חֵרֶשׁ בְּאִוִּיר, וְאִינֵן מִטְּמֵאִין בְּמִשְׂאָ; וְשַׁעֲוֹר טְמֵאָתָן בְּכֵזֵית. וְאֶפְלוּ קֶצֶץ מִשְׁמָשִׁיָּהּ כְּזֵית מִן הַכְּלִי -

עֲכוּרִין בְּתַחֲלָה - טְהוּר; רָאָה אוֹתָם בְּאֲמָצַע, אוֹ בְּסוֹף - הֵרִי זֶה טְמֵא. הֵיוּ הַמַּיִם שֶׁהִטִּיל בְּלָן מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, חֲלָקִין אוֹ עֲכוּרִין - הֵרִי זֶה טְהוּר. הֵיוּ לְכַנִּים וְנִמְשָׁכִין, טְמֵא. וְהַמִּטִּיל טְפִין עֲבוֹת מִתּוֹךְ הָאֲמָה, טְהוּר.

ז. בַּעַל קָרִי שֶׁטָּבַל, וְלֹא הִטִּיל מַיִם קִדְּם שֶׁיִּטְבַּל - כְּשִׁיטִיל אֶת הַמַּיִם, טְמֵא; מִפְּנֵי שֶׁצָּחָצְחוּ [טִיפּוֹת] שֶׁכָּבַת זָרַע אֵינֵן יוֹצֵאִין אֶלָּא כְּשִׁיטִיל מַיִם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמִוּוּרִים? בְּחוּלָה אוֹ בְּזָקָן; אַבְל יָלַד בְּרִיא - טְהוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹרָה שֶׁכָּבַת זָרַע בְּחֻזְקָה כַּחֲזָץ, וְהִיא כְּלָה תִנְתַּק מִן הָאֲמָה. עַד כְּמָה הוּא יָלַד? כָּל זְמַן שֶׁעוֹמֵד עַל רִגְלוֹ אַחַת, וְנוֹעֵל אוֹ חוֹלֵץ מְנַעֵלוּ; וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי חֵלְיוֹ [- חוֹלְשָׁה], הֵרִי זֶה חוּלָה לַעֲנֵן זֶה.

ח. וְכָל אִשָּׁה שֶׁשִּׁמְשָׁה מִטְּמֵא, וַיִּרְדָּה וְטָבְלָה קִדְּם שֶׁתְּקַנַּח עֲצֻמָּה יָפָה יָפָה - הֵרִי הִיא בְּטְמֵאָתָהּ.

ט. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁמְשׂוּ מִטְּמֵא, שְׁנֵיהֶם טְמֵאִים; וּשְׁנֵיהֶם רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה, דִּין תּוֹרָה. וְאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה מִשׁוּם נִגְעַת בְּשֶׁכְּבַת זָרַע - שְׁנֵינִיעַת בֵּית הַסֵּתֵרִים [- מִקּוּמוֹת מוּסְתָרִים שֶׁבַּגּוֹר] אֵינָה נִגְיָעָה - אֶלָּא הַמִּשְׁמָשָׁת, הֵרִי הִיא כְּרוֹאָה קָרִי, וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, שְׁנֵאֲמַר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה". הִיָּתָה קְטַנָּה מִבֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים, אִינָה מִטְּמֵאָה בְּשִׁכְיָה; אַבְל מִטְּמֵאָה בְּנִגְיָעַת שֶׁכָּבַת זָרַע, אִם נִגְעָה בְּכַשְׂרָה מִבַּחוּץ. לְפִיכָף, הַבּוֹעֵל גְּדוּלָה שְׁלֹא בְּדַרְכָּהּ, טְהוּרָה - שְׁלֹא טְמֵא הַכְּתוּב אוֹתָהּ בְּטְמֵאֵת בֵּית הַסֵּתֵרִים, אֶלָּא בְּדַרְכָּהּ.

י. הַבּוֹעֵל אֶת הָאִשָּׁה, וְלֹא הוֹצִיא שֶׁכָּבַת זָרַע - טְהוּר, אִף עַל פִּי שֶׁהִעֲרָה; וְכֵן הָאִשָּׁה טְהוּרָה, עַד שִׁיּוֹצִיא הָאִישׁ.

יא. הָאִשָּׁה שֶׁפָּלְטָה שֶׁכָּבַת זָרַע - אִם פָּלְטָה אוֹתָהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת ["עוֹנָה" - יוֹם אוֹ לַיְלָה], הֵרִי הִיא טְמֵאָה כְּרוֹאָה קָרִי, לְפִיכָף סוֹתֶרֶת יוֹם אֶחָד אִם הִיָּתָה זָכָה, כְּאִישׁ שְׂרָאָה קָרִי; וּמִטְּמֵאָה כְּכֹל שֶׁהוּא. אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִצְאָת לַחוּץ, אֶלָּא נִעְקָרָה וְהִגִּיעָה לְבֵין הַשָּׁנִים [- מִקּוּם מוּסוּיִם בְּרַחֲסוֹ] - נִטְמָאָה, שֶׁהֵרִי שֶׁכָּבַת זָרַע כְּדָמָה: מֵה דָּמָה מִטְּמֵא בְּפָנִים, אִף שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁתְּפִלֵּט תְּטַמֵּא אוֹתָהּ בְּפָנִים.

יב. שֶׁכָּבַת זָרַע עֲצֻמָּה שֶׁנִּפְלְטָה בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשׁ עוֹנוֹת - מִטְּמֵאָה אַחֲרִים שֶׁנִּגְעוּ בָּהּ, כְּדָרָךְ שֶׁטְמֵאָה הָאִשָּׁה שֶׁפָּלְטָה אוֹתָהּ. וְאִם פָּלְטָה אַחַר שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, הֵרִי הָאִשָּׁה טְהוּרָה; וְכֵן שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁנִּפְלְטָה, טְהוּרָה - שֶׁכְּכֹר נִפְסְדָה צוּרְתָהּ. **יג.** וְכְמָה הִיא עוֹנָה? אוֹ יוֹם אוֹ לַיְלָה. וְאִין הַעוֹנָה שֶׁנּוֹבְעָלָה בָּהּ מִן הַמֶּנֶן. כִּיצַד? נִבְעָלָה בְּלֵילִי שַׁבַּת - שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת שְׁלָהּ, יוֹם הַשַּׁבָּת וְלֵיל אֶחָד בְּשַׁבָּת וְאֶחָד בְּשַׁבָּת; וְאִם פָּלְטָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, טְמֵאָה. פָּלְטָה מְלִיל שְׁנֵי וְהִלָּאָה, טְהוּרָה. וְהָאִישׁ שֶׁפָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ שֶׁכָּבַת זָרַע, אֶפְלוּ לְאַחַר כְּמָה עוֹנוֹת - הֵרִי זֶה טְמֵאָה כָּל זְמַן שֶׁהִיא לַחָה; וְהַפּוֹרְשֵׁת מִמֶּנּוּ, טְמֵא.

יד. שֶׁכָּבַת זָרַע, אִינָה מִטְּמֵאָה אֶלָּא כְּשֶׁהִיא לַחָה. יָבֵשָׁה כְּחֵרֶשׁ, טְהוּרָה. וְאִם יָכוֹלָה לְהַשְׁרוֹת מַעַת לַעַת בְּפוֹשְׁרִין וְלַחֲזוֹר לְכֻמוֹת שֶׁהִיָּתָה, הֵרִי זֶה טְמֵאָה.

יג. מי חטאת [- פרה אדומה] שיש בהם כדי הנייה - אף על פי שהן כנבלה וכמקרב, שאין מטמא בגדים אלא הנושאן - הרי הנוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא; שאי אפשר לו שיגע במים, ולא יסיט אותן; וכבר בארנו, שאחד הנושא ואחד המסיט. וכן הנוגע בצמר הנבלה, או שנגע בנימי [חוטים בולטים] המקרב - מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא; שאי אפשר לנוגע בדברים אלו, שלא יסיט אותם; ולפיכך מטמא בגדים עד שלא פרש, כדין הנושא.

יד. הכולל נבלת עוף הטהור - בשעת בליעתו, מטמא בגדים, כמו שבארנו; והם ראשון לטמאה. וכן אם נגע באכלין, הרי הם ראשון לטמאה. ואחר שבלע, הרי זה פרוש מטמאין.

טו. השורף פרה אדמה, ופרים ושעירים הנשרפים, והמשלח השעיר לעזאזל - אף על פי שבשעת מעשיהם מטמאין בגדים, כמו שבארנו - אם נגעו באכלין אפילו בשעת מעשיהם, הרי הם שני לטמאה.

טז. הנוגע באב מאבות הטמאות המשלף בתוך המקנה, כגון נבלה או שרץ או משכב [של זב] שהיה במקנה, ונגע בו - הרי זה טמא, שנאמר: "אף מעין ובור מקנה מים, יהיה טהור; ונגע בנבלתם, יטמא" - אפילו כשהם בתוך המקנה, מטמאין. וכשיעלה זה מן המקנה, יטהר הנוגע. וכן זב שדרס על המשכב שהוא מנח במקנה, הרי המשכב טמא; וכשיעלה המשכב מן המקנה - יטהר, שהרי עלתה לו טבילה. וזה הנוגע במשכב כשהוא במקנה - אם פשט ידו ונגע חוץ למקנה, הרי זה מטמא בגדים; ואין צריך לומר, שהוא מטמא אכלין ומשקין.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ז

א. דבר מפרש בתורה, שהאכלין והמשקין מטמאין, שנאמר: "מכל האכל אשר יאכל, אשר יבוא עליו מים - יטמא; וכל משקה אשר ישתה בכל כלי - יטמא". ואין האכל שנטמא מטמא אכל אחר מן התורה; ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה. אבל מדברי סופרים גזרו על האכל הטמא, שאם נגע באכל אחר, שטמאהו; וכן אם נגע האכל הטמא במשקין, טמאן. ואין אכל מטמא כלי שנגע בו לעולם, ואפילו מדבריהם. וכן גזרו על המשקין הטמאים, שיטמאו אכל או משקין או כלים שנגעו בהן.

ב. אין לה ולר טמאה שטמא כלים, אלא משקין טמאים בלבד; וטמאה זו, מדבריהם; והוא שיהיו אותן המשקין טמאין מחמת אב מאבות הטמאות, בין של תורה, בין של דבריהם. ומפני מה גזרו על משקין טמאין שיטמאו כלים? גזרה משום משקה [שיוצא מגור] הנזב, שהוא אב ומטמא כלים דין תורה - שנאמר: "וכי ירק הנזב בטהור", כמו שבארנו.

ג. כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים, גזרו שיהיו

מטמא כשרץ; וזה חמר במשמשיה, יותר מעבודה זרה עצמה. ובית עבודה זרה, אבניו, ועציו, ועפרו - מטמאין בכזית במגע, ככל המשמשיין.

ד. המכניס ראשו ורבו לבית עבודה זרה, נטמא כנוגע. וכן כלי חרש שהכניס אורו לבית עבודה זרה, נטמא; ספסלים וקתדראות [- כיסאות] שהכניס רגל לבית עבודה זרה, טמאים. וכלן ראשון לטמאה.

ה. תקרבת עבודה זרה - מטמאה במגע ובמשא, כנבלה; ושעורה בכזית. כל דבר שמקריבין לה, בין בשר בין שאר אכלין ומשקין - הכל כנבלה, שהכתוב קראן 'זבחי מתים'. ואף על פי שאין תקרבת עבודה זרה של אכלין בטלה לעולם להתיירה בהנייה - אם בטלה, הרי זו ספק לטמאה. אבל כלי שהוא תקרבת עבודה זרה שבטלו, טהור; וכן עבודה זרה ומשמשיה שבטלן, טהורין.

ו. זין שנתנסף לעבודה זרה - מטמא אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר, ומטמא אדם במשא כנבלה. וטמאתו בכזית - שנאמר: "אשר חלב זבחימו יאכלו, וישתו זין נסיכם", הרי "זין נסיכם" כחלב זבחימו". ואין מטמא טמאה זו, אלא זין שנתנסף בידי לפני עבודה זרה; אבל סתם זינם [- שלא ידוע אם נתנסף] של גוים - מטמא טמאה קלה, כשאר כל משקין טמאין.

ז. מכל הדברים שבארנו מתחלת הספר עד כאן, אתה למד שאבות הטמאות - מהם אבות של תורה, ומהם אבות של דברי סופרים.

ח. וכל המטמא מחמת אב של תורה, הרי הוא ולד טמאה של תורה; וכל המטמא מחמת אב של דברי סופרים, הרי זה ולד של דבריהם.

ט. כל אב טמאה שהוא מטמא במגע ואינו מטמא במשא, בין אב של תורה בין אב של דברי סופרים - אדם הנוגע בו, אינו מטמא בגדים בשעת מגעו, ולא אדם ולא כלי חרש, אף על פי שעדין לא פרש מטמאיו; והרי הוא אחר שפרש מטמאיו או קדם שיפרשו, ולד - שהוא מטמא אכלין, ועושה אותן שני לטמאה, מפני שהוא ראשון.

י. וכל אב טמאה שהוא מטמא במגע ובמשא, בין אב של תורה בין אב של דבריהם - אדם הנוגע בו או הנושא, מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאתו, ועושה אותן ראשון לטמאה; וכן אם נגע באכלין, עושה אותן ראשון כל זמן שלא פרש מטמאיו. פרש מטמאיו - הרי הוא ראשון לטמאה לכל דבר, ואינו מטמא בגדים; ואם נגע באכלין, הרי הן שני. כמה דברים אמורים? בשאר כל האבות, חוץ מן הנבלה והמקרב [של זב]. אבל הנבלה והמקרב - אף על פי שהן מטמאין במגע ובמשא, הנוגע אינו מטמא בגדים בשעת מגעו; ואם נגע באכלין, הרי הן שני לטמאה. והנושאן מטמא בגדים בשעת נשיאתו; ואם נגע באכלין עד שלא פרש, הרי הן ראשון לטמאה, כמו שבארנו.

המכניס ידו לבית המנוגע, או שנגע בידיו באדם שהוא מטמא בגדים עד שלא פרח ממטמאו - הרי ידיו שניות. ג. הפגול [קרבן שנפסל במחשבה], והנותר [קרבן שעבר זמן אכילתו], וצריד [- שיריים שנדבקו לכלי] של מנחות - הרי הם פראשון לטמאה, ומונין בהם ראשון ושני; לפיכך, מטמאין את הידים בכביצה. ואין הפגול והנותר מצטרפין, אף על פי ששעורם שנה בכביצה, הואיל וטמאת הידים מדבריהם; אבל שאר האכלין מצטרפין, שאין אכלין טמאין מטמאין את הידים עד שיהיו כביצה. ד. קולית [- עצם הירך] הפגול או הנותר - אף על פי שהיא סתומה - הנוגע בה בידיו, נטמאו ידיו; שהעצמות של קדשים ששמשו נותר או פגול, מטמאין את הידים, הואיל ונעשו בסיס לדבר אסור.

ה. בשר קדש שצא חוץ למחיצתו [- עזרת ישראל או ירושלים] - הרי הוא ספק אם מטמא את הידים, או אינו מטמא; לפיכך אינו מטמא - שספק טמאת הידים טהור, כמו שיתבאר. ואם בשר פסח שצא חוץ לבית הוא, הרי הוא טהור - בני חבורה, וריזין הן.

ו. אין טמאת ידים במקדש - שבשעה שגזרו טמאה על הידים, לא גזרו במקדש; אלא הנוגע באכלין טמאים וכיוצא בהם, בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש, ונגע בקדשים במקדש - לא טמא. ואם נגע חוץ למקדש - הרי זה מטמא את הקדש, ופוסל את התרומה, כמו שיתבאר.

ז. מי שנטמאת ידו אחת, ונגעה באחרת - האחרת טהורה; ונוטל את הטמאה, ודיו. במה דברים אמורים? לתרומה. אבל לקדש - אם נטמאת ידו אחת, ונגע בשניה - טמאה, ושתייהן צריכות טבילה לקדש; אבל לתרומה, בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו.

ח. שלמה המלך ובית דינו גזרו על הידים שיהיו שניות, אף על פי שלא ידע בודאי שנטמאו - מפני שהידיים עסקניות [ושמא נגע בטומאה]. ולא גזר שלמה על הידים טמאה אלא לקדש, ואחר כך גזרו חכמים שאחרי אף לתרומה, ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה; ואם נגע בתרומה קדם שיטל ידיו - פסולה, ונשרפת על טמאה זו. ט. לט [כורך] אדם ידיו במפה, ואוכל בתרומה בלא נטילת ידים; ואין חוששין שפא יגע. אבל לא יעשה כן בחלין שנגעו על טהרת הקדש או טהרת התרומה; וגזרה שפא יגע, לפי שאינו מקפיד עליהן.

י. הואיל והידיים שניות [לטומאה] - אם נגעו במשקין, עשו אותן תחלה; ואם נגעו משקין אלו באכלין, עושין אותן שני. ואם נגעו במשקין אלו אחרים, עושין אלו אותם תחלה - שהמשקין תחלה לעולם, כמו שבארנו; אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת ידים מטמאין פלים כלל, שעקר טמאת הידים מדבריהם. וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אכלין טמאין, בין שאכל אכל ראשון או אכל שני, ועל כל השותה משקין טמאים - שיהיה שני

מטמאין את הכלים מתוכן. כיצד? אם נפלו לאויר כלי חרש - נטמא בלו, והרי הוא שני; ואם נגעו בשאר כלים מתוכן - נטמאו פלן, ונעשו שני. אבל אם נגעו משקין טמאים באחורי הכלי שיש לו תוף, בין בכלי חרש בין בכלי שטף וכלי מתכות - נטמאו אחוריו בלבד; והרי אחוריו שני, ולא נטמא תוכו. במה דברים אמורים? לתרומה; אבל לקדש - כלי שנטמאו אחוריו, נטמא בלו שני לטמאה.

ד. כבר בארנו, שהאכלין אין מטמאין פלים, והמשקין מטמאין; ולמה עשו בטמאת משקין הפר זה, ואמרו שהכלי שנגעו בו משקין טמאין באחוריו לא נטמא תוכו לתרומה? להודיע, שטמאת פלים אלו מדבריהם, כדי שלא ישרפו על טמאה זו תרומה וקדשים.

ה. כבר בארנו, שהאכלין והמשקין שנגעו באב מאבות הטמאות, הרי הן ראשון לטמאה; וכן אם נגע אכל באדם או בכלי שנטמא באב, הרי אותו האכל שני לטמאה. ואכל שנגע בזה השני, נקרא 'שלישי לטמאה'; ואם נגע השלישי באכל רביעי, הרי זה נקרא 'רביעי לטמאה'. במה דברים אמורים? באכלין. אבל המשקין - אחד משקה שנגע באב הטמאה, או שנגע בראשון, או שנגע בשני - הרי אותו משקה תחלה [- ראשון] לטמאה; ומטמא את חברו וחברו את חברו, אפילו הם מאה; שאין מונין במשקין. כיצד? יין שנגע באב הטמאה, או בראשון, או בשני - הרי יין זה פראשון לטמאה; וכן אם נגע יין זה בשמן, ושמן בחלב, וחלב בדבש, ודבש במים, ומים ביין אחר, וכן עד לעולם - פלן ראשון לטמאה, וכאלו כל אחד מהם נטמא באב תחלה. וכלן מטמאין את הכלים. וכן כלי שנטמאו אחוריו במשקין, ונגעו משקין אחרים באחורי הכלים הטמאין - אפילו היו משקה חלין - נעשו המשקין האחרים תחלה לטמאה, ומטמאין פלים אחרים, ועושין אותן שני; ואין צריך לומר, שהן מטמאין אכלין ומשקין אחרים.

ו. אחורי הכלי שנטמאו במשקין, ונגעו אכלין באחורי הכלי הטמא - אפילו אכלי תרומה, הרי אלו טהורין; שהכלי שנטמאו אחוריו בלבד, אינו מטמא אכלין אלא לקדש בלבד; שהכלי שנטמאו אחוריו - הרי זה טמא בלו לקדש, כמו שבארנו, ולפיכך מטמא אכלי הקדש.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ח

א. כל הנוגע בידיו בראשון לטמאה, בין שהיה אותו ראשון אדם או כלי או אכל או משקין טמאין - נטמאו ידיו בלבד, עד הפרק [מקום חיבור כף היד עם הזרוע]; וכן המכניס ידיו לאויר כלי חרש שנטמא באב הטמאה, או שהכניס ידיו לבית המנוגע - נטמאו ידיו. וטמאת הידים, מדברי סופרים.

ב. הידים שניות לעולם; שאין טמאתן אלא מדבריהם, וכשגזרו טמאה עליהן, גזרו שיהיו כשני לטמאה. אפילו

לְטִמְאָה, עַד שְׁיִטְבַּל; וְאִם נָגַע בְּאֶכְלִין, עָשָׂאָם שְׁלִישִׁי. וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין, אֶפְלוּ מִשְׁקָה חֲלִין - עָשָׂה אוֹתָן תַּחְלָה, לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אֲבָל לֹא לְטִמְאָה בָּלִים, הוֹאִיל וְעַקֵּר טִמְאָת אָדָם זֶה מִדְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה זוֹ עַל הַאוֹכֵל אֶכְלִין טִמְאִים? שֶׁמָּא יֵאָכֵל אֲכָל רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי וַיִּשְׁתֶּה עָלָיו מִשְׁקָה תְרוּמָה, וְנִמְצָא מִשְׁקָה תְרוּמָה טִמְאָה בְּאֶכָּל שְׁבִפּוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִים, שֶׁמָּא יֵאָכֵל עִמָּהֶם אֲכָל תְרוּמָה, וְנִמְצָא טִמְאָה בְּמִשְׁקִין שְׁבִפּוֹ. וְכִבֵּר בְּאֵינֵנוּ בְּתְרוּמוֹת, שֶׁאִסּוּר לְאָכֵל תְרוּמָה טִמְאָה.

יא. אֵינֹו מִטִּמְאָה עַד שְׁיֵאָכֵל אֶכְלִים טִמְאִים בְּחֻצֵי פָּרֶס, שֶׁהוּא כְּבִיצָה וּמְחֻצָּה שׁוֹחֲקֶת [- קֶצֶת יוֹתֵר מִבִּיצָה וּמְחֻצָּה]; וְכֵן הַשּׁוֹתֶה, אֵינֹו מִטִּמְאָה עַד שְׁלִשְׁתָּה מִמִּשְׁקִין טִמְאִין רְבִיעִית. וְכָל הָאֶכְלִים מִצְטָרְפִין לְחֻצֵי פָּרֶס, לְפָסֵל הַגְּזוּיָה [- הַגּוֹרֵף]; וְכָל הַמִּשְׁקִין מִצְטָרְפִין לְרְבִיעִית. וְאִם אֲכָל אוֹ שְׁתֶּה פְחוֹת מִשְׁעוֹר זֶה, טִהוֹר. אֲכָל מֵעַט וְשִׁתָּה, וְחִזּוֹר וְאֲכָל מֵעַט וְשִׁתָּה - אִם יֵשׁ מִתַּחְלָה וְעַד סוֹף כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס, מִצְטָרְפִין; וְאִם לֹא, אֵין מִצְטָרְפִין. וְכֵן אִם שְׁתֶּה מֵעַט וְשִׁתָּה, וְשְׁתֶּה מֵעַט וְשִׁתָּה - אִם יֵשׁ מִתַּחְלָה וְעַד סוֹף כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס, מִצְטָרְפִין; וְאִם לֹא, אֵין מִצְטָרְפִין. אֲכָל פְּחוֹת מִכְּשַׁעוֹר, וְטָבֵל וְעָלָה, וְאֲכָל מֵעַט מִיָּד - אִם לֹא שְׁתֶּה בִּינְיָהֶן, וְהָרִי אֲכִילָה שְׁלִפְנֵי טְבִילָה וְשִׁלְאַחֲרֶיהָ בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס - הָרִי אֵלֹו מִצְטָרְפִין.

יב. אֵשֶׁה שֶׁהִיא רֵאשׁוֹן לְטִמְאָה, וּמִיָּנִיקָה אֶת בְּנָה - הָרִי הֵבֵן טִהוֹר, וְלֹא גָזְרוּ עָלָיו טִמְאָה; שֶׁאֶפְלוּ תֹאמֵר שְׁיִנֵּק רְבִיעִית - אֶפְשָׁר שֵׁישׁ מִתַּחְלָה וְעַד סוֹף יִתֵּר מִכְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס, שֶׁהָרִי אֵינֹו יוֹנֵק בְּבֵת אִחֵת.

יג. הַמְעַבְרַת - הַתִּירוֹ לָהּ שֶׁתְּהִיָּה אוֹכֵלֶת אֶכְלִין טִמְאִין פְּחוֹת מִכְּשַׁעוֹר, וְאָף עַל פִּי שֶׁהִיא אוֹכֵלֶת הַרְבֵּה; מִפְּנֵי הַסַּכְּנָה. וְאֵינָה צְרִיכָה טְבִילָה, אֲלָא הָרִי הִיא טִהוֹרָה.

יום חמישי

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ט

א. הֵבֵא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ [רוב 1910] בְּמִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רִבּוֹ שְׁלִשְׁתָּה לְגִין מִים שְׂאוּבִין - נְטִמָּא, וְהָרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה עַד שְׁיִטְבַּל. וְאִם נָגַע בְּאֶכְלִין, עָשָׂה אוֹתָן שְׁלִישִׁי. וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין - טִמְאָן, וְעָשָׂה אוֹתָן תַּחְלָה לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אֲבָל לֹא לְטִמְאָה בָּלִים. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה עַל אָדָם זֶה? מִפְּנֵי שֶׁהִיוּ טְבוּלֵי יוֹם טוֹבְלִין בְּמַעְרוֹת שְׁמִימִיהֶן רַעִים [- מוֹזוּחִים], וְהִיוּ רוֹחֲצִין אַחֵר כֵּן בְּמִים שְׂאוּבִים לְפִים דְּרָף נְקִיּוֹת; וּפְשֵׁט הַמְּנַהֵג כֶּף, עַד שֶׁהִיוּ רַב הָעַם מְדַמִּים שְׁמִים שְׂאוּבִים שְׁרוּחֲצִים בְּאַחֲרוֹנָה - הֵן שְׁמִטְהָרִים, לֹא הַטְּבִילָה שְׁבָמֵי הַמְּקוֹה, וְהִיוּ טוֹבְלִין בְּזִלְזוּל בְּלֹא בְּנֵה [- גְּלֵא דְקוּמָן]. לְפִיכָף גָּזְרוּ, שֶׁכָּל בֵּא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ - נְטִמָּא, וְנִעְשָׂה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה. אֶפְלוּ טִהוֹר שְׂאוּבִין טְבוּל יוֹם - אִם נִפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ שְׁלִשְׁתָּה לְגִין מִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁבֵּא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין - הָרִי זֶה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה, וְאִם נָגַע בְּאֶכְלִין, עָשָׂאָם שְׁלִישִׁי. וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין, אֶפְלוּ מִשְׁקָה חֲלִין - עָשָׂה אוֹתָן תַּחְלָה, לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אֲבָל לֹא לְטִמְאָה בָּלִים, הוֹאִיל וְעַקֵּר טִמְאָת אָדָם זֶה מִדְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה זוֹ עַל הַאוֹכֵל אֶכְלִין טִמְאִים? שֶׁמָּא יֵאָכֵל אֲכָל רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי וַיִּשְׁתֶּה עָלָיו מִשְׁקָה תְרוּמָה, וְנִמְצָא מִשְׁקָה תְרוּמָה טִמְאָה בְּאֶכָּל שְׁבִפּוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִים, שֶׁמָּא יֵאָכֵל עִמָּהֶם אֲכָל תְרוּמָה, וְנִמְצָא טִמְאָה בְּמִשְׁקִין שְׁבִפּוֹ. וְכִבֵּר בְּאֵינֵנוּ בְּתְרוּמוֹת, שֶׁאִסּוּר לְאָכֵל תְרוּמָה טִמְאָה.

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הִיוּ מְנִיחִין כְּפָרוֹת שֶׁל תְרוּמָה בְּצַד הַסְּפָרִים, וְאוֹמְרִים: 'זֶה [- הַתְרוּמָה] קִדְּשׁ, וְזֶה [- הַסֵּפֶר] קִדְּשׁ'; וּבֵאִין הַעֲבָכָרִים, וּמְקַרְעִין אֶת הַסְּפָרִים. לְפִיכָף גָּזְרוּ שֶׁהַתְרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּאֶחָד מִכְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ, נִטְמָאת, וְהָרִי הִיא כְּשֵׁלִישִׁי לְטִמְאָה, כְּאֵלֹו נִגְעָה בְּשֵׁנִי; וְנִמְצָאוּ כָּל כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ, פּוֹסְלִין הַתְרוּמָה כְּשֵׁנִי. וְלֹא עוֹד, אֲלָא מִי שֶׁהִיוּ יָדָיו טִהוֹרוֹת, וְנִגְעָה בְּאֶחָד מִכְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ - נִעְשָׂו יָדָיו שְׁנִיּוֹת, וּמִטְמָאִין אֶת הַתְרוּמָה וְאֶת הַמִּשְׁקִין; וְאָף עַל פִּי שְׂאוּבִין הַיָּדִים מִטְמָאוֹת אֲלָא מִרֵאשׁוֹן לְטִמְאָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, הָרִי הֵן מִטְמָאוֹת מִן הַסֵּפֶר.

ו. רְצוּעוֹת תְּפִלִּין, עִם הַתְּפִלִּין, וּגְלוּזִין [הַרִיק מִכְּתִיבָה] שְׁבַסְפָּר שְׁלִמְעָלָן וְשְׁלִמְטָן שֶׁבְּתַחְלָה וְשְׁבַסְפוֹ, כְּשֶׁהֵן מְחַבְּרִין לְסֵפֶר, וְסֵפֶר שֶׁנִּמְחַק וְנִשְׁתֵּיר בּוֹ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת, וּמְגַלָּה שְׁכַתוֹב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת, כְּפָרְשַׁת "וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרוֹן" - הָרִי אֵלֹו מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים. וְלֹא דְבָרֵי תוֹרָה בְּלָבָד, אֲלָא כָּל כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ - אֶפְלוּ שִׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלֵת, שֶׁהֵן דְּבָרֵי חֻכְמָה - מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

ז. תְּרַגּוּם שְׁבַעֲזָרָא וְשְׁבַדְנִיָּאל, הָרִי הוּא מְפָלֵל כְּתָבֵי

א. הֵבֵא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ [רוב 1910] בְּמִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רִבּוֹ שְׁלִשְׁתָּה לְגִין מִים שְׂאוּבִין - נְטִמָּא, וְהָרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה עַד שְׁיִטְבַּל. וְאִם נָגַע בְּאֶכְלִין, עָשָׂה אוֹתָן שְׁלִישִׁי. וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין - טִמְאָן, וְעָשָׂה אוֹתָן תַּחְלָה לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אֲבָל לֹא לְטִמְאָה בָּלִים. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה עַל אָדָם זֶה? מִפְּנֵי שֶׁהִיוּ טְבוּלֵי יוֹם טוֹבְלִין בְּמַעְרוֹת שְׁמִימִיהֶן רַעִים [- מוֹזוּחִים], וְהִיוּ רוֹחֲצִין אַחֵר כֵּן בְּמִים שְׂאוּבִים לְפִים דְּרָף נְקִיּוֹת; וּפְשֵׁט הַמְּנַהֵג כֶּף, עַד שֶׁהִיוּ רַב הָעַם מְדַמִּים שְׁמִים שְׂאוּבִים שְׁרוּחֲצִים בְּאַחֲרוֹנָה - הֵן שְׁמִטְהָרִים, לֹא הַטְּבִילָה שְׁבָמֵי הַמְּקוֹה, וְהִיוּ טוֹבְלִין בְּזִלְזוּל בְּלֹא בְּנֵה [- גְּלֵא דְקוּמָן]. לְפִיכָף גָּזְרוּ, שֶׁכָּל בֵּא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ - נְטִמָּא, וְנִעְשָׂה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה. אֶפְלוּ טִהוֹר שְׂאוּבִין טְבוּל יוֹם - אִם נִפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ שְׁלִשְׁתָּה לְגִין מִים שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁבֵּא רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין - הָרִי זֶה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה, וְאִם נָגַע בְּאֶכְלִין, עָשָׂאָם שְׁלִישִׁי. וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין, אֶפְלוּ מִשְׁקָה חֲלִין - עָשָׂה אוֹתָן תַּחְלָה, לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אֲבָל לֹא לְטִמְאָה בָּלִים, הוֹאִיל וְעַקֵּר טִמְאָת אָדָם זֶה מִדְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה זוֹ עַל הַאוֹכֵל אֶכְלִין טִמְאִים? שֶׁמָּא יֵאָכֵל אֲכָל רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי וַיִּשְׁתֶּה עָלָיו מִשְׁקָה תְרוּמָה, וְנִמְצָא מִשְׁקָה תְרוּמָה טִמְאָה בְּאֶכָּל שְׁבִפּוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִים, שֶׁמָּא יֵאָכֵל עִמָּהֶם אֲכָל תְרוּמָה, וְנִמְצָא טִמְאָה בְּמִשְׁקִין שְׁבִפּוֹ. וְכִבֵּר בְּאֵינֵנוּ בְּתְרוּמוֹת, שֶׁאִסּוּר לְאָכֵל תְרוּמָה טִמְאָה.

אָכְלֵינּוּ טֶמְאִין, או שׁוֹתֵהּ מִשְׁקִין טֶמְאִין - הָרִי הַמְשַׁקֵּן הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ קֵדֶם שְׂיֻטְבֵּל, כְּמוֹ הַמְשַׁקֵּן שְׂיַגַּע בְּהֵן, שֶׁהֵן תַּחֲלָה. וְכֵן טְבוּל יוֹם - מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ, כְּמִשְׁקִין שֶׁהוּא נּוֹגַע בָּהֶם; שְׂאִינָן מִטֶּמְאִין אַחֲרֵים כָּלֵל. אֲלָא אִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה חֲלִין, הָרִי הֵן טְהוֹרִין; וְאִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה תְרוּמָה, הָרִי הֵן שְׁלִישִׁי; וְאִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, הוּא אוּ מְחַסֵּר כְּפוּרִים, הָרִי הֵן רְבִיעִי.

ה. וְעַתָּה יִתְבָּאֵר, שְׂאִין שְׁלִישִׁי שְׁבִתְרוּמָה וְלֹא רְבִיעִי שְׁבִקְדֵשׁ מִטֶּמְאָה מִשְׁקָה אַחַר אוּ אֲכַל אַחַר; וְאִין צְרִיף לומר, שְׂאִין מִטֶּמְאָה כְּלִים. לְפִיכָף, קִדְרָה שֶׁהִיא מִלֵּאָה מִשְׁקָה, וְנִגַּע בְּהֵן טְבוּל יוֹם - אִם הָיָה מִשְׁקָה חֲלִין, הִפְלֵ טְהוֹר; וְאִם הָיָה מִשְׁקָה תְרוּמָה, הַמְשַׁקֵּן פְּסוּלִין וְהַקִּדְרָה טְהוֹרָה. וְאִם הָיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת - הָרִי הַמְשַׁקֵּן טֶמְאָה, בֵּין מִשְׁקָה תְרוּמָה בֵּין מִשְׁקָה חֲלִין; וְזֶה חֲמֵר בְּיָדֵים, מֵהַ שְׂאִין בְּטְבוּל יוֹם. וְחֲמֵר בְּטְבוּל יוֹם מִיָּדֵים טְמֵאוֹת - שֶׁסֶּפֶק טְבוּל יוֹם, פּוֹסֵל; וְסֶפֶק הַיָּדֵים, טְהוֹר כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר.

ו. וְאֶחָד טְהוֹר שְׂיָדָיו טְמֵאוֹת, אוּ טְבוּל יוֹם שְׂיָדָיו טְמֵאוֹת - הָרִי זֶה מִטֶּמְאָה מִשְׁקָה חֲלִין, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תַּחֲלָה לְטֶמְאָה אֲכָלִין וּמִשְׁקִין כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ. וּמֵאַחַר שֶׁמִּשְׁקָה שְׂיַצֵּא מִטְבוּל יוֹם כְּמִשְׁקִין שְׂיַגַּע בָּהֶם - טְבוּל יוֹם שֶׁנִּפְלַ מְרָקוֹ אוּ מִמִּימֵי רִגְלָיו עַל כֶּפֶר שֶׁל תְרוּמָה, הָרִי זֶה טְהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּמִשְׁקִין שְׂיַגַּע בְּהֵן.

ז. מִכָּל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ לְבָאֲרֵם, אֵתָהּ לְמַד שֶׁהָאֵדָם יִהְיֶה אֵב טְמֵאָה וְיִהְיֶה רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְלְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה הָאֵדָם שְׁנִי לְטֶמְאָה אֲלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְהוּא הָאוֹכֵל אֲכָלִין טְמֵאִים, אוּ הַשׁוֹתֵהּ מִשְׁקִין טְמֵאִין, אוּ הַכֹּאֵר רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמִים שְׂאוֹיבִין - שֶׁכָּל אֵלּוֹ כְּשֵׁנִי לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן שְׂאֵר כָּל הַכְּלִים, חוּץ מִכָּלִי חֶרֶשׁ - יִהְיוּ אֵב טְמֵאָה וְיִהְיוּ רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְלֹא יִהְיֶה הַכְּלִי לְעוֹלָם שְׁנִי לְטֶמְאָה אֲלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; שְׂאִם יִטְמָא בְּמִשְׁקִין טְמֵאִים, יִהְיֶה שְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

ח. כְּכֹר בְּאֲרָנוּ, שֶׁכְּלִי חֶרֶשׁ - לֹא יִהְיֶה אֵב טְמֵאָה לְעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְיִהְיֶה רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְשְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶם - אִם נִטְמָא בְּמִשְׁקִין כְּשֵׂאֵר הַכְּלִים. וְלֹא יִהְיֶה הָאֵדָם וְלֹא הַכְּלִים שְׁלִישִׁי וְלֹא רְבִיעִי, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

ט. הָאֲכָלִים - לֹא יִהְיוּ אֵב הַטְּמֵאָה לְעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְיִהְיוּ רֵאשׁוֹן וְשְׁנִי מִדְּבָרֵי תוֹרָה, שֶׁהָאֵדָם אוּ הַכְּלִי שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה - אִם נִגַּע בְּאֲכָל, עֲשֶׂהוּ שְׁנִי. וְיִהְיוּ הָאֲכָלִין שְׁלִישִׁי וְרְבִיעִי לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

י. הַמְשַׁקֵּן - יִהְיוּ אֵב טְמֵאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן מִי תִּשְׂאֵת [פָּרָה אֲדוּמָה] וְרָקוֹ שֶׁל זָב וּמִימֵי רִגְלָיו; וְיִהְיוּ רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ בְּאֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת. וְכֵן אִם נִגְעוּ הַמְשַׁקֵּן בְּיָדָיו לְטֶמְאָה, בֵּין אֵדָם בֵּין כְּלִים - נִטְמָאוּ מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְהָרִי הֵן כְּרֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה

הַקֹּדֶשׁ. אֲכַל תְּרַגּוּם שֶׁכִּתְבוּ עֵבְרִית [כִּתְבַּ עֵבְרִי עֵתִיק], וְעֵבְרִית שֶׁכִּתְבוּ תְּרַגּוּם, אוּ שֶׁכִּתְבוּ כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ בְּכִתְבַּ עֵבְרִי - אִינָן מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים; עַד שֶׁיְהִי כִּתְבוּכִים אֲשׁוּרִי, עַל הַעוֹר, וּבְדָיו.

ח. הַכּוֹתֵב הַלֵּל וְשִׁמְעַ לְתִינּוֹק לְהַתְלַמֵּד בוּ, אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ רִשְׁאִי - הָרִי אֵלּוֹ מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

ט. הַמְשִׁיחוֹת [- חוּטִים] וְהַרְצוּעוֹת שֶׁתְּפָרֵן לְסֶפֶר - אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ רִשְׁאִי לְקִימָן - כָּל זְמַן שֶׁהֵן מְחַבְרִין לְסֶפֶר, מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

י. תִּיק שֶׁל סֶפֶר, וְתִכָּה שֶׁל סֶפֶר, וּמִטְפַּחוֹת סֶפְרִים - כְּזִמְן שֶׁהֵן תְּפוּרוֹת [לְסוֹפֵר], מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים. אֲכַל הַבְּרִכוֹת - אִף עַל פִּי שְׂיַשׁ בְּהֵן מֵאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם, וּמַעֲנִינּוֹת הַרְבֵּה שֶׁל תוֹרָה - אִינָן מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

יא. סֶפְרֵי מִינִים [- הַאֲפִיקוֹרוֹסִים], אִינָן מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים. פְּרִשֶׁת סוּטָה - הוּאִיל וְלִמְחִיקָה עוֹמְדָה, אִינָה מִטְמָאָה אֶת הַיָּדִים.

הַלְכוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת פָּרָק י

א. כָּל הַמִּטְמָא בְּאֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת, בֵּין אֵדָם בֵּין כְּלִים - הָרִי הוּא רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ, עַד שְׂיֻטְבֵּל. טְבוּל - הָרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְטֶמְאָה, עַד שְׂיַעֲרִיב שְׁמֵשׁוֹ, שְׂנֵאָמַר: "בְּמִים יוֹבָא, וְטֶמְאָה עַד הָעֶרֶב, וְטְהַר"; הַכּוֹתֵב קָרָא לְטְבוּל יוֹם טֶמְאָה.

ב. אֶחָד טְבוּל יוֹם מִטְמָאָה חֲמוּרָה, כְּגוֹן שֶׁטְבוּל מִזִּיבוֹת אוּ מִטְמָאֵת מֵת וְצָרַעַת, וְאֶחָד טְבוּל יוֹם מִטְמָאֵת שְׂרָץ וְכִיּוֹצֵא בוּ. וְכָל הַטְּעוֹן הָעֶרֶב שְׁמֵשׁוֹ - בֵּין אֵדָם בֵּין כְּלִים, בֵּין מִדְּבָרֵי תוֹרָה בֵּין מִדְּבָרֵיהֶם - הָרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְטֶמְאָה, עַד שְׂיַעֲרִיב שְׁמֵשׁוֹ.

ג. טְבוּל יוֹם פּוֹסֵל [מִטְמָא] אֲכָלִי הַתְרוּמָה, וּמִשְׁקָה הַתְרוּמָה, וְאֲכָלִי הַקֹּדֶשׁ, וּמִשְׁקָה הַקֹּדֶשׁ - פּוֹסֵל הַכָּל. כִּי־צַד? טְבוּל יוֹם שֶׁנִּגַּע בְּאֲכָלִין שֶׁל תְרוּמָה - עֲשֶׂאֵן שְׁלִישִׁי לְטֶמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּשֵׁנִי; וְכֵן אִם נִגַּע בְּמִשְׁקִין שֶׁל תְרוּמָה - טֶמְאָן, וְהָרִי הֵן שְׁלִישִׁי לְטֶמְאָה. נִגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ - טֶמְאָן, וְהָרִי הֵן רְבִיעִי לְטֶמְאָה; וְכֵן אִם נִגַּע בְּאֲכָלִי הַקֹּדֶשׁ, עֲשֶׂאֵן רְבִיעִי. אֲכַל אִם נִגַּע טְבוּל יוֹם בְּאֲכָלִי חֲלִין וּמִשְׁקָה חֲלִין, הָרִי הֵם טְהוֹרִין. וְדִין מְחַסֵּר כְּפוּרִים [- זָב וְכִיּוֹ"ב שֶׁטְבוּל וְלֹא הִבִּיא קֶרְבָּנוֹ] אוּ טְבוּל יוֹם בְּנִגְיַעַת הַקֹּדֶשׁ - אֶחָד הוּא. הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ מִכָּל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים, שְׂאִין שֵׁם מִשְׁקִין שְׁנִיּוֹת לְעוֹלָם, אֲלָא הַמְשַׁקֵּן תַּחֲלָה [- רֵאשׁוֹן] לְעוֹלָם; חוּץ מִמִּשְׁקִין שֶׁנִּגַּע בָּהֶם טְבוּל יוֹם - שֶׁהֵן שְׁלִישִׁי, אִם הָיוּ תְרוּמָה; אוּ רְבִיעִי, אִם הָיוּ קֹדֶשׁ.

ד. כָּל הַטְּמֵאִין, בֵּין חֲמוּרִין בֵּין חֲלִין - מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֵן, כְּגוֹן רִקָּן וּמִימֵי רִגְלֵיהֶן, הָרִי הֵן כְּמִשְׁקִין שְׂיַגַּעוּ בְּהֵן; אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ רֵאשׁוֹן לְטֶמְאָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ - חוּץ מִזָּב וְחִבְרִיו [- זָבָה נָדָה יוֹלְדָת], שֶׁהַמְשַׁקֵּן הַיּוֹצֵאִין מֵהֵן אֵב טְמֵאָה. וּמִשְׁקִין שֶׁהֵזַב וְחִבְרִיו נּוֹגְעִין בְּהֵן, תַּחֲלָה. אֲפֵלוֹ אוֹכֵל

ז. השני שבחלין - פוסל אכלי תרומה, ועושה אותן שלישי. ואם נגע במשקה חלין, טמאן; ואין צריך לומר, אם נגע במשקה תרומה או במשקה קדש - שהיא מטמא הכל.

ח. השלישי שבתרומה שנגע באכלי קדש, פסול ונעשו רביעי; ואם נגע במשקה הקדש, טמאן ונעשו תחלה. אכל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה, הרי הוא טהור; וכן רביעי שבקדש - אם נגע במשקה קדש, הרי הוא טהור.

ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה, השלישי שבהן פסול בתרומה. ואם נגע בקדש, אינו עושהו רביעי; ואפלו משקה קדש, אינו פוסל. וחלין שנעשו על טהרת הקדש - השלישי שבהן טהור כחלין.

י. האוכל רביעי שבקדש, אסור לו לאכל את הקדש; ומתיר לגע בקדש, ואינו פסולו. אפלו תבשיל שנתערב בו הקדש, ואין בו כזית בכדי אכילת פרס - כזית מהקודש בחמש ביצים חול - הרי זה לא יאכל רביעי של קדש אלא בחמישי, שהוא טהור כמו שבארנו.

יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה, או של חלין שנעשו על טהרת התרומה - הרי זה אסור לאכל את התרומה עד שטיטבל; ומתיר לגע בתרומה, והרי היא טהורה; באכילה עשו מעלה [חומרה], בנגיעה לא עשו מעלה. במה דברים אמורים? בתרומה עצמה. אכל תבשיל שנתערבה בו תרומה - אם אין שם כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה מתיר לאכל מאותו תבשיל, כדרך שהוא מתיר לגע בתרומה.

יב. האוכל שלישי שבתרומה, או של חלין שנעשו על טהרת התרומה - אף על פי שהוא טהור לנגיעת התרומה, הרי הוא כשני לענין קדש; שטהרת התרומה, טמאה היא אצל הקדש. אכל האוכל שלישי שבחלין שנעשו על טהרת הקדש, הרי הוא טהור - שאין לך שעושה רביעי בקדש, אלא קדש מקדש בלבד.

יג. כל 'קדש' האמור בענין טמאת אכלין ומשקין - הוא קדש מקדש המקדשין; כגון בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים, וחלות תודה ורקיקי נזיר - חלות שנילושו במים] שנשחט עליהן הנזבח, והמנחות שקדשו בכלי, ושתי הלחם ולחם הפנים שקרמו [השחימו] בתנור. אכל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הנזבח, והמנחות שלא קדשו בכלי - אינם לא בקדש ולא כחלין, אלא בתרומה.

יד. החלה, והכפורים, ותשלומי תרומה [שמשלם זר שאכל תרומה] וקמשה - הרי הן בתרומה.

טו. הטבול [פירות שלא הופרשו], והמדמע [חולין שנפלו לתוכן תרומה], וגדולי תרומה, ומעשר שני, ועסה הטבולה לחלה - הרי הן כחלין; והראשון טמא בהן, ושני פסול, ואין בהן שלישי.

טז. כל דבר שונדאו מטמא את החלין מן התורה - גזרו

לטמא אחרים מדבריהם. וכן אם נגעו בשני, בין באדם בין בכלים בין באכלין - נעשו ראשון לטמא אחרים מדברי סופרים, כמו שבארנו. ויהיו המשקין שלישי ורביעי מדבריהם. מיצד? אם נגע טבול יום במשקה תרומה, עשהו שלישי; ואם נגע במשקה קדש, עשהו רביעי. ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם, ולא משקה שאינו תחלה - חוץ ממשקה טבול יום או מחסר כפורים בקדש, כמו שבארנו, שהוא פסול מדבריהם ואינו מטמא.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק יא

א. כל מקום שנאמר באכלין 'פסול' - הוא שיהיה האכל עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם נגע באכל אחר, הרי הוא טהור.

ב. הראשון שבחלין, טמא ומטמא. השני, פסול ולא מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין. ומנין לאכל שני שהוא פסול בחלין? שנאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא". נמצא השרץ אב, וכלי חרש שנפל השרץ לאוירו ראשון, והאכל שבבלי שני, והרי הוא אומר "יטמא". וכן שרץ שנפל לאויר התנור - הפת שניה; שהתנור ראשון.

ג. הראשון והשני שבתרומה, טמאים ומטמאים. השלישי, פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה רביעי בתרומה. ומנין לאכל שלישי שנפסל בתרומה? שנאמר: "ויבא השמש, וטהר; ואחר יאכל מן הקדשים". נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב שמשו; ואם נגע בה, פסלה. וטבול יום, כשני לטמאה הוא. הא למדת, שהשני עושה שלישי בתרומה.

ד. הראשון והשני והשלישי בקדש, טמאין ומטמאין. הרביעי, פסול ואינו מטמא. ואין רביעי עושה חמישי לעולם. ומנין לשלישי בקדש שהוא טמא? שנאמר: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל"; וכבר קרא הכתוב לשני 'טמא', שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא". הנה למדת, שבשר הקדש שנגע בשני, טמא וישרף. ומנין לרביעי בקדש שהוא פסול? מקל וחמר: ומה מחסר כפורים שהוא מתיר בתרומה, אסור בקדש עד שיביא כפרתו - השלישי שהוא פסול בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקדש?! אכל החמישי טהור.

ה. בשר תאונה [חולין] - אף על פי שהוא טהור, גזרו עליו שיהיה כשלישי לטמאה, מטמא את הקדש, ואינו פוסל את התרומה. ויראה לי, שלא גזרו עליו, אלא כדי שלא יערכו העם אותו עם בשר הקדש, ויבואו לטעות ולשגג בו, וידמו שהבשר זה חל והוא קדש, ויאכל אותו בטמאה.

ו. חבורי אכלין על ידי משקין, הרי הם חבור לטמא טמאת אכלין; והדבר ספק, אם הן חשובין כגוף אחד למנות בהם ראשון ושני ושלישי, או חושבין זה האכל שנגעה בו הטמאה ראשון, והאכל המחקר לו שני.

של דבריהם הן; ורמז יש למעלה זו בתורה: "כף אחת עשירה זהב, מלאה קטרת" - אמרו חכמים: 'כל מה שבכף, הרי הוא כגוף אחד'. אפלו כלי שאין לו תוף, מצרף מה שעליו לקדש; כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על גבי העור, ואף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה.

ח. היו שני הצבורין בתוף הפלי, ודבר אחר ביניהן, ונטמא אחד משניהן - אם היה הדבר שביניהן צריך לפלי [כגון לבונה], הפלי מצרפן ונטמא הכל; ואם אינו צריך לפלי, לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטמאה בלבד.

ט. היו שני צבורין בכלי אחד, והצבור האחד מחבר למים שאחורי הפלי, ונגע טמא בצבור השני - נטמאו שניהן בצרוף הפלי; ונטמאו המים שאחורי הפלי מחמת זה האכל המחבר להן, אף על פי שהן אחורי הפלי. נגע הטמא במים שאחורי הפלי, נטמא האכל המחבר להם; והדבר ספק, אם נטמא האכל השני בצרוף הפלי, או לא נטמא מחמת הצרוף.

י. אכל קדש שנטמא, והניחו בכלי, ובתוף הפלי אכל קדש אחר טהור, ואין נוגעין זה בזה - הטהור בטוהרתו, והטמא בטמאתו. בא טבול יום, ונגע באכל הטמא - יש בדבר ספק, אם נפסל הטהור מחמת מגע טבול יום מפני צרוף הפלי, או לא נפסל; שלא נגע טבול יום אלא באכל ששכב מן הטמאה [- כבר נטמא], ולא הוסיף לו פלוס.

יא. הרביעי בקדש פסול, אכל בתרומה טהור. וכן השלישי שבתרומה - אם נגע במשקה קדש, הרי זה נטמא כמו שבארנו. והשלישי שבתרומה או שבקדש - אם נגע במשקה תרומה, לא פסלו.

יב. מי שנטמאת ידו אחת, ונגע בה בידו שניה או בידו חברה - פסל את השניה, והרי היא כשלישי. ואם הייתה ידו בלולה [- רטובה] במשקה - אף על פי שלא נגע, נטמאת חבירתה; וצריך להטבילו את שתייהן, ואחר כך יגע בקדש. אכל בתרומה - אם נטמאת ידו האחת, לא נטמאת חבירתה, ואפלו נגע בה כשהיא גנוכה; ואינו צריך להטבילו ידו שנטמאת, אלא נוטלה ונוגע בתרומה.

יג. אכלין גנוכים [יבשים] שלא הכשרו [לקבל טומאה], אוכלין אותן בידים מסאבות [טמאות מדרבנן]. במה דברים אמורים? בתרומה. אכל בקדש - חבת הקדש מכשרתן, ואסור למי שידי טמאות לאכל קדש שלא הכשר; ואפלו לא נגע בו אלא בכוש [מקל], או שתחב לו חברו לתוף פיהו - הרי זה אסור. אין צריך לומר, שאם נגעה טמאה באכלין של קדש שלא הכשרו, שנטמאו - מפני שתחת הקדש מכשרתן.

יד. במה דברים אמורים? לפסל האכל עצמו ולאסרו באכילה; אכל למנות בו ראשון ושני, הרי זה ספק. ביצד? נגע אכל זה שנטמא בלא הכשר באכל שני שהכשר - הרי זה השני ספק, מפני שהראשון לא הכשר.

טו. האוגן אחר שתמו ימי אנינותו [- נקבר מתו], ומחסר בפורים אחר שהביא פפרתו - צריכין טבילה לאכילת

על ספקו בחלין הטבולין לחלה, שתעשה אותה העסה בטוהרה; ומפרישין ממנה חלה, וחלתה תלויה - לא נאכלת, ולא נשרפת.

יום שישי

הלכות שאר אבות הטמאות פרק יב

א. אחת עשרה מעלות [חומרות] עשו חכמים לקדש על התרומה, ואלו הן: יש לאדם להטביל פלים בתוף פלים [קטנים בתוך גדולים] לתרומה, אכל לא לקדש; גגרה שמא יהיה פי הפלי [הגדול] צר, ולא יהיה בו כשפופרת [שבפי הנוד] [שיעור עירב מקוואות], ונמצאו הפלים שבתוכו כאלו טבלו במים שבפלי, לא במקוה. במה דברים אמורים? בשניה הפלי הגדול שיש בתוכו הפלים הטמאין, טהור; אכל אם היה טמא - מתוף שעלתה לו טבילה, עלתה לפלים שבתוכו, אפלו להשתמש בהן בקדש.

ב. פלי שנטמא אחוריו במשקין - לא נטמא תוכו, ולא בית אצבע שבצעי שפתיו; והמשקין שבתוכו או שבבית צביעתו [- מקום הנחת האצבע], טהורין; ושותה בו, ואינו חושש שמא יגעו משקין שבפיו באחורי הפלי ויחזרו ויטמאו תוכו. במה דברים אמורים? בתרומה; אכל לקדש - נטמאו אחוריו, נטמא פלו.

ג. הנושא את המדרס [של זב], מתר לו לשא עמו תרומה כקחד - הואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא התרומה נוגעת במדרס, הרי היא טהורה; אכל לא הקדש, אף על פי שלא נגע בו. מעשה היה באחד שנשא חבית לקדש, וטמאה במדרס שנשא עמה. באותה שעה גזרו, שהנושא את המדרס, לא ישא את הקדש; ולא גזרו אלא במדרס עם הקדש, כמעשה שהיה. ואם עבר ונשא - הואיל ולא נגע בקדש, הרי הקדש טהור.

ד. בגדי אוכלי תרומה - אף על פי שהן טהורין ונזהרין מן הטמאות, הרי בגדיהם מדרס לקדש.

ה. פלי שהוא מפצל [מורכב מחלקים], ולוחותיו וקורותיו מקשרות, כגון מטה וכיציצא בה - אם נטמא, וצריך להטבילו לתרומה - יש לו להטבילו פלו כאחת, כשהוא מקשר. אכל לקדש - מתיר ומנגב [- מנקה], שמא יש שם דבר החוצץ; ומטביל, ואחר כך קושר.

ו. פלים הנגמרין [- גמר מלאכתם] בטוהרה - אפלו היה העושה אותן תלמיד חכמים, ונזהר בהן - הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואינן צריכין הערב שמש. אכל לתרומה - משתמש בהן בלא טבילה, שהרי נעשו בטוהרה. ומפני מה הצריכו בהן טבילה לקדש? גזרו משום רק עם הארץ שיגע בהן בשעת מלאכה, ועדין הוא לח אחר שנגמרו.

ז. הפלי מצרף [מחשיב לגוש אחד] - מה שבתוכו לקדש, אכל לא לתרומה. ביצד? פלי שהוא מלא פרות פרודין זה מזה, כגון צמוקין וגרוגרות, ונגעה טמאה באחד מהם - נטמא כל שבפלי לקדש, אכל לא לתרומה. וכל המעלות,

עצמו מטמאת מת, ולא ידע בנדאי שלא נטמא - הרי זה צריך הנייה שלישי ושביעי (כטמא מת), מפני הסח הדעת; ואם ידע שלא נטמא במת, והסיח דעתו משאר הטמאות - צריך טבילה והערב שמש אף לתרומה. ודבר ברור הוא, שכל הטבילות האלו מדבריהם.

ד. וכן גזרו חכמים על הפלים הנמצאים בשוקים ובחובות, אפלו במדברות - שיהיו בחזקת טמאה; שמה בזה נטמאו, או במת. וכן הרקין הנמצאין שם, בחזקת טמאה - שמה רק זב וכיוצא בו הוא הרק הזה.

ה. כל הפלים הנמצאין בירושלים - טהורין, אפלו נמצאו דרך ירידה לבית הטבילה; שלא גזרו טמאה על הפלים הנמצאים בירושלים - חוץ מן הספינין לשחיטת הקדשים, מפני חמרת הקדשים. במה דברים אמורים? בספינין הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה; אבל אם מצא ספינין בירושלים ביום ארבעה עשר בניסן - שוחט בה הקדשים מיד, ואפלו חל ארבעה עשר להיות בשבת; שלא גזרו על הספינין הנמצאים ביום הזה. וכן אם מצאה ביום טוב - שוחט בה מיד, שחזקת כל הפלים ביום טוב טהורין.

ו. מצא הספינין ביום שלשה עשר - מזה עליה ומטבילה, ושוחט בה למחר; מפני שעשו אותה ביום זה, כאלו יום שלשה עשר שביעי שלה.

ז. מצא ספינין קשורה לספינין הידועה אצלנו נידוע אם טהורה אם טמאה היא, בין ביום טוב בין בשאר הימים - הרי היא כמוה: אם טהורה, טהורה; ואם טמאה, טמאה. ח. כל הרקין הנמצאים בירושלים באמצע הדרך - גזרו עליהם טמאה, כשאר הרקין הנמצאים בכל מקום; וכל הרקין הנמצאים בצדדין בירושלים, טהורים - שהפירושים הם שמהלכין בצדדין, כדי שלא יתטמאו במגע עמי הארץ. ובשעת הרגל - שבאמצע הדרך טהורים, שכל ישראל טהורים ברגל; ושבצדדין טמאים, שהטמאים ברגל מועטין, והן פורשין לצדי הדרכים.

ט. כשם שהראשון עושה שני, והשני עושה שלישי - כן ספק ראשון עושה ספק שני, וספק שני עושה ספק שלישי.

י. תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות הטמאות של תורה - הרי אלו נשרפין בטמאה זו, כגון שנסתפק לו אם נגע באב זה או לא נגע.

יא. ויש שם ספקות שאין שורפין עליהם; ואין אוכלין אותן אכלין שנסתפק לו בהם, אלא תולין - לא אוכלין, ולא שורפין. ויש שם ספקות ששורפין עליהם התרומה, ואין צריך לומר קדשים.

יב. אבל על ספק ספק - אין שורפין עליו תרומה לעולם, ואין צריך לומר קדשים; אלא תולין - לא אוכלין, ולא שורפין.

יג. על ששה ספקות שורפין את התרומה, וכלם גזרה מדבריהם; ואלו הן: על בית הפסח (שדה שנחרש בה קבר),

הקדש, אבל לא לתרומה; שהאונן ומחסר כפורים מתרין לאכל את התרומה. ומפני מה הצריכו טבילה לקדש? שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את הקדש, והסיחו דעתם; ושמה נטמאו, והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה, אבל לנגיעה - נוגעים בקדשים קדם טבילה. ומחסרי כפרה שנגעו בקדש - פסול, כמו שבארנו.

טז. שש מעלות הראשונות - עשו אותן בין לקדש בין לחלין שנעשו על טהרת הקדש. וחמש אחרונות, שהן מן [מהכלל של: 'הפלי מצרף מה שבתוכו' והלאה] - עשו אותן בקדש בלבד, אבל לא בחלין שנעשו על טהרת הקדש, אלא הרי הן בחמש אלו בחלין. לפיכך, חלין שנעשו על טהרת הקדש - הראשון טמא בהן, והשני פסול, והשלישי טהור בחלין, כמו שבארנו.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק יג

א. חמש מעלות [חומרות], עשו אותן חכמים בבגדים; ואלו הן: בגדי עמי הארץ, מדרס [כמדרס חוב] - לאוכלי חליהן בטהרה; וכן עמי הארץ עצמן, כזבין לטהרות, כמו שבארנו. ובגדי אוכלי חליהן בטהרה, מדרס לאוכלי מעשר שני. אבל אוכלי חליהן בטהרה, והן הנקראין 'פרושים' - אינם כזבים, אפלו לתרומה; והרי זה הפרוש, טהור אפלו אם נגע בה בגופו. ובגדי אוכלי מעשר שני, מדרס לאוכלי תרומה עצמן. ובגדי אוכלי תרומה, מדרס לקדש; אבל אוכלי תרומה עצמן, אינם כזבים לקדש. ובגדי אוכלי הקדש, מדרס לחטאת, כמו שבארנו בהלכות פרה אדמה; אבל הטהור לקדש, אינו כזב לחטאת.

ב. וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. ביצד? מי שטבל בלא כונה - הרי זה טהור לחלין, ואסור במעשר שני עד שיתפוג לטבל למעשר. טבל למעשר שני - הרי זה בחזקת טהרה למעשר, ואסור בתרומה; טבל לתרומה - החזק [בטהרה] לתרומה, ואסור בקדש; טבל לקדש - החזק לקדש, ואסור לחטאת; טבל לחטאת - החזק לכל, שהטובל לחמור החזק לקל. טבל סתם, ולא נתפוג לאחד מכל אלו - הרי זה טהור לחלין בלבד, וטמא כשהיה אפלו למעשר. וכן הנוטל ידיו, או הטבילן - צריך פונה אפלו למעשר. ומן המעשר ומעלה צריך פונה; אבל לחלין, אינו צריך פונה. וכל המעלות האלו, מדברי סופרים; אבל דין תורה - הואיל וטבל מכל מקום, הרי הוא טהור לכל.

ג. מי שהיה טהור לתרומה, והסיע את לבו מלאכל - נטמא בהסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיטבל פעם שניה; ואינו צריך הערב שמש [שקיעה]. היו ידיו טהורות לתרומה, והסיע את לבו מלאכל - אף על פי שאומר: 'ידע אני שלא נטמא ידי' - הרי ידיו טמאות בהסח הדעת; שהידיים עסקניות. אם לתרומה כן, קל וחמר לקדש - שכל המסיח דעתו, צריך טבילה. ואם לא שמר

ה. כְּדָרְךָ שִׁטְהֵרוּ חֻכְמִים סֶפֶק טְמֵאָה צָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, בֵּין בְּכָלִים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת - כִּף טְהוֹר סֶפֶק טְהוֹרָה הַצָּפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, בֵּין בְּכָלִים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת. בִּיצַד? עֲרֵכָה שֶׁהִיא טְמֵאָה מֵת, וְכִפֵּר תְּרוּמָה כְּרוֹף בְּסִיב אוֹ בְּנִיר וְנִתּוֹן בְּתוֹכָהּ, וְיָרְדוּ לְתוֹכָהּ מִי גְשָׁמִים וְנִתְמַלְאֵת, וְנִפְשֵׁט הַנִּיר, וְהָרִי הַכֹּפֵר צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְהַנִּיר מְבַדִּיל בֵּינוֹ לְבֵין הַמַּיִם, וְסֶפֶק נִגְעָה צִדּוֹ [שֶׁל כִּיכּוֹר] בְּעֲרֵכָה סֶפֶק לֹא נִגְעָה - הָרִי הוּא בְּטַהֲרָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף.

ו. שָׂרֵץ שֶׁנִּמְצָא צָף עַל גְּבִי בּוֹר בְּתוֹךְ הַגֶּת נְבִית דְּרִיכַת יִיחַ - לְתְרוּמָה, סֶפֶקוֹ טְמֵא; וְלִפְּוֹעֲלֵינוּ, סֶפֶקוֹ טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא טְמֵאָה צָפָה.

ז. סֶפֶק מִשְׁקִין - לְטֵמֵא אַחֲרֵים, טְהוֹר; וְלְטֵמֵאָת עֲצָמָן, טְמֵא. בִּיצַד? הִזָּה מִקַּל בְּיָדוֹ, וְכִרְאָשׁוֹ מִשְׁקִין טְמֵאִים, וְיִרְקַן לְבֵין כְּפֹרוֹת טְהוֹרוֹת - סֶפֶק נִגְעוֹ, הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. וְכֵן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִגְעוֹ מִשְׁקִין טְמֵאִין בְּכָלִי זֶה, אוֹ לֹא נִגְעוֹ - הָרִי הַכָּלִי טְהוֹר. וְכֵן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִגְעוֹ מִשְׁקִין אֵלּוּ הַטְּמֵאִין בְּמִשְׁקִין אַחֲרֵים, אוֹ לֹא נִגְעוֹ - הָרִי הַמִּשְׁקִין הַמִּשְׁקִין הָאֲחֲרֵים טְהוֹרִין. אֲבָל טְמֵא שֶׁפִּשֵׁט יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ לְבֵין מִשְׁקִין טְהוֹרִין, אוֹ שִׁזְזָק כֹּפֵר טְמֵא לְבֵין מִשְׁקִין טְהוֹרִין, סֶפֶק נִגְעָה בְּמִשְׁקִין, סֶפֶק לֹא נִגְעָה - הָרִי אֵלּוּ טְמֵאִין בְּסֶפֶק. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.

ח. חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין, וּפִשֵׁט הַטְּמֵא אֶת יָדוֹ לְאֹרֶיָה, סֶפֶק נִגְעָה בְּמִשְׁקִין, סֶפֶק לֹא נִגְעָה - הַמִּשְׁקִין טְמֵאִין וְהַחֲבִית טְהוֹרָה, שְׂאִין סֶפֶק הַמִּשְׁקִין מִטְּמֵא. וְכֵן אִם נִכְסְוּ מִשְׁקִין שֶׁהֵן טְמֵאִין מִסֶּפֶק לְאֹרֶיָה חֲבִית - הָרִי הַחֲבִית טְהוֹרָה, וְהַמִּשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹרִין, שְׂאִינֵם מִטְּמֵאִין אֲלֵא מִן חֲבִית. וְאִם נִתְעַרְבוּ מִשְׁקִין אֵלּוּ הַסֶּפֶק בְּמִשְׁקִין שֶׁבְּחִבִית - הָרִי כֹל הַמִּשְׁקִין שֶׁבְּחִבִית טְמֵאִין בְּסֶפֶק, וְהַחֲבִית טְהוֹרָה. וְכֵן אִם נִפְלוּ מִשְׁקִין אֵלּוּ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר, הָרִי הַתַּנּוּר וְהַפֶּת טְהוֹרִין.

ט. הַמְרַבֵּץ [- שוֹטֵף] בֵּיתוֹ בְּמַיִם טְמֵאִים אוֹ שׁוֹלְפָן [שֹׁפֵר טִיפוֹת טִיפוֹת], וְהָיוּ שָׁם טְהוֹרוֹת, סֶפֶק נִתְּזוּ עֲלֵיהֶן, סֶפֶק לֹא נִתְּזוּ - סֶפֶקוֹ טְהוֹר.

י. זֶלֶף מִשְׁקִין טְהוֹרִין וְטְמֵאִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְנִמְצָאוּ אַחֵר כִּף מִשְׁקִין עַל הַכֹּפֵר שֶׁל תְּרוּמָה - נִטְלָה וְנִשְׁאָל עֲלֶיהָ, הָרִי זֶה טְהוֹרָה; וְסֶפֶק הַמִּשְׁקִין לְטְמֵא, טְהוֹר. הַנִּיחַ הַכֹּפֵר עַד שֶׁנִּגְבּוּ הַמַּיִם שֶׁעָלְיָהּ, הָרִי זֶה טְמֵאָה בְּסֶפֶק; שֶׁסֶפֶק טְמֵאָה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד טְמֵא, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר, וְהָרִי אֵין כָּאֵין מִשְׁקִין, אֲלֵא כֹּפֵר שֶׁהִיא סֶפֶק טְמֵאָה סֶפֶק טְהוֹרָה.

יא. סֶפֶק יָדִים, בֵּין לְהַתְּטַמֵּא, בֵּין לְטְמֵא אַחֲרֵים, בֵּין לְטְהַרְתָּן - טְהוֹר. בִּיצַד? הָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְלִפְּנָיו שְׁנֵי כְּפָרִים טְמֵאִין, סֶפֶק נִגְעָה סֶפֶק לֹא נִגְעָה, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת וְלִפְּנָיו שְׁנֵי כְּפָרִים טְהוֹרִים, סֶפֶק נִגְעָה סֶפֶק לֹא נִגְעָה, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְלִפְּנָיו שְׁנֵי כְּפָרִים טְהוֹרִים, נִגְעָה בְּאַחַת מֵהֶם סֶפֶק בְּטְמֵאָה נִגְעָה סֶפֶק בְּטְהוֹרָה נִגְעָה, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְלִפְּנָיו שְׁנֵי כְּפָרִים אֶחָד טְמֵא וְאֶחָד טְהוֹר, וְנִגְעָה בְּאַחַד מֵהֶם סֶפֶק בְּטְמֵא נִגְעָה סֶפֶק בְּטְהוֹר

וְעַל עֵפֶר הַבָּא מֵאֶרֶץ הָעַמִּים, וְעַל בְּגָדֵי עַם הָאֶרֶץ, וְעַל הַכְּלִים הַנִּמְצָאִים, וְעַל הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים; וְעַל מִי רִגְלֵי אָדָם טְמֵא שֶׁנִּתְעַרַב בְּמִי רִגְלֵי בְּהֵמָה מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּטָלוּ מִרְאֵיהֶן אוֹ לֹא בְּטָלוּ. בִּיצַד? אִם נִטְמַאת תְּרוּמָה מִחֻמַּת אֶחָד מִשְׁשֵׁה אֵלוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁעָקַר טְמֵאָתוֹ בְּסֶפֶק, הָרִי זֶה טְהוֹר; הוֹאִיל וְיִוְדָאֵי סִפְקוֹת אֵלוֹ, טְמֵאָתָם מִן הַתּוֹרָה - שֶׁהִמַּת וְהִזָּב טְמֵאִין מִן הַתּוֹרָה. וְאֶחָד תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּאַחַת מִשְׁשֵׁ טְמֵאוֹת אֵלוֹ, אוֹ שֶׁנִּטְמַאת מִחֻמַּת אַחַת מֵהֶן וְהָרִי הִיא שְׁלִישִׁי לְאַחַת מֵהֶן - הָרִי זֶה טְהוֹר. אֲבָל אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ בְּכָל מְקוֹם אִם נִגְעָה בְּבֵית הַפָּרֶס וּבְאֶרֶץ הָעַמִּים, אוֹ לֹא נִגְעָה, אִם נִגְעָה בְּבְגָדִים וְכָלִים וְרִקִּין וְמִי רִגְלֵים אֵלוֹ, אוֹ לֹא נִגְעָה - הָרִי אֵלוֹ תוֹלִין; מִפְּנֵי שֶׁעָקַר טְמֵאָתָן מִפְּנֵי הַסֶּפֶק, שֶׁמֵּא טְהוֹרִין הֵם אוֹ טְמֵאִין, וְאִם תֵּאֵמַר טְמֵאִין, שֶׁמֵּא נִגְעָה שֶׁמֵּא לֹא נִגְעָה; וְנִמְצָאוּ שְׁנֵי סִפְקוֹת, וְאֵין שׁוֹרְפִין עַל שְׁנֵי סִפְקוֹת, אֲלֵא תוֹלִין כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ.

הַלְכוֹת שְׂאֵר אַבוֹת הַטְּמֵאוֹת פֶּרֶק יד

א. שְׁנֵים עָשָׂר סִפְקוֹת טְהוֹר חֻכְמִים, וְאֵלוֹ הֵן: (א) סֶפֶק מַיִם שְׂאוּבִים לְמִקְוֵה; (ב) סֶפֶק טְמֵאָה צָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם; (ג) סֶפֶק מִשְׁקִין לְטְמֵא אַחֲרֵים, אֲבָל לְטְמֵאָת עֲצָמָן טְמֵאִים מִסֶּפֶק; (ד) סֶפֶק הַיָּדִים - בֵּין לְטְמֵאָת עֲצָמָן, בֵּין לְטְמֵא אַחֲרֵים, בֵּין לְטְהַרְתָּ יָדִים מִטְּמֵאָתָן; (ה) סֶפֶק דְּבָרֵי סוֹפְרִים; (ו) סֶפֶק הַחֲלִין; (ז) סֶפֶק הַקְּרִבּוֹת; (ח) סֶפֶק נִגְעִים; (ט) סֶפֶק עוֹבֵר וְעוֹמֵד; (י) סֶפֶק שְׂרָצִים; (יא) סֶפֶק רִשׁוֹת הַרְבִּים; (יב) סֶפֶק שְׁתֵּי רִשׁוֹת.

ב. סֶפֶק מַיִם שְׂאוּבִין לְמִקְוֵה בִּיצַד? שְׁלֹשָׁה לְגִין מַיִם שְׂאוּבִין שֶׁנִּפְלוּ לְמִקְוֵה, פְּסוּלוֹהוּ; סֶפֶק נִפְלוּ אוֹ לֹא נִפְלוּ, וְאִפְלוּ נִפְלוּ, סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶם כְּשֶׁעוֹר אוֹ אֵין בָּהֶן - סֶפֶקוֹ טְהוֹר, וְהָרִי הַמִּקְוֵה בְּכִשְׁרוֹתוֹ. וְאֵין מוֹרִין לוֹ בְּמִקְוֵה זֶה לְטָבֵל וְלַעֲשׂוֹת טְהוֹרוֹת, לְכַתְּחֻלָּה; וְאִם טָבֵל וְעָשָׂה, טְהוֹרוֹתָיו טְהוֹרוֹת.

ג. סֶפֶק טְמֵאָה צָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם בִּיצַד? שָׂרֵץ שֶׁהִיא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, בֵּין שֶׁהָיוּ הַמַּיִם בְּכָלִים בֵּין שֶׁהָיוּ בְּקַרְקָעוֹת, וְיָרְדוּ לְמַיִם, אֲפֵלוּ אֵין שָׁם אֲלֵא מֵלֵא אָדָם וְטְמֵאָה - הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד שֶׁיָּדַע בּוֹדָאֵי שֶׁנִּגְעָה; וְלֹא אָמְרוּ סֶפֶק טְמֵאָה צָפָה טְהוֹר, אֲלֵא לְשָׂרֵץ בְּלִבָּד. וְכֹל הַנִּתְחַלֵּין [בַּחֲבֹל וּנוֹגְעִים בְּמַיִם] וְהַנִּגְרָרִין [עַל הַמַּיִם], הָרִי הֵם כְּמִנְחִין.

ד. שָׂרֵץ שֶׁהִיא מִנְחַת בְּכָלִי, וְכָלִי צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, אוֹ שֶׁהִיא מִנְחַת עַל הַמַּיִם, אוֹ עַל הַנִּבְלָה, וְאִפְלוּ נִמְוָחָה נִבְלָה אוֹ בִּשְׂרַח מֵת שֶׁתְּחַתּוּ, אוֹ שֶׁהִיא מִנְחַת עַל שִׁכְבַת זָרַע, הַצָּפִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם - הָרִי זֶה כְּמִנְחַת עַל הָאֶרֶץ, שֶׁסֶפֶקוֹ בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד טְמֵא, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. הִזָּה שָׂרֵץ עַל גְּבִי שָׂרֵץ צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם - הָרִי זֶה כְּטְמֵאָה עָבָה שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְסֶפֶקוֹ טְהוֹר. הִזָּה מִנְחַת עַל גְּבִי מִי חֲטָאת, וְמִי חֲטָאת צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם הוּא כְּמִנְחַת, אוֹ אֵינוֹ כְּמִנְחַת; לְפִיכֹף יִרְאֶה לִי שֶׁסֶפֶקוֹ טְהוֹר.

הטמאות, ספק נגע, ספק לא נגע - הרי זה טהור, הואיל ומצא הפקר הטהור שאינו נוגע בטמאה; שפך הטמאות - כשעת מציאתו, ואין אומרים: 'שמא נגע בו ואחר כך נפל בצדו', אלא הרי הן כשעת מציאתו.

ז. השרץ בפי החלדה, ומהלכת על גבי כפרות של תרומה, ספק נגע, ספק לא נגע - ספקו טהור, מפני שלא נחה הטמאה; היתה מהלכת בו, ונגע [השרץ] בכפרות, ספק חי ספק מת - הרי הן טהורות. במה דברים אמורים? בזמן שנטלתו והלכה לה. אבל אם נמצא מת בפיה, הרי הכפרות טמאות; ואוהו חי בפיה - אף על פי שמצאוהו מת בפיה, הרי הן טהורות. וכן השרץ בפי החלדה, והנבלה בפי הכלב, ועברו בין הטהורים, או שעברו הטהורים ביניהן - ספקו טהור, מפני שאין לטמאה מקום קבוע. הרי מנקרין בהן על הארץ - הרי הן כמנחין, ומטמאין למפרע מספק אם היו ברשות היחיד, כמו שיתבאר.

ח. ספק רשות הרבים ביצד? טמאה שהיא מנחת ברשות הרבים, ספק נגע בה, ספק לא נגע - ספקו טהור; היתה מנחת ברשות היחיד, וספק נגע בה, ספק לא נגע - ספקו טמא. וכל אלו הספקות שטהרו חכמים, אפלו ברשות היחיד, מפני שאין בהם דעת להשאל, כמו שיתבאר.

ט. ספק שתי רשיות ביצד? הנה דבר טמא ברשות היחיד ודבר טהור ברשות הרבים, או שהיה הדבר הטמא ברשות הרבים והדבר הטהור ברשות היחיד, ונגע באחד מהן, ואין ידוע באיזה מהן נגע, או שהסיט אחד מהן, ואין ידוע איזה הסיט - אם היה הדבר הטמא מטמא במשא, או שהיה אחד מהן מטמא באהל, והאהיל על אחד מהן, ואין ידוע על איזה מהן האהיל - הרי זה טהור. אף על פי שספק רשות הרבים טהור, כשיבוא לשאל, אומרים לו: 'אם טבלת, אין בכך הפסד' [לכונסו]. אם טבל, הרי זה משבח; ואם לא טבל, ועשה טהרות - הרי הן טהורות, שספק רשות הרבים טהור.

י. שרץ שנמצא שרוף ומנח על גבי אכלין, וכן טלית [שנסמאה] שנמצאת מהוהה [בלויה], ומחט שנמצאת שבורה או תלויה בין הפלים - הרי אלו טהורין, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים; ואין אומרים: 'שמא אחר שנגע באכלין נשרף, ואחר שנטמאו הפלים במגע הטלית, והמחט נשברה או החלדה, ובלתה הטלית עד שטהרה'; שפך הטמאות, בשעת מציאתו.

יא. שני עדים אומרים לו 'נטמאת', והוא אומר 'טהור אני' - הוא נאמן על ידי עצמו. ואף על פי כן, אין אומרים לו: 'עסק בטהרות'; אלא אם עשה טהרות - הרי הן טהורות, ויחוש [להחמיר] על עצמו. עד אומר 'נטמא', ושנים אומרים 'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד - טהור. שנים אומרים 'נטמא', ועד אומר 'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד - הרי זה טמא. עד אומר 'נטמא', ועד אומר 'לא נטמא', אשה

נגע, או שהיו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו כפר טמא וכפר טהור, ונגע בשניהם, ספק טמאה בטמא וטהורה בטהור או טמאה בטהור וטהורה בטמא - הידים כמות שהיו, והפכרים כמות שהיו. וכן אם היו ידיו טמאות והטבילן או נטלן, ספק שהמים שטהרן בהם כשרים לידיים ספק שהם פסולים, ספק יש בהם כשעור ספק שאין בהם, ספק שהיה דבר חוצץ על ידו ספק לא היה - הרי ידיו טהורות.

יב. היתה ידו אחת טמאה, ואינו יודע איזו היא - אומרים לו שלא יעשה טהרות עד שיטל שתי ידיו; ואם נגע באחת מהן בטהרות קדם שיטל - טהרותיו טהורות.

שבת קודש

הלכות שאר אבות הטמאות פרק טו

א. ספק דברי סופרים ביצד? ספק אכל אכלין טמאין ושתה משקין טמאין, ספק שלא שתה ושלל אכל, ספק שפא ראשו ורבו במים שאובין או שנפלו עליו מים שאובין, ספק שלא בא ולא נפלו - הרי זה טהור. וכן אם אכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, או בא במים שאובין או נפלו עליו מים שאובין, וספק נגע בטהרות אלו, ספק לא נגע - הרי טהרות אלו טהורות. וכן האוכל ספק אכלין טמאים, והשותה משקין שהם טמאים בספק - הרי הוא טהור; וכן האוכל תרומה תלויה [נסמאה מדרבנו], טהור. וכן כל פיוצא באלו מוגדי הטמאות שהן מדברי סופרים - ספקו טהור. אבל אב שהוא מדברי סופרים, ספקו טמא; אבל אם היה האב עצמו טמא בספק, כגון בית הפרס וארץ העמים, שאין שורפין על ספק מגען, כמו שבארנו - ספקו טהור.

ב. ספק החלין - היא טהרת אוכלי חליהן בטהרה, והן הנקראין 'פרושים' - ביצד? אוכלי חליהן בטהרה שנולד להן ספק טמאה בטהרותיהן - הרי אלו טהורות ככל הספקות כלהן, ואין להן טמאה אלא טמאה ודאית.

ג. ספק הקרבנות ביצד? מחסר פפורים שיש עליו ספק חמשה קרבנות - כגון האשה שיש עליה ספק חמש זיבות, או ספק חמש לדות - מביאין קרבן אחד, וטהר לאכל בקדשים; ואין השאר עליו חובה, כמו שבארנו בהלכות מחסרי כפרה.

ד. ספק נגעים ביצד? עד שלא נזקק לטמאה [לא טימאו הכהן] - ספקו טהור, כמו שבארנו בפרק ששי מהלכות נגעים.

ה. ספק עומד ועובר ביצד? מצרע שהיה יושב תחת האילן, ועבר הטהור, ספק האהיל עליו האילן ונטמא, ספק לא האהיל, וכן אם היה הטהור יושב תחת האילן והמצרע עובר תחתיו, ספק עמד המצרע ונטמא הטהור, ספק לא עמד - ספקו טהור.

ו. ספק שרצים, זה ספק הנזקין; ביצד? נרק שרץ או דבר טמא לבין הכפרות, או שזרק כפר טהור לבין

מבשרן בעסה - אם רב המגפלין שרצים, העסה טמאה ותשרף; ואם הרב צפרדעים, טהורה.

ו. היו טמאות וטהרות בצדו או למעלה ממנו, ונתעטף בטליתו, וספק נגעו [בטלית], ספק לא נגעו בעת שנתעטף - אם היו ברשות היחיד, ספקו טמא; שספק טמאה הבאה בידי אדם, נשאלין עליה; אפלו בכלי המנח על גבי קרקע, הרי זה טמא כמי שיש בו דעת להשאל. ואם היו ברשות הרבים, ספקו טהור; ואם אי אפשר שלא יגע, ספקו טמא.

ז. כפר של תרומה שנתון על גבי הדף [מדמ], ומדרס [הזב] נתון תחתיו, ואי אפשר לו כשיפול שלא יגע במדרס - אף על פי שהוא במקום מדרון [- שיפוע], וכא ומצא הכפר במקום אחר - הרי הוא בטוהרתו; שאני אומר: אדם כא ונטלו, ונתנו במקום זה; ואם אמר: 'בריא לי שלא בא אדם לכאן' - טמא, שוודאי נפל, ונגע במדרס כשנפל.

ח. תינוק שנמצא בצד בית הקברות, והשושנים בידו - אף על פי שאין שם שושנים אלא במקום הטמאה, ספקו טהור; שמה אחר לקטן, ונתנן לו. וכן חמור העומד בבית הקברות, פליו טהורין; ואין אומרים: 'שמה נתמעף בהן, ונגע בקבר' - מפני שאין בו דעת להשאל, וכשנמצאו לא נמצאו נוגעין, וכל הטמאות - כשעת מציאאתן.

ט. תינוק שהיה תופש בידו של אביו, או שהיה רוכב על כתפו של אביו - ספקו ברשות היחיד, טמא; מפני שאביו נשאל עליו.

י. וארבע ספקות אמרו חכמים בתינוק: תינוק שאינו יכול להלך, שהניחתו אמו ובאה ומצאה אותו כמות שהוא במקומו - טהור; ואין אומרים: 'שמה טמאה באה, ונשקתו וגפפתו'. התחיל התינוק לצאת ולהכנס - בגדיו טהורין, ואינו מדרס כשאר בגדי עמי הארץ; ואף על פי שהן טהורין, ואינו מדרס כשאר בגדי עמי הארץ - אין עושין על גביהן טהרות. הגדיל עד שיהיה בו דעת להשאל, ספקו טמא ברשות היחיד. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות; יודע אות? מטבילין אותו, ונותנין לו חלין לשם תרומה - אם היה יודע לשמר את גופו, אוכלין על גב גופו טהרות; ואם היה יודע לשמר את ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק יז

א. כזית מן המת בפני העורב, ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד, ספק לא האהיל - הרי האדם טמא מספק; והוא, שיהיה בו דעת להשאל. והכלים טהורין, מפני שאין בהן דעת להשאל. וכן הממלא בכלי, ונתן בעשרה בלים, ונמצא השרץ באחד מהן - הוא טמא וכלם טהורין, אף על פי שפלן ספק שמה השרץ בכלי שמלא בו היה תחלה, מפני שהם בלים, ואין בהן דעת להשאל. ואם היה לכלי שמלא בו אגנים [- שפה כפופה פנימה] - הואיל ואפשר שיצאו המים ויתאחר בו השרץ, פלן

אומרת 'נטמא', ואשה אומרת 'לא נטמא' - ברשות היחיד, טמא; ברשות הרבים, טהור.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק טז

א. מפני מה טהרו חכמים ספק רשות הרבים? שהרי הצבור עושין הפסח בטמאה, בזמן שהטמאים מרבין. אם טמאה ודאית נדחית מפניהם, קל וחמר לספק טמאה - שאסור כל הספקות מדבריהם, כמו שבארנו בהלכות ביאות אסורות. ומפני מה החמירו בספק רשות היחיד? שהרי סוטה שנסתרה - אף על פי שהדבר ספק - הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה.

ב. וכשם שהסוטה ובעלה שנים, כך ספק טמאה בשנים; אבל אם היו שלשה ברשות היחיד - הרי ספק טמאתם שם טהור, ברשות הרבים. במה דברים אמורים? בשעה זה שנטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרש ממנו מה שארע לו, כסוטה; אבל אם היה חרש או שוטה, או קטן שאינו יודע להשיב על הענין כששואלין אותו - הרי ספקו טהור. ביצר? חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת להשאל, שנמצאו בחצר או במבוי שיש בו טמאה, ספק נגעו ספק לא נגעו - טהורין; וכן כל שאין בו דעת להשאל - אף על פי שנוולד לו הספק ברשות היחיד, ספקו טהור.

ג. הסומה, והישן, והמהלך בלילה - ספקו ברשות היחיד טמא, מפני שיש לו דעת להשאל. במה דברים אמורים? שכל שאין בו דעת להשאל, ספקו טהור? בשעה הדבר שקול, ואין שם חזקה; אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא, הרי זה טמא. ביצר? תינוק טמא שנמצא בצד העסה, והבצע בידו - הרי העסה טמאה; שדרף התינוק לטפה, ובכף היא חזקה; ואין שורפין על חזקה זו.

ד. היו משקין טמאין ובצע טהור, ובהמה או חיה או עופות בבית, ונמצא בבצע מקום נשיכתן - חזקה ששנתו משקין, ונשכו בבצע וטמאהו. ואם היה שם פרה, ובין המשקין והבצע יש מקום דיו [- כדי שתלחף את לשונה - הרי הבצע טהור; ובשאר כל הבהמות, כדי שתנגב את פיה; פחות מזה, הבצע טמא. ואם היה פלב - אפלו היו המשקין בצד הבצע, הרי זה טהור; שאין דרכו של פלב להניח המזון ולילף לו אל המים. נמצא בבצע נקירת התרנגולין - אם יש בין המשקין והבצע כדי שינגבו את פיהן בארץ, הבצע טהור; ואם לאו, טמא - שחזקתן ששנתו, ונקרו בבצע במשקין שבפיהן. במה דברים אמורים? בשעה המשקין צלולין, שבבואה של תינוק נפרת בהן; אבל עכורין - הבצע טהור; שאלו נקרו במשקין, היה מקום המשקין נפר בבצע. ואם היו צלולין - אף על פי שהבצע בחזקת טמאה, אין שורפין על חזקה זו אלא תולין.

ה. איזו היא חזקה ששורפין עליה ברשות היחיד? עסה בבית ושרצים וצפרדעים מגפלין שם, ונמצאו חתיכות

טמא; שאני אומר: גוש זה מן המעטן עלה, והשרץ בתוכו. ואם נמצא אחר שלשה ימים משהעלה הזיתים לגג, הרי המעטן טהור; שמה בגג נתקבצו ונעשו גוש בתוך השלשה ימים.

ה. הקורץ מקרצת [חותך חתיכה -] מן העסה, ונמצא שרץ במקרצת - המקרצת לבדה טמאה; נמצא בעסה, העסה לבדה טמאה; נמצא בתוך המקרצת, אף העסה טמאה.

ו. אכל טמא שנמצאת גלעינה שלו בתוך הפכר או על גבי תבשיל רותח - אף על פי שאין עליה משקה טופח, הרי הם טמאים; שאני אומר: 'האכל כלו נפל שם ונמוח בתוך הפכר, או מחמת הרתיחה, ונשארה גרעינתו'. נמצאת הגרעינה על גבי הפכר או בתוך תבשיל צונן - הרי אלו טהורין, אף על פי שיש עליה משקה; שאני אומר: 'גרעינה זו לבדה נפלה אחר שאבד האכל מעליה, שהרי אינה מטמאה'.

ז. היו בבית אכלין טמאין ואכלין טהורים, ונמצאת גרעינה בבית - הולכין אחר הרב; וכן אם היו דמים טמאים ודמים טהורים בתוך הבית, ונמצא דם על האכל - הולכים אחר הרב. מעשה בכפר של תרומה שנמצא עליו דם, וכא מעשה לפני חכמים וטהורו; שאפלו נאמר: 'דם השרץ הוא' - אני אומר: 'דם שרץ חי הוא, שהוא טהור'.

ח. עיר שיש בה נבלות ושחוטות - בשר הנמצא בה, הולכין בו אחר הרב; וכן אם היה הנמצא ספק שרץ ספק צפרדע - הולכין אחר הרב שיש באותה העיר באותו הזמן. זה הכלל: בנמצא, הלוף אחר הרב.

ט. האשה שהיתה מגבכת גבכא [קוצרת שאריות תבואה] בחצר, ונמצא שרץ בתוך הגבכא - הרי זו טהורה; שאין השרץ מטמא במשא. נמצא על גבי הגבכא - הרי זו טמאה, שמה נגעה בו. היתה פוכרת בכברה, ונמצא שרץ בתוך הפרות שבכברה - הרי זו טהורה. נמצא על גבי הכברה - הרי זו ספק טמאה; שמה נגעה בו, וכל ספק ברשות היחיד טמא, כמו שבארנו.

טמאין. וכן הממלא בעשרה דלילים זה אחר זה, ונתן בעשרה בלים מדלי אחד לכלי אחד, ואין ידוע הראשון מן האחרון - איזה מילא ראשון ואיזה אחרון, ונמצא שרץ בכלי אחד מהן - הרי תשעה בלים עם עשרת הדלילים טהורין, שאני אומר: 'שמה בכלי זה היה השרץ מתחלתו'; ואם יש לדלילים אגנים, הרי כל הדלילים עם כל הבלים טמאים. המערה מקלי לכלי, ונמצא השרץ בתחתון - העליון טהור; ואין אומרין 'מן העליון נפל', אלא שמה בתחתון היה, מפני שהן בלים, ואין להם דעת להשאל. וכן כל פיוצא בזה.

ב. קפה שנשתמש בה טהרות, ונמצא בה שרץ - אם יש לה שוליים, או אגנים אף על פי שאין לה שוליים - הרי כל הטהרות שנשתמשו בה טמאות, ואפלו היתה בדוקה ומכסה; שמה עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ. אפלו נשתמש בה בטהרות בנות זו, וטלטלה לזוית אחרת, ונמצא בה השרץ - בלן טמאות; לפי שמתזקקין טמאה [מעריכים שהיא עברה -] ממקום למקום לתלות [לטמא מספק], אכל לא לשרף.

ג. הזולף [שואב] את הבור, ומלא ממנו חביות - אם היה משקיע כל חבית וחבית בבור וממלא אותה, ונמצא השרץ בראשונה - בלן טמאות. נמצא באחרונה - היא טמאה, וכלן טהורות; שאני אומר: 'אחר ששאל את הראשונות, נפל השרץ לבור'. היה זולף בכלי, ונותן לתוך החביות עד ששאל אותן, ונמצא השרץ באחת מהן - היא טמאה בלבד, וכלן טהורות; שאני אומר: 'בזו בלבד נפל השרץ, או היה בה עד שלא זלף לתוכה'. לפיכך, אם היה בודק כל חבית וחבית מהן, ואחר כך נותן בה היין, ומכסה אותה אחר שזולף לתוכה, ונמצא השרץ באחת מהן - בלן טמאות; וכן אם נמצא השרץ בבור או בכלי שזולף בו - הכל טמא.

ד. היה קוצה [מלקט] זיתים מן המעטן [חפירת זיתים], ומעלה אותן לגג, ונמצא השרץ בגג - זיתים שבמעטן טהורין; נמצא במעטן, המעטן טמא; נמצא בין הכתל לזיתים, הזיתים טהורין. נמצא השרץ בתוך גוש של זיתים, והגוש בגג - אם בתוך שלשה ימים, אף המעטן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"א אדר-כ"ז אדר ה'תשס"ו

יום ראשון

הלכות אישות פרק י

והבא על ארוסתו לשם נשואין אחר שקדשה - משערה בה קנאה, ונעשית נשואה, והרי היא אשתו לכל דבר. ב. גינן שנכנסה הארוסה לחפה - הרי זה מתר לבוא עליה בכל עת שירצה, והרי היא אשתו גמורה לכל דבר. ומשתכנס לחפה - נקראת נשואה, אף על פי שלא נבעלה, והוא שתהיה ראויה לבעילה; אכל אם היתה נדה, אף על פי שנכנסה לחפה ונתיחד עמה - לא גמרו הנשואין, והרי היא בארוסה עדין. ג. וצריך לברך ברפת חתנים בבית החתן קדם הנשואין,

א. הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית אביה; והבא על ארוסתו בבית חמיו, מפין אותו מפת מרדות [מלקות מדרבנן]. ואפלו קדשה בביתה, אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה, עד שביא אותה לתוך ביתו ונתיחד עמה ויפרישנה לו; ויחוד זה הוא הנקרא פניסה לחפה, והוא הנקרא 'נשואין' בכל מקום.

הפוחת, בעילתו בעילת זנות. אחד הכותב את הכתבה בשטר, ואחד שהעידו עליו עדים (שהתחייב דמי כתובה) וקנו מידו (התחייב בקנין סודר) שהוא חייב לה מאה או מאתים - הרי זה מתר; וכן אם נתן לה משל'טלין כנגד כתבתה - הרי זה מתר לבעל, עד שיהיה לו פנאי לכתב. י. הכונס את האשה ולא כתב לה כתבה, או שכתב ואבד שטר הכתבה, או שמחלה כתבתה לבעלה, או שמכרה לו כתבתה - חוזר וכותב לה כתבה עקר, אם רצה לקימה; לפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו אפלו שעה אחת בלא כתבה. אכל המוכרת כתבתה לאחרים בטובת הגנה במחיר זול, אינו צריך לכתב לה כתבה אחרת; שלא תקנו כתבה אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ואם הוציאה זה משלם כתבה ללוקח, כדרך שהיה משלם לה אם לא מכרה.

יא. המאירס את האשה וכתב לה כתבה ולא נכנסה לחפה - עדין ארוסה היא, ואינה נשואה; שאין הכתבה עושה הנשואין. ואם מת או גרשה, גובה עקר כתבתה מבני חורין (מנכסים שברשותו, שלא נמכרו); ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא נכנסה. אכל אם ארס ולא כתב כתבה, ומת או גרשה והיא ארוסה - אין לה כלום, ואפלו העקר; שלא תקנו לה עקר כתבתה עד שתנשא או עד שיכתב. והמאירס את בתו וכתב לה המאירס כתבה, ומת או גרשה כשהיא נערה - כתבתה לאביה, כמו שבארנו.

יב. וכן תקנו חכמים, שכל הנושא בתולה, יהיה שמח עמה שבעת ימים - אינו עוסק במלאכתו, ולא נושא ונותן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמת, בין שהיה בחור (רווק) בין שהיה אלמון; ואם הייתה בעולה, אין פחות משלשה ימים; שתקנת חכמים היא לבנות ישראל, שיהיה שמח עם הבתולה שבעה ימים, ועם הבעולה שלשה ימים, בין בחור בין אלמון.

יג. יש לו (מותר) לאדם לשא נשים רבות כאחת ביום אחד, ומכרף ברפת חתנים לכל כאחד. אכל לשמחה, צריך לשמח עם כל אחת שמחה הראויה לה - אם בתולה, שבעה, ואם בעולה, שלשה; ואין מערבין שמחה בשמחה.

יד. מתר לאדם לשא בכל יום חול, אפלו בתשעה באב, בין ביום, בין בלילה. אכל אין נושאים לא בערב שבת ולא באחד בשבת - גזרה שמה נבוא לידי חלול שבת בתקון הסעודה, שהחתן טרוד בסעודתו; ואין צריך לומר, שאסור לשא בשבת. ואפלו בחלו של מועד אין נושאים נשים, כמו שבארנו - לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר: "מלא שבע זאת, ונתנה לך גם את זאת". ושאר הימים, מתר לשא בכל יום שרצה - והוא שיתרח בסעודת נשואין שלשה ימים קדם יום הנשואין.

טו. מקום שאין בית דין יושבין בו אלא בשני ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי, שאם הייתה לו טענת בתולים (שלא מצאה בתולה), ישפים לבית דין; ומנהג

זהו שש ברכות, ואלו הן: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהכל ברא לכבודו'. 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, יוצר האדם'. 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בגן עדי עד, ברוך אתה ה' יוצר האדם'. 'שש תשיש ותגל עקרה, בקבוץ בניה לתוכה בשמחה, ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה'. שמח תשמח רעים אהובים, כשמחך יצריך מקדם בגן עדן, ברוך אתה ה' משמח עמו ובונה ירושלים'. 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה, גלה ורנה אהבה אהוה שלום ורעות, מהרה ה' אלהינו ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים ממשתה ונערים מנגינתם, ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה'.

ד. ואם יהיה שם יין - מביא כוס של יין, ומכרף על היין תחלה, ומסדר את פלן על הכוס, ונמצא מכרף שבע ברכות. ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם היין, ומכרף על ההדס (בזאת מיני בשמים) אחר היין, ואחר כך מכרף השש.

ה. ואין מכרין ברפת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין; וחתן מן המנין.

ו. המאירס את האשה, וכרף ברפת חתנים, ולא נתיחד עמה בביתו - עדין ארוסה היא; שאין ברפת חתנים עושה הנשואין, אלא כניסה לחפה. ארס וכנס לחפה ולא ברף ברפת חתנים - הרי זו נשואה גמורה, וחוזר ומכרף אפלו אחר כמה ימים. ולא תנשא נדה עד שתטהר, ואין מכרין לה ברפת חתנים עד שתטהר. ואם עבר ונשא וכרף, אינו חוזר ומכרף.

ז. וצריך לכתב כתבה קדם כניסה לחפה, ואחר כך יהיה מתר באשתו; והחתן נותן שכר הסופר. וכמה הוא כותב לה? אם הייתה בתולה, אין כותבין לה פחות ממאתים דינר; ואם הייתה בעולה, אין כותבין לה פחות ממאה דינר. וזה הוא הנקרא 'עקר כתבה'. ואם רצה להוסיף לה, אפלו כפר זהב - מוסיף. ודין התוספת ודין העקר אחד הוא לרב הדברים; לפיכך כל מקום שנאמר בו כתבה סתם, הוא העקר והתוספת כאחד. וחכמים הם שתקנו כתבה לאשה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

ח. דינרים אלו - לא תקנו אותם מן הכסף הטהור אלא ממטבע שהיה באותן הימים, שהיה שבעה חלקים נחשת וחלק אחד כסף, עד שיהיה בסלע (שהוא ד' דינרים) חצי זוז כסף; ונמצאו מאתים דינרים של בתולה, חמשה ועשרים דינר של כסף, ומאה של בעולה, שנים עשר דינר ומחצה. ומשקל כל דינר - שש ותשעים שעורות, כמו שבארנו בתחלת עירובין. והדינר - הוא הנקרא 'זוז' בכל מקום, בין שהיה מן הכסף הטהור, בין שהיה ממטבע אותן הימים.

ט. אין פוחתין לבתולה ממאתים, ולבעולה ממאה; וכל

סופה שתחזור בתולה כשאר התולות. וכן גדולה שפא עליה קטן מכן תשע שנים ולמטה - כתבתה מאתים, כאלו לא נבעלה כלל; שביאת בן תשע שנים ויום אחד ביאה, פחות מזה אין ביאתו ביאה.

ד. בתולה שהיא בוגרת, או סומא, או אילונית [עקרה] - כתבתה מאתים; אבל החרשת והשוטה, לא תקנו להן חכמים כתבה. השוטה, לא תקנו לה נשואין כלל; והחרשת, אף על פי שיש לה נשואין מדבריהם [מדובנו], לא תקנו לה כתבה, כדי שלא ימנעו ולא ישאו אותה. וכשם שאין לה כתבה, כך אין לה מזונות, ולא תנאי מתנאי כתבה; ואם כנסה [נשאה כשהיא] חרשת ונתפקחה - יש לה כתבה ותנאי כתבה, וכתבתה מאה.

ה. נשא חרשת או שוטה וכתב לה מאה מנה - כתבתה קנימת, מפני שרצה להזיק נכסיו.

ו. חרש או שוטה שנשאו נשים פקחות - אף על פי שנתפקח החרש ונשתפה השוטה, אין לנשיהן עליהן כלום [שום תביעה]; וצו לקמן אחר שהקריאו, יש להן כתבה מאה. ואם בית דין הן שהשיאו את החרש, וכתבו לה כתבה על נכסיו - נוטלת כל מה שכתבו לה בית דין; אבל השוטה, אין בית דין משיאין אותה - במקום שאין תקנת חכמים עומדת, לא תקנו לו נשואין. וכן קטן - לא תקנו לו חכמים נשואין, הואיל וסופו לבוא לידי נשואין גמורין. ומפני מה תקנו נשואין לקטנה ואף על פי שהיא באה לידי נשואין גמורין? כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר [זנות]. ואין משיאין את הקטן עד שבדקין אותו ויגדע שהביא סימניו.

ז. קטן, אפלו בן תשע שנים ויום אחד, שנשא אשה - אין לה כתבה; ואם הגדיל וקמה [נשאר להיות בעלה] אחר שהגדיל, יש לה עקר כתבה מנה. וכן גר שנתגר הוא ואשתו - כתבתה מנה, שעל מנת בן קמה.

ח. כל בתולה שכתבתה מאתים, יש לה טענת בתולים; וכל שכתבתה מנה, או שלא תקנו לה חכמים כתבה - אין לה טענת בתולים. והמתירח עם ארוסתו קדם נשואין, אין לו טענת בתולים.

ט. ומה היא טענת בתולים? זה שנשא בתולה שחזקה שהיא בתולה, וטוען ואומר 'לא מצאתיה בתולה'. וישני סימנין הן לבתולים - האחד, דמים ששותרת ממה בסוף ביאה ראשונה; והשני, הדחק שימצא בה בביאה ראשונה בשעת התשמיש.

י. הנושא בתולה שכתבתה מאתים, וטען ואמר לא מצאתיה בתולה - שואלין אותה: אם אמרה 'אמת הוא, לא מצאתי בתולה', מפני שנפילתי והפני עץ או קרקע והלכו בתולי' - הרי זו נאמנת, ותחזור כתבתה למנה. אף על פי שהוא טוען ואומר 'שמא איש בא עליך ואין לך כלום' - אין משגיחין בטענתו; ויש לו להחרים סתם [להטיל חרם סתמי] שלא בא עליה איש, שאין הדבר לו ודאי.

חכמים הוא, שהנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי שיהיה שמח עמה חמישי וערב שבת ובשבת, ויוצא למלאכתו ביום הראשון.

טז. המאירס בתו קטנה ותבעה הבעל לנשואין - בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא עד שתגדיל ותעשה נערה. ואם רצו ויכנסה, כונס; ואין ראוי לעשות כן.

יז. ארסה ושהה כמה שנים ותבעה לנשואין והרי היא נערה - נותנין לה שנים עשר חדש מיום התביעה לפרנס את עצמה [בבגדים ותכשיטים] ולתקן מה שהיא צריכה לו, ואחר כך תנשא. תבעה אחר שבגרה, נותנין לה שנים עשר חדש מיום הבגור; וכן אם קדשה ביום הבגור, נותנין לה שנים עשר חדש מיום הקדושין, שהוא יום הבגור. קדשה אחר שבגרה - אם עברו עליה שנים עשר חדש בבגרותה ואחר כך נתקדשה, אין נותנין לה אלא שלשים יום מיום שתבעה; וכן המאירס את הבעולה, נותנין לה שלשים יום מיום התביעה.

יח. כשם שנותנין זמן לאשה משתבעה הבעל לפרנס את עצמה ואחר כך תנשא, כך נותנין זמן לאיש לפרנס את עצמו [להכין צרכי הסעודה והחופה] משתבעה אותו האשה. וכמה נותנין לו? כמו שנותנין לה: אם שנים עשר חדש, שנים עשר חדש; ואם שלשים יום, שלשים יום.

יט. הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה - נתחייב במזונותיה אף על פי שלא כנס; ואם הגיע הזמן באחד בשבת או בערב שבת - אינו מעלה לה מזונות לאותו היום, מפני שאינו יכול לכנס. וכן אם חלה הוא או היא, או שפרשה גדה כשהגיע הזמן - אינו מעלה לה מזונות, שהרי אינה ראויה להנשא עד שתטהר או עד שתבריא, וכן הוא אינו יכול לשא אשה עד שיבריא.

יום שני

הלכות אישות פרק יא

א. הנושא בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה [ע"י אחי בעלה שמת] - אם מן הארוסין נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה, כתבתה מאתים; ואם מן הנשואין, כתבתה מאה מנה, שמונשאת הרי היא כבעולה. וכן הנושא בתולה משחררת [מהיותה שפחה כנענית] או גיורת או שבויה [בידי גויים] - אם נשתחררה השפחה ונתגרשה הגויה ונפדית השבויה, והן פחותות משלש שנים ויום אחד - כתבתה מאתים; ואם היו בנות שלש שנים ויום אחד ומעלה, כתבתה מאה.

ב. ומפני מה תקנו חכמים לאלו כתבה מאה ואף על פי שהן בתולות? הואיל וחקת הנשואה שתבעל, וחקת השפחה והנכרית והשבויה שתבעל, תקנו להן מאה בין נבעלו בין לא נבעלו, והרי הן כבעולות לכל דבר.

ג. מפת עץ [קיבלה מכה ונפלו בתוליה] כתבתה מאה; אפלו נשאה על מנת שהיא בתולה שלמה ונמצאת מפת עץ - כתבתה מאה. קטנה בת שלש שנים ולמטה שנבעלה, אפלו בא עליה אדם גדול - כתבתה מאתים;

אם הכחישתו, להפסידה עקר הכתבה, אכל התוספת יש לה, אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה, או שהודת (הודתה) לו שהיא בעולה קדם שתתאָרס והטענתו. לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ (תפיסת חפץ קדוש), כדין כל הנשבעין ונוטלין [קבוצה תובעים שנוטלין ממון רק בשבועה], ואחר כך תגבה התוספת. ואין לה היא להשביעו שלא מצאה בתולה ואחר כך תפסיד עקר כתבה, שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה; ויש לה להחריס סתם על מי שטוען עליה שגר. יז. גרי שרצה לקימה אחר שהפסידה עקר כתבה - חוזר וכותב לה מאה, לפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתבה, כמו שבארנו.

יום שלישי

הלכות אישות פרק יב

א. כשנושא אדם אשה, בין בתולה בין בעולה, בין גדולה בין קטנה, אחת בת ישראל ואחת הגיורת או המשחררת [-שפחה כנענית לשעבר] - יתחייב לה בעשרה דברים, ויזכה בארבעה דברים.
 ב. והעשרה, שלשה מהן מן התורה, ואלו הן: "שארה כסותה ועונתה". "שארה", אלו מזונותיה; "כסותה", כמשמעה; "עונתה", לבוא עליה בדרך כל הארץ. והשבעה מדברי סופרים, וכלן תנאי [תקנות] בית דין הם. האחד מהן, עקר כתבה; והשאר הן הנקראין תנאי כתבה, ואלו הן: לרפאתה אם חלתה, ולפדותה אם נשפית, לקברה כשתמות, ולהיות נזונית מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיה ממנו נזונות אחרי מותו עד שיתאָרסו, ולהיות בניה הנזכרים ממנו יורשין כתבתה יותר על חלקם בירשה שעם אחיהם מאשה אחרת.
 ג. והארבעה שזכה בהן, כלם מדברי סופרים, ואלו הן: להיות מעשה ידיה שלו, ולהיות מצאיתה שלו, ושיהא אוכל פרות כל נכסיה בחייה, ואם מתה בחייו יירשנה; והוא קודם לכל אדם בירשתה.
 ד. ועוד תקנו חכמים, שיהיו מעשה ידי האשה כנגד [תמורת] מזונותיה, ופדיונה כנגד [תמורת] אכילת פרות נכסיה, וקבורתה כנגד [תמורת] ירשתו לכתבתה. לפיכך אם אמרה האשה 'איני נזונית [מתפרנסת ממנו] ואיני עושה [איני מביאה לו רווחי עבודתי] - שומעין לה, ואין כופין אותה; אכל אם אמר הפעל 'איני נזף ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך' - אין שומעין לו, שמא לא יספיקו לה מעשה ידיה במזונותיה. ומפני זה יחשבו המזונות כתנאי הכתבה.
 ה. כל הדברים האלו, אף על פי שלא נכתבו בשטר כתבה, ואפלו לא נכתבו כתבה עדין, אלא נשא סתם - כיון שנשא, זכה הפעל בארבעה דברים שלו, וזכת האשה בעשרה דברים שלה, ואין צריכין לפרש.

יא. אמרה היא: 'אמת אמר שלא מצאני בתולה, ואיש בא עלי באנס אחר שנתארסתי לו' - גרי זו נאמנת, וכתבתה מאתים כמו שהיתה; ואם טען ואמר: 'שמא עד שלא ארסתיך נאנסת ומקחי מקח טעות, או אחר שארסתיך נבעלת ברצונך' - גרי זה מקרים סתם על מי שטוען שגר כדי לחיבני ממון שאיני חייב בו.
 יב. טען ואמר: 'לא מצאתיה בתולה', והיא אומרת: 'לא בא עלי ועדין בתולה אני' - בודקין אותה, או חוזר ובויעל בפני עדים. אמרה: 'בא עלי ובתולה מצאני ככל הבתולות, ושקר הוא טוען' - שואלין אותו ואומרין לו: 'מה הנה הדבר עד שאמרתי שאינה בתולה?' אם אמר מפני שלא מצאתי דם - בודקין במשפחה שמא אין להם דם כלל, לא דם נדה ולא דם בתולים; אם נמצאו כלן בן, גרי זו כחזקה. לא נמצאו בנות משפחה בן - בודקין אותה, שמא חלי גדול יש בה שיבש לחלוחית האיברים, או שמא היתה מתענה ברעב. ומרטיבין [רוחצין] אותה ומאכילין אותה ומשקין אותה עד שתבריא, ותבעל שניה, ונראה אם תוציא דם או לאו. ואם אין שם לא חולי ולא רעב ולא פיוצא בו - גרי זו טענת בתולים; ואף על פי שמצא דחק בעת התשמיש, הואיל ולא יצא דם, אין כאן בתולים - שכל בתולה יש לה דם, בין קטנה בין נערה בין בוגרת, אלא מפני החולי כמו שאמרנו. ואם אמר 'מפני שלא מצאתי דחק, אלא פתח פתוח [בעולה] מצאתי' - שואלין על שנותיה: שמא בוגרת היא, שרב הבוגרות אין להן דחק שמרגישין בו הרבה, שהרי גדלה ונתרפו איבריה וכלו בתוליה. ואם לא בגרה עדין, אומרים לו: 'שמא הטיחה או בעלתה בנחת, ולפיכך לא הרגשתה בדחק; אם אמר 'לא כי אלא ודאי פתח פתוח היתה' - גרי זו טענת בתולים לכל בתולה שלא בגרה, בין קטנה בין נערה, בין בריאה בין חולה; שכל בתולה נערה, פתחה סתום הוא; ואף על פי שיצא הדם, הואיל ומצא פתח פתוח, אין כאן בתולים.
 יג. יש גאונים שהורו, שהבוגרת אין לה טענת דמים, ויש לה טענת פתח פתוח. ואין דרך התלמוד מראה דבר זה, וטעות היתה בנסחאות שלהן; וכבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים, ומצאתי שהדבר כמו שאמרנו, שאין לבוגרת אלא טענת דמים בלבד.
 יד. חכמים הם שתקנו עקר כתבה לאשה; והם התקינו ואמרו שכל הטוען טענת בתולים והאשה מכחשת אותו - נאמן, ועליה להביא ראיה, לא על האיש; שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה [בנישואין] ומפסידה [ע"י] שמשקר שהיא לא בתולה] והופך שמחתו אכל.
 טו. ועד מתי יש לו לטען טענת בתולים? אם נסתרה [נתייחדה עמו] - מיד; ואם לא נסתרה - אפלו לאחר שלשים יום.
 טז. הורו כל הגאונים, שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן

במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים. מכאן ואילך, מאכילן עד שיגדלו בתקנת חקמים; ואם לא רצה - גוערין בו ומקלימין אותו ופוצרין [מפצירין] בו. ואם לא רצה - מכריזין עליו בצבור ואומרים: 'פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בניו, והרי הוא פחות מעוף טמא שהוא זן את אפרוחיו'. ואין כופין אותו לזונם אחר שש.

טו. במה דברים אמורים? באיש שאינו אמוד [מוחזק] כבעל ממון ואין ידוע אם ראוי לתן צדקה או אינו ראוי; אבל אם היה אמוד שיש לו ממון הראוי לתן ממנו צדקה המספקת להן - מוציאים ממנו בעל פרוח משום צדקה, וזנין אותן עד שיגדילו.

טז. מי שהלך למדינה אחרת, ובאה אשתו לבית דין לתבע מזונות - שלשה חדשים הראשונים מיום הליכתו אין פוסקין לה בהן מזונות, חזקה היא שאין אדם מניח ביתו ריקן. מכאן ואילך פוסקין לה מזונות; ואם היו לו נכסים - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין למזונותיה. ואין מתשבין עמה על מעשה ידיה [אם הם מספיקים לה] עד שיכבדו בעלה; אם מצא שעשתה, הרי זה שלו. וכן אם לא עמדה בדין אלא מכרה לעצמה למזונות - מכרה קנס; ואינה צריכה הכרזה [מכירה פומבית לכל המרבה] ולא שבועה [שארין בידה משל בעלה] עד שיכבדו בעלה ויטען, או עד שתבוא לגבות כתבתה אחר מותו, מגלגלין [מוסיפין] עליה [בשבועתה] שלא מכרה אלא למזונות שיהיה צריכה להן.

יז. וכשם שבית דין מוכרין למזון האשה שהלך בעלה, כך מוכרין למזון בניו ובנותיו שהן בני שש שנים או פחות; אבל יתר על שש, אין זנין אותן מנכסיו שלא בפניו אף על פי שהוא אמוד. וכן מי שגשתטה - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין, וזנין אשתו ובניו ובנותיו שהן בני שש או פחות ומפרינסין אותן.

יח. יש מן הגאונים שהורה, שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה או שמת בעלה, עד שיהיה שטר כתבה יוצא מתחת ידה; ואם לא תוציא שטר כתבה, אין לה מזונות; שמה נטלה כתבתה מבעלה, או מחלה כתבתה לו, שאין לה מזונות, כמו שיתבאר. ויש מי שהורה שפוסקין לה בחזקת שלא נטלה ולא מחלה, ואין מצריכין אותה להביא כתבה. ולזה דעתי נוטה במי שהלך בעלה, הואיל ויש לה מזונות מן התורה. אבל אם מת בעלה - אין לה מזונות עד שתביא כתבה, מפני שהיא אוכלת בתקנת חקמים, ועוד מפני שזונות מנכסי יורשין, ולעולם טוענין ליוורש. **יט.** הלך בעלה, ולותה ואכלה - כשיכבדו חייב לשלם. עמד אחד מדעת עצמו וזנה משלו - אם יבוא הבעל אינו חייב לשלם לו, אלא הרי זה אבד את מעותיו, מפני שלא צוהו לזונה, והיא לא לותה ממנו.

כ. הבעל שאמר לאשתו בשעה שהלך: 'טלי מעשה ידיך במזונותיך' - אין לה מזונות, שאלו לא רצת בדבר זה ולא

ו. התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא חייב בהן, או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהן - התנאי קיים, חוץ משלשה דברים שאין התנאי מועיל בהן, וכל המתנה עליהן תנאו בטל, ואלו הן: עונתה, ועקר כתבתה, וירשתה.

ז. כיצד? התנה עם האשה שאין לה עליו עונה, תנאו בטל וחיוב בעונתה - שהרי התנה על מה שכתוב בתורה, ואינו תנאי ממון.

ח. התנה עמה לפחות מעקר כתבה, או שכתב לה מאתים או מאה עקר כתבה וכתבה לו שנתקבלה מהן כף וכף והיא לא נתקבלה [אלא מחלה לו] - תנאו בטל; שכל הפוחת לכתולה ממאתים ולא למנה ממנה, הרי זו בעילת זנות.

ט. התנת עמו אחר שנשאה שלא יירשנה - תנאה בטל. ואף על פי שירשת הבעל מדברי סופרים, עשו חזוק לדבריהם כשל תורה, וכל תנאי שבירשה בטל ואף על פי שהוא ממון, שנאמר בה: "לחקת משפט לדורותיכם". ובשאר הדברים תנאו קנס, כגון שהתנה עמה שאין לה שאר וקסות, על מנת שלא יאכל פרות נכסיה; וכל פיוצא כזה, תנאו קנס.

י. במה מזונות פוסקין לאשה? פוסקין לה לחם שתי סעודות בכל יום, סעודה בינונית של כל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא גרָגָרן [רעבתן]; ומאותו מאכל של אנשי אותה העיר, אם חטים חטים, ואם שעורים שעורים, וכן ארז או דחן, או משאר מינין שנהגו בהן. ופוסקין לה פרפרת [תיבול] לאכל בה את הפת, כגון קטניות או ירקות וכיוצא בהן; ושמן לאכילה, ושמן להדלקת הנר, ופרות; ומעט יין לשתות, אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין. ופוסקין לה שלש סעודות בשבת, ובשאר או דגים כמנהג המקום. ונותן לה ככל שבת ושבת מזה כסף [מטבע ששוויו אחד מ'ו' בדנר] לצרכיה, כגון לכבוס או למרחץ וכיוצא בהן.

יא. במה דברים אמורים? בעניי שבישראל. אבל אם היה עשיר, הכל לפי עשרו; אפלו היה ממון ראוי לו שיעשה לה כמה תבשילי בשר בכל יום, כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממון. ואם היה עני ביותר ואינו יכול לתן לה לחם שהיא צריכה לו - כופין אותו להוציא, ותהיה כתבתה חוב עליו עד שתמצא ידו ויתן.

יב. בעל שרצה לתן לאשתו מזונותיה הראויות לה, ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והוא אוכל ושותה לעצמו - הרושות בידו; ובכבוד שיאכל עמה מלילי שבת לילי שבת.

יג. האשה שפסקו לה מזונות והותירו [ונותרו], המותר לבעל. היה בעלה כהן - אינו נותן לה כל מזונותיה תרומה, מפני שטרח גדול הוא לה לשמרון מדבר המטמאן לאכלן בטְהֵרָה; אלא נותן לה מתצה חלין ומחצה תרומה. **יד.** כשם שאדם חייב במזונות אשתו, כך הוא חייב

ג. ובכלל הכסות שהוא חייב לה - כלי בית ומדור (דירה) שיושבת בו. ומה הן כלי הבית? מטה מצעת, ומפץ ומצע [גס] או מחצלת לישב עליה, וכלי אכילה ושתייה, כגון קדרה וקערה וכוס ובקבוק וכיוצא בהן. והמדור ששוכר לה - בית של ארבע אמות על ארבע אמות; ותהיה רחבה [חצר] חוצה לו כדי להשתמש בה, ויהיה לו בית הפסא חוץ ממנו.

ד. וכן מחייבין אותו לתן לה תכשיטיה, כגון בגדי צבעונין להקיף על ראשה ופדחתה [מצחה], ופוף [איפור העין] ושך [אודס ללחיים] וכיוצא בהן - כדי שלא תתנגה עליו.

ה. במה דברים אמורים? בעני שבישראל. אבל בעשיר, הכל לפי עשרו - אפלו היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמה וכלי זהב, כופין אותו ונותן. וכן המדור, לפי עשרו. והתכשיט וכלי הבית, הכל לפי עשרו. ואם קצרה ידו לתן לה אפלו בעני שבישראל, כופין אותו להוציא; ותהיה הפתחה עליו חוב עד שיעשיר.

ו. ולא האשה בלבד, אלא בניו ובנותיו הקטנים בני שש או פחות - חייב לתן להן כסות המספקת להן, וכלי תשמיש ומדור לשפן בו; ואינו נותן להן כפי עשרו, אלא כפי צרכן בלבד. זה הפלל: כל מי שיש עליו מזונות [שהוא חייב לזוננו], בין בחייו בין אחר מותו - יש לו כסות וכלי בית ומדור; וכל שבית דין מוכרין למזונותיו - כך מוכרין לכסותו וכלי ביתו ומדורו.

ז. האשה שהלך בעלה, ופסקו לה בית דין מזונות וכסות וכלי בית ושכר מדור - אין פוסקין לה תכשיט, שהרי אין לה בעל שתתקשט לו; אבל מי שנסתתה בעלה או נתחרש - פוסקין לה תכשיט. ודין הבעל עם אשתו בטענת הכסות והכלים ושכר המדור כדינים בטענת המזונות: אם אמר הוא 'נתתי' והיא אומרת 'לא נתתי' - דין אחד לכל. ח. המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין - בעניות [אשה עניה], שנה אחת יקיים [יחיה איתה בנדרו]; יתר על כן - או יתיר נדרו, או יוציא ויתן פתחה. ובצעירות, שלשים יום יקיים; יתר על כן - או יתיר נדרו, או יוציא ויתן פתחה.

ט. הדירה שלא תלך למרחץ - בכרפים [ערים גדולות], שבת אחת [שבוע]; ובכפרים, שתי שבתות. שלא תנעל מנעל - בכפרים, שלשה ימים; ובכרפים, מעת לעת. יתר על זה - או יתיר נדרו, או יוציא ויתן פתחה.

י. הדירה שלא תשאיל ואל תשאאל מפלי הבית שדרף כל השכנות לשאל אותן ולהשאילן, כגון נפה וכברה ורמס ונתנור וכיוצא בהן - יתיר נדרו, או יוציא ויתן פתחה, מפני שמיאמה [מוציא לה] שם רע בשכונותיה. וכן היא שנודרה שלא תשאאל ואל תשאיל נפה וכברה ורמס ונתנור וכיוצא בהן, ואל תארג בגדים נאים לבנה במקום שדרפן לארג אותן לבנים - תצא שלא בכתבה, מפני

סמכה דעתה, היה לה לתבעו או לומר לו 'אין מעשה ידי מספיקין לי'.

כא. הרי שעמדה בדין ופסקו לה מזונות ומכרו בית דין ונתנו לה, או שמכרה לעצמה, וכא הבעל וטען ואמר: 'הנחתי לך מזונות' - הרי זו נשבעת בנקיטת חפץ [באחיזת חפץ קדוש] שלא הניח לה. לא תבעה ולא מכרה אלא שהת עד שבא, הוא אומר 'הנחתי', והיא אומרת 'לא הנחתי, אלא לויתי מזה ונתפרנסתי' - נשבע שבועת הסת [שבועה מדרבנן] שהניח לה, ונפטר; וישאר החוב עליה.

כב. מכרה מטלטלין ואמרה 'במזונות מכרתי', והוא טוען ואומר 'מזונות הנחתי' - נשבעת שבועת הסת [מדרבנן] שלא הניח. הרי שלא תבעה ולא לותה ולא מכרה, אלא דחקה עצמה ביום ובלילה, וצשת ואכלה - אין לה פלוג.

כג. המדיר את אשתו מלהנות לו, בין שפרש עד זמן פלוני, בין שלא פרש אלא סתם - ממתנין לו שלשים יום: אם תמו ימי נדרו, או שלא תמו והתיר נדרו - הרי מוטב; ואם לאו - יוציא ויתן פתחה. ובאותן השלשים יום תהיה היא עושה ואוכלת, ויהיה אחד מחבריו מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להן יתר על מעשה ידיה, אם אין מעשה ידיה מספיקין לכל.

כד. המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפרות - ממתנין לו שלשים יום; יתר על כן, יוציא ויתן פתחה; אפלו הדירה שלא תטעם מאכל רע, אפלו הדירה ממין שלא אכלה אותו ממיקה - יוציא אחר שלשים יום ויתן פתחה. נדרה היא שלא תאכל אחד מן הפרות, וקיים לה הוא את נדרה, או שנודרה בנזיר [נזירות] ולא הפר לה - אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל פרות או תהא נזירה - תשב; ואם אמר: 'איני רוצה באשה נודרת' - יוציא ויתן פתחה, שהרי היה כידו להפר והוא קיים לה ברצונו.

יום רביעי

הלכות אישות פרק יג

א. במה הכסות שהוא חייב לתן לה? בגדים של חמשים וזו משנה לשנה, ממטבע אותן הימים, שנמצאו החמשים, ששה דינרין ורביע דינר כסף. נותנין לה חדשים בימות הגשמים, ולובשת בליתיהן [בגדים שנתיישנו] בימות החמה. והשחקים, והם מותר הכסות [בגדים שנשחקו] - הרי הן שלה, כדי שתתקפסה בהן בימי נדתה. ונותנין לה חגור למתניה וכפח לראשה ומנעל, כמועד למועד [מרגל לרגל].

ב. במה דברים אמורים? באותן הימים ובארץ ישראל. אבל בשאר זמנים ושאר המקומות, אין הדמים עקר - יש מקומות שיהיו שם הבגדים ביקר הרבה, או בזול הרבה; אלא העקר שסומכין עליו, שמחייבין אותו לתן לה בגדים הראויין לה לימות הגשמים ולימות החמה, בפחות [הזול ביותר] שלובשת כל אשה בעלת בית באותה המדינה.

הנושא אשה באחת מן הארצות, והוא מאנשי אותה הארץ - אינו יכול להוציאה לארץ אחרת; אבל מוציאה ממדינה למדינה [מעיר לעיר], או מכפר לכפר באותה הארץ. ואינו יכול להוציאה ממדינה לכפר, ולא מכפר למדינה, שיש דברים שישבת המדינה טובה להן, ויש דברים שישבת הכפרים טובה להן.

יח. וכשמוציאה ממדינה למדינה, או מכפר לכפר באותה הארץ - אינו מוציאה מנה יפה לנה רע ולא מרע ליפה, מפני שהיא צריכה להטפל [לטפל] ולבדק עצמה יפה בנה היפה, כדי שלא תהיה בו קלה וכעורה. וכן לא יוציאה ממקום שרבו ישראל למקום שרבו גוים; ובכל מקום, מוציאין ממקום שרבו גוים למקום שרבו ישראל.

יט. במה דברים אמורים? מחוצה לארץ לחוצה לארץ, או מארץ ישראל לארץ ישראל. אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל - כופין לעלות, אפלו מנה היפה לנה רע; ואפלו ממקום שרבו ישראל למקום שרבו גוים - מעלין. ואין מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ, ואפלו מנה הרע שרבו גוים לנה יפה שרבו ישראל.

כ. אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה - תצא שלא בכתבה; אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה - יוציא ויתן כתבה; והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים; שהכל מעלין לארץ ישראל, ואין הכל מוציאין משם; והכל מעלין לירושלים, ואין הכל מוציאין משם.

יום חמישי

הלכות אישות פ"ק יד

א. עונה [תשמיש] האמורה בתורה - לכל איש ואיש כפי כחו וכפי מלאכתו. כיצד? בני אדם הבריאים הרבים והעניים [מפונקים] שאין להם מלאכה שמכשלת כחן אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן - עונתיהן בכל לילה. הפועלין - כגון החטיטין, והאורגין, והבונים, וכיוצא בהן - אם היתה מלאכתן בעיר, עונתיהן פעמים בכל שבת; ואם מלאכתן בעיר אחרת, עונתן פעם אחת בשבת. החמרים - פעם אחת בשבת; הגמלים - אחת לשלשים יום; המלחין - אחת לששה חדשים. תלמידי חכמים - עונתן פעם אחת בשבת, מפני שתלמוד תורה מתש כחן; ודרך תלמידי חכמים לשמש משתן מלילי שבת ללילי שבת.

ב. יש לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה אלא למקום קרוב, שלא ימנע מעונתה, ולא יצא אלא ברשותה; וכן יש לה למנעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון חמר שבקש להעשות גמל, או גמל להעשות מלח. ותלמידי חכמים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות נשותיהן שמים שלש שנים; וכן רף ועגן שנעשה תלמיד חכמים, אין אשתו יכולה לעכב.

שמשיאתו שם רע בשכונותיו שהוא כילי [קמצן].

יא. מקומות שדרךן שלא תצא אשה בשוק בכפח שעל ראשה בלבד עד שיהיה לה רדיד [צעיף] החופה את כל גופה כמו טלית - נותן לה בכלל הכסות רדיד הפחות [חזול] בכל הרדידין; ואם הנה עשיר - נותן לפי עשורו, כדי שתצא בו לבית האבל או לבית המשתה; לפי שכל אשה יש לה לצאת ולילך לבית אביה לבקרו, ולבית האבל ולבית המשתה לגמל חסד לרעותיה ולקרובותיה, כדי שיבואו הם לה - שאינה בבית הסהר עד שלא תצא ולא תבוא. אבל גנאי הוא לאשה שתהא יוצאה תמיד, פעם בחוץ פעם ברחובות; ויש לבעל למנע אשתו מזה, ולא יניחה לצאת אלא כמו פעם אחת בחדש או פעמים בחדש, כפי הצורך; שאין יפי לאשה אלא לישב בזוית ביתה, שפך כתוב: "כל כבודה בת מלך, פנימה".

יב. המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה - בזמן שהן עמה בעיר, חדש אחד ממתנין לו; שנים, יוציא ויתן כתבה. ובזמן שהן בעיר אחרת, רגל אחד ממתנין לו; שנים, יוציא ויתן כתבה.

יג. המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל ולבית המשתה - או יתיר נדרו, או יוציא ויתן כתבה: שזה כמי שאסרה בבית הסהר ונעל בפניה. ואם הנה טוען מפני כני אדם פרוצין שיש באותו בית האבל או בבית המשתה, והחזק שם פרוצין - שומעין לו.

יד. האומר לאשתו: 'אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך אחיך ואחיותיך' - שומעין לו, ותהיה היא הולכת להם כשיארע להן דבר; ותלך לבית אביה פעם בחדש, ובכל רגל ורגל. ולא יפנסו הן לה, אלא אם ארע לה דבר גדול כגון חלי או לדה - שאין כופין את האדם שיפנסו אחרים לרשותו. וכן היא שאמרה: 'אין רצוני שתפנס אצלי אמך ואחותך, ואיני שוננת עמך בחצר אחת, מפני שמרעין לי ומצרין לי' - שומעין לה; שאין כופין את האדם שישובו אחרים עמו ברשותו.

טו. האיש שאמר: 'איני דר במדור זה, מפני שבני אדם רעים או פרוצים או גוים בשכונתי ואני מתירא מהם' - שומעין לו, אף על פי שלא החזקו בפרצות; שפך צווי חכמים: 'הרחק משכן רע'. ואפלו הנה המדור שלה - מוציאה ממנו, ושוכן בין בני אדם כשרים. וכן היא שאמרה כן, אף על פי שהיא אומרת: 'אני איני מקפיד עליהן' - שומעין לה, מפני שהיא אומרת: 'אין רצוני שיצא עלי שם רע בשכונת אלו'.

טז. כל הישוב - ארצות ארצות הוא, כגון: ארץ פנעון, וארץ מצרים, וארץ תימן, וארץ כוש, וארץ שניער, וכיוצא בהן; וכל ארץ וארץ - מדינות וכפרים. וערי ישראל לעגן ושואין - שלש ארצות היו: יהודה, ועבר הירדן, והגליל. **יז.** איש שהיה בארץ מן הארצות, ונשא אשה בארץ אחרת - כופין אותה יוצאה עמו לארצו, או תצא בלא כתבה, שעל מנת כן נשאה, ואף על פי שלא פירש. אבל

מצערת אותו בכך, מפני שעשה לי כף וכד', או 'מפני שקללני', או 'מפני שעשה עמי מריבה', וכיוצא בדברים אלו - שולחים לה מבית דין ואומרים לה: 'הוי יודעת, שאם את עומדת במרדך, אפלו כתבתך מאה מנה, הפסדת אותה'; ואחר כך מקריזין עליה בכתבי כנסיות ובכתבי מדרשות בכל יום ארבע שבתות [שבועות] זו אחר זו, ואומרים: 'פלונית מרדה על בעלה'.

י. ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שנייה, ואומרים לה: 'אם את עומדת במרדך, הפסדת כתבתך'. אם עמדה במרדה ולא חזרה - נמלכין בה, ותאבד כתבתה, ולא יהיה לה כתבה כלל; ואין נותנין לה גט עד שגנים עשר חדש, ואין לה מזונות כל שנים עשר חדש. ואם מתה קדם הגט, בעלה יורשה.

יא. פסדר הזה עושין אם מרדה כדי לצערו - ואפלו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש, ואפלו היה בעלה מלח שעונתו לששה חדשים, ואפלו יש לו אשה אחרת.

יב. וכן ארוסה שהגיע זמנה להנשא, ומרדה כדי לצערו ולא נשאת - הרי זו מורדת מתשמיש. וכן זכמה שלא רצת להתיבם כדי לצערו - פסדר הזה עושין לה.

יג. המורדת הזאת - כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חדש בלא כתבה, תחזיר כל דבר שהיא של בעל. אבל נכסים שהכניסה לו ובליותיהן קימין - אם תפסה, אין מוציאין מידה; ואם תפסן הבעל, אין מוציאין מידו. וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותו עליה, אינו משלם לה כלום. זה הוא דין התלמוד, במורדת.

יד. ואמרו הגאונים, שיש להן בכבל מנהגות אחרות במורדת; ולא פשוטו אותן המנהגות ברב ישאל, ורבים וגדולים חולקין עליהן ברב המקומות. ובדין התלמוד ראוי לתפס ולדון.

טו. המורד על אשתו ואמר: 'הריני זן ומפרנס, אבל איני בא עליה מפני שאני שגאתיה' - מוסיפין לה על כתבתה משקל שש ושלשים שעורה של כסף בכל שבת ושבת; וישב ולא ישמש כל זמן שתמצה היא לישב. ואף על פי שכתבתה הולכת ונוספת - הרי הוא עובר בלא תעשה, שגאמר: "לא יגרע"; שאם שגא ישלח, אבל לענות אסור. ולמה לא ילקה על לאו זה? מפני שאין בו מעשה.

טז. איש ואשתו שבאו לבית דין, הוא אומר: 'זו מורדת מתשמיש', והיא אומרת: 'לא כן, אלא כדרך כל הארץ אני עמו', וכן אם טענה ואמרה שהיא מורדת מתשמיש, והוא אומר: 'לא כן, אלא כדרך כל הארץ אני עמה' - מתרימין תחלה [חרם סתמין] על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין; ואחר כך, אם לא הודו - אומרים להן: 'התיחדו בפני עדים'. נתיחדו ועדין הן טוענין, מבקשין מן הנשען ועושין פשרה כפי כח הדין; אבל לבעל בפני אדם אי אפשר, לפי שאסור לבעל בפני כל בריה.

יז. האשה שחלתה - חזב לרפא אותה עד שתבריאה. ראה

ג. נושא אדם כמה נשים, אפלו מאה, בין בבת אחת, בין בזו אחר זו, ואין אשתו יכולה לעכב; והוא שיהיה יכול לתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת. ואינו יכול לכף אותן לשכן בחצר אחת, אלא כל אחת ואחת לעצמה. ד. וכמה היא עונתה? לפי מנינו. כיצד? פועל שהיו לו שתי נשים - יש לזו עונה אחת בשבת ולזו עונה אחת בשבת; היו לו ארבע נשים - נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות. וכן אם היה מלח ויש לו ארבע נשים, תהיה עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים. לפיכך צווי חכמים שלא ישא אדם יותר על ארבע נשים, אף על פי שיש לו ממון הרבה, כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש.

ה. המדיר את אשתו [ממחוננו, עד] שתאמר לאחריים מה שאמר לה או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות ראש שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש - הרי זה יוציא ויתן כתבה; שאין זו יכולה להעזו פניה ולומר לאחריים דברי קלון. וכן אם הדירה שתהיה מתהפכת בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר, או הדירה שתעשה מעשה שוטים ודברים שאינן אלא כשטות - הרי זה יוציא ויתן כתבה.

ו. המדיר את אשתו מתשמיש המטה - שבת אחת [שבוע], ממתנין לו; יתר על כן - יוציא ויתן כתבה, או יפר נדרו, ואפלו היה מלח שעונתו לששה חדשים; שבינו שגדר, הרי צערה ונתאיאשה. וכיצד מדירה? אם אמר לה: 'תשמישי אסור עליך', או שנשבע שלא ישמש מטו - לא נדר כלום, ואם נשבע - נשבע לשוא, מפני שהוא משעבד לה. אמר לה: 'הנאת תשמישך אסורה עלי' - הרי זה נדר, ואסור לשמש; שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו.

ז. אסור לאדם למנע את אשתו עונתה; ואם מנע כדי לצערה - עובר בלא תעשה של תורה, שגאמר: "שארה כסותה ועונתה לא יגרע". ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעל - ימתין ששה חדשים עד שיבריאה, שאין לה עונה גדולה מזו, ואחר כך - או יטל ממנה רשות, או יוציא ויתן כתבה.

ח. האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה - היא הנקראת 'מורדת'. ושואלין אותה מפני מה מרדה. אם אמרה: 'מאסתיהו, ואיני יכולה להבעל לו מדעתי' [מחזוני] - כופין אותו להוציא לשעתו [מיידיית], לפי שאינה בשבחה שתבעל לשנוי לה; ותצא בלא כתבה כלל, ותטל בליותיה [בגדים בלויים] הקימין, בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחב באחריותו, בין מנכסים שלא נתחב באחריותו. ואינה נוטלת משל בעל כלום; ואפלו מנעל שברגליה ומטפת שבראשה שלקחן לה, פושטת ונותנת לו. וכן כל שנתן לה מתנה, מחזרת אותו, שלא נתן לה על מנת שתטל ותצא.

ט. ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו, ואמרה: 'הריני

תיב לבעל בכל עונה עד שיהיו לו בנים, מפני שהיא מצות עשה של תורה, שנאמר: "פרו ורבו".

ב. האיש מצוה על פריה ורביה, אבל לא האשה. ומאימתי יתחייב האיש במצוה זו? מכן שש עשרה שנה או מכן שבע עשרה שנה. וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה - הרי זה עובר ומבטל מצות עשה; ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה, והיה מתירא מלשא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה - הרי זה מתיר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכל שכן בתלמוד תורה.

ג. מי שחשקה נפשו בתורה תמיד, ושגה בה [עוסק בה תמיד] ככן עזאי ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה - אין בידו עוון; והוא שלא יהיה יצרו מתגבר עליו; אבל אם היה יצרו מתגבר עליו - תיב לשא אשה, ואפלו היה לו בנים, שמא יבוא לידי הרהור.

ד. כמה בנים יהיו לו לאיש, ותתקנים מצוה זו בידו? זכר ונקבה, שנאמר: "זכר ונקבה בראם". היה הבן סריס [עקור], או שהיתה הבת אילונית [עקרה] - לא קיים מצוה זו.

ה. נולדו לו ומתו, והניחו בנים - הרי זה קיים מצות פריה ורביה; בני בנים הרי הן בנים. כמה דברים אמורים? בשהיו בני הבנים זכר ונקבה, והיו באים מזכר ונקבה; אף על פי שהזכר בן בתו והנקבה בת בנו - הואיל והם משני בניו, הרי קיים מצות פריה ורביה; אבל אם היו לו בן ובת ומתו, והניח אחד מהן זכר ונקבה - עדין לא קיים מצוה.

ו. היו לו בנים בגיורתו, ונתגיר הוא והם - הרי זה קיים מצוה זו. היו לו בנים והוא עבד [כנעני], ונשתחרר הוא והן - לא קיים מצות פריה ורביה, עד שיוליד אחר שנשתחרר; שהעבד אין לו יחוס [אין בניו מתייחסים אליו].

ז. לא ישא אדם עקרה וזקנה ואילונית [עקרה] וקטנה שאינה ראויה לולד, אלא אם כן קיים מצות פריה ורביה, או שהיתה לו אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה. נשא אשה ושקת עמו עשר שנים ולא ילדה - הרי זה יוציא ויתן כתובה, או ישא אשה הראויה לולד; ואם לא רצה להוציא, כופין אותו ומכין אותו בשוט עד שיוציא. ואם אמר: 'איני בועלה, והרי אני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא אתיחד עמה', בין שאמרה היא כן, בין שאמר הוא - אין שומעין להן, אלא יוציא או ישא אשה הראויה לולד.

ח. שקת עשר שנים ולא ילדה, והרי הוא יורה שקבת זרע פחץ - חזקת החלי ממנה, ותצא שלא בכתובה, ויש לה תוספת [התחייבות שלקח על עצמו בכתובה לפי רצונו]; לא תהיה זו פחותה מאילונית שלא הפיר בה, שיש לה תוספת כמו שיתבאר. ואם אינו יורה פחץ, חזקת החלי ממנו בלבד; וכשיוציא - יתן הכתובה בלה, עקר [הסכום שקבעו חכמים בכתובה] ותוספת.

שהחלי ארף ונפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה: 'הרי כתבתיו מנחת, או רפאי עצמך מכתבתיו, או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך' - שומעין לו; ואין ראוי לעשות כן, מפני דרך הארץ.

יח. נשבית - תיב לפדותה. אם היה בהן שכתב נאסרה עליו - פודה, ומחזירה לבית אביה; ואפלו היה בעיר אחרת, מטפל בה עד שמחזירה למדינתה, ומגרשה, ונותן לה כל כתבתה. היה בעלה ישראל שהשבויה מתרת לו, מחזירה לו לאשה כמות שהיתה; ואם רצה אחר כך, מגרשה ונותן לה כתבתה.

יט. אין מחיבין את הבעל לפדות את אשתו ביתר על דמיה, אלא כמה שהיא שנה כשאר השבויות. היו דמיה יותר על כדי כתבתה, ואמר: 'הרי אני מגרשה וזו כתבתה, תלך ותפדה את עצמה' - אין שומעין לו; אלא כופין אותו ופודה אותה, אפלו היה דמיה עד עשרה בכתבתה, ואפלו אין לו אלא כדי פדיונה. כמה דברים אמורים? בפעם ראשונה; אבל אם פדה ונשבית פעם שניה ורצה לגרשה - הרי זה מגרש ונותן כתובה, והיא תפדה את עצמה.

כ. מי שנשבית אשתו, והוא במדינת הים - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בהכרזה [מכרו פומבי], ופודין אותה בדרך שהבעל פודה.

כא. המדיר את אשתו נדר שהוא תיב בגללו לגרשה ולתן כתבתה, ונשבית אחר שהדינה - אינו תיב לפדותה; שמצת שהדינה נתחייב לגרשה ולתן כתבתה.

כב. האשה שהיתה אסורה על בעלה מאסורי לאוין, ונשבית - אינו תיב לפדותה, אלא נותן לה כתבתה והיא תפדה עצמה. והלא השבויה אסורה לכהן, והרי הוא פודה אותה - מפני שלא היתה אסורה מקדם, ואסור השבוינה הוא שגרים לה.

כג. מתה אשתו - תיב בקבורתה, ולעשות לה הספד וקנינים [לשכור מקוננות] בדרך כל המדינה; ואפלו עני שבישראל, לא יפתחו לו משני חיליין ומקוננת. ואם היה עשיר, הכל לפי כבודו; ואם כבודה יותר מכבודו, קוברין אותה לפי כבודה; שהאשה עולה עם בעלה [לזוגת עשירות] ואינה יורדת, אפלו לאחר מיתה.

כד. לא רצה לקבר את אשתו, ועמד אחד מדעת עצמו וקברה - מוציאין מבעלה בעל כרהו ונותנין לזה, כדי שלא תהיה זו משלכת לפלכים. היה במדינה אחרת כשמתה אשתו - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בלא חכרזה [מכרו פומבי], וקוברין אותה לפי ממון הבעל, ולפי כבודו או לפי כבודה.

יום שישי

הלכות אישות פרק טו

א. האשה שהרשת את בעלה אחר הנשואין שימנע עונתה - הרי זה מתיר. כמה דברים אמורים? בשהיה לו בנים, שכתב קיים מצות פריה ורביה. אבל אם לא קיים,

מדי; ולא יאנס אותה, ויבעל בעל כרחה, אלא לדעתה, ומתוך שיחה ושמחה.

יח. וכן צוה חכמים על האשה שתהיה צנועה בתוך ביתה, ולא תרבה בשחוק וקלות ראש בפני בעלה, ולא תתבע תשמיש המטה בפינה, ולא תהיה מדברת בעסק זה; ולא תמנע מבעלה כדי לצערו עד שיוסיף באהבתה, אלא נשמעת לו בכל עת שירצה. ותזהר מקרוביו ובני ביתו, כדי שלא יעברו עליו רוח קנאה; ותתרחק מן הפעור ומן הדומה לבעור.

יט. וכן צוה חכמים, שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו או זכה כגופו; ואם יש לו ממון הרבה, יעשה בטובתה כפי הממון. ולא יטיל עליה אימה יתרה, ויהיה דבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רוגז.

כ. וכן צוה על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך; מהלכת בתאוות לבו, ומרחקת כל מה שישנא. וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים, שהורים בווונן; ובדרכים אלו, יהיה ישובן נאה ומשבח.

שבת קודש

הלכות אישות פרק טז

א. הנכסים שמכנסת האשה לבעלה, בין קרקע בין עבדים בין מטלטלין, אף על פי שהן נכתבין בשטר כתבה - אינן נקראין 'כתבה', אלא 'נדוניא' ש"מם. ואם קבל הבעל אחריות הנדוניא עליו ונעשית ברשותו, אם פחתה [נפחת שוויה] פחתה לו [משלם הפחת כשמתגרשת] ואם הותירה [התייקרה] הותירה לו [אינו מחזיר לה הרווח] - הרי זו נקראת 'נכסי צאן ברזל'. ואם לא קבל אחריות הנדוניא עליו, אלא הרי היא ברשות האשה, אם פחתה פחתה לה ואם הותירה הותירה לה - הרי זו נקראת 'נכסי מלוג'.

ב. וכן כל נכסים שיש לאשה שלא הכניסה אותן לבעלה ולא כתבה אותן בכתבה, אלא נשארו לה לעצמה, או נפלו לה בירשה אחר שנתארסה, או נתנו לה במתנה - הכל נקראין 'נכסי מלוג', שכלן ברשותה הן. ואין נקרא 'כתבה' אלא עקר כתבה שהיא מאה או מאתיים עם התוספת בלבד.

ג. כבר הודענו שחכמים תקנו כתבה לאשה, ודין התוספת כדין העקר; ולא תקנוה לגבותה כל זמן שתרצה, אלא הרי היא חוב שקבוע לו זמן; אין הפתחה נגבית, אלא לאחר מיתת הבעל או אם גרשה. וכן התקינו שאם היו לבעל שדות טובות ורעות ובינוניות, ובאה האשה לגבות כתבה ממנו, שלא תגבה אלא מן הרעה שבנכסיו, והיא הנקראת 'בזבזית'.

ד. וכן התקינו, ששכתבוא לגבות אחר מותו, לא תגבה עד שתשבע בנקיטת חפץ [אחיות חפץ קדוש] שלא הניח

ט. הוא אומר: 'ממנה נמנע הולד', והיא אומרת: 'ממנו נמנע, מפני שאינו יורה כחץ' - היא נאמנת; ויש לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת אותו בודאי, ואחר כך יתן כתבה. ואם אמרה: 'איני יודעת אם ממני אם ממנו' - אין לה עקר כתבה, כמו שאמרנו; העמד ממון בחזקת בעליו, עד שתטען בודאי שאינו יורה כחץ. ולמה היא נאמנת בטענה זו? מפני שהיא מרגשת אם יורה כחץ או לא יורה כחץ, והוא אינו מרגיש.

י. האשה שבאה לתבוע בעלה לגרשה אחר עשר שנים מפני שלא ילדה, והיא אומרת שאינו יורה כחץ - שומעין לה; אף על פי שאינה מצנה על פריה ורביה, צריכה היא לבנים לזקנותה. וכופין אותו להוציא, ויתן עקר כתבה בלבד; שלא פתב לה התוספת על מנת שתצא לרצונה ותטל.

יא. הלך בסחורה בתוך עשר שנים, או שהיה חולה, או שהיתה היא חולה, או שהיו חבושין בבית האסורים - אין עולה להם אותו זמן מן המנין.

יב. הפילה - מונה מיום שהפילה. אם הפילה וחררה והפילה שלשה פעמים - החזקה לנפלים, ושמה לא זכה להבנות ממנה; ויוציא ויתן כתבה.

יג. הוא אומר: 'הפילה בתוך עשר', כדי שיששה עמה, והיא אומרת: 'לא הפלתי' - נאמנת, שאינה מחזקת עצמה בעקרות; הוא אומר 'הפילה שנים', והיא אומרת 'שלשה' - נאמנת, שאינה מחזקת עצמה במפלת, ויוציא ויתן כתבה. וככל זה משביעה שבועת הסת שלא הפילה, או שהפילה שלשה - שבטענה זו יתחייב לתן כתבה.

יד. נשאת לאחד ושהת עמו עשר שנים ולא ילדה והוציאה - מתרת להנשא לשני. שהת עם השני עשר שנים ולא ילדה - לא תנשא לשלישי; ואם נשאת לשלישי - תצא בלא כתבה, אלא אם כן יש לו אשה אחרת, או שקנים מצות פריה ורביה.

טו. האשה שבאה לבית דין ואמרה: 'בעלי אינו יכול לשמש כדרך כל הארץ שמוש שמוולד', או שאינו יורה כחץ - יעשו הדיינים פשרה, ואומרים לה: 'ראוי לך שתנהגי עם בעליך עד שתשתי עשר שנים ולא תוליד, ואחר כך תתבעי'. ומגלגלין עמה בדבר, ואין כופין אותה לישב; ולא דנין אותה דין המורדת, אלא מאריכים בדבר זה עד שיעשו פשרה.

טז. אף על פי שקנים אדם מצות פריה ורביה, הרי הוא מצוה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח - שכל המוסף נפש אחת בישראל, כאלו בנה עולם; וכן מצות חכמים היא, שלא ישב אדם בלא אשה - שלא יבוא לידי הרפור, ולא תשב אשה בלא איש - שלא תחשד.

יז. וחובה על כל איש לקנות לאשתו [להתרות בה על התנהגות פרוצה]. אמרו חכמים: "אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה". ולא יקנא לה ביותר

בכתבתה כשיגרושנה או כשימות, אם לא תמצא נכסים בני חורין; וכשתטרף, לא תטרף אלא בשבועה בנקיטת חפץ כדין כל בעלי חובות. ותקנה זו, כדי שלא תהיה כתבה קלה בעיניו.

יא. כשמשיביעין בית דין או היורשין את האלמנה כשתבוא לגבות כתבתה, אין משיביעין אותה אלא חוץ לבית דין, מפני שבתי דינין היו נמנעין מלהשיביעה, שחוששין לה שמא לא תדקדק על עצמה בשבועה. ואם רצו היתומים להדירה [שתידור הנאה מהמונות אם קיבלה מהבעל], נודרת להם כל מה שירצו; ומדיירין אותה בבית דין, ואחר כך נוטלת כתבתה.

יב. מטה האלמנה קדם שתשבע - אין יורשיה יורשין מכתבתה כלום, שאין לה כתבה עד שתשבע. ואם נשאת קדם שתשבע - הרי זו נשבעת אחר הנשואין, ונוטלת כל זמן שתראה; אבל אינה נודרת ונוטלת, שמא פיר הבעל.

יג. יחד לה קרקע [מסויימת] בכתבתה - בין שיתדה [סימן] בארבעת המצרים [גבולות], בין במצר אחד - גובה את כתבתה ממנו בלא שבועה. וכן אם כתב לה מטלטלין והן עצמן קימין - נוטלת אותן בלא שבועה. וכן אם נמכרו ונלקח בהן מטלטלין אחרים, ונודע שאלו השניים מדמי המטלטלין הראשונים - נוטלת בלא שבועה.

יד. הפוגמת כתבתה - לא תפרע אלא בשבועה. כיצד? הוציאה שטר כתבה שיש בו אלה וזו, הבעל אומר: 'נתקבלה הכל', והיא אומרת: 'לא נתקבלתי אלא כך וכך' - ואפלו יש עליה עדים במקצת שנטלה, ואפלו דקדקה בחשבון מה שנטלה בחצי חצי פרוטה, לא תטל השאר אלא בשבועה.

טו. אמר הבעל: 'נתקבלה הכל', והיא אומרת: 'לא נתקבלתי כלום', ועד אחד מעיד עליה שנתקבלה הכל, או מקצת - לא תפרע אלא בשבועה.

טז. הנפרעת שלא בפניו, לא תפרע אלא בשבועה. כיצד? הרי שגרש את אשתו והלף לו - בית דין יורדין לנכסיו אחר שתשבע, ומגבין אותה בכתבה; והוא שיהיה במקום רחוק, שיש להן טרח להודיעו; אבל אם היה קרוב הדרף להודיעו, שולחין לו ומודיעין אותו, ואם לא יבוא - תשבע ותטל.

יז. הפוגמת כתבתה - נפרעת שלא בשבועה. כיצד? הוציאה שטר כתבה באלה וזו, הוא אומר: 'נתקבלה הכל', והיא אומרת: 'לא נתקבלתי כלום, ואין לי אלא חמש מאות וזו, ונה שכתב לי אלה' - אמנה שהיתה ביני לביני' [האמין שלא אתבע יותר מה מאות] - הרי זו נפרעת שלא בשבועה. אבל אם אמרה: 'אין בשטר כתבתי אלא חמש מאות' - אינה נפרעת בשטר זה שיש בו אלה כלום, שהרי בטלה אותו, וכאלו הודת שהוא שקר; לפיכך נשבע שבועת הסת [שבועה מדרבנן], ונפטר.

יח. כל מקום שאמרנו: 'לא תפרע אלא בשבועה' -

אצלה כלום, ושלא מכרה ולא מחלה אותה. ושמין לה כל [בגד שקנה לה] שעליה, ופוחתין אותו מכתבתה. אבל אם גרשה לרצונו, גובה בלא שבועה. ואין שמין כסות שעליה, שהרי לקחן לה וזכת בהן, והוא רוצה להוציא לא היא.

ה. וכן התקינו שלא תגבה האלמנה כתבתה אלא מן הקרקע, ואינה גובה משבח ששכחו נכסים לאחר מיתת הבעל, ואין הפנות נזונות לאחר מיתת אביהן משבח ששכחו נכסים לאחר מיתתו, ואינה טורפת [גובה] בכתבתה משבח שהשביח הלוקח [שקנה הקרקע מבעלה והשביח אותה], אף על פי שבעל חוב גובה את השבח. ודברים אלו מקלי כתבה הן.

ו. וכן מקלי כתבה, שתטל האשה מן הפחות שבמטבעות [בגודל ומשקל]. כיצד? נשא אשה במקום, וגרשה במקום אחר - אם היו מעות מקום הנשואין טובות ממעות מקום הגרושין, נותן לה ממעות מקום הגרושין; ואם היו מעות מקום הגרושין טובות ממעות מקום הנשואין, נותן לה ממעות מקום הנשואין. כמה דברים אמורים? בשהיה בכתבתה מעות סתם; אבל אם פרש בה מטבע ידוע [מסוייט], בין בעקר בין בתוספת - הרי היא כדין המלוה את חברו מטבע ידוע, שנותן לו כמה שהלוהו, כמו שיתבאר בהלכות הלואה.

ז. תקנו הגאונים בכל הישיבות, שתהיה האשה גובה כתבתה אחר מיתת בעלה אף מן המטלטלין, כדרך שהתקינו לבעל חוב לגבות מן המטלטלין; ופשטה תקנה זו בכל ישראל. וכן שאר תנאי כתבה בלם בכתבה הן, וישנן במטלטלין כקרקע - חוץ מכתבת בנין דכרין [בנינים זכרים - שירשו כתובת אמם], שלא מצאנו מנהג ירשתה פשוט [מקובל] בכל הישיבות. לפיכך אני אומר, מעמידין אותה על דין התלמוד, שאין יורשין כתבת אמן אלא מן הקרקע.

ח. כבר נהגו בכל מקומות שידענו וששמענו שמעם, שיתקבו בכתבה 'בין מקרקעי בין מטלטלי'; ודבר זה תקון גדול הוא, ואנשים נבונים הנהיגו בו, שהרי זה תנאי שבמזון [שתקף תמיד], ונמצאת האלמנה גובה מן המטלטלין [בכוחו של] בתנאי זה, לא בתקנת אחרונים.

ט. הרי שלא כתב כך בשטר כתבה, אלא נשא סתם - אם היה יודע בתקנה זו של גאונים, גובה. ואם לאו, או נסתפק לנו הדבר - מתישביין בדבר זה הרבה; שאין פח בתקנת הגאונים לדון בה אף על פי שלא נתפרשה כדין תנאי כתבה שהם תקנת הסנהדרין הגדולה, עד שנוציא בה מומן מן היורשים.

י. ועוד תקנו חכמים, שיהיו כל נכסי הבעל אתראין וערכאין [ערבים] לכתבה; אפלו כתבתה מנה, ויש לו קרקע בארץ אחרים - הכל תחת שעבוד הכתבה. וכל שימכר אחר הנשואין מנכסיו, אף על פי שמכרו קדם, ויש [מותר] לו למכר כל נכסיו אם ירצה - יש לה לטרף אותן

הדברים האלו, במקום שאין כותבין כתבה, כמו שאמרנו. **כו.** האשה שאמרה לבעלה: 'גרשתני' - נאמנת, שאינה מעזה פניה [מחציה] בפני בעלה; לפיכך האשה שהוציאה שטר כתבה ואין עמה גט, ואמרה לבעלה: 'גרשתני ואבד גטי, תן לי כתבתי', והוא אומר: 'לא גרשתי' - חייב לתן עקר כתבה; אבל אינו נותן התוספת, עד שתביא ראיה שגרשה, או שיצא גט עם הכתבה מתחת ידה.

כז. אומר לה הבעל: 'כן היה, גרשתי ונתתי כל הכתבה עקר ותוספת, וכתבה לי שובר [כתב קבלה] ואבד שוברי' - מתוך שכול לומר 'לא גרשתי' ולא יתחייב בתוספת, הרי זה נאמן; ומשביעה בנקיטת חפץ [תפיסת חפץ קדוש], ונותן לה את העקר, ונשבע הוא שבועת הסת על התוספת.

כח. הוציאה גט ואין בידי שטר כתבה - אם דרף אותו מקום שלא יכתבו שטר כתבה, גובה עקר כתבה בגט שבידה. ואם דרפן לכתב כתבה, אפילו עקר אין לה, עד שתוציא שטר כתבה כמו שבארנו; ונשבע הבעל שבועת הסת על טענתה, ונפטר.

כט. הוציאה שני גטין ושתי כתבות - גובה שתי כתבות. שתי כתבות וגט אחד - אינה גובה אלא כתבה אחת; ואיזו מהן גובה? אם שתיהן שוות [בסכום] - בטלה אחרונה את הראשונה, ואינה טורפת [גובה] אלא מזמן אחרונה; ואם היה באחת משתיהן תוספת על חברתה - גובה באיזו מהן שתרצה, ותבטל השנייה.

ל. הוציאה שני גטין וכתבה אחת - אין לה אלא כתבה אחת; שהמגרש את אשתו והחזירה, על דעת כתבה הראשונה החזירה. הוציאה גט וכתבה אחר מיתת הבעל - אם גט קודם לכתבה, גובה בגט זה עקר כתבה, אם אין דרפן לכתב כתבה, וגובה כל מה שיש בכתבה, שהרי זכת בה במיתתו; ואם כתבה קדמה את הגט - אין לה אלא כתבה אחת, שעל כתבה הראשונה החזירה.

לא. האשה נאמנת לומר 'מת בעלי' כדי שתנשא, כמו שיתבאר בהלכות גרושין; ומתנאי הכתבה, שאם תנשא לאחר אחר מותו, תטל מה שכתב לה בכתבתה. לפיכך אם באה לבית דין ואמרה: 'מת בעלי, התירוני להנשא', ולא הזכירה שם כתבה בעולם - מתירין אותה, ומשביעין אותה ונותנין לה כתבתה. באה ואמרה: 'מת בעלי, תנו לי את כתבתי' - אף להנשא אין מתירין; שעל עסקי הכתבה באה, והרי זה בחזקת שלא מת; ואין דעתה להנשא, אלא לטל כתבה מחיים בלבד. באה ואמרה: 'מת בעלי, התירוני להנשא ותנו לי את כתבתי' - מתירין אותה ונותנין לה כתבתה, מפני שעקר דבריה על עסקי נשואין באה. אבל אם אמרה: 'תנו לי את כתבתי והתירוני להנשא' - מתירין אותה ואין נותנין לה כתבתה; ואם תפסה, אין מוציאין מידה.

אמרין לה בית דין: 'השבעי וטלי'. ומקום שאמרנו: 'תפרע שלא בשבועה' - אומרין לבעל: 'עמד ותן לה, ואין אתה נאמן בטענה זו עד שתביא ראיה לדברך'.

יט. אומר הבעל מעצמו: 'תשבע לי על טענתי' - אומרין לה: 'השבעי וטלי'; ותשבע בנקיטת חפץ. התנה עמה שתגבה כתבתה בלא שבועה, או שהיא נאמנת בכל מה שתטען - גובה ממנו בלא שבועה כלל; אבל אם באת לפרע מירשיו - תשבע ותטל.

כ. התנה עמה שתהא נוטלת מירשיו בלא שבועה, או שתהא נאמנת על ירשיו - הרי זו נוטלת מהן בלא שבועה. אבל אם באה לטרף מנכסים משעבדים [שנמכרו ע"י בעלה] - לא תטרף אלא בשבועה, ואף על פי שהאמינה [האמין לה] הבעל; שאין תנאי הבעל מועיל אלא עליו ועל ירשיו, אבל להפסיד ממון אחרים אינו מועיל.

כא. אלמנה שהיה שטר כתבה יוצא מתחת ידה - נשבעת וגובה כתבתה לעולם, אפילו לאחר מאה שנה, בין שהיתה בבית בעלה, בין שהיתה בבית אביה. ואם אין שטר כתבה יוצא מתחת ידה - אין לה כלום, ואפילו עקר כתבה, ואפילו תבעה ביום מיתת בעלה; וכן הגרושה - אפילו עקר כתבה אין לה, עד שתוציא שטר כתבה.

כב. כמה דברים אמורים? במקום שדרפן לכתב כתבה; אבל במקום שאין דרפן לכתב כתבה, אלא סומכין על תנאי בית דין - הרי זו גובה עקר כתבה אף על פי שאין בידי שטר כתבה, בין נתגרשה בין נתאלמנה, בין שהיתה בבית בעלה בין לא היתה בבית בעלה. אבל תוספת אין לה בכל מקום אלא ברורה.

כג. ועד כמה תגבה האלמנה העקר במקום שאין כותבין כתבה? אם היתה בבית בעלה, גובה לעולם; ואם היתה בבית אביה, עד עשרים וחמש שנה. ואם באה לתבע אחר עשרים וחמש שנה, אין לה כלום, שאלו לא מחלה, לא שתקה כל זמן זה; והרי אינה עם הירשין, כדי שתאמר: 'נכלמתי מלתבען, והן עמי בבית'.

כד. לפיכך אם היה הירש עצמו מוליך לה מזונותיה לבית אביה, ומשפל בה - יש לה לתבע כתבתה ואפילו ואפילו אחר עשרים וחמש שנה; מפני שזה ששתקה ולא תבעה, מפני שהיא בושה מן הירש.

כה. היא אומרת: 'בתולה נשאתי, ועקר כתבתי מאתי', והבעל או הירשין אומרין: 'בעולה נשאת, ואין לה אלא מאה' - אם יש עדים שראו שעשו לה המנהגות שנהגו אנשי אותה העיר לעשותן לכתולה, כגון מיני שמחה או מלבוש ידוע או כתרים או שאר דברים שאין עושין בן אלא לכתולה - הרי זו נוטלת מאתם; ואם אין לה עדים בזה, הרי זו נוטלת מנה. ואם היה הבעל קים - יש לה [יכולה] להשביעו שבועת התורה, שהרי הודה במקצת השענה. ונאמן קטן להעיד בגדלו ולומר: 'זכור אני לשהייתי קטן שנעשה לפלוגית מנהג הכתולות'. וכל

שיעורי רמב"ם ספר המצוות — כ"א אדר-כ"ז אדר ה'תשס"ז

יום ראשון

מצות עשה קד.

המצוה הק"ד — הצווי שנגצטוינו להיות הזב מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

יום שני

מצות עשה קד. צו.

המצוה הק"ד — הצווי שנגצטוינו להיות הזב מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

המצוה הצ"ו — הצווי שנגצטוינו להיות הנבלה מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל מה-שיזכר לקמן ממני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים כל-מין ומין מן-הטמאות כמצות עשה, אין ענינו שאנו חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזוהרים מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר זה מטמא באופן כזה, למי שנגע בו — מצות עשה, כלומר: דין זה שנגצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו אומרים שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא במצב אחר, אינו נטמא. אך עצם ההטמאות הוא דבר של רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון ספרא (פרשת שמיני): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח) — "יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד לומר: "ולאֵלֶּה

תטמאו" (שם יא, כד); יכול אם ראה אדם גבלה ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא תגעו", הא כיצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא — הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה נטמא ונעשה טמא וחיבב בכל-חיובי הטמאים: לצאת חוץ למחנה שכינה (מעזרת ישראל' שבמקדש ופנימה) ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה — וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם היה בקרבנו באופן כד. וזכור ענין זה בכל-מין ממני הטמאה.

יום שלישי

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ו — נדפסה ביום הקודם, "יום שני"

יום רביעי יום חמישי

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ז — הצווי שנגצטוינו להיות שמונה מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת טמאת שרץ ודיניה.

יום שישי שבת קודש

מצות עשה קה.

המצוה הק"ה — הצווי שנגצטוינו להיות שכבת זרע מטמאה, ומצוה זו כוללת כל-דיני שכבת זרע.

לקוטי תורה (מבואר) להתענג על ה' ד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת (פרק ה)

תוצאה מהעבודה בימות החול.

כי הן הן הבאים לידי גילוי העולם עונג העליון ולא דבר זולתם כלל, וא"כ מאין יהיה העונג בשבת. עונג שבת פירושו - תענוג מאלקות, ואי אפשר לאדם שהוא "נברא" בלבד להגיע בכח עצמו להתענג מאלקות, ואינו בא לו לאדם אלא ע"י קיום המצוות שהן "עונג העליון" כנ"ל בארוכה.

וכשעונג עליון זה מתגלה בנפש האדם למטה, זהו עונג שבת. ואם לא הכין בחול עונג עליון, מאין יומשך לו עונג זה למטה בשבת.

ועל כן הוא נותן להם ביום הששי לחם יומים כו'. זהו גם הטעם שהמן לא ירד כלל בשבת, כמ"ש "על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים" - דביום הששי הי' הכנה ליום השבת, שירד בו המן גם ליום השבת; מאחר שכל הגילוי דשבת בא "רק ממה שכבר מוכן בחול על ידי מעשה המצות".

וזהו ראו כי ה' נתן לכם, לכם דייקא, דהיינו לפי אופן מורה העבודה שלכם בחול כן הוא נותן לכם את השבת בבחינת גילוי העונג העליון כנ"ל.

וא"כ השבת כולו ברשותכם להוסיף או לגרוע ממנו, דהיינו כפי ערך עבודתכם במעשה המצות בחול, וכמ"ש למעלה [פרק ב] בענין דרכיה דרכי נועם כו'. וזהו נתן לכם כו'.

תוכן הפרק: פירוש הכתוב "ראו כי ה' נתן לכם השבת" - שהיא ברשותכם להוסיף או לגרוע ממנה

וזהו ראו כי ה' נתן לכם השבת כו'.

ע"פ כל הנ"ל יובן דיוק ל' הכתוב "ראו כי ה' נתן לכם השבת", דמשמעו שיש ענין מיוחד במצות שבת שהיא ניתנה "לכם", לבני ישראל, שתהא שלהם וברשותם.

כי הנה מבואר למעלה דמי שטרח בערב שבת דוקא יאכל בשבת כו', והיינו שאין בחינת גילוי עונג העליון בשבת רק לפי ערך מה שהוכן בחינת עונג העליון שבהעלם על ידי מצות מעשיות שעשו בחול כנ"ל.

וזהו שנאמר במן את אשר תאפו אפו, וכנ"ל שהחול מכין לשבת ואין מכינים בשבת כלום, כי אין עונג השבת בא מצד עצם רק ממה שכבר מוכן בחול על ידי עשיית המצות.

העונג מאלקות ביום השבת אינו נמשך מצד היום עצמו בלבד, אלא שבשבת מתגלה מה שהאדם פעל כבר ע"י עבודתו במשך ששת ימי החול, וזהו ענין העונג מאלקות שישנו בשבת.

וזהו התוכן הפנימי בכך שהכנה לאכילת שבת צ"ל קודם השבת, כמ"ש במן "את אשר תאפו אפו" לפני שבת דוקא, כי כן הוא בענין השבת גם לפי מובנה הפנימי, שהעונג מאלקות ביום השבת אינו אלא

יד דיני ציצית שעשאן נכרי ונשים וטלית שאולה סעיפים יב-טו

ששאלם ממנו, אבל אם אינו צריך להחזיר לו אותן החוטין בעצמן — אין זה נקרא שאילה אלא הלואה, והרי הם כשלו ממשי. ולכן מתר להטיל אותם בבגד אפלו לכתחלה.

ואפלו התנה עם המשאיל שיחזיר לו אותן החוטין עצמן — אפלו הכי אינן פסולין, אלא אם כן אין המשאיל יודע שהוא שואל אותם ממנו לשם ציצית, רק שהוא סובר שרוצה לעשות בהם מלאכה אחרת, אבל אם המשאיל יודע שהשואל רוצה להטיל החוטין בבגד לשם ציצית ואדעתא דהכי השאילם לו — מתר השואל להטיל בבגד ואפלו לכתחלה, דהנה כאלו נתנה לו במתנה על מנת להחזיר, וכמו שנתבאר לעיל גבי טלית שאולה בסעיף ז:

טו טלית של שתפין — חיבת בציצית, שנאמר: "על כנפי בגדיהם וגו'" — לשון רבים, לרבות של שתפין:

יב וכן מתר להתלבש באקראי בעלמא בתפלין של חברו שלא מדעתו, וצריך לברך עליהם, מפני שהתפלין חובת הגוף הם, ואין צריך שיהיו התפלין שלו דוקא. רק יזהר שיקפלין אם מצאן מקפלים ושלא יוציאן ממקום שהנחו שם, שמא יקפיד עליו בעל התפלין, והנה מצוה הבאה בעבירה:

יג ספרים של חברו — אסור ללמד בהן שלא מדעתו אפלו באקראי בעלמא, משום דבעל הספרים חושש שמא יקרא בהן הרבה עד שיקרעו מרב משמושם, ובשביל כך לא ניקח ליה שילמד בהם כלום (ואם הפקיד ספרים אצל תלמיד חכם — עין בחשן משפט סימן רצב סעיף כ. עין שם):

יד כשם שטלית שאולה אינה בתורת חיוב ציצית — כך ציצית שאולין אינן ציצית כלל ואינן פוטרין את הבגד, שנאמר: "ועשו להם" — משלהם. ואינן נקראין שאולין אלא אם כן התנה עמו המשאיל שיחזיר לו אותן החוטין בעצמן

טו אם להתיר הציצית מבגד לבגד ודין נקרע הטלית ובו טז סעיפים

י"ב גודלין, כמו שנתבאר בסימן יא:

ג ואם ירצה לקשר בחוט שנפסק עוד חוט אחר כדי להשלימה ל"ב גודלין — הרשות בידו, ויכול לעשותה בבגד אחר אפלו לכתחלה, משום דהקשירה חשוכה חבור גמור כאלו הן חוט אחד ממש:

א מתר להתיר ציצית מבגד זה ולתנם בבגד אחר, ואין בזה משום בזוי מצוה לבגד שמתירין ממנה, בין שעושים מיד בבגד אחר:

ב ואם נפסק חוט אחד מהשמונה חוטין אף-על-פי שנשתתיר בו כדי צניכה — אסור לכתחלה לעשותו בבגד אחר, דקדם עשיית החוטין בבגד צריך להיות כל חוט מהשמונה חוטין ארץ

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב אדי"ש, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום 3/31 עם המצורף אליו, שנמסר ללשכת חשאיין, שהיא מהמדרגות הכי נעלות במצות הצדקה השקולה כנגד כל המצות.

ומסיימת בו, שהאמור הוא כעין הודאה לי,

ובידה להביע הודאה בצורה עוד נעלית ע"י העזר בעבודתי שהוא באמת תפקיד כל איש ואשה הישראלים, והוא הפצת היהדות והחזקתה ע"י קירוב לבן של בני ישראל, שהשפעתה עליהן, לאבינו שבשמים, אשר קירוב לב זה הוא ע"י שמעוררים אותם ומכירים אותם את גודל ההכרח של אורח חיים בחיי היום יומים, מתאים להוראת תורתנו חיים, ובאופן לבבי ודרכי נועם, שאז דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב השומע, וגם על זה נאמר אין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בחי' הכרחיות לשאר שם בעוד שהבשר קיים כו' ע"ש. ואמנם מה שמתחיל מחלק המקיף לילך בקבר הוא מלמ"ד דצלם יום א' דעת יום ב' בינה יום ג' חכמה ואז הוא עיקר דין המת בקבר כנודע, ומשם ואילך שהולך בחי' המ"ם דצלם מתמעטין הדינים, ולכן נוהגין האשכנזים שלא לעשות ציון על הקבר רק אחר ז' ימי האבילות, כי ענין בנין הציון הוא לתת כח אל המקיף לעמוד שם ואם יבנה הציון קודם שיבא לשם נמצא שאז נותנים כח אל הטומאה הנאחזת במת שישאר שם ולא תלך, דוגמת הבונה בית ואינו מזכיר שם שמו ית' ששורה שם רוה"ט כו', אך אחר ז' ימים שאז בא המקיף אז מצוה לעשות ציון ולהכין כסא למקיף כו' עכ"ל הלק"ת הנ"ל.

והנה מובן מכל הנ"ל כי במקום מנוחת הצדיק שם שוכן פנימיות נפשו שהוא בחי' צ' דצלם, ובבנין הציון על קברו שוכן בתוכה בחי' מקיפים שהם למ"ד דצלם כמבואר שם באריכות, ובוודאי המקום ההוא קדוש יאמר לו ושם יכול לעורר גם את נפש הצדיק ע"י כח התעוררות שלו באהבה ויראה ובתעצמות עוז התקשרות בוודאי יכול לעורר את נפש הצדיק הקדוש, וקרוב הדבר שיוכל להדביק את נפשו אל נפש הצדיק ולהתעורר באיזה התעוררות רק אם ישים אליו לבו באמת ובלבב שלם וישוב [בתחלה] בתשובה שלימה לפני השי"ת ויחפוץ וירצה באמת להמשיך עליו רוח קדושה מרוח רבו כנ"ל. וע"י תוקף האמונה והתקשרות בנפש הצדיק עם כח המדמה ציורו ע"ד הרוחניות שיש בכאן פנימיות נפשו והשראתו בפנימיות ומקיפים שנקרא צלם כנ"ל יוכל לבוא עי"ז אל בחי' מעין ודוגמא קצת אל בחי' התדבקות רוחא ברוחא כנ"ל, ועי"ז ימשיך על עצמו חלקו מרוח רבו להיות חי מחדש מן אור תורתו ועבודתו כאשר הי' באמנה אתו בהיות בחיים חיותו ע"י הארת פניו ממש ואדרבה יותר מזה, כי אז הי' ע"י הלבושים דמחשבה ודיבור כנ"ל וכעת הוא מקבל מרוח רבו העצמית לכד כנ"ל, וגם תפלתו שיתפלל שם בוודאי היא קרובה להתקבל וכמבואר לעיל בשם ספר עשרה מאמרות שאויר ג"ע מתפשט סביב כ"א מן הצדיקים ושם נרשמים כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים כו', אך אין כ"ז שייך רק בצדיקים שהולכים עם אורה בג"ע כו' כיעקב כו', אבל באנשים פשוטים הרי יש אורא דגהנם שמתפשט סביב כ"א וכמבואר שם

אמנם מה שצריך ליסע דווקא אל מקום מנוחת קדשו לעורר שם את האהבה יש בזה ב' טעמים, הא' הוא ע"ד הפשוט כי ע"י הנסיעה בתשוקה נפלאה יהי' מזה העלאת מ"ן גדולה, ואח"כ כבואו לשם עם כח האמונה גדולה בוודאי יתבטל ממציאיותו לגמרי יכוון עצמו לקראת אלקים בהכנעה רבה במס"נ ממש וישפוך שיחו לפני ה' מעומקא דליבא על שנתרחק לגמרי כו', ועי"ז יערה ה' עליו רוח ממרום והוא רוח רבו שיש לו חלק בו להחיות נפשו באור תורה ועבודה של רבו כו', והב' הוא ע"ד מ"ש בלק"ת של האריז"ל בסוד קבורת המת ודיני האבילות, ותוכן דבריו בקיצור הוא כי האדם יש לו נשמת פנימיות ומקיפים כו' דוגמת הצלם דו"א כי צ' הוא בחי' פנימית ולמ"ד מ"ם [הם ב' מקיפים ל'] הוא ג' מקיפים ומ"ם הוא בחי' ד' מקיפים הרי ז' מקיפים, והאדם בהיותו בחיים חיותו יש בו כל המקיפים הנ"ל. אמנם למ"ד יום קודם שמת האדם מסתלקים ממנו בחי' המקיפים שהם צלם על ראשו וזהו שכתוב בזהוהר עד שיפוח היום ונסו הצללים כו' (שהם צללים הנ"ל), ואמנם בשעת פטירתו של אדם הם חוזרים אליו כולם יחד בכדי שישבלו כולם צער מיתה מהעונשים וז"ש תוסף רוחם יגוועון, אמנם בשעת פטירתו של האדם הנשמה והרוח הולכים עם המקיפים שלהם אל מקום הראוי [להם כו', והנפש עם ז' מקיפים שלה שהיא הצל דצל"ם (כנודע שיש צלם [מ] נרנח"י). ואמנם צלם של הנפש נחלק לפנימיות וחיצוניות הפנימיות הוא הצל דצל"ם והוא ההולך עם הגוף על הקבר כמ"ש ונפשו עליו תאבל, אך הו' מקיפים [של הנפש] שהם למ"ד מ"ם דצלם הרי אלו נשארים בבית האבל כי אינם יכולים להפרד כ"כ בנקל משום שנפרד ונפטר בו, וזהו שארז"ל כל ז' ימי האבילות באה נפשו של המת אל ביתו, והוא סוד של המקיפים של הנפש, אמנם הם הולכים ובאים כי הם רוצים להיות בבית שמת שם המת ונפטר בו וגם רוצים להשתתף עם נפש הפנימית שבו ולכן הולכים עה"ק וחוזרים לבית, אמנם בכל יום מזו' ימי האבילות מסתלקת מגוף א' מן המקיפים ונשאר דבוק עם הנפש וכך הם עושים עד כלות ז' ימי האבילות ואז נשלמו כלם מלהסתלק ומתקשרים עם הנפש בקבר, ולכן תקנו ז' ימי האבילות בעוד שעדיין נפש של המת בבית האבל, ואמנם כאשר הי' המקיפים עדיין בבית האבל אזי הקליפות הם נאחזות מאד בנפש המת כי בבחי' מקיף אין להם שום אחיזה, ובכ"י מסתלק כח הקליפה עד כלות ז' ימים ואז אינו נשאר שם רק מה שהוא

דעת כו', והאיך הוא, אם לא ע"י כלי החכמ' דאצי' שאא"ס מתלבש בה ומשפיע על ידה חכמה בכל עולם האצילות, ואח"כ מלביש השפעתו ע"י חכמה דבי"ע להשפיע החכמה בג"ע עד שמשפיע גם בעוה"ז כו', והרי החכמה דאבי"ע היא רק כגרון ביד החוצב בו לאא"ס המשפיע על ידה וכשמשפיע בה אנו קורין לו חכם בחכמה וע"ז מורה השם הוי' בניקוד פתח, ונמצא כשאומר בא"י חונן הדעת, ומכוין שם הוי' בניקוד פתח, הוא קורא אליו ית' ממש, אלא שמכוין לו ית' בהיותו מלובש בכלי החכמ' יען שאז דייקא הוא משפיע ענין ובקשה שבברכה זו וכו' משא"כ אם יכוין באתה חונן בשם הוי' בניקוד סגול שמורה על מהו"ע ית' כשמלובש בכלי החסד להשפיע חסד בעולם, הרי אז אין דרך לבקשתו שהרי ע"י כלי הנ"ל אין האא"ס משפיע חכמה כו', והגם שביד האא"ס המלובש בחסד להתלבש בחכמ' להשפיע לזה. מ"מ לזה צריך זכות גדול ועצום, משא"כ כשקורא לו ית' להשפיע לו חכמה כשאא"ס מלובש במדת חכמה הוא פועל בקל יותר, וכמשל המבקש דבר מהמלך, שאם אותו הדבר שמבקש מהמלך היא אז ממש ביד המלך הוא פועל בקל יותר כגון שמבקש נדבה מהמלך בשעה שהמלך באוצרותיו וכסף וזהב לאין קץ מונח לפניו שיפעל בקל יותר משיבקש זה בשעה שהמלך עוסק באיזו ענין אחר הגם שגם אז ביכולת המלך לפנות מעסק הנ"ל וליתן לו הנדבה מאוצרותיו מ"מ לזה צריך בקשה רבה וכשיראה המלך עוצם לבבו הנאמן איך שראוי ליתן לו כו' משא"כ כשיבקש הנדבה מהמלך בשעה שהוא באוצרותיו לא ידקדק כ"כ עמו כו', וזהו ענין מארז"ל שאין יודעין לכוין בשם כו' שאם היו יודעין לכוין בשם לכוין השם המורה על מהו"ע ית' כשמתלבש באותו מדה שעל ידה צריך להתמשך בקשתם היו נענין במהרה יותר ויותר מה"ט דארמך, ונמצא מוכן שמארז"ל אליו ולא למדותיו, עם ענין לכוין בשם לא סתרי אהדדי כלל, (ואמנם בחי' הדבק במדותיו ממש כמארז"ל מה הוא רחום אף אתה רחום כו' הוא ענין אחר שזהו בכלל מצות דביקות שהוא הנהגת האדם עם הבריות וגם מצות ת"ת הוא מעין זה להתדבק בחכמתו שבה שורה אא"ס כו' ועוד יש בפי' אליו ולא למדותיו דהיינו למהו"ע ית' ממש כמו שהוא למעלה מהתלבשות במדותיו והוא ענין מצות ק"ש שקדמה לתפלה, ואפשר שגם בתפלה יש לכוין כן באמרו בא"י, דאתה היינו למהו"ע כמו שהוא טרם התלבשותו במדותיו, שאין שם המורה עליו רק באמרו אתה לנוכח, והוי' הוא כמו שהוא מתלבש אח"כ במדה ההיא שבברכה ההוא שם הוי' בניקוד פתח בחכמה, ובצירי כבינה כו'):

ז) ועפמשנ"ת יובן הקושי' הידוע דהנה בספרי אמרו ע"פ מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו, אליו ולא למדותיו כו', ובמ"א ארו"ל וכי אפשר לידבק בשכינה כו', אלא הדבק במדותיו כו', ועם היות כי יש לחלק בין מצות הקריאה אליו להדביקות מ"מ עדיין יקשה ממארז"ל מפני מה ישראל צועקין ואינן נענין מפני שאין יודעין לכוין בשם, דלכאורה קשה כיון שנצטוינו לקרוא אליו דהיינו למהו"ע ית' שאינו נתפס בשום אות ומדה א"כ מאי איכפת לן אם א"י לכוין בשם שהשמות ענינם בספירות ומדותיו ית' שם אל בחסד כו' שהוא למטה מטה ממהו"ע ית', והרי כל ישראל קורא' למהו"ע ית' ממש כמ"ש אליו כו', אך הענין מוכן עפמש"ל דיש הפרש גדול בין מדותיו ית' להשמות, שהמדות אע"פ שהן מיוחדים בו ית' ונק' אלהות מ"מ אינן מהו"ע ית' אלא שנאצלו ממנו וקדמם ההער, משא"כ שמותיו ית' שהן מורים על מהו"ע ית' ממש, ואף שאין הוראה זו על מהו"ע ית' ממש כמו שהוא קודם התלבשותו במדותיו שאז אין שום שם שיוורה עליו אלא שנתפס ברעיון הלב ובמחשבה ר"ל שיודעים מציאותו שיש מציאות זה ולא תפיסה והשגת מהותו ח"ו דלית שום מחשבה תפיסא ב"י, אבל השמות הן מורים על מהו"ע ית' כשמתלבש במדותיו ונק' חכם וחסיד וגבור ודיין ורחמן כו', מ"מ עכ"ז הרי הוא מהו"ע ית' כמו שהוא בעצמותו פשוט בתכלית הפשיטות ואין השינוי בו אמיתי ח"ו כנ"ל וכיון שכן משארז"ל בספרי ולא למדותיו, ר"ל להמדות בעצמן שאינן אלוה כלל אלא נאצלים ואסור לנו להתפלל אליהן כי אין בידן להועיל לנו שהן רק כלים וכמ"ש היתפאר הגרון כו' ואפי' להתפלל אליהן שהן יעוררו רחמים עלינו לפני מהו"ע ית' אסור לנו וכמ"ש הרמב"ם בעיקר החמישי שלו שאסור לנו לשומם אמצעים ומליצים בינינו ובין הש"י אלא שיכוננו כל המחשבות לנגדו ויתרחקו מזולתו כו' (ומה"ט גמגם הגאון בעל המחבר ספר קרבן נתנאל ספ"ק דר"ה, על החרוז שאומרים בנעילת יוהכ"פ, מדת הרחמים עלינו התגלגלי ולפני קונך תחנתינו הפילי, דמדקאמר ולפני קונך כו' הרי משים המדה לאמצעי בינינו ובין הכורא ית', וזה אסור, ודבריו נכוחים ולפע"ד הי' ראוי לומר אב הרחמים גלגל עלינו מדת הרחמים, ותו לא), אבל מה דמשמע מרז"ל שצריך לכוין בהשמות, כמו באתה חונן צריך לכוין ש' הוי' בניקוד פתח שהוא בחכמה כו' כי פתח ל' פתיחו וגילוי והחכמ' היא ראשית הגילוי כו', אין זה בכלל הקריאה למדותיו ח"ו, רק למהו"ע ית' ממש, שהוא הנק' בשם הוי' בניקוד פתח כשמתלבש בבחי' חכמה להשפיע חכמה באבי"ע וכמאמר אתה חונן לאדם

(יח) והנה בחי' האור הזה שמתלבש בנבראים, וכמו"כ כללות האור השייך אל הנבראים, עם היות שהוא בכחי' אור וחיות אל הנבראים, ומהות וחומר הנברא נק' חושך לגבי' כנ"ל, הנה מ"מ גם האור הזה נק' חושך, וטעם הדבר הוא¹ דמאחר שהוא בא להאיר את החושך לזאת הנה גם הוא בהתלבשותו בהם, וגם כללות האור הזה ה"ה בבחי' חושך. אמנם להיותו אור לזאת נק' בשם אש, וכמ"ש² כי ה"א אש אוכלה הוא שנמשל לאש, אבל להיותו אור המתלבש להחיות נק' אש שחורה, וכידוע שיש שני מיני אור שהם ב' סוגי אש, והם אש שחורה ואש לבנה, דאור כמו שהוא למעלה מגדר אור המאיר לנבראי' נק' אש לבנה, והאור המאיר אל הנבראים הגם שהוא בחי' אור ואש נק' אש שחורה. וכמו בפתילה: הנה האור הסמוך להפתילה נק' נהורא אוכמא³, וטעם הדבר להיותו סמוך אל הפתילה, והגם שהוא שורף ומכלה את הפתילה, אבל להיותו סמוך אל הפתילה, והפתילה היא חושך, הנה הגם שהוא שורפו ומכלה אותו נק' גם האש נהורא אוכמא, ועליו שורה נהורא חיוורא⁴ הוא אור הבהיר. וכמו"כ הוא בהאור וחיות האלקי שבנבראי' הנה מאחר שבא להתלבש בהם ה"ה ג"כ נק' בשם חושך, כדוגמת האור הסמוך אל הפתילה שנק' נהורא אוכמא. ויובן זה בקירוב יותר איך שהוא בעבודה בנפש האדם, דהנה כתיב⁵ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דקאי' על העבודה שבלב זו תפלה, שהיא סולם ההתקשרות דבה ועל ידה הנה הנשמה הירודת למטה להתלבש בגוף להחיותו מתקשרת באו"ס ב"ה, וכנ"ל דע"י ירידתה למטה ה"ה נעשית כערך חושי שכל הטבעי, וע"י התפלה הנה גם בהיותה בהתלבשותה הרי מתגלים בה הכחות העצמיים שלה בגילוי, ובה וע"י היינו ע"י התפלה מקשרים את כל עניני עולם התחתון באלקות, וכנ"ל⁶ בענין היחודים שנעשים ע"י העבודה דתפלה, וכדאי' באוה"ח⁷ דכל מגמתינו הוא לכלול נפשותינו בהיחוד הזה, דע"י גם התחוננים נקשרים בהרוחניות, וזהו דתפלה הו"ע ההתחברות וההתקשרות, דכל המיני התקשרות הן התקשרות הנשמה והן ההתקשרות של עניני העולם הנה הכל כאשר לכל הרי התקשרותם הוא ע"י הסולם דתפלה, ואופן עמידת הסולם הזה הוא שמוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דארצה ושמימה הם ב' קצוות הפכים, עומק תחת ועומק רום, דארצה הוא עומק תחת ר"ל בתכלית השפלות, ושמימה הוא עומק רום בתכלית המעלה והעליו, וסולם זה דתפלה עמידתו באופן כזה דגם ר"ל מי שהוא ארצה בתכלית הגריעות והשפלות, ומקושר או גם ח"ו משועבד לענינים לא טובים או גם רעים ביותר, שהוא עצמו יודע שהוא רע, ומ"מ אינו יכול ר"ל לצאת מזה, וכמו בחטא הידוע דלכד זאת שמאבד ר"ל נפשו ומשחית כחותיו⁸, ה"ה נעשה ר"ל חולה ומוכה ביסורין, והוא יודע מזה, ומ"מ אינו יכול לצאת מזה, והוא לפי שהוא קשור ומשועבד ר"ל לרע, וע"י הסולם דתפלה שהו"ע התחוננים ובקשת רחמי' על נפשו, הרי יכול לצאת משפלותו, ולעלות מדרגא לדרגא עד עלותו למדרגה גבוהה ונעלה בחי' שמימה, שהם בחי' מקיפים שבנפש שיאירו בפנימיות. אמנם סדר העלי' הוא בהשליכות של הסולם דתפלה, והיינו⁹ דאופן העלי' הוא כאשר עולה בסדר דרגא אחר דרגא דוקא, וכמו בגשמיות הרי הסולם יש בו שליכות והעלי' הוא בסדר והדרגה דוקא, הנה כמו"כ הוא בהעבודה דתפלה שהוא ההתקשרות באלקות, וכל התקשרות הוא ע"י הדעת וההתבוננות המביא את הדעת וכמ"ש¹⁰ דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם, דעבודה שבלב שהו"ע התפלה הוא ע"י הדעת וההתבוננות באלקות, והוא ההתבוננות בגדולת ד' כל חד וחד לפי כחו להלהיב נפשו ולכו לעבודת ד', והתבוננות זאת היא בפסוד"ז בהתהוות כל הנבראים מאין ליש, ואיך שכולם בטלים להאור והחיות האלקי, שזוה"ע אמירת השירה שלהם, וכמו הללו את ה' מן השמים¹⁰, דמהשמים וצבא השמים אנו יודעים את בחי' או"ס הבלתי בע"ג שלמעלה מהעולמות, דצבא השמים חלוקים מצבא הארץ בזה דצבא הארץ קיימים במין, אבל לא באיש, שהאישים בכל מין היום ונפסדים, וצבא השמים קיימין גם באיש, דצבא השמים הם ג"כ נבראים מוגבלים ומורכבים מגוף ונפש, ומצד עצמם הרי הם אפשרי ההפסד, ורק ברצון הבורא ית' הם קיימין באיש, והם חזקים כיום הבראם¹¹, אשר מזה גופא מובן אשר כח בלתי בע"ג מחי' אותם,

* וכמו בפתילה: נתבאר בארוכה בתו"א פ' מקץ ד"ה ת"ר מצות נ"ח [לג, סע"ב ואילך] וד"ה כי אתה נרי [מ, ב ואילך] במקומות המתאימים בדרושי חנוכה שבסידור ובשערי אורה. ובכ"מ.
 * סולם .. דקאי' זחי"א רס"ו, ב. ח"ג שו, ב. ת"ז תי' מה. ועייג"כ ד"ה ויחלום תש"ח (קונטרס נב [ספר המאמרים תש"ח ע' 80 ואילך]). שיחת י"ב תמוז תש"ז (ליקוט כז [לקוטי דיבורים ח"ג תצז, ב ואילך. ספר השיחות תש"ז ע' 143 ואילך]). ובמקומות המסומנים שם.
 * ע"י הדעת וההתבוננות: ראה בארוכה בקונטרס התפלה ובקונטרס העבודה.
 * שבגוף מוגבל הרי א"א: ספר האמונות ודעות מ"א פ"א. מו"נ ח"ב הקדמה יב. הובא ונתבאר בספר החקירה (דרך אמונה) להצ"צ בתחילתו [א, א].

(1) ראה גם ספר המאמרים עטר"ת ע' נו. תרנ"ץ ע' קט.
 (2) ואתחנן ד, כד.
 (3) ראה זחר ח"א נא, א.
 (4) ויצא כח, יב.
 (5) פרק י (לעיל ע' כב).
 (6) באור החמה. הובא לעיל שם.
 (7) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד הי"ט.
 (8) בספר המאמרים ה"ש"ת שבהערה 1: דהיינו.
 (9) דברי הימים-א כח, ט (ושם: בלב).
 (10) תהלים קמח, א.
 (11) ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א. ספר החקירה להצ"צ ד, א. סב, א. קג, א ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פל"ג.

כי מצד החיות עצמו שמלוכש בהם כיון שהוא מוגבל ומצומצם לפ"ע הגוף, שבגוף מוגבל הרי א"א שיהי החיות שבו בלתי מוגבל, כ"א בהכרח שהחיות מוגבל, וחיות מוגבל הרי בהכרח שיחלש פעולתו, או ישתנה, וכמו בגוף האדם שבמשך הזמן נחלש, ובצבא השמים שאינו כן, הנה מזה מובן דאור וחיות בלתי בע"ג מחי' אותם מאין ליש. וזהו השמים מספרים כבוד אל¹², ופי' בת"י דמסתכלין בשמיא משתעין יקרא דה', ופי' מסתכלין בשמיא הו"ע ההתבוננות בצבא השמים, משתעין יקרא דה' שהוא בחי' כבוד אל, דכבוד הוא מקיף, שהוא בחי' סוכ"ע, השמים מספרים כבוד אל, דמההתבוננות בצבא מעלה, הנה מזה אנו יודעים כבוד אל שהוא אור הסוכ"ע. וזהו הללו את הוי' מן השמים הללוהו במרומים, דמן צבא השמים וסיבובם שהו"ע השירה שלהם, דאז הוא חיותם ואז הם פועלים פעולתם בסיבובם, וכמ"ש (יהושע י' י"ב) שמש בגבעון דום, דום מלאמר שירה¹³, וע"י השירה הוא הביטול שלהם, ואז הם פועלים פעולתם בהשפעה כפי גזירת ההשגחה העליונה¹⁴, הנה מזה אנו יודעים בחי' אוא"ס הסוכ"ע, והללו את ד' מן הארץ הוא האור דממכ"ע בכל נברא לפי מהותו וענינו.

קיצור. יבאר דאור האלקי המתלבש בנבראי נק' אור הנבראי ונק' חשך ולהיותו אור נקרא אש, והאור שלמעלה מהתלבשות נק' אש לבנה, ואור המתלבש אש שחורה, תפלה סולם, דגם מי שהוא מקושר ארצה בדברים שפלים יכול לצאת, והעלי' בסדר והדרגה, ההתבוננות דפסוד"ז, מצבא השמים יודעים אוא"ס הבל"ג¹⁵.

ענינים. "חיות הנבראים אש שחורה." תפלה סולם. "התחלת ההתבוננו' מגשמיות." מצבא השמים יודעים אוא"ס הבל"ג.

* דכבוד הוא מקיף: ראה לקו"ת פ' אמור ביאור דונקדשתי פ"ד [לד, ד]. שם ר"פ ויקרא [א, א].
* הוא חיותם: ראה בכ"ז תורת חיים [בראשית] רד"ה ותלד עדה [לג, ד ואילך]. שער האמונה פל"ז [סב, א].

12 תהלים יט, ב.

13 פרש"י עה"פ.

14 ראה סידור עם דא"ח שער המילה קמב, א ואילך. ועם הוספות כו' מאדמו"ר הצ"צ: סהמ"צ שלו מצות מילה (ה, א ואילך). אזה"ת: מדבר (שבועות) ע' קט ואילך; ג"ך ח"ב ע' תשלח ואילך; סידור ס"ע

שיב ואילך.

15 הקיצור דשנת ה'שי"ת: אור המתלבש או השייך אל הנבראים נק' אש שחורה. יודיע דתפלה הוא סולם המקשר, ובא על ידי התבוננות. יבאר דמההתבוננות בצבא השמים יודעים סוכ"ע.

לקוטי דיבורים [ב] ליל כ' כסלו ט"כ

לו עוד חמשים אלף חסידים, אך הרבי דורש את מדת האמת.

המגיד העניק לרבנו הזקן חיוך, ובו היה בכוחו של רבנו הגדול "לקנות" את העולם, ורק להיות כל עבודתו של כ"ק רבנו הגדול לנטוע ענין העבודה הפנימית אצל חסידים, לא רצה להשתמש במה ששייך ל"מקיפים" שבנשמה.

טז. בשנת ת"ר החלו להתפרסם קונטרסים מן ה"לקוטי תורה" ושאלות-ותשובות כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" שהתכתב עם רבנים.

בשנת תר"ג הכריחו את אדמו"ר "צמח צדק" בפטרבורג לנטוע על פני המדינה (הם כיוונו אחרת בזה וכו' ואין כאן מקומו) ונסע אתו דודי-זקני מהרי"ן. בשנת תר"ד נסע כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" לשקלוב, מוהילוב, רגצ'וב, זלאבין, מינסק, וילנה. בחזרתו - סמרגון, דוקשיץ, ובא לליובאוויטש דרך פולוצק וויטבסק.

בתחילת נסיעתו, בהיותו בשקלוב, אמר לו בנו דודי-זקני הרה"ק מהרי"ן, שהרבה מאברכי החסידים מתביישים להיכנס ל"יחידות".

כשמוע כ"ק אדמו"ר אדמו"ר "צמח צדק" זאת, בכה בכיה גדולה, ואמר: מה פירוש מתביישים, בדבר הנוגע

טז. לפני הבר מצוה של כ"ק אדמו"ר למד אתו אביו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש "תניא", וסיפר לו אז ג' דברים:

א) ברוך השם שהסבא הזקן, הרבי (אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש כשהיה אומר הסבא הזקן היתה כוונתו לרבנו הגדול, וכשהיה אומר הסבא או הסבא שלנו¹ כוונתו היתה על כ"ק אדמו"ר האמצעי, נאסר בתקנ"ט ולא בתקל"ט, שכן מה היה עושה אז? הרי היו צריכים אז ל"מקיפים" וכו', להבעיר את העולם, ולא זו הכוונה.

ב) אגרת הקדש המתחילה "פותחין בברכה" נכתבה והתפרסמה עשר שנים לפני כתיבת האגרת "קטנתי".

ג) מתחילה היה הסיוע של אגרת הקדש "קטנתי": "ורוח נכאה כו" ואחרי שאמר - רבנו הגדול - ג' פעמים בליאזנא המאמר "כמים הפנים" וגו' כפירוש רש"י ולא כתרגומו, הוסיף אז באגרת "קטנתי" הנ"ל את התיבות "וכולי האי ואולי יתן ד' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'", ובוזה נטע אצל החסידים מדות טובות. כאשר כ"ק אדמו"ר הרה"ק למד אתי את האגרת "קטנתי", אמר לי שבעת שכ"ק אאזמו"ר אביו אדמו"ר מוהר"ש למד אתו את האגרת "קטנתי" אמר לו שאילו הרבי - רבנו הגדול - לא היה כותב את שלוש המלים "במדת אמת ליעקב" (באגרת הקדש "קטנתי") היו

(1) לפי שכ"ק א"ז הרבנית רבקה נ"ע גם כן נכדתו.

את זה יודע הוא בעצמו וכואב לו הלב – אלא יש לקרב את הזולת, תחילה באצבע ולאחר מכן ביד וכו', ובינו לבין עצמו עליו לבכות היטב על הלא טוב של הזולת ולומר פרק תהלים.

יט. לחשוב הרבה, לדבר פחות, ולעשות הרבה, והכל עם עצמו – זוהי מהותו של חסיד מלפנים.

רי – כמובן לפני נשיאותו – נכנס אל רבי ב"יחידות", ויענהו:

עבודתך היא לעסוק עם עצמך, עד שהזולת ירגיש, שיתרחבו ה"ונוזלים", וכמשל מאיכר המביא חטים לטחון, הרי הוא חושב שהנקב של המשפך שמשם יוצא הקמח – נותן את הקמח, אבל הטחון יודע שכששופכים קמח בקערה – מקום שנותנים שם החטים – יש אז קמח במשפך, אבל תנאי בדבר שצריך לתת שם חטים ולא חול וכיוצא בזה, ואם ישפכו לשם חול לא יהיה קמח. ולכן חסידות צריכה להיות בלי פשרות, כדי שפרוסת הלחם שתגיע להלז תהיה לחם להחיות.

חסידות דורשת לא רק לשמוע אלא לקלוט, לקלוט ולחוש אלקות, לקלוט ולחוש תורה, לקלוט ולחוש את הזולת.

כ. המתנגדים במעשיהם או בדיבוריהם נגד החסידים בנוסח הישן, מצערים את נשמות הגאונים זצ"ל אשר בארצות החיים, כי⁴ "אל תזכור לנו עוונות ראשונים" כו'. בהיותם בעולם האמת, מתחרטים הם חרטה גמורה על העבר, על שהרשו לעצמם להיות מונהגים על ידי מחרחרי ריב ומוציאי שם רע על החסידים, ואלה שהם נגד חסידים ומעוררים חילוקי דיעות, מצערים בכך את נשמות הגאונים זצ"ל, וד' יברך את עמו בשלום.

כא. אמר לצעירים שעמדו לידו כי שמע אשר קרה דבר נפלא, הכפור התרומם והרים את הגשר (באותם ימים הרים הכפור בנהר הדווינא את הגשר שעליו): בשמעי דבר זה נתחדש לי אשר גשר צריך לפחד מכפור, הכפור יש בכוחו ח"ו לשבור גשר. אתם הצעירים הסכיתו ושמעו – אתם הגשר, שכן אתם מגשרים בין ילדים למבוגרים, זכרו שגשר זקוק לשמירה מעולה מכפור, שלא ישבור ח"ו את הגשר. היו חמים בתורה וקיום המצוות, כך שהגשר יהיה שלם והשי"ת יעזור שהכל ילכו בדרך הנכונה והשי"ת יצליח.

כב. שמחה גדולה אצלי מכן שאברכים מתאספים ולומדים בחבורה. יש זריעה ויש נטיעה, ושתייהן צריכות להיות. זריעה היא לימוד הנגלה, וחסידות היא נטיעה, ניטעים שרשים עמוקים לבני בנינים שיחיו. וכן הוא גם באהבת ושיחת רעים. התחזקו ידידינו אנ"ש, איש את רעהו יעזרו לקבוע עתים לתורה והתוועדות בשיחת רעים, והשי"ת יעזור לכולנו יחדיו בתוך כלל ישראל שי' בזכות כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ויזכנו להתבשר בבשרות טובות בגשמיות וברוחניות.

לנפשות ממש – מתביישים?, אחר כך אמר דודי-זקני הרה"ק מהרי"נ לכ"ק אביו אאזמו"ר אדמו"ר "צמח צדק": "הרבה מהחסידים הזקנים רואים בך את הסבא".

והשיב – כ"ק אביו – "מה הדמיון? אצל הסבא כש"בעל בית" חסידי היה עומד ליד יהודי נוסף הוטב לו ממדותיו הטובות. ואברך חסידי כשהיה בא לאיזה מקום שהוא, היו אנשים מתאספים סביבו כמו דבורים ליד כוורת. האברכים החסידיים האירו בתים יהודיים ונטעו נטיעות טובות לדורי דורות".

יז. בקראנו את מכתבי הרביים, הן מכתבים כלליים והן מכתבים פרטיים, אנו רואים את אהבתם וחיבתם של הרביים לחסידים. האהבה הגדולה ביותר בלשון בני אדם היא אהבת אדם לבניו, ובאמת גם אהבה זו היא כלא חשיבי ביחס לאהבה שאוהב רבי את החסיד.

יודע שלרבנו הגדול היתה מחלה בחוטמו, מזמן לזמן היו נושרות מחוטמו חתיכות בשר, ואמרו הרופאים שהדבר נובע מתשוקה חזקה ועמוקה לדבר מסויים, והוא ענין² "נכספה וגם כלתה נפשי".

ואמר כ"ק אדמו"ר "צמח צדק": כל מסירות הנפש של הסבא – רבנו הגדול – היא כלא, לגבי המסירות נפש שהיתה לו להינתק מה"ועמך לא חפצתי"³ ולהתמסר לעשיית טובה, לרצות שיהודי יעשה תשובה בכוח עצמו ולהיות עובד אלקים באמת.

יח. (והרבה לדבר בענין שצריכה להיות אהבת רעים, ואמר:): אני מעורר חסידים ומבקש אותם להיות יותר קשורים ומסורים זה לזה. כל יהודי, ובפרט חסיד, צריך להיות יקר בעיניכם. הרי עלול להיות שרק כעבור שלושה חדשים נודע על שמחה אצל הזולת. השי"ת יעזור שתוכלו לבשר ולהתבשר בשורות טובות.

תמימים בפרט וחסידים בכלל שגדלו על השמרים של אהבת ישראל, צריכים וחיבים להיות חמים יותר, הזולת צריך לתפוס את המקום החשוב, שמחתו היא שמחתי, שמחתי היא שמחתו.

כשנתקבלה הידיעה בליובאוויטש שר' אלחנן שי' מרוזוב שוחרר מעבודת הצבא, התהלך החסיד הנודע ר' הענדל בחצר כשהוא מזמר "חאניע (אלחנן) יצא" ונכנס לחדר כ"ק אדמו"ר הרה"ק – הוא היה מהחשובים בעיני כ"ק אדמו"ר הרה"ק – וסיפר כי ר' אלחנן מרוזוב שוחרר והתחיל לרקוד בחדר – גם אני הייתי באותו מעמד – וכ"ק אדמו"ר הרה"ק עמד מכסאו, הניח יד קדשו על שכמו של ר' הענדל וסובב אתו שלוש פעמים, ולאחר מכן אמר לו: "לכן, אומר לפניכם חסידות".

יש לייקר את כל אחד מישראל, ובפרט החסידים וגזע החסידים, ויש לעזור לכל אחד ואחד בכל מה שאפשר, אבל כל עזרה צריכה להיות בחכמה, שלא יהיה ח"ו מלבין פני חברו. יש לדעת איך להוכיח את הזולת, לא להגדיל צערו –

(4) תהלים עט, ה.

(2) תהלים פד, ג.

(3) תהלים עג, כה.

ב"ה, כ"ב אדר א', תשי"ט
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה בו כותבת ראשי פרקים מאשר עבר עליי מעת חתונתה ועד היום, והרושם שפעל עליי עד שרצונה וכו'

ולאחרי קריאתי מכתבה בעיון, דעתי, שלמרות כל המאורעות בלתי רצויים שקרו, אין בהם כלל וכלל יסוד להרוס ח"ו בית מישראל, אשר תכליתו וענינו הוא כנוסח ברכת הנשואין, בנין עדי עד, ובפרט שהמאורעות קרו בעת טלטול ממקום למקום, לא רק במובן הגשמי אלא גם במובן הרוחני, שהרי ההעתקה לחיי נשואין ומארץ לחוץ לארץ וכו' שינוי עיקרי הוא, ובפרט בהביא בחשבון גודל ענין השלוש בכלל ושלוש בית ביחוד, עד שאמר הקב"ה מוטב שימחה שמי על המים בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו, עליי לברר טענותיי לפני רב מורה הוראה בישראל אשר בכאן, כמובן בנוכחות בעלה שיי בכדי שישמע הרב הטענות והמענות משני הצדדים זה בפני זה, שזהו תנאי עיקרי בבירור האמת, ובודאי שימצאו כמה דרכים ואופנים לתקן ולשפר היחסים זל"ז, כמובן באם יהי רצון משני הצדדים, ז.א. שלה ושל בעלה, ורצון זה חוב קדוש עליהם, כהוראת חז"ל בכמה מקומות ומהם גם בהנאמר בכל יום ויום בתחלת היום, שאוכלים פירות השלוש בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

תקותי שתתבונן בשורותי האמורות אף כי מעטות - בכמות - הנה, התבוננות מתאימה לרציניות וחשיבות הענין, והשייט יצליחה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, כ"א אדי"ש, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי, בו כותב אודות בנם שליט"א אשר נעשה עצמאי יותר מדי וכו' ובודאי ידועים לו, שלצערנו מקרה רגיל הוא בילדים שמתפלים בהם (מאיזה סיבה שתהיי) ובפרט כשהענין בבן יחיד, שאי אפשר שלא ירגיש אשר מתחשבים עם צערו וכו'

וכמדומה כבר כתבתי, שנוסף על ההשתדלות מצד ההורים למעט תופעה האמורה, מצליח ומועילה הרבה יותר השפעה מחברים, השפעה במישרים ועוד יותר השפעה בעקיפין, כשיראה הנהגתם שהיא ע"פ התורה והמצוה וכו' והשפעה זו אפשרית להיות מחבריו בכתה בה לומד, מחברים עמם משחק או שהוא מבקר בביתם, ובטח גם הרופא שיתיעצו עמו בהנ"ל ייעצם כל הנ"ל, ויהי רצון אשר יצליח גם בכל האמור נוסף על ההצלחה בהטבת בריאות בנם בגשמיות גם הטבה ברוחני[נ]ת.

תקותי, אף שאינו מזכיר עדי"ז במכתביו, שיש לו קביעות עתים בלימוד פנימיות התורה שבדור[נ]תנו נתגלתה, בתורת החסידות, שכמדומה איזה פעמים שוחחנו עדי"ז בהכרח הכי גדול בזה ובפרט בתקופתנו ובמדינה זו וביחוד כשזקוקים לברכה נוספת מהשייט שישפיע בגלוי שבנפש ובפנימית הנפש של ברא כרעא דאבוה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

לה א ויקהל משה את כל עדת בני ישראל
 ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יהוה
 לעשות אתם כש"י: ב ששת ימים תעשה
 מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת
 שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה
 יומת כש"י: ג לא תבערו אש בכל משבתיכם
 ביום השבת כש"י: (ד) פ ד ויאמר משה אל כל
 עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה
 יהוה לאמר כש"י: ה קחו מאתכם תרומה
 ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה
 זהב וכסף ונחשת כש"י: ו ותכלת וארגמן
 ותולעת שני ושש ועזים: ז וערת אילם
 מאדמים וערת תחשים ועצי שפים: ח ושמן
 למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת
 הסמים: ט ואבני ששה ואבני מלאים לאפוד
 ולחשן: י וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את
 כל אשר צוה יהוה: (ישראל) יא את המשכן את
 אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת קרשיו
 את בריחו את עמדיו ואת אדניו כש"י: יב את

א ואכנש משה ית כל פנשתא
 דבני ישראל ואמר להון אלין
 פתגמא די פקד יי למעבד
 יתהון: ב שתא יומין תתעבד
 עבדתא וביומא שביעאה יהי
 לכון קודשא שבא שבתא קדם יי
 כל די מעבד בה עבדתא יתקטל:
 ג לא תבערון אשתא בכל
 מותבניכון ביומא דשבתא:
 ד ואמר משה לכל פנשתא דבני
 ישראל למימר דין פתגמא די
 פקד יי למימר: ה סבו מנכון
 אפרשותא קדם יי כל דיתרעי
 לבה ייתי ית אפרשותא קדם יי
 דהבא וכספא ונחשא: ו ותכלא
 וארגנא וצבע זהורי ובוץ
 ומעזי: ז ומשכי דדכרי מסמקי
 ומשכי דסגונא ואעי שטין:
 ח ומשחא לאנהרותא ובוסמא
 למשח רבותא ולקטרת בוסמא:
 ט ואבני בורלא ואבני אשלמותא
 לשקעא באפודא ובחושנא:
 י וכל חפימי לבא בכון ייתון
 ונעבדון ית כל די פקד יי: יא ית
 משפנא ית פרסה וית חופאה ית
 פורפוהי וית דפוהי ית עברוהי
 ית צמודהי וית סמכוהי: יב ית

רש"י

ה'. לי לאמר לכם: (ה) נדיב לבו. על שם שלבו
 נדבו קרוי נדיב לב. כבר פרשתי נדבת המשכן
 ומלאכתו במקום צואתם: (יא) את המשכן.
 יריעות הפתחונות הנראות בתוכו קרויים משכן:
 את אהלו. הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג:
 ואת מכסהו. מכסה עורות אילים והתחשים:
 (יב) ואת פרכת המסך. פרכת המחצה, כל דבר
 המגן, בין מלמעלה בין מכנגד, קרוי מסך וסכך,

(א) ויקהל משה. למחרת יום הכפורים, כשיירד
 מן ההר, והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים
 בימים, אלא הן נאספים על פי דבורו, ותרגומו:
 ואכנש: (ב) ששת ימים. הקדים להם אזהרת
 שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את
 השבת: (ג) לא תבערו אש. (סנהדרין לה, יבמות
 ו): יש מרבותינו אומרים הבערה ללאו יצאת ויש
 אומרים לחלק יצאת: (ד) זה הדבר אשר צוה

הָאֵרֶן וְאֶת-בְּדִי אֶת-הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פְּרֹכֶת
הַמִּסָּךְ כִּסִּי׃ יג אֶת-הַשְּׁלֶחַן וְאֶת-בְּדִי וְאֶת-כָּל-
כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים כִּסִּי׃ יד וְאֶת-מִנְרַת
הַמָּאֹר וְאֶת-כִּלְיָהּ וְאֶת-נִרְתִּיהָ וְאֶת שֶׁמֶן
הַמָּאֹר כִּסִּי׃ טו וְאֶת-מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת-בְּדִי
וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים
וְאֶת-מִסְךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן כִּסִּי׃ טז אֶת |
מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת-מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר-לוֹ
אֶת-בְּדִי וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו אֶת-הַכִּיֹּר וְאֶת-כַּנּוֹ:
יז אֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנֶיהָ
וְאֶת מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר כִּסִּי׃ יח אֶת-יִתְדֵת
הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-יִתְדֵת הַחֹצֵר וְאֶת-מִיתְרֵיהֶם כִּסִּי׃
יט אֶת-בְּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ אֶת-בְּגְדֵי
הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת-בְּגְדֵי בָנָיו
לְכַהֵן כִּסִּי׃ כ וַיֵּצְאוּ כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי
מֹשֶׁה׃ (ע"ב בחול) כא וַיָּבֵאוּ כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִשְׂאוֹ
לְבוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ

אַרְוֵנָא וְיֵת אַרְיִחוּהִי יֵת כַּפֹּרֶת
וְיֵת פְּרֹכֶת דְּפָרְסָא׃ יג יֵת
פְּתוּרָא וְיֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת כָּל
מְנוּהִי וְיֵת לֶחֶם אַפְיָא׃ יד וְיֵת
מְנִרְתָא דְאַנְהוּרִי וְיֵת מְנֵהָ וְיֵת
בוֹצִינְהָא וְיֵת מִשְׁחָא דְאַנְהוּרִי׃
טו וְיֵת מִדְּבַחָא דְקְטֹרֶת בּוֹסְמִיָא
וְיֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא
וְיֵת קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָא וְיֵת פְּרֹסָא
דְתִרְעָא לְתִרְעָא מִשְׁכָּנָא׃ טז יֵת
מִדְּבַחָא דְעֵלְתָא וְיֵת סְרָדָא
דְנִחֻשָׁא דִילָהּ יֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת כָּל
מְנוּהִי יֵת פִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה׃
יז יֵת סְרָדֵי דְרִתָא יֵת עַמּוּדוּהִי
וְיֵת סַמְכָהָא וְיֵת פְּרֹסָא דְתִרְעָא
דְרִתָא׃ יח יֵת סָפִי מִשְׁכָּנָא וְיֵת
סָפִי דְרִתָא וְיֵת אֲטוּנִיָּהוּן׃ יט יֵת
לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא לְשִׁמְשָׂא
בְּקוּדֻשָׂא יֵת לְבוּשֵׁי קוּדֻשָׂא
לְאַהֲרֹן כַּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי
לְשִׁמְשָׂא׃ כ וַנִּבְּקוּ כָּל בְּנֵי
דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קֶדֶם מֹשֶׁה׃
כא וְאֵתוּ כָּל גְּבֵר דְאַתְרֵעִי לְבָהּ
וְכֹל דִּי אֲשַׁלְּמַת רוּחָהּ יֵתָהּ
אֵיתִיאוּ יֵת אֲפָרְשׁוּתָא קֶדֶם יי

רש"י

וכן (איוב א): "שֹׁכֵת בְּעֶדוֹ", (הושע ב): "הִנְנִי שֹׁף
אֶת-דְּרֹכָךְ": (יג) לֶחֶם הַפָּנִים. כָּכָר פְּרֹשְׁתִי עַל
שֵׁם שְׁהִיו לוֹ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן, שְׁהִיָּה עֲשׂוּי כְּמִין
תְּבָה פְּרוּצָה: (יד) וְאֶת כִּלְיָהּ. מְלַקְחִים וּמַחְתוֹת:
נִרְתִּיהָ. לוֹצִינֵי"ש בְּלַע"ז, בְּזִיכִים שְׁהַשְׁמֵן
וְהַפְּתִילוֹת נִתְּוֵנִין בָּהֶן: וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר. אֵף הוּא
צָרִיף חֲכָמֵי-לֵב, שֶׁהוּא מְשַׁנֵּה מִשְׁאֵר שְׂמָנִים, כְּמוֹ
שְׁמֵפֶרֶשׁ בְּמִנְחוֹת: 'מְגַרְגְרוּ בְּרֹאשׁ הַזֵּית', וְהוּא
כְּתִיב וְזָךְ: (טו) מִסְךְ הַפֶּתַח. וּילוֹן שֶׁלִּפְנֵי
הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם קָרְשִׁים וְלֹא יִרְעוֹת:

(יז) אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנֶיהָ. הָרִי חֹצֵר קְרוּי כָּאן
לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נְקֵבָה, וְכֵן דְּבָרִים הַרְבֵּה: וְאֶת
מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר. וּילוֹן פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ עֲשָׂרִים
אֲמָה אֲמֻצְעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֹצֵר, שְׁהִיָּה חֲמִשִּׁים
רֹחַב וּסְתוּמִין הֵימָנוּ לְצַד צְפוֹן ט"ו אֲמָה וְכֵן
לְדָרוֹם, שְׁנֵאמַר (לעיל כז): "וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה
קִלְעִים לְכַתֵּף": (יח) יִתְדוֹת. לְתַקְעַ וּלְקָשֵׁר בָּהֶם
סוּפֵי הַיִּרְיעוֹת בְּאַרְץ שְׁלֹא יִנְעוּ בְּרוּחַ: מִיתְרֵיהֶם.
חֲבָלִים לְקָשֵׁר: (יט) בְּגְדֵי הַשָּׂרָד. לְכִסּוֹת הָאֲרוֹן,
וְהַשְּׁלֶחַן, וְהַמְּנוּרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת בְּשַׁעַת סְלוּק

אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמִלְאֶכֶת אֹהֶל מוֹעֵד
 וְלִכְל־עֲבֹדָתוֹ וְלִבְנֵי הַקֹּדֶשׁ: כב וַיָּבִיאוּ
 הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כָּל ׀ נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חֹחַ
 וְנֹזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָזוּ כָּל־כְּלֵי זָהָב וְכָל־אִישׁ
 אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה ^{כס"ו}: כג וְכָל־אִישׁ
 אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 וְיָשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילָם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת
 תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ ^{כס"ז}: כד כָּל־מַרְיָם תְּרוּמַת כֶּסֶף
 וְנִחְשֵׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר
 נִמְצָא אֹתוֹ עֵצִי שֹׁטִים לְכָל־מִלְאֶכֶת הָעֲבֹדָה
 הֵבִיאוּ: כה וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בִּידֵיהָ טוֹו
 וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־
 תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַיָּשֵׁשׁ: כו וְכָל־הַנָּשִׁים
 אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בְּחַכְמָה טוֹו אֶת־
 הָעִזִּים ^{כס"ח}: כז וְהַנְּשֵׂאִים הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי
 הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמְּלֵאִים לְאַפּוֹד
 וְלַחֲשֹׁן ^{כס"ט}: כח וְאֶת־הַבָּשָׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמַאֲוֹר

לעבדת משכן זמנא ולכל
 פלחנה וללבושי קודשא:
 כב ומיתן גבריא על נשיא כל
 דאתרעי לבה איתאו שירין
 ושכין ועזקן ומחורף כל מן
 דדהב וכל גבר די ארים ארמות
 דהבא קדם יי: כג וכל גבר
 דאשתכח עמה תכלא וארגנא
 וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומשכי
 דדכרי מסמקי ומשכי ססגונא
 איתאו: כד כל דארים ארמות
 כסף ונחש איתאו ית אפרשותא
 קדם יי וכל די אשתכח עמה אעי
 שטין לכל עבדת פלחנא
 איתאו: כה וכל אתתא חפמת
 לבא בידהא מעזלא ומיתן פד
 עזל ית תכלא וית ארגנא ית
 צבע זהורי וית בוצא: כו וכל
 נשיא דאתרעי לבהן עמהן
 בחקמא עזלן ית מעזנא ^(כמ"א רפ"ו):
^{מעזנא}: כז ורבכיא איתאו ית
 אבני בורלא וית אבני אשלמותא
 לשקעא באפודא ובחושנא:
 כח וית בוסמא וית משחא
 לאנהרותא ולמשחא דרבותא

רש"י

מסעות: (כב) על הנשים. עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח על כפשוטו, משום דלא מתרגם: 'ויבאו האנשים' ואתו גבריא, כמו שמתרגם לעיל מינה, רק מתרגם: 'ומיתן', ורצה לומר, שהביאו חח ונזם בעודן על הנשים, כמו שכתב רש"י על "טוו את העזים"): חח. הוא תכשיט של זהב עגל, נתון על הזרוע, והוא הצמיד: וכומזו. כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה, ורבותינו פרשו שם כומזו, כאן מקום זמה: (כג) וכל-איש אשר-נמצא אתו. תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים,

כלם הביאו: (כו) טוו את העזים. (שבת צט) היא היתה אמנות יתרה, שמעל גבי העזים היו טווין אותן: (כז) והנשאים הביאו. אמר רבי נתן: מה ראו נשיאים להתנדב בתנפת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כף אמרו נשיאים: 'יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמתסרין, אנו משלימין אותו'. פינן שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (לקמן לו): "והמלאכה היתה דים", אמרו נשיאים, מה עלינו לעשות? הביאו את אבני השהם וגו'. לכף התנדבו בתנפת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות

ולקטרת בוסמיא: כט כל גבר
 ואתתא דאתרעי לבהון עמהון
 לאיתתא לכל עבדתא די פקד יי
 למעבד בידי דמשה איתאיו בני
 ישראל נדבתא קדם יי: ל ואמר
 משה לבני ישראל חזו דרבי יי
 בשום בצלאל בר אורי בר חור
 לשבטא דיהודה: לא ואשלם
 עמה רוח נבואה מן קדם יי
 בחכמתא פסוקלתנו ובמדע ובכל
 עבידא: לב ולא לפא אומנון
 למעבד בדהבא ובכסף
 ובנחשא: לג ובאומנות אכן
 טבא לאשלמא ובנגרות אעא
 למעבד בכל עבדת אומנון:
 לד ולא לפא ייב בלפה הוא
 ואהליאב בר אחיסמך לשבטא
 דדן: לה אשלם עמהון חכימות
 לפא למעבד כל עבדת נגר ואמן
 וציר בתכלא ובארגונא בצבע
 זהורי ובכוצא ומחי עבדי כל
 עבידא ומלפי אומנון: א ועבד
 בצלאל ואהליאב וכל גבר חפים
 לפא דיהב יי חכמא וסוקלתנותא
 בהון למדע למעבד ית כל עבדת
 פלחן קודשא לכל די פקד יי:
 ב וקרא משה לבצלאל
 ולאהליאב ולכל גבר חפים לפא
 דיהב יי חכמתא בלפה כל
 דאתרעי לפה למקרב לעבדתא

לב אשר נתן יהוה חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה

ולשמן המשחה ולקטרת הסמים: כט כל-איש
 ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל-
 המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד-משה
 הביאו בני-ישראל נדבה ליהוה: פ שני
 ויאמר משה אל-בני ישראל ראו קרא יהוה
 בשם בצלאל בן-אורי בן-חור למטה
 יהודה כס"י: לא וימלא אתו רוח אלהים
 בחכמה בתבונה ובדעת ובכל-מלאכה:
 לב ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף
 ובנחשת: לג ובחרשת אבן למלאה ובחרשת
 עין לעשות בכל-מלאכת מחשבת:
 לד ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן-
 אחיסמך למטה-דן כס"י: לה מלא אתם חכמת-
 לב לעשות כל-מלאכת חרש וחרש ורקם
 בתכלת ובארגמן בתולעת השני וביש וארג
 עשי כל-מלאכה וחרשי מחשבת:
 לו א ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש
 חכם-לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה
 בהמה לדעת לעשת את-כל-מלאכת עבדת
 הקדש לכל אשר-צוה יהוה: ב ויקרא משה
 אל-בצלאל ואל-אהליאב ואל כל-איש חכם-

רש"י

משמם והנשואם כתיב: (ל) חור. בנה של מרים שבשכטים, מבני השפחות. והשונהו המקום
 היה: (לד) ואהליאב. משבט דן, מן הירודים לבצלאל למלאכת המשפן, והוא מגדולי השכטים,

אֶל־הַמְּלֹאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: ג וַיִּקְהוּ מִלִּפְנֵי
 מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְמִלְאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ
 וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר:
 ו וַיָּבֵאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מִלְאכַת
 הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמִּלְאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הָמָּה
 עֹשִׂים: ה וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מְרַבִּים
 הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמִלְאכָה אֲשֶׁר־
 צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ כִּי: ו וַיִּצְוּ מֹשֶׁה
 וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה
 אֶל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלֹאכָה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ
 וַיִּבְלֹא הָעָם מֵהֵבִיא כִּי: ז וְהַמְּלֹאכָה הִיְתָה
 דִּים לְכָל־הַמְּלֹאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ
 וְהוֹתֵר כִּי: ח וַיַּעֲשׂוּ כָּל־חֲכָמֵי־לֵב בְּעֹשֵׂי
 הַמְּלֹאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֵשׂוֹר יְרִיעַת שֵׁשׁ
 מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים
 מַעֲשֵׂה חֲשָׁב עָשָׂה אֹתָם: ט אַרְבֵּי הַיְרִיעָה
 הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע
 בְּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־
 הַיְרִיעֹת: י וַיַּחֲבֹר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אֶחָת
 אֶל־אֶחָת וְחֲמֵשׁ יְרִיעֹת חִבְּר אֶחָת אֶל־אֶחָת:
 יא וַיַּעֲשׂוּ לְלֹאֵת תַּכְלֵת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בְּמַחְבְּרַת כֵּן

לְמַעַבְד יְתָה: ג וְנִסְיָבו מִן קָדָם
 מֹשֶׁה יָת כָּל אֶפְרָשׁוּתָא דִּי
 אִיתִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדַת
 פְּלִחָן קוֹדֶשָׁא לְמַעַבְד יְתָה וְאִנּוּן
 מִיתָן לָהּ עוֹד נְדָבָתָא בְּצִפּוֹר
 בְּצִפּוֹר: ד וְאִתּוּ כָּל חֲכִימֵי
 דְעִבְדִּין יָת כָּל עִבְדַת קוֹדֶשָׁא
 גְּבַר גְּבַר מֵעִבְדַתָּה דְאִנּוּן עִבְדִּין:
 ה וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה לְמִימַר מִסְּגַן
 עֲמָא לְאִיתָאָה מִסַּת פְּלִחָנָא
 לְעִבְדַתָּא דְפִקְדוּ יְיָ לְמַעַבְד יְתָה:
 ו וּפְקִד מֹשֶׁה וְאָעֲבְרוּ כְרוּזָא
 בְּמִשְׁרִיתָא לְמִימַר גְּבַר וְאִתָּתָא
 לָא יַעֲבֹדוּן עוֹד עִבְדַתָּא
 לְאֶפְרָשׁוּת קוֹדֶשָׁא וּפִסְק עֲמָא
 מִלְאִיתָאָה: ז וְעִבְדַתָּא הוֹת מִסַּת
 לְכָל עִבְדַתָּא לְמַעַבְד יְתָה וְיִתְרַת:
 ח וְעִבְדוּ כָּל חֲכִימֵי לְבָא בְּעִבְדֵי
 עִבְדַתָּא יָת מִשְׁכָּנָא עֵשׂוֹר יְרִיעָן
 דְבוּץ שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְע
 זְהוּרֵי צוֹרַת כְּרוּבִין עוֹבַד אָמֵן
 עֲבַד יְתָהוּן: ט אַרְבָּא דִּירִיעַתָּא
 חָדָא עֶסְרִין וְתַמְנֵי אָמֵן וּפּוֹתֵינָא
 אַרְבַּע אָמֵן דִּירִיעַתָּא חָדָא
 מִשְׁחַתָּא חָדָא לְכָל יְרִיעַתָּא:
 י וְלִפְפָּ יָת חֲמֵשׁ יְרִיעָן חָדָא עִם
 חָדָא וְחֲמֵשׁ יְרִיעָן לִפְפָּ חָדָא עִם
 חָדָא: יא וְעֲבַד עֲנוּבִין דְתַכְלָא
 עַל סַפְתָּא דִּירִיעַתָּא חָדָא מִסְטְרָא
 בֵּית לֹפִי כֵן עֲבַד בְּסַפְתָּא

רש"י

לקיים מה שנאמר (איוב לד): "ולא-נכר שוע לפני-
 דל": (ה) מדי העבדה. יותר מפדי צרף העבודה:
 (ו) ויפלא. לשון מניעה: (ז) והמלאכה היתה
 דים לכל-המלאכה. ומלאכת ההבאה היתה דים
 של עושי המשכן, לכל המלאכה של משכן לעשות
 אותה ולהותר: והותר. כמו (לעיל ח): "והכבד את

דיריעתא בסטרא בית לופי
 תניתא: יב חמשין ענובין עבד
 ביריעתא חדא וחמשין ענובין
 עבד בסטרא דיריעתא דבית לופי
 תניתא מכוונן ענוביןא חדא לקבל
 חדא: יג ועבד חמשין פורפין
 דדהב ולפף ית יריעתא חדא עם
 חדא בפורפיא והנה משכנא חד:
 יד ועבד יריען דמעזי לפרסא על
 משכנא חד עשר יריען עבד
 יתהן: טו ארפא דיריעתא חדא
 תלתין באמין וארבע אמין פותיא
 דיריעתא חדא משחמא חדא
 לחד עשר יריען: טז ולפף ית
 חמש יריען לחד וית שת יריען
 לחד: יז ועבד ענובין חמשין
 על ספתא דיריעתא בסטרא בית
 לופי וחמשין ענובין עבד על
 ספתא דיריעתא דבית לופי
 תניתא: יח ועבד פורפין דנחשא
 חמשין ללפפא ית משכנא למהוי
 חד: יט ועבד חופאה למשכנא
 משכי דדכרי מסמקי וחופאה
 משכי דסגונא מלעלא: כ ועבד
 ית דפיא למשכנא דאעי שטין
 קזמין: כא עשר אמין ארפא
 דדפא ואמתא ופלגות אמתא
 פותיא דדפא חד: כב תרתין
 צירין לדפא חד משלכין חדא
 לקבל חדא בן עבד לכל דפי
 משכנא: כג ועבד ית דפיא
 למשכנא עטרין דפין לרוח עבר
 דרומא: כד וארבעין סמכין
 דכסף עבד תחות עטרין דפין
 תרין סמכין תחות דפא חד לתרין
 עשרים הקרשים שני

עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת
 השנית: יב חמשים ללאַת עשה ביריעה
 האחת וחמשים ללאַת עשה בקצה היריעה
 אשר במחברת השנית מקבילת הללאַת
 אחת אל־אחת: יג ויעש חמשים קרסי זהב
 ויחבר את־היריעת אחת אל־אחת בקרסים
 ויהי המשכן אחד: פ יד ויעש יריעת עזים
 לאהל על־המשכן עשתי־עשרה יריעת עשה
 אתם: טו ארך היריעה האחת שלשים באמה
 וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה
 אחת לעשתי עשרה יריעת: טז ויחבר את־
 חמש היריעת לבד ואת־שש היריעת לבד:
 יז ויעש ללאַת חמשים על שפת היריעה
 הקיצונה במחברת וחמשים ללאַת עשה
 על־שפת היריעה החברת השנית: יח ויעש
 קרסי נחשת חמשים לחבר את־האהל להיות
 אחד: יט ויעש מכסה לאהל ערת אילם
 מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה: ס
 כ ויעש את־הקרשים למשכן עצי שטים
 עמדים: כא עשר אמת ארך הקרש ואמה
 וחצי האמה רחב הקרש האחד: כב שתי ידות
 לקרש האחד משלבת אחת אל־אחת בן
 עשה לכל קרשי המשכן: כג ויעש את־
 הקרשים למשכן עשרים קרשים לפאת נגב
 תימנה: כד וארבעים אדני־כסף עשה תחת

צירוהי ותרין סמכין תחות דפא
 חד לתרין צירוהי: כה ולסטר
 משכנא תניתא לרוח צפונא עבד
 עסרין דפין: כו וארבעין
 סמכיהון דכסף תרין סמכין
 תחות דפא חד ותרין סמכין
 תחות דפא חד: כז ולספי
 משכנא מערבא עבד שתא דפין:
 כח ותרין דפין עבד לזונת
 משכנא בסופיהון: כט והווי
 מכונין מלרע וכחדא הווי מכונין
 על רישה לעזקתא חדא פן עבד
 לתרויהון לתרין זונן: ל והווי
 תמנא דפין וסמכיהון דכסף
 שתא עשר סמכין תרין סמכין
 תרין סמכין תחות דפא חד:
 לא ועבד עברי דאעי שטין
 חמשא לדפי סטר משכנא חד:
 לב וחמשא עברין לדפי סטר
 משכנא תניתא וחמשא עברין
 לדפי משכנא לסופיהון מערבא:
 לג ועבד ית עברא מציעאה
 לאעברא בגו דפא מן סיפי
 לספי: לד וית דפא חפא דהבא
 וית עזקתהון עבד דהבא אתרא
 לעברא וחפא ית עברא דהבא:
 לה ועבד ית פרקתא תכלא
 וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר
 עובד אמן עבד יתה צורת
 פרובין: לו ועבד לה ארבעא
 עמודי שטין וחפנון דהבא וויהון
 דהבא ואתיף להון ארבעא סמכין
 דכסף: לז ועבד פרסא לתרע
 משכנא תכלא וארגונא וצבע
 זהורי ובוץ שזיר עובד ציר:

אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתֵי יְדָתָיו וּשְׁנֵי
 אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתֵי יְדָתָיו:
 כה וּלְצֹלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לְפֶאת צָפוֹן עָשָׂה
 עֲשָׂרִים קְרָשִׁים: כו וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף
 שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: כז וְלִירְכַתִּי הַמִּשְׁכָּן יִמָּה
 עָשָׂה שֵׁשׁ קְרָשִׁים: כח וּשְׁנֵי קְרָשִׁים עָשָׂה
 לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכַתָּיִם: כט וְהָיוּ תוֹאֲמִם
 מִלְּמִטָּה וַיַּחֲדוּ יִהְיוּ תַמִּים אֶל־רֵאשׁוֹ אֶל־
 הַטְּבַעַת הָאֶחָת פֶּן עָשָׂה לְשֵׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי
 הַמִּקְצַעַת: ל והָיוּ שְׁמֹנֶה קְרָשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם
 כֶּסֶף שֵׁשׁ עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי
 אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: לא וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי
 עֲצֵי שֹׁטִים חֲמִשָּׁה לְקֶרְשֵׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן
 הָאֶחָת: לב וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקֶרְשֵׁי צֹלַע־
 הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקֶרְשֵׁי
 הַמִּשְׁכָּן לִירְכַתָּיִם יִמָּה: לג וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ
 הַתִּיכּוֹן לְבָרֶחַ בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקְּצָה אֶל־
 הַקְּצָה: לד וְאֶת־הַקְּרָשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־
 טְבַעַתָּם עָשָׂה זָהָב בְּתִים לְבְּרִיחִם וַיִּצָּף
 אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב: לה וַיַּעַשׂ אֶת־הַפְּרֹכֶת
 תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר
 מִעֲשָׂה חֶשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרִבִּים: לו וַיַּעַשׂ לָהּ
 אַרְבַּעַת עַמּוּדֵי שֹׁטִים וַיִּצָּפֶם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב
 וַיִּצַק לָהֶם אַרְבַּעַת אֲדָנֵי־כֶסֶף: לו וַיַּעַשׂ מִסָּךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת

לח וית עמודוהי חמשא וית
 וניהון וקפא רישיהון וכבושיהון
 דהבא וסמכיהון חמשא נחשא:
 א ועבד בצלאל ית ארונא דאעי
 שטין תרתין אמין ופלגא ארפה
 ואמתא ופלגא פתיה ואמתא
 ופלגא רומה: ב ונחפהי דהב דכי
 מגו ומפרא ועבד לה דיר דדהב
 סחור סחור: ג ואתיך לה ארבע
 עזמן דדהב על ארבע זונתה
 ומרתין עזמן על סטרה חד
 ומרתין עזמן על סטרה תניתא:
 ד ועבד אריחי דאעי שטין וקפא
 יתהון דהבא: ה ואעל ית
 אריחיא בעזקתא על סטרי ארונא
 למשל ית ארונא: ו ועבד פפרתא
 דהב דכי תרתין אמין ופלגא
 ארפה ואמתא ופלגא פתיה:
 ז ועבד תרין פרוכין דדהב נגיד
 עבד יתהון מתרין סטרי כפרתא:
 ח פרוכא חד מסטרא מכא
 וכרוכא חד מסטרא מכא מן
 פפרתא עבד ית פרוכיא מתרין
 סטרוהי: ט והוו כרוכיא פריסן
 גדפיהון לעלא נטלין בגדפיהון
 על פפרתא ואפיהון חד לקבל
 חד לקבל פפרתא הוו אפי
 כרוכיא: י ועבד ית פתורא דאעי
 שטין תרתין אמין ארפה ואמתא
 פתיה ואמתא ופלגא רומה:
 יא ונחפא יתה דהב דכי ועבד לה
 דיר דדהב סחור סחור: יב ועבד

וארנמן ותולעת שני ושש משזר מעשה
 רקם: לח ואת-עמודיו חמשה ואת-זויהם
 וצפה ראשיהם וחשקיהם זהב ואדניהם
 חמשה נחשת: פ לו ויעש בצלאל את-
 הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה
 וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו כס"ע: ב ויצפהו
 זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב
 סביב: ג ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע
 פעמתיו ושתי טבעת על-צלעו האחת ושתי
 טבעת על-צלעו השנית: ד ויעש בדי עצי
 שטים ויצף אתם זהב: ה ויבא את-הבדים
 בטבעת על צלעת הארן לשאת את-הארן:
 ו ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה
 ואמה וחצי רחבה: ז ויעש שני כרבים זהב
 מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת:
 ח כרוב אחד מקצה מזה וכרוב-אחד מקצה
 מזה מן-הכפרת עשה את-הכרבים משני
 כתיב קצוותיו קרי קצותיו: ט ויהיו הכרבים פרשי
 כנפים למעלה סככים בכנפיהם על-הכפרת
 ופניהם איש אל-אחיו אל-הכפרת היו פני
 הכרבים: פ ויעש את-השלחן עצי שטים
 אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו:
 יא ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב: יב ויעש לו מסגרת

רש"י

לבו", (מלכים ב ג): "והכות את מואב": (א) ויעש בצלאל. לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר

לה גִּדְנָפָא רומה פושכא סחור
 סחור ועבד דיר דדִּהֵב לגִּדְנָפָה
 סחור סחור: יג וְאֶתִּיף לֵה אַרְבַּע
 עֲזָזָן דִּהֵב וִיחֵב ית עֲזָקְתָא על
 אַרְבַּע זִינְתָא די לְאַרְבַּע רגלוֹהִי:
 יד לְקַבֵּל גִּדְנָפָא הוּו עֲזָקְתָא
 אַתְרָא לְאַרְיִחְיָא לְמַטְל ית
 פְּתוּרָא: טו וְעַבְד ית אַרְיִחְיָא
 דְּאֵעִי שְׁטִין וְחִפָּא יתהוּן דִּהֵבָא
 לְמַטְל ית פְּתוּרָא: טז וְעַבְד ית
 מְנִיָּא די על פְּתוּרָא ית מְגִיסוּהִי
 וְיִת בְּזִיכּוּהִי וְיִת מְכִילְתָּה וְיִת
 קְשׁוּתָא די יתנִסֵּף בְּהֵן דִּהֵב דְּכִי:
 יז וְעַבְד ית מְנַרְתָּא דִּהֵב דְּכִי נְגִיד
 עַבְד ית מְנַרְתָּא שִׂידָה וְקִנְיָה
 פְּלִידָהָ חִזּוּרָהָ וְשׁוֹשְׁנָהָ מִנְּהָ
 הוּו: יח וְשִׁתָּא קִנִּין נְפִקִין
 מִסְטָרָהָ תְּלִתָּא קִנִּי מְנַרְתָּא
 מִסְטָרָה חַד וְתִלְתָּא קִנִּי מְנַרְתָּא
 מִסְטָרָה תְּנִינָא: יט תְּלִתָּא כְּלִידִין
 מְצִירִין בְּקִנְיָא חַד חִזּוּר וְשׁוֹשֵׁן
 וְתִלְתָּא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנְיָא חַד
 חִזּוּר וְשׁוֹשֵׁן כֹּן לְשִׁתָּא קִנִּין
 דְּנִפְקִין מִן מְנַרְתָּא: כ ובמְנַרְתָּא
 אַרְבַּעָא כְּלִידִין מְצִירִין חִזּוּרָהָ
 וְשׁוֹשְׁנָהָ: כא וְחִזּוּר תַּחֲת תְּרִין
 קִנִּין מִנְּהָ וְחִזּוּר תַּחֲת תְּרִין קִנִּין
 מִנְּהָ וְחִזּוּר תַּחֲת תְּרִין קִנִּין מִנְּהָ
 לְשִׁתָּא קִנִּין דְּנִפְקִין מִנְּהָ:
 כב חִזּוּרִיהוּן וְקִנְיִהוּן מִנְּהָ הוּו
 פְּלָה נְגִידָא חֲדָא דִּהֵב דְּכִי:
 כג וְעַבְד ית בּוֹצִינְהָא שְׁבַעָא
 וְצִבְיִתְהָא וּמַחְתִּיתְהָ דִּהֵב דְּכִי:
 כד כְּפָרָא דִּהֵב דְּכִי עַבְד יתָּה וְיִת

טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֶרֶזְהָב לְמִסְנְרָתוֹ סָבִיב:
 יג וַיִּצַק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־
 הַטַּבַּעֹת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע
 רַגְלָיו: יד לְעִמַּת הַמִּסְנְרָת הָיוּ הַטַּבַּעֹת בְּתִים
 לַבַּדִּים לְשֵׂאת אֶת־הַשְּׁלֶחָן: טו וַיַּעַשׂ אֶת־
 הַבַּדִּים עֲצֵי שֹׁפִים וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב לְשֵׂאת
 אֶת־הַשְּׁלֶחָן: טז וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים | אֲשֶׁר עַל־
 הַשְּׁלֶחָן אֶת־קַעֲרוֹתָיו וְאֶת־כַּפְתָּיו וְאֶת־
 מְנַקֵּיתָיו וְאֶת־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן זָהָב
 טְהוֹר: פ שלישי יז וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנִרָה זָהָב טְהוֹר
 מְקֻשָּׁה עָשָׂה אֶת־הַמְּנִרָה יִרְכָּה וְקִנְיָה גְּבִיעִיָּה
 כַּפְתֹּרִיָּה וּפְרָחִיָּה מִמְּנָה הָיוּ: יח וְשִׁשָּׁה קִנִּים
 יִצְאִים מִצְדֵיָּהּ שְׁלֹשָׁה | קִנִּי מְנִרָה מִצְדֵיָּהּ
 הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קִנִּי מְנִרָה מִצְדֵיָּהּ הַשְּׁנַיִם:
 יט שְׁלֹשָׁה גְּבַעִים מְשַׁקְּדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד
 כַּפְתֹּר וּפְרָח וְשְׁלֹשָׁה גְּבַעִים מְשַׁקְּדִים בְּקִנְיָה
 אֶחָד כַּפְתֹּר וּפְרָח כֹּן לְשִׁשָּׁת הַקִּנִּים הַיִּצְאִים
 מִן־הַמְּנִרָה: כ ובמְנִרָה אַרְבַּעָה גְּבַעִים
 מְשַׁקְּדִים כַּפְתֹּרִיָּה וּפְרָחִיָּה: כא וְכַפְתֹּר תַּחַת
 שְׁנֵי הַקִּנִּים מִמְּנָה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקִּנִּים
 מִמְּנָה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקִּנִּים מִמְּנָה
 לְשִׁשָּׁת הַקִּנִּים הַיִּצְאִים מִמְּנָה: כב כַּפְתֹּרִיהֶם
 וְקִנְתָּם מִמְּנָה הָיוּ כֹּלָה מְקֻשָּׁה אַחַת זָהָב
 טְהוֹר: כג וַיַּעַשׂ אֶת־נֹרְתִיָּה שְׁבַעָה וּמְלַקְחִיָּה
 וּמַחְתִּיתִיָּה זָהָב טְהוֹר: כד כְּפָר זָהָב טְהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֶת

פל מְנַהֵא: כה ועבד ית מדבְּחָא
 דקִטְרַת בּוֹסְמֵיָא דְאֵעִי שְׁטִין
 אִמְתָּא אֲרַבָּה וְאִמְתָּא פְתִיָה מְרַבַּע
 וְתַרְמִין אֲמִין רִימָה מְנַה הָוּ
 קִרְנוּהִי: כו וְחָפָא יְתָה דְהָב דְכִי
 יְת אֲגָרָה וְיָת פְּתִלוּהִי סְחֹר סְחֹר
 וְיָת קִרְנוּהִי וְעַבְד לָה דִיר דְדִהָב
 סְחֹר סְחֹר: כז וְתַרְמִין עֲזָקָן
 דְדִהָב עַבְד לָה מְלָרַע לְדִירָה עַל
 תַּרְמִין וְזִנְתָה עַל תַּרְמִין סְטֵרוּהִי
 לְאִתְרָא לְאֲרִיחֵיָא לְמַטְל יְתָה
 בְּהוֹן: כח ועבד ית אֲרִיחֵיָא דְאֵעִי
 שְׁטִין וְחָפָא יְתָהוֹן דְהָבָא:
 כט ועבד ית מְשָׁחָא דְרַבּוּתָא
 קוּדְשָׁא וְיָת קִטְרַת בּוֹסְמֵיָא דְכִי
 עוּבְד בּוֹסְמֵיָא: א ועבד ית
 מְדַבְּחָא דְעֲלֵתָא דְאֵעִי שְׁטִין
 חֲמֵשׁ אֲמִין אֲרַבָּה וְחֲמֵשׁ אֲמִין
 פְתִיָה מְרַבַּע וְתִלְתָּא אֲמִין רִימָה:
 ב ועבד קִרְנוּהִי עַל אֲרַבַּע וְזִנְתָה
 מְנַה הָוּ קִרְנוּהִי וְחָפָא יְתָה
 נְחָשָׁא: ג ועבד ית פֶּל מְנִי
 מְדַבְּחָא יְת פְּסִכְתְּרוּתָא וְיָת
 מְגֵרוּפִיתָא וְיָת מְזֻרְקָתָא יְת
 צְנוּרִיתָא וְיָת מַחְתִּימָא פֶּל מְנִהִי
 עַבְד נְחָשָׁא: ד ועבד לְמְדַבְּחָא
 סְרְדָא עוּבְד מְצַדְתָּא דְנְחָשָׁא
 תַּחַת סוּבְכָה מְלָרַע עַד פְּלָגָה:
 ה וְאִתִּיד אֲרַבַּע עֲזָקָתָא בְּאֲרַבַּע
 סְטֵרָתָא לְסְרְדָא דְנְחָשָׁא אִתְרָא
 לְאֲרִיחֵיָא: ו ועבד ית אֲרִיחֵיָא
 דְאֵעִי שְׁטִין וְחָפָא יְתָהוֹן נְחָשָׁא:
 ז וְאֵעִיל יְת אֲרִיחֵיָא בְּעֲזָקָתָא עַל
 סְטֵרִי מְדַבְּחָא לְמַטְל יְתָה בְּהוֹן

כָּל־כְּלִיָּהּ: פ כה וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי
 שֹׁטִים אֲמָה אַרְבֹּו וְאֲמָה רְחִבּוֹ רְבֹוע וְאֲמָתִים
 קָמָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנֹתָיו: כו וַיִּצַּף אֹתוֹ זָהָב
 טָהוֹר אֶת־גָּזוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קִרְנֹתָיו
 וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: כז וַיִּשְׁתִּי טַבַּעַת זָהָב
 עֲשֶׂה־לוֹ | מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל
 שְׁנֵי צַדָּיו לְבַתִּים לְבַדִּים לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם:
 כח וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצַּף אֹתָם
 זָהָב: כט וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־
 קְטֹרֶת הַסַּמִּים טָהוֹר מַעֲשֶׂה רִקָּח: ס רביעי
 לח א וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שֹׁטִים
 חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְבֹּו וְחֲמֵשׁ־אַמּוֹת רְחִבּוֹ רְבֹוע
 וְשֹׁלֵשׁ אַמּוֹת קָמָתוֹ: ב וַיַּעַשׂ קִרְנֹתָיו עַל
 אֲרַבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנֹתָיו וַיִּצַּף אֹתוֹ
 נְחֹשֶׁת: ג וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־
 הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְּזֻרְקָת אֶת־
 הַמְּזֻלְגָת וְאֶת־הַמַּחְתֹּת כָּל־כֵּלָיו עֲשֶׂה נְחֹשֶׁת:
 ד וַיַּעַשׂ לְמִזְבֵּחַ מִכָּבֵד מַעֲשֶׂה רִשֶׁת נְחֹשֶׁת
 תַּחַת בְּרַכְבּוֹ מִלְמַטָּה עַד־חֲצִיָּו: ה וַיִּצַּק אֲרַבַּע
 טַבַּעֹת בְּאֲרַבַּע הַקְּצוֹת לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים
 לְבַדִּים: ו וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצַּף
 אֹתָם נְחֹשֶׁת: ז וַיָּבֵא אֶת־הַבְּדִים בְּטַבַּעֹת עַל
 צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם נְכוּב לַחַת

רש"י

חֲכָמִים, נְקִרָאת עַל שְׁמוֹ: (ז) נְכוּב לַחַת. הוּא חָלוּל, וְכֵן (יִרְמִיָה נב): "וְעָבְדוּ אֲרַבַּע אֲצָבָעוֹת

עֲשֵׂה אֹתוֹ כְּשֵׁי: ם ה וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת
 וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצַּבָּאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ
 פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד כְּשֵׁי: ם ט וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר
 לַפֶּתַח ׀ נֹגֵב תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשׁוֹר
 מֵאָה בְּאַמָּה: ך עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם
 עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:
 ם וּלְפֶתַח צִפּוֹן מֵאָה בְּאַמָּה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים
 וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמוּדִים
 וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ך וּלְפֶתַח-זֵים קִלְעִים חֲמִשִּׁים
 בְּאַמָּה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה וְוֵי
 הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ם וּלְפֶתַח קִדְמָה
 מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה: ך קִלְעִים חֲמִשׁ-עֲשָׂרָה
 אַמָּה אֶל-הַפֶּתַח עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם
 שְׁלֹשָׁה: ם וּלְכַתֵּף הַשְּׂנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר
 הַחֲצֵר קִלְעִים חֲמִשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה עֲמוּדֵיהֶם
 שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: ם כָּל-קִלְעֵי הַחֲצֵר
 סָבִיב שֵׁשׁ מִשׁוֹר: ך וְהָאֲדָנִים לְעֲמוּדִים נְחֹשֶׁת

חליל לוחין עבד יתה: ח ועבד
 ית פיורא נחשא וית בסיסה
 נחשא במחזן נשיא דאתנן
 לצלאה בתרע משפן זמנא:
 ט ועבד ית דרתא לרוח עבר
 דרומא סרדי דרתא דבוץ שזיר
 מאה באמין: ך עמודיהון עסרין
 וסמכיהון עסרין נחשא ווי
 עמודיא וכבושיהון כסף:
 יא ולרוח צפונא מאה אמין
 עמודיהון עסרין וסמכיהון עסרין
 נחשא ווי עמודיא וכבושיהון
 דכסף: יב ולרוח מערבא סרדין
 חמשין באמין עמודיהון עסרא
 וסמכיהון עסרא ווי עמודיא
 וכבושיהון דכסף: יג ולרוח
 קדומא מדינחא חמשין אמין:
 יד סרדין חמש עסרי אמין
 לעברא עמודיהון תלתא
 וסמכיהון תלתא: טו ולעברא
 תניתא מכא ומכא לתרע דרתא
 סרדין חמש עסרי אמין
 עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא
 טז כל סרדי דרתא סחור סחור
 דבוץ שזיר: יז וסמכיא

רש"י

בדברים, לומר: אני נאה ממך, ומתוך כך מביאות
 לבעליהם לידי תאוה, ונזקקות להם ומתעפרות
 ויולדות שם, שנאמר (שה"ש ח): "תחת התפוח
 עוררתיך", וזהו שנאמר: "במראות הצובאות".
 ונעשה הפיור מהם, שהוא לשום שלום בין איש
 לאשתו, להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה
 בעלה ונסתרה. ותדע לך שהן מראות ממש, שהרי
 נאמר: "ונחשת התנופה שבעים ככר וגו' ויעש בה
 וגו' וכיור וכנו לא הזכרו שם. למדת, שלא היה
 נחשת של פיור מנחשת התנופה, כך דרש רבי
 תנחומא, וכן תרגם אונקלוס: 'במחזן נשיא', והוא

נכוב": נכוב לחת. הלווחות של עצי שטים לכל
 רוח והחלל באמצע: (ח) במראת הצבאות. בנות
 ישראל היו בידן מראות שראות בהן פשהן
 מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת
 המשפן, והיה מואס משה בהן מפני שעשויים
 ליצר הרע. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'קבל, כי
 אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו
 הנשים צבאות רבות במצרים, כשהיו בעליהן
 יגיעים בעבודת פרוך, היו הולכות ומוליכות להם
 מאכל ומשתה ומאכילות אותם, ונוטלות המראות
 וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשדלתו

וְוִי הָעֲמוּדִים וְחֲשׂוּקֵיהֶם כָּסֶף וְצַפְוֵי רֵאשִׁיָּהֶם
 כָּסֶף וְהֵם מְחַשְׁקִים כָּסֶף כֹּל עֲמֻדֵי הַחֲצָר:
 יח וּמִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצָר מַעֲשֵׂה רִגְלָם תְּכַלֵּת
 וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשֹּׁר וְעִשְׂרִים
 אַמָּה אַרְדֵּי וְקוֹמָה בְּרַחֵב חֲמֵשׁ אַמּוֹת לְעֹמֶת
 קַלְעֵי הַחֲצָר כִּשׁ"י: יט וְעֲמֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה
 וְאַדְנֵיהֶם אַרְבַּעַה נְחֹשֶׁת וְוִיהֶם כָּסֶף וְצַפְוֵי
 רֵאשִׁיָּהֶם וְחֲשׂוּקֵיהֶם כָּסֶף: כ וְכָל-הַיְתִדוֹת
 לְמִשְׁכַּן וְלַחֲצַר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ססס

פרשת פקודי

כא אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר
 פָּקַד עַל-פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְלוּיִם בְּיַד אֵיתָמָר
 בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן כִּשׁ"י: כב וּבְצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-
 חוּר לְמִטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל-אֲשֶׁר-צִוָּה
 יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּשׁ"י: כג וְאֵתוֹ אֶהֱיָאֵב בֶּן-
 אַחִיסָמֶד לְמִטֵּה-דָן חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקֵם

לְעֲמוּדֵיָא נְחֹשָׂא וְוִי עֲמוּדֵיָא
 וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף וְחַפְוֵי רֵישִׁיהוֹן
 דְּכֶסֶף וְאַנּוֹן מְכַבְּשִׁין דְּכֶסֶף כֹּל
 עֲמוּדֵי דִרְתָא: יח וּפְרָסָא דִתְרַע
 דִרְתָא עוֹבֵד צִיר תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא
 וְצַבַּע זְהוּרִי וּבּוּץ שְׁזִיר וְעִסְרִין
 אַמִּין אַרְבָּא וְרוּמָא בְּפוֹתֵיָא חֲמֵשׁ
 אַמִּין לְקַבֵּל סְרָדֵי דִרְתָא:
 יט וְעֲמוּדֵיהוֹן אַרְבַּעָא וְסַמְכִיהוֹן
 אַרְבַּעָא נְחֹשָׂא וְוִיהוֹן דְּכֶסֶף
 וְחַפְוֵי רֵישִׁיהוֹן וְכַבּוּשִׁיהוֹן
 דְּכֶסֶף: כ וְכָל סַפֵּיָא לְמִשְׁכָּנָא
 וְלִדְרֹתָא סְחוּר סְחוּר דְנְחֹשָׂא:

כא אַלִּין מְנִינֵי מִשְׁכָּנָא מִשְׁכָּנָא
 דְסִהְדוּתָא דִי אַתְמָנִי עַל מִימְרָא
 דְמֹשֶׁה פְּלַחֵן לִינְוֵי בִידָא
 דְאֵיתָמָר בֶּר אֶהֱרֹן פְּהֵנָא:
 כב וּבְצִלְאֵל בֶּר אוּרִי בֶר חוּר
 לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה עֲבַד יַת כֹּל דִּי
 פָּקִיד יְיָ יַת מֹשֶׁה: כג וְעִמָּה
 אֶהֱיָאֵב בֶּר אַחִיסָמֶד לְשִׁבְטָא
 דְדָן נְגָר וְאַמִּין וְצִיר בְּתַכְלָא
 וּבְאַרְגָּמָנָא וּבְצַבַּע זְהוּרִי וּבְבוּצָא:

רש"י

הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיוֹ, הוּא עֲבוּדָה הַמְּסוּרָה לְלוֹיִם בְּמִדְבָּר
 לְשֵׂאת וּלְהוֹרִיד וּלְהַקִּים, אִישׁ אִישׁ לְמִשְׁאוֹ הַמִּפְקֵד
 עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרֶשֶׁת נִשְׂא: בְּיַד אֵיתָמָר. הוּא
 הָיָה פָּקִיד עֲלֵיהֶם לְמַסֵּר לְכָל בַּיִת אֵב עֲבוּדָה
 שְׁעָלָיו: (כב) וּבְצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי וְגו' עָשָׂה אֶת
 כָּל-אֲשֶׁר-צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה. אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה
 אֵין פְּתִיב כָּאן, אֲלֵא 'כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה',
 אִפְלוּ דְבָרִים שְׁלֵא אָמַר לוֹ רַבּוֹ, הַסְפִּימָה דַּעְתּוֹ
 לְמָה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינֵי, כִּי מֹשֶׁה צִוָּה לְבְצִלְאֵל
 לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה כָּלִים וְאַחֲרֵי-כֵן מִשְׁכָּן (לֹא לַעֲנִין
 צוּוִי לְהַתְנַדֵּב קְאָמַר, דִּהָא אֲדַרְבֵּה לְהַפֵּךְ צִוָּה
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּפָרֶשֶׁת 'תְּרוּמָה', מִתְחִלָּה

תְּרַגּוּם שֶׁל מְרָאוֹת, מִירוּא"ש בְּלַע"ז, (שְׁפִיעַגְעֵל),
 וְכֵן מְצִינּוּ בִישְׁעִיָה (ישעיה ג): "וְהַגְּלִיזוּנִים"
 מִתְּרַגְּמִינָן: 'וּמְחֻזְזֵיָא': אֲשֶׁר צָבֵאוּ. לְהֵבִיא
 נִדְבָתָן: (יח) לְעֹמֶת קַלְעֵי הַחֲצָר. כְּמִדַּת קַלְעֵי
 הַחֲצָר: חֶסֶלֶת פְּרֻשַׁת וִיקָהֶל

(כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי. בְּפָרֶשֶׁה זֹו נִמְנּוּ כֹּל מִשְׁקָלֵי
 נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לְכֶסֶף, וְלַזָּהָב וְלַנְּחֹשֶׁת, וְנִמְנּוּ כֹּל
 כִּלְיוֹ לְכָל עֲבוּדָתוֹ: הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן. שְׁתֵּי פְעֻמִּים,
 רָמַז לְמִשְׁכָּן שֶׁנֶּחְמָשְׁכָּן בְּשִׁנֵּי חֲרַבְנִין עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן
 שֶׁל יִשְׂרָאֵל: מִשְׁכָּן הָעֵדוּת. עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל, שׁוֹתֵר
 לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, שְׁתֵּרֵי
 הַשָּׂרָה שְׁכִינָתוֹ בִּינֵיהֶם: עֲבַדְתָּ הַלְלוּיִם. פְּקוּדֵי

בַּתְּכִלְתָּ וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׂשֵׁי: ם
 כֹּד כָּל־הַזָּהָב הַעֲשׂוּי לַמְּלֶאכֶה בְּכֹל מְלֶאכֶת
 הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי ׀ זָהָב הַתְּנוּפָה תִּשְׁעַ וְעֵשָׂרִים
 כֶּכֶר וְשִׁבְעַ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ כֹּס״י: כֹּה וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כֶּכֶר
 וְאַלְף וְשִׁבְעַ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: כֹּו בָקַע לַגְּלִגְלֹת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֵבֶר עַל־הַפְּקוּדִים מִבְּנֵי
 עֵשָׂרִים שָׁנָה וְיָמְעָלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלְף
 וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כֹּס״י:
 כֹּו וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף לְצִקַּת אֵת אֲדָנֶי
 הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנֵי הַפְּרֻכָּת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֲדָן כֹּס״י:

כֹּד כָּל דְּהַבָּא דְאַתְעֵבֵד לְעֵבִידָא
 בְּכֹל עֵבִידַת קוּדְשָׁא וְהוּהוּ דְהַב
 אַרְמוּתָא עֶסְרִין וְתִשְׁעַ כְּפָרִין
 וְשִׁבְעַ מֵאָה וְתִלְתִּין סְלַעִין בְּסְלַעִי
 קוּדְשָׁא: כֹּה וְכֶסֶף מְנִינֵי כְּנִשְׁתָּא
 מֵאָה כְּפָרִין וְאַלְף וְשִׁבְעַ מֵאָה
 וְשִׁבְעִין וַחֲמִשָּׁא סְלַעִין בְּסְלַעִי
 קוּדְשָׁא: כֹּו תְקַלָּא לַגְּלִגְלֹתָא
 פְּלִגּוּת סְלַעִא בְּסְלַעִי קוּדְשָׁא לְכֹל
 דְּעֵבֶר עַל מְנִינֵיא מִבְּנֵי עֶסְרִין
 שָׁנִין וְלַעֲלָא לְשִׁית מֵאָה וְתִלְתָּא
 אֲלָפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה וַחֲמִשִּׁין:
 כֹּו וְהוּהוּ מֵאָה כְּפָרִין דְּכֶסֶף
 לְאַתְכָּא יָת סְמְכֵי קוּדְשָׁא וַיָּת
 סְמְכֵי דְפְּרֻכָּתָא מֵאָה סְמְכִין
 לְמֵאָה כְּפָרִין כְּפָרָא לְסְמְכָא:

רש"י

הוא, וכן עשה, המשכן תחלה ואחר כך עשה
 כלים: (כד) כפר. ששים מנה, ומנה של קדש
 כפול היה, הרי הכפר ק"כ מנה, והמנה כ"ה
 סלעים, הרי כפר של קדש שלשת אלפים שקלים.
 לפיכך, מנה בפרוטרוט כל השקלים שפחותין
 במנינם משלשת אלפים, שאין מגיעין לכפר:
 (כו) בקע. הוא שם משקל של מחצית השקל:
 לשש מאות אלף וגו'. כך היו ישראל, וכך עלה
 מנינם אחר שהוקם המשכן בספר 'במדבר', ואף
 עתה בנדבת המשכן כך היו, ומנין חצאי השקלים
 של שש מאות אלף עולה מאת כפר, כל אחד של
 שלשת אלפים שקלים, כיצד? שש מאות אלף
 חצאין הרי הן ג' מאות אלף שלמים, הרי מאת
 כפר, והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים
 חצאין, עולין אלף ושבוע מאות וחמשה ושבועים
 שקלים: (כז) לצקת. פתרגומו: 'לאתכא': את
 אדני הקדש. של קרשי המשכן שהם מ"ח קרשים
 ולקם צ"ו אדנים ואדני פרכת ארבעה, הרי מאה,

הכלים: שלחן, מנורה, יריעות, ואחר-כך צווי
 הקרשים. וצווי משה רבינו עליו השלום, ריש
 'ויקהל', תחלה המשכן ואהלו, ואחר-כך הכלים.
 אלא מרי לענן צווי לפועל, איך הפעל כסדר,
 ותמצא בפרשת 'פי-תשא': "ראה קראתי בשם
 בצלאל וגו'", הזכר מתחלה "את אהל מועד",
 ואחר כך הכלים, אבל לענן להתנדב להכין מה
 שיהיו צריכין מה לי מה שמתנדב תחלה, וענן
 בתוספות פרק הרואה (ברכות נט). ואם תאמר, מנלן
 שמשוה רבינו עליו השלום צוה לבצלאל הפך
 הענן? ויש לומר דכתיב בפרשת 'ויקהל': "ויקרא
 משה אל בצלאל ואל אהליאב וגו" וקצר מה
 שדבר עמם, והאי קרא מדכתיב: "כל אשר צוה
 ה' את משה" חזינן דהיה מצוה להם בהפך, ודוק
 היטב), אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות
 תחלה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו:
 כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא. אמר לו משה:
 בצל אל היית? פי בודאי כך צוה לי הקדוש ברוך

כח וְאֶת־הָאֶלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחַמְשָׁה
 וְשִׁבְעִים עָשָׂה וַיִּים לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רְאִישֵׁיהֶם
 וְחִשֵּׁק אַתֶּם כְּסִי: כט וַנְּחַשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׁבָעִים
 כֶּכֶר וְאֶלְפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל: ל וַיַּעַשׂ בָּהּ
 אֶת־אֲדָנִי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח
 הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת
 כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: לא וְאֶת־אֲדָנִי הַחֲצֵר סָבִיב
 וְאֶת־אֲדָנִי שַׁעַר הַחֲצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֹת
 הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֹת הַחֲצֵר סָבִיב:
 למ « וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
 עָשׂוּ בְגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־
 בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה כְּסִי: פ חֲמִישִׁי ב וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֶפֶד זָהָב
 תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:
 ג וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחֵי הַזָּהָב וְקִצְצוּ פְתִילִם לַעֲשׂוֹת
 בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאֲרָגְמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת
 הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כְּסִי: ד כְּתִפְת
 עָשׂוּ־לוֹ חִבְרַת עַל־שְׁנֵי כְּתִיב קַצּוֹתָיו קְרִי קַצּוֹתָיו
 חִבְרַת: ה וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמְּנוֹ הוּא
 כְּמַעֲשֵׂהוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר כַּאֲשֶׁר צִוָּה

כח וית אלפא ושבע מאה
 ושבעין וחמשה עבר ווין
 לעמודים וצפה רישיהון וכבש
 יתהון: כט ונחשת התנופה שבעים
 ככר ואלפים וארבע מאות שקל: ל ויעש בה
 את־אדני פתח אהל מועד ואת מזבח
 הנחשת ואת־מכבר הנחשת אשר־לו ואת
 כל־כלי המזבח: לא ואת־אדני החצר סביב
 ואת־אדני שער החצר ואת כל־יתדות
 המשכן ואת־כל־יתדות החצר סביב:
 למ « ומן־התכלת והארגמן ותולעת השני
 עשו בגדי־שרד לשרת בקדש ויעשו את־
 בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה יהוה
 את־משה כְּסִי: פ חמישי ב ויעש את־האפד זהב
 תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר:
 ג וירקעו את־פחי הזהב וקצצו פתילים לעשות
 בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת
 השני ובתוך השש מעשה חשב כְּסִי: ד כתפת
 עשו־לו חברת על־שני כתיב קצותיו קרי קצותיו
 חברת: ה וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא
 כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר כאשר צוה

רש"י

וכל שאר האדנים "נחשת" כתיב בהם: (כח) וצפה ראשיהם. של עמודים, מהן, שבכלן כתיב: "וצפה ראשיהם ונחשוקיהם כסף": (א) ומן התכלת והארגמן וגו'. שש לא נאמר כאן, ומכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהנה, שבבגדי כהנה היה שש, אלא הם בגדים שמשכסים בהם כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה בהם שש: (ג) וירקעו. כמו (תהלים קלו): "לרקע הארץ". פתרגומו: 'ורדידו טסין', היו מרדדין מן הזהב, אשטנדר"א בלע"ז (אויזדעהנען), טסין דקות. כאן הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין, מרדדין טסין דקין

יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם
מִסִּבַּת מִשְׁבַּצַּת זָהָב מִפְתַּחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם
עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל
כַּתְּפַת הָאֹפֶד אֲבְנֵי זָכָרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ ה וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן
מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כַּמַּעֲשֵׂה אֹפֶד זָהָב תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר: ט רַבּוּעַ
הָיָה כַּפּוּל עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֲרָכּוֹ וְזֶרֶת
רָחְבּוֹ כַּפּוּל: י וַיְמַלְאוּ־בּוֹ אַרְבַּעַה טוֹרֵי אֲבָן
טוֹר אָדָם פְּטָדָה וּבִרְקַת הַטּוֹר הָאֶחָד:
יא וְהַטּוֹר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סַפִּיר וַיְהִלֵּם: יב וְהַטּוֹר
הַשְּׁלִישִׁי לִישֵׁם שָׁבוֹ וְאַחַלְמָה: יג וְהַטּוֹר
הָרְבִיעִי תְּרִשִׁישׁ שֶׁהֶם וַיִּשְׁפֶּה מוֹסִבַּת
מִשְׁבַּצַּת זָהָב בְּמִלְאָתָם: יד וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמוֹתָם
פְּתוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנִים עָשׂוּ
שָׁבֵט: טו וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרַת גְּבֻלַת
מַעֲשֵׂה עֶבֶת זָהָב טָהוֹר: טז וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי
מִשְׁבַּצַּת זָהָב וְשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־
שְׁתֵּי הַטַּבַּעַת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן: יז וַיִּתְּנוּ
שְׁתֵּי הָעֶבֶת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבַּעַת עַל־
קְצוֹת הַחֹשֶׁן: יח וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי
הָעֶבֶת נָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבַּצַּת וַיִּתְּנֵם

פקיד יי ית משה: ו ועבדו ית
אבני בורלא משקען מרמץן
דדקב גליפן כתב מפרש על
שמהן בני ישראל: ז ושוי יתהון
על כתפא דאפודא אבני דוכרנא
לבני ישראל כמא די פקיד יי ית
משה: ח ועבד ית חושנא עובד
אמן כעובדי אפודא דהבא תכלא
וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר:
ט מרבע הנה עיף עבדו ית
חושנא זרתא ארפה וזרתא פתיה
עיף: י ואשלימו בה ארבעא
סדרי אבן טבא סדרא קדמאה
סמקן ירקון וברקן סדרא חד:
יא וסדרא תנגנא אזמרגדין
שבזיז וסבהלום: יב וסדרא
תליתאה קנברי טרקנא ועין
עגלא: יג וסדרא רביעאה פרום
ימא ובורלא ופנתרי משקען
מרמץן דדקב באשלומוהון:
יד ואבניא על שמהת בני ישראל
אנין תרתי עסרי על שמהתהון
כתב מפרש כגלוף דעזקא גבר
על שמה לתרין עסר שבטין:
טו ועבדו על חושנא תפין
מתחמן עובד גדילו דהב דכי:
טז ועבדו תרתין מרמץן דדקב
ותרתין עזקן דדקב ויהבו ית
תרתי עזקתא על תרין סטרי
חושנא: יז ויהבו תרתין גדילתא
דדקב על תרתין עזקתא על סטרי
חושנא: יח וית תרתין גדילתא
דעל תרתין סטרוהי יהבו על
תרתי מרמץתא ויהבונן על פתפי

רש"י

וקוצצין מהן פתילים לארץ השטס, לעשות אותן פתילים מערכין עם כל מין ומין בחשן ואפוד,

אֶפְרָא לְקַבֵּל אֶפְוֵהי: יט וְעִבְדוּ
 תְּרִתִּין עֲזָמֹן דְּדָהֵב וְשׁוּיָאוּ עַל
 תְּרִין סְטְרֵי חוּשָׁנָא עַל סַפְתָּהּ דִּי
 לְעִבְרָא דְאֶפְרָא מְלָגִיו: כ וְעִבְדוּ
 תְּרִתִּין עֲזָמֹן דְּדָהֵב וְיִהְבְּנוּן עַל
 תְּרִתִּין כַּתְּפֵי אֶפְרָא מְלָרַע
 מְלָקְבֵל אֶפְוֵהי לְקַבֵּל בֵּית לֹפִי
 מְעֻלְיֵי לְהַמְנֵן אֶפְרָא: כא וְיִחַדְדוּן
 ית חוּשָׁנָא מְעֻזְקָתָהּ לְעֻזְקָתָא
 דְאֶפְרָא בְּחוּטָא דְתַכְלֵתָא לְמַהוּי
 עַל הַמְנֵן אֶפְרָא וְלֹא יתְפָּרַק
 חוּשָׁנָא מְעֻלְיֵי אֶפְרָא כְּמָא דִּי
 פְּקִיד יֵי ית מִשָּׁה: כב וְעִבְדוּ ית
 מְעִילָא דְאֶפְרָא עוֹבֵד מְחֵי גְמִיר
 תְּכֵלָא: כג וּפּוּם מְעִילָא כְּפִיל
 לְגוּהָ כְּפּוּם שְׂרָזֵן תּוֹרָא מִקְּרָא
 לְפּוּמָה סְחֹר סְחֹר לֹא יתְבַזֵּעַ:
 כד וְעִבְדוּ עַל שְׁפוּלֵי מְעִילָא
 רְמוּנֵי תְּכֵלָא וְאַרְגָּוָנָא וְצִבְעֵי זְהוּרֵי
 שְׁזִיר: כה וְעִבְדוּ זַגְיָא דְהָב דְּכִי
 וְיִהְבּוּ ית זַגְיָא בְּגוּ רְמוּנֵיָא עַל
 שְׁפוּלֵי מְעִילָא סְחֹר סְחֹר בְּגוּ
 רְמוּנֵיָא: כו זַגְיָא וְרְמוּנָא זַגְיָא
 וְרְמוּנָא עַל שְׁפוּלֵי מְעִילָא סְחֹר
 סְחֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי פְּקִיד יֵי
 ית מִשָּׁה: כז וְעִבְדוּ ית כְּתוּנִין
 דְּבוּצָא עוֹבֵד מְחֵי לְאַהֲרֹן
 וְלִבְנוֹהֵי: כח וְיֵת מְצַנְפָּתָא
 דְּבוּצָא וְיֵת שְׂבַח כּוּבְעֵיָא דְּבוּצָא
 וְיֵת מְכַנְסֵי בּוּצָא דְּבוּצָא שְׁזִיר:
 כט וְיֵת הַמְנֵיָא דְּבוּצָא שְׁזִיר
 וְתְּכֵלָא וְאַרְגָּוָנָא וְצִבְעֵי זְהוּרֵי

עַל-כְּתֹפֶת הָאֶפְרָא אֶל-מוֹל פָּנָיו: יט וַיַּעֲשׂוּ שְׂתֵי
 טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּשְׁיִמוּ עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן
 עַל-שְׂפָתָיו אֲשֶׁר אֶל-עֶבֶר הָאֶפְרָא בֵּיתָהּ:
 כ וַיַּעֲשׂוּ שְׂתֵי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל-שְׂתֵי
 כְּתֹפֶת הָאֶפְרָא מְלֻמָּטָה מִמוֹל פָּנָיו לְעֹמֶת
 מִחֲבֵרָתָו מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפְרָא: כא וַיִּרְכְּסוּ
 אֶת-הַחֹשֶׁן מִטַּבַּעְתָּיו אֶל-טַבַּעֲתֵי הָאֶפְרָא
 בְּפִתְיֹל תְּכֵלֶת לְהִיֵּת עַל-חֹשֶׁב הָאֶפְרָא וְלֹא-
 יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפְרָא כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה: פ שְׁשִׁי כַּב וַיַּעַשׂ אֶת-מְעִיל הָאֶפְרָא
 מְעֵשָׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת: כג וּפְיֵי-הַמְעִיל
 בְּתוֹכּוֹ כְּפִי תַחְרָא שְׂפָה לְפָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:
 כד וַיַּעֲשׂוּ עַל-שׁוּלֵי הַמְעִיל רְמוּנֵי תְּכֵלֶת
 וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי מִשְׁזָר: כה וַיַּעֲשׂוּ פְּעַמְנֵי
 זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת-הַפְּעַמָּנִים בְּתוֹךְ
 הַרְמָנִים עַל-שׁוּלֵי הַמְעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ
 הַרְמָנִים: כו פְּעַמָּן וְרַמְזָן פְּעַמָּן וְרַמְזָן עַל-שׁוּלֵי
 הַמְעִיל סָבִיב לְשֵׁרֶת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה: ס כו וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַכְּתָנֹת שֵׁשׁ
 מְעֵשָׂה אֲרָג לְאַהֲרֹן וְלִבְנָיו: כח וְאֵת הַמְצַנְפֹּת
 שֵׁשׁ וְאֵת-פְּאַרְיֵי הַמְּגַבְּעֹת שֵׁשׁ וְאֵת-מְכַנְסֵי
 הַבֶּד שֵׁשׁ מִשְׁזָר כִּסִּי: כט וְאֵת-הָאֲבִיט שֵׁשׁ

רש"י

שנאמר בהן "זָהָב", חוט אחד של זָהָב עם שֵׁשׁ המינים חוטן כפול שֵׁשׁ, וְהַזָּהָב חוט שְׁבִיעִי עם חוטין של תְּכֵלֶת, וְכֵן עם פֶּל מִין וּמִין, שְׁפָל פֶּל אֶחָד וְאֶחָד: (כח) וְאֵת-פְּאַרְיֵי הַמְּגַבְּעֹת.

מִשׁוֹר וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה
 רָקַם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם ל וַיַּעֲשׂוּ
 אֶת־צִיץ נֹזֵר־הַקֹּדֶשׁ זֶהב טְהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו
 מִכְתָּב פְּתוּיֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה: לא וַיִּתְּנוּ
 עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לָתֵת עַל־הַמְצַנֶּפֶת
 מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּסִּי: ם
 לב וַתִּכְלֹ כָּל־עַבְדֵי מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
 בֶּן עָשׂוֹ כִּסִּי: פ לג וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה
 אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו קַרְסִיו קַרְשָׁיו
 כְּתִיב בְּרִיחוֹ קרי וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו כִּסִּי: לד וְאֶת־
 הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵה עֹרֹת הַתַּחֲשִׁים וְאֶת

עובד ציר פמא די פקיד יי ית
 משה: ל ועבדו ית ציצא כלילא
 דקודשא דהב דכי וכתבו עלוהי
 גליפן כתב מפרש קדש ליי:
 לא ויהבו עלוהי חוטא תכלתא
 למתן על מצנפתא מלעלא כמא
 די פקיד יי ית משה: לב ושלים
 כל פלחן משפנא משפן זמנא
 ועבדו בני ישראל ככל די פקיד
 יי ית משה פן עבדו: לג ואיתיאו
 ית משפנא למשה ית משפנא וית
 כל מנוהי פורפוהי דפוהי
 עפרוהי ועמודוהי וסמכוהי:
 לד וית חופאה משכי דדכרי
 מסמקי וית חופאה משכי
 דססגונא וית פרכתא דפרסא:

מכסה עורת האילם

רש"י

פתיל תכלת: "ועליו פתיל תכלת". וקושר ראשיהם
 השנים כלם יחד מאחוריו למול ערפו, ומושיבו על
 המצנפת. ואל תתמה שלא נאמר: 'פתילי תכלת',
 הואיל ומרבין הן, שהרי מצינו בחשן ואפוד
 "וירכסו את החשן וגו'", ועל כרחוק, פחות משנים
 לא היו, שהרי בשני קצות החשן היו ב' טבעות
 החשן, ובב' כתפות האפוד היו ב' טבעות האפוד
 שפגגדן, ולפי דרך קשירה ד' חוטין היו, ומכל
 מקום, פחות משנים אי אפשר: (לב) ויעשו בני
 ישראל. את המלאכה ככל אשר צוה ה' וגו':
 (לג) ויביאו את-המשכן וגו'. שלא היו יכולין
 להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה
 במשכן הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא
 היה יכול להקימו שום אדם מתמת כבוד הקרשים,
 שאין לם באדם לזקפן, ומשה העמידו. אומר משה
 לפני הקדוש ברוך הוא: איך אפשר הקמתו על ידי
 אדם? אומר לו: עסק אפה בידך, נראה כמקימו,
 והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר: "הוקם

תפארת המגבעות, המגבעות המפארות:
 (לא) לתת על המצנפת מלמעלה. ועל ידי
 הפתילים היה מושיבן על המצנפת כמין פתור, ואי
 אפשר לומר הציץ על המצנפת, שהרי בשחיטת
 קדשים שנינו: 'שערו היה נראה בין ציץ למצנפת,
 ששם מניח תפלין, והציץ היה נתון על המצנפת.
 הרי המצנפת למעלה והציץ למטה, ומהו "על
 המצנפת מלמעלה"? ועוד הקשיתי בה: פאן הוא
 אומר "ויתנו עליו פתיל תכלת", ובענין הצואה
 הוא אומר (לעיל כח): "ושמת אתו על-פתיל
 תכלת", ואומר אני: פתיל תכלת זה, חוטין הן
 לקשרו בהן במצנפת, לפי שהציץ אינו אלא מאזן
 לאזן, ובמה יקשרנו במצחו? והיו קבועין בו חוטין
 תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו, שבהן קושרו
 ותולהו במצנפת כשהוא בראשו, ושני חוטין היו
 בכל קצה וקצה, אחת ממעל ואחת מתחת לצד
 מצחו, וכן באמצעו, שפך הוא נוח לקשר, ואין
 דרך קשירה בפחות משני חוטין. לכך נאמר על

פְּרַכְתָּ הַמָּסֶךְ: ^אלֵה אֶת־אֲרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת־בְּדִי
וְאֶת הַכַּפֹּרֶת: ^בלֹ אֶת־הַשְּׁלֶחַן אֶת־כָּל־כְּלָיו
וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים: ^גאֶת־הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה
אֶת־גֵּרְתֶּיהָ גֵּרֶת הַמַּעֲרֻכָה וְאֶת־כָּל־כְּלֶיהָ וְאֶת
שֶׁמֶן הַמָּאוֹר: ^דלֵה וְאֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב וְאֶת שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח
הָאֹהֶל: ^הלֵט אֶת ׀ מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדִי וְאֶת־כָּל־כְּלָיו
אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: ^ואֶת קַלְעֵי הַחֲצִיר אֶת־
עַמֻּדֵיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמָּסֶךְ לְשַׁעַר הַחֲצִיר
אֶת־מִיתָרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת כָּל־כְּלֵי עֲבֹדַת
הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: ^זמֵא אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד
לְשָׂרֵת בַּקֹּדֶשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹהֶרֶן הַכֹּהֵן
וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן: ^חמֵב כָּל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה בֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־
הָעֲבֹדָה: ^טמֵג וַיֹּרֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה
וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בֵּן עָשׂוּ
וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה כִּשִׁי: ^יפ שְׁבִיעִי מ א וַיִּדְבֹּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^{יא}ב בְּיוֹם־הַחֲדָשׁ
הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקְיִם אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל
מוֹעֵד: ^{יב}ג וְשִׁמַּתְּ שֵׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסַכַּת
עַל־הָאֲרוֹן אֶת־הַפְּרֻכֶּת כִּשִׁי: ^{יג}ד וְהִבֵּאתָ אֶת־הַשְּׁלֶחַן וְעֲרַכְתָּ אֶת־עַרְכוֹ

לה ית אַרְוֵנָא דְסִהְדוּתָא וְיִת
אַרְיִחוּהִי וְיִת כַּפֹּרֵתָא: לו ית
פְּתוּרָא ית כָּל מְנוּהִי וְיִת לֶחֶם
אֲפִיָא: לז ית מִנְרֵתָא דְכִיתָא ית
בוֹצִינְהָא בוֹצִינֵי סִדְרָא וְיִת כָּל
מְנֵהָ וְיִת מִשְׁחָא דְאַנְהֵרוּתָא:
לח ית מִדְבַּחָא דְזֹהָבָא וְיִת
מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיִת קְטֹרֶת
בוֹסְמֵיָא וְיִת פְּרָסָא דְתִרְע
מִשְׁכָּנָא: לט ית מִדְבַּחָא דְנְחֹשָׁא
וְיִת סִדְרָא דְנְחֹשָׁא דִילָהּ ית
אַרְיִחוּהִי וְיִת כָּל מְנוּהִי ית פִּיּוּרָא
וְיִת בְּסִיסָהּ: מ ית סִדְרֵי דְדוּרְתָא
ית עַמּוּדָהָא וְיִת סַמְכָהָא וְיִת
פְּרָסָא לְתִרְע דְרֵתָא ית אֲטוּנוּהִי
וְסִפְהָא וְיִת כָּל מְנֵי פֶלְחָן מִשְׁכָּנָא
לְמִשְׁכַּן זְמָנָא: מא ית לְבוּשֵׁי
שְׂמוּשָׂא לְשִׁמְשָׂא בְּקוּדְשָׂא ית
לְבוּשֵׁי קוּדְשָׂא לְאֹהֶרֶן כְּהֵנָּא וְיִת
לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא: מב כָּל
דֵי פְקִיד יי ית מִשָּׁה בֵּן עֲבָדוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל ית כָּל פְּלִחְנָא: מג וְחֲזָא
מִשָּׁה ית כָּל עֲבָדָתָא וְהָא עֲבָדוֹ
יִתָּה כְּמָא דֵי פְקִיד יי בֵּן עֲבָדוֹ
וּבְרִיךְ יְתְהוֹן מִשָּׁה: א וּמְלִיל יי
עִם מִשָּׁה לְמִימְרָא: ב כְּיוּמָא
יִרְחָא קְדָמָהּ בְּחַד לְיִרְחָא תִקְיִם
ית מִשְׁכָּנָא מִשְׁכַּן זְמָנָא:
ג וּתְשׁוּי תַמָּן ית אַרְוֵנָא
דְסִהְדוּתָא וְתַטֵּל עַל אַרְוֵנָא ית
פְּרֻכֵתָא: ד וְתַעֲלֵל ית פְּתוּרָא

רש"י

המִשְׁכָּן, הוּקַם מֵאֲלִיּוֹ, מְדַרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: נַעֲם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְגו'"/, וְהוּא אֶחָד מִ"א (מג) וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה. אָמַר לָהֶם: יְהִי רְצוֹן שְׂתַשְׂרֶה שְׂכִינָהּ בְּמַעֲשֵׂה יְדִיכֶם, (תהלים צ): "וַיְהִי לְשׁוֹן הַגִּנָּה, שְׁהַרֵי מַחְצָה הַיְתָה: (ד) וְעֲרַכְתָּ אֶת

וְהִבֵּאתָ אֶת-הַמִּנְחָה וְהֵעַלְתָּ אֶת-נִרְתְּיָהּ כַּסִּי:
 ה וְנִתְּתָהּ אֶת-מִזְבַּח הַזֶּהָב לְקַטֶּרֶת לְפָנַי אֲרוֹן
 הָעֵדוּת וְשַׁמֶּת אֶת-מִסַּךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן:
 ו וְנִתְּתָה אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לְפָנַי פֶּתַח מִשְׁכָּן
 אֱהֵל-מוֹעֵד: ו וְנִתְּתָה אֶת-הַכִּיֹּר בֵּין-אֱהֵל מוֹעֵד
 וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שֵׁם מַיִם: ח וְשַׁמֶּת אֶת-
 הַחֲצֵר סָבִיב וְנִתְּתָה אֶת-מִסַּךְ שַׁעַר הַחֲצֵר:
 ט וְלִקְחֹתָ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת-
 הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת-
 כָּל-כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: י וּמִשַּׁחְתָּ אֶת-מִזְבַּח
 הָעֹלָה וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ
 וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קִדְשִׁים: יא וּמִשַּׁחְתָּ אֶת-
 הַכִּיֹּר וְאֶת-כִּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ: יב וְהִקְרַבְתָּ אֶת-
 אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו אֶל-פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וְרַחַצְתָּ
 אֶתְּם בַּמַּיִם: יג וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדֵי
 הַקֹּדֶשׁ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכִהֵן לִי:
 יד וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶתְּם כְּתֹנֶת:
 טו וּמִשַּׁחְתָּ אֶתְּם כַּאֲשֶׁר מִשַּׁחְתָּ אֶת-אֲבֹתֵיכֶם
 וְכִהֵנוּ לִי וְהִיְתָה לְהִיֵּית לָהֶם מִשַּׁחְתֶּם לְכַהֲנַת
 עוֹלָם לְדֹרֹתָם: טז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ס יי וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן:
 יח וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת-הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת-אֲדָנָיו
 וַיִּשֵׂם אֶת-קַרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת-בְּרִיחָיו וַיִּקָּם אֶת-
 עַמּוּדָיו: יט וַיַּפְרֹשׂ אֶת-הָאֱהֵל עַל-הַמִּשְׁכָּן

ותסדר ית סדרה ותעל ית מנרתא
 ותדלק ית בוצינהא: ה ותתן ית
 מדבחה דדהבא לקטרות בוסמיא
 קדם ארונא דסהדותא ותשוי ית
 פרסא דתרעא למשכנא: ו ותתן
 ית מדבחה דעלתא קדם תרע
 משכנא משכן זמנא: ז ותתן ית
 כיורא בין משכן זמנא ובין
 מדבחה ותתן תמן מיא:
 ח ותשוי ית דרתא סחור סחור
 ותתן ית פרסא דתרע דרתא:
 ט ותסב ית משחא דרבותא
 ותרבי ית משכנא וית כל די בה
 ותקדש יתה וית כל מנהי ויהי
 קודשא: י ותרבי ית מדבחה
 דעלתא וית כל מנהי ותקדש ית
 מדבחה ויהי מדבחה קדש
 קודשין: יא ותרבי ית כיורא וית
 בסיסה ותקדש יתה: יב ותקרב
 ית אהרן וית בנוהי לתרע משכן
 זמנא ותסחי יתהון במיא:
 יג ותלבש ית אהרן ית לבושי
 קודשא ותרבי יתה ותקדש יתה
 וישמש קדמי: יד וית בנוהי
 תקרב ותלבש יתהון כתונין:
 טו ותרבי יתהון כמא די רביתא
 ית אבוהון וישמשון קדמי ויהי
 למהוי להון רבותהון לכהנות
 עלם לדריהון: טז ועבד משה
 ככל די פקיד יי יתה כן עבד:
 יז והיה בירחא קדמאה בשפא
 תניתא בחד לירחא אפקם
 משכנא: יח ואקם משה ית
 משכנא ויהב ית סמכוהי ושוי ית
 דפוהי ויהב ית עברוהי ואקם ית
 עמודוהי: יט ופרס ית פרסא על
 משכנא ושוי ית חופאה דמשכנא

וַיִּשֶׁם אֶת־מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כס"י} ס כ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן
אֶת־הָעֵדוּת אֶל־הָאֲרֹן וַיִּשֶׁם אֶת־הַבַּדִּים עַל־
הָאֲרֹן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאֲרֹן
מִלְמַעְלָה: ^{כס"י} כא וַיִּבֵּא אֶת־הָאֲרֹן אֶל־הַמִּשְׁכָּן
וַיִּשֶׁם אֶת פְּרֻכַת הַמִּסְךָ וַיִּסֹּךְ עַל אֲרֹן
הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס
כב וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחַן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יַרְדֵּי
הַמִּשְׁכָּן צָפְנָה מַחוּץ לַפְּרֻכַת: ^{כס"י} כג וַיַּעֲרֹךְ
עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ס כד וַיִּשֶׁם אֶת־הַמְּנֹרָה בְּאֹהֶל
מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחַן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נֹגֵבָה:
כה וַיַּעַל הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ס כו וַיִּשֶׁם אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל
מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֻכַת: ^{כז} כז וַיִּקְטֹר עָלָיו קֹטֶרֶת
סָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כס"י} ס
כח וַיִּשֶׁם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן: ^{כט} כט וְאֵת
מִזְבַּח הָעֹלָה שָׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד
וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כס"י} ס ל וַיִּשֶׁם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין

עלוהי מלעלא כמא די פקיד יי
ית משה: כ ונסיב ויהב ית
סהדותא לארונא ושווי ית
אריחיא על ארונא ויהב ית
כפרתא על ארונא מלעלא:
כא ואעל ית ארונא למשכנא
ושווי ית פרכתא דפרסא ואטל על
ארונא דסהדותא כמא די פקיד יי
ית משה: כב ויהב ית פתורא
במשפן זמנא על צדא דמשכנא
צפונא מברא לפרכתא: כג וסדר
עלוהי סדור דלחם קדם יי כמא
די פקיד יי ית משה: כד ושווי ית
מנרתא במשפן זמנא לקבל
פתורא על צדא דמשכנא
לדרומא: כה ואדלק בוצינהא
קדם יי כמא די פקיד יי ית
משה: כו ושווי ית מדבחא
דזבא במשפן זמנא קדם
פרכתא: כז ואקטר עלוהי קטרת
בוסמין כמא די פקיד יי ית
משה: כח ושווי ית פרסא דתרעא
למשכנא: כט וית מדבחא
דעלתא שוי בתרע משכנא משפן
זמנא ואסק עלוהי ית עלתא וית
מנחתא כמא די פקיד יי ית
משה: ל ושווי ית פורא בין
משפן זמנא ובין מדבחא ויהב

רש"י

ערפו. שתי מערכות של לחם הפנים: כמו שנאמר (לעיל ל): "בבקר בבקר בהיטיבו את
(יט) ויפרש את האהל. הן יריעות העוים: הנרות וגו'": (כט) ויעל עליו וגו'. אף ביום
(כ) את העדת. הלוחות: (כב) על ירך המשפן השמיני למלואים, שהוא יום הקמת המשפן, שמש
צפנה. (יומא לג) בחצי הצפוני של רחב הבית: משה והקריב קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטווה
ירך. כתרגומו: 'צדא', פירך הנה שהוא בצדו של אהרן בו ביום, שנאמר (ויקרא ט): "קרב אל המזבח
אדם: (כז) ויקטר עליו קטרת. שחרית וערבית, וגו'": את העלה. עלת התמיד: ואת המנחה.

הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמֵהּ מִיָּמִים לְרַחֲצָהּ: ^{לא} וַרְחֲצוּ
 מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-
 רַגְלֵיהֶם כִּשִׁי: ^{לב} בַּבֹּאִם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד
 וּבְקִרְבָּתָם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּשִׁי: ^ס לֹג וַיִּקְּם אֶת-הַחֲצֵר
 סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת-מָסַךְ שַׁעַר
 הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת-הַמְּלָאכָה: ^פ לֹד וַיְכַסּוּ
 הָעֵנָן אֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא
 אֶת-הַמִּשְׁכָּן: ^{לח} וְלֹא-יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל-אֹהֶל
 מוֹעֵד כִּי-שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא
 אֶת-הַמִּשְׁכָּן כִּשִׁי: ^{לו} וּבַהֲעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל
 הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹל מַסְעֵיהֶם:
^{לז} וְאִם-לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד-יוֹם
 הָעֲלֹתוֹ: ^{לח} כִּי עֵנָן יְהוָה עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם
 וְאִשׁ תִּהְיֶה לִילָה בּוֹ לְעֵינֵי כָּל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל
 בְּכָל-מַסְעֵיהֶם כִּשִׁי: ^{חזק} חזק צ"ב פסוקים.

תפן מיא לקדוש: לא ויקדשון
 מנה משה ואהרן ובנוהי ית
 ידיהון ונת רגליהון:
 לב במעלהון למשפן זמנא
 ובמקרבהון למדבחה יקדשון
 כמא די פקיד יי ית משה:
 לג ואקם ית דרתא סחור סחור
 למשפנא ולמדבחה ויהב ית
 פרסא דתרע דרתא ושיצי משה
 ית עבידא: לד וחספא עננא ית
 משפן זמנא ויקרא דיי אתמלי ית
 משפנא: לה ולא יכיל משה
 למעל למשפן זמנא ארי שרא
 עלוהי עננא ויקרא דיי אתמלי ית
 משפנא: לו ובאסתלקות עננא
 מעלוי משפנא נטלין בני ישראל
 בכל מטלניהון: לז ואם לא
 יסתלק עננא ולא נטלין עד יומא
 דאסתלקותה: לח ארי עננא
 יקרא דיי על משפנא ביממא
 וחיזו אשתא הוי בליליא בה
 לעיני כל בית ישראל בכל
 מטלניהון: חזק

רע"י

שכן עליו הענן. אמר מעתה: כל זמן שהיה
 עליו הענן, לא היה יכל לבא. נסתלק הענן, נכנס
 ומדבר עמו: (לח) לעיני כל-בית-ישראל
 בכל-מסעיהם. בכל מסע שהיו נוסעים, היה
 הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנינתן
 אף הוא קרוי מסע, וכן (בראשית יג): "ויילך
 למסעיו", וכן (במדבר לג): "אלה מסעיו", לפי
 שמקום החניה חזרו ונסעו. לכך נקראו כלן
 מסעות: הסלת פרשת פקודי

מנחת נסכים של תמיד, כמו שנאמר (לעיל כט):
 "ועשרן סלת בלול בשמן וגו'": (לא) ורחצו
 ממנו משה ואהרן ובניו. יום שמיני למלואים
 השוו כלם לכהנה, ותרגומו: ויקדשון מגיה. בו
 ביום קדש משה עמהם: (לב) ובקרבתם. כמו
 ובקרבתם, כשיקרבו: (לח) ולא-יכל משה לבוא
 אל-אהל מועד. (תורת כהנים פרשת ויקרא) וכתוב
 אהד אומר (במדבר ז'): "ובבא משה אל אהל
 מועד", בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: "כי

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזֵרְתִּים הָיָא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּינַעַם, וְכַל־נְתִיבְתִיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמֶּינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וְכַבּוֹד. יְהוֹה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחון. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

וקוראין בספר שני פרשת החודש (מפטיר) שמות יב

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:
 ב הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:
 ג דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם
 ד אִישׁ שֵׁה לְבֵית־אִבְתּוֹ שֵׁה לְבַיִת: ה וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מֵהֵיֹת מֹשֶׁה
 וְלָקַח הוּא וּשְׂכָנֹו הַקָּרֵב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נִפְשַׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוּ
 וְתָכְסוּ עַל־הַשֵּׁה: ה שֵׁה תָמִים זָכַר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכֹּפְשִׁים
 וּמִן־הָעֵזִים תִּקְחוּ: ו וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם
 ז לַחֲדָשׁ הַזֶּה וּשְׁחַטוּ אֹתוֹ כָּל קָהַל עַדַת־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבּוֹם: ז וְלָקַחוּ
 ח מִן־הַדָּם וּנְתָנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־הַמְּשָׁקוֹף עַל הַבַּתִּים אֲשֶׁר־
 י אָכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: ח וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת
 ט עַל־מֵרְרִים יֹאכְלֶהוּ: ט אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשָׂל מְבֻשָׁל בַּמַּיִם כִּי
 י אִם־צְלִי־אֵשׁ רָאשׁוּ עַל־כְּרָעֵיו וְעַל־קִרְבּוֹ: י וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־
 יא בֹּקֶר וְהִנְתֵּר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: יא וְכֹכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ
 יב מִתֵּינֶכֶם חֲגָרִים נַעֲלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמְקַלְכֶם בְּיַדְכֶם וְאִכְלַתֶּם אֹתוֹ
 יג בַּחֲפֹזוֹן פֶּסַח הוּא לִיהוָה: יג וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה
 יד וְהִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי
 טו מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: טו וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַבַּתִּים

אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרֵאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא־יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף
 לְמִשְׁחִית בְּהַכְּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן
 וַחֲגֻלַת אֲתוֹ חַג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחַגְּגֶהוּ: טו שְׁבַעַת יָמִים
 מִצוֹת תֹּאכְלוּ אֵךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבְּתוּ שְׂאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי |
 כָּל־אֹכֵל חֲמִץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד־יּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי: טז וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
 יְהִיָּה לָכֶם כָּל־מְלֹאכָה לֹא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אֵךְ אֲשֶׁר יֹאכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא
 לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: יז וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַמִּצְוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
 הוֹצֵאתִי אֶת־צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה
 לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: יח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב
 תֹּאכְלוּ מִצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֵשָׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב: יט שְׁבַעַת יָמִים
 שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵתֵיכֶם כִּי | כָּל־אֹכֵל מִחֲמֻצַּת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאִזְרַח הָאֶרֶץ: כ כָּל־מִחֲמֻצַּת לֹא תֹאכְלוּ כָּל־
 מוֹשְׁבֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצוֹת: פ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִז־חַיִּים הוּא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מְאֹשֵׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶגַעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יְהוֹה חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

הפטרת ויקהל לשמו"ת במלכים א פרק ז

ז יג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֹּר: יד בְּן־אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא מִמְּוֶה נִפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי
 חָרָשׁ נְחֹשֶׁת וַיְמַלֵּא אֶת־הַחֲכֵמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בְּנֻחָשׁת וַיְכוּא אֶל־הַמֶּלֶךְ
 שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתּוֹ: טו וַיִּצַר אֶת־שֵׁנֵי הָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת שְׂמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד
 הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסַב אֶת־הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי: טז וּשְׁתֵּי כְתָרֹת עָשָׂה לָתֵת עַל־רֵאשֵׁי הָעַמּוּדִים

מִצַּק נְחֹשֶׁת חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַפְּתִירַת הָאֶחָת וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַפְּתִירַת הַשְּׁנִיָּת: יוֹ שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה גְדֻלִים מַעֲשֵׂה שְׂרָשְׁרוֹת לַפְּתִירַת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׂבָעָה לַפְּתִירַת הָאֶחָת וְשִׁבְעָה לַפְּתִירַת הַשְּׁנִיָּת: יח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעַמּוּדִים וַיִּשְׁנֵי טוּרִים סָבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־הַפְּתִירַת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָרַמְזִים וְכֵן עָשָׂה לַפְּתִירַת הַשְּׁנִיָּת: יט וְכִתְּרַת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן בְּאוֹלָם אַרְבַּע אַמּוֹת: כ וְכִתְּרַת עַל־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם־מִמַּעַל מִלְעַמַּת הַפֶּטֶן אֲשֶׁר לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה וְהָרַמְזִים מֵאֵתִים טָרִים סָבִיב עַל הַפְּתִירַת הַשְּׁנִיָּת: כא וַיִּקַּם אֶת־הָעַמּוּדִים לְאֵלָם הַהֵיכָל וַיִּקַּם אֶת־הָעַמּוּד הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִכִּין וַיִּקַּם אֶת־הָעַמּוּד הַשְּׂמָאלִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּעֹז: כב וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן וְהֵתָם מְלֹאכֶת הָעַמּוּדִים: כג וַיַּעַשׂ אֶת־הֵימָם מוֹצֵק עֵשֶׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד־שְׁפָתוֹ עֹגֵל וְסָבִיב וְחֲמֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסַב אֹתוֹ סָבִיב: כד וּפְקָעִים מִתַּחַת לְשִׁפְתוֹ וְסָבִיב סָבָבִים אֹתוֹ עֵשֶׂר בְּאַמָּה מִקְפִּים אֶת־הֵימָם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בִּיצְקָתוֹ: כה עִמּוּד עַל־שְׁנֵי עֵשֶׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים | צְפוּנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים | יָמָה וְשְׁלֹשָׁה | פָּנִים נִגְבָּה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָה וְהֵימָם עֲלֵיהֶם מְלֻמְעָלָה וְכָל־אֲחֻרֵיהֶם בְּיָתָה: כו וְעָבְדוּ טֶפַח וּשְׁפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת בּוֹס פָּרַח שׁוֹשַׁן אֶלְפִים בַּת יָכִיל:

הַפְּטִירַת פְּקוּדֵי לְשִׁמּוֹ"ת בְּמַלְכִים א פֶּרֶק ז

זנא ותשלם כל־המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית יהוה ויבא שלמה את־קדשי | דוד אביו את־הכסף ואת־הזהב ואת־הפלים נתן באצרות בית יהוה: ח א אז יקהל שלמה את־זקני ישראל את־כל־ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל־המלך שלמה ירושלם להעלות את־ארון ברית־יהוה מעיר דוד היא ציון: ט ויקהלו אל־המלך שלמה כל־איש ישראל בירח האתנים בחג הוא החדש השביעי: י ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את־הארון: יא ויעלו את־ארון יהוה ואת־אהל מועד ואת־כל־כלי הקדש אשר באהל ויעלו אתם הכהנים והלוים: יב והמלך שלמה וכל־עדת ישראל הגועדים עליו אתו לפני הארון מזבחים צאן ובקר אשר לא־יספרו ולא ימנו מרב: יג ויבאו הכהנים את־ארון ברית־יהוה אל־מקומו אל־דביר הבית אל־קדש הקדשים אל־תחת פגיו הפרוכים: יד פני הפרוכים פרשים פנפים אל־מקום הארון ויסבו הפרוכים על־הארון ועל־בדיו מלמעלה: טו ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן־הקדש על־פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הנה: טז אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר ברת יהוה עם־בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: יז ויהי בצאת הכהנים מן־הקדש והענין מלא את־בית יהוה: יח ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענין פיימלא כבוד־יהוה את־בית יהוה: יט אז אמר שלמה יהוה אמר לשפן בערפל: יא בנה בניתי בית זבל לך מכוון לשבתך עולמים: יב ויסב המלך את־פניו ויברך את כל־קהל ישראל וכל־קהל ישראל עמד: טז ויאמר ברוד יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אביו ובניו מלא

לאמר: טו מן־היום אשר הוצאתי את־עמי את־ישראל ממצרים לא־בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ואבחר ברוד להיות על־עמי ישראל: יי ויהי עם־לכב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי ישראל: יח ויאמר יהוה אל־דוד אבי יען אשר היה עם־לכבך לבנות בית לשמי הטיבת כי היה עם־לכבך: יט רק אתה לא תבנה הבית כי אם־בנך היצא מחלציד הוא־יבנה הבית לשמי: כ ויקם יהוה את־דברו אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב | על־כפא ישראל באשר דבר יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל: כא ואשם שם מקום לארון אשר־שם ברית יהוה אשר ברת עם־אבותינו בהוציאנו אתם מארץ מצרים:

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יהוה הבורח בתורה ובמשה עבדו וב־ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

הפטרת פרשת החודש לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק מה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף פסוקים אלו

מה טז כל העם הארץ יהיו אלה־התרומה הזאת לנשיא בישראל: יז ועל־הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים ובחדשים ובשבתות בכל־מועדי בית ישראל הוא־יעשה את־החטאת ואת־המנחה ואת־העולה ואת־השלמים לכפר בעד בית־ישראל:

יח כה־אמר אדני יהוה בראשון באחד לחודש תקח תקח פר־בן־בקר תמים וחטאת את־המקדש: יט ולקח הכהן מדם החטאת ונתן אל־מוזות הבית ואל־ארבע פנות העזרה למזבח ועל מוזות שער החצר הפנימית: כ וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שנה ומפתי וכפרתם את־הבית: כא בראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה לכם הפסח חג שבועות ימים מצות יאכל: כב ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל־עם הארץ פר חטאת: כג ושבעת ימי־החג יעשה עולה ליהוה שבעת פרים ושבעת אילים תמימם ליום שבעת הימים וחטאת שער עזים ליום: כד ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה: כה בשביעי בחמשה עשר יום לחודש בחג יעשה כאלה שבעת הימים בחטאת בעלה וכמנחה וכשמן: כו כה־אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח: כז ובא הנשיא דרך־אולם השער מחוץ ועמד על־מוזות השער ועשו הכהנים את־עולתו ואת־שלמיו

והשתחוה על־מפתן השער ויצא והשער לא־יסגר עד־הערב: ג והשתחוּ עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בַשַּׁבָּתוֹת וּבַחֲדָשִׁים לִפְנֵי יְהוָה: ד וְהֶעֱלָה אֲשֶׁר־יִקְרַב הַנָּשִׂיא לַיהוָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת שְׂשָׂה כִבָּשִׁים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים: ה וּמִנְחָה אֵיפָה לְאֵיל וּלְכַבָּשִׁים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה: וּבַיּוֹם הַחֲדָשׁ פֶּר בֶּן־בֶּקֶר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כִּבָּשִׁים וְאֵיל תְּמִימִם יְהִיוּ: ז וְאֵיפָה לֶפֶר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וּלְכַבָּשִׁים כַּאֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ וְשֶׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה: ח וּבִבּוֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוֹלָם הַשַּׁעַר יָבֹוא וּבִדְרָכּוֹ יֵצֵא: ט וּבִבּוֹא עַם־הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בַּמוֹעֲדִים הֵבֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר צֶפוֹן לְהַשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר נֹגֵב וְהֵבֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר נֹגֵב יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר צֶפוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר־בָּא בּוֹ כִּי נָכְחוּ יֵצֵא: י וְהַנָּשִׂיא בְּתוֹכֶם בְּבוֹאֵם יָבֹוא וּבִצְאֹתֶם יֵצֵאוּ: יא וּבַחֲגִים וּבַמוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפָה לֶפֶר וְאֵיפָה לְאֵיל וּלְכַבָּשִׁים מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה: יב וְכִי־יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂיא נְדָבָה עוֹלָה אוֹ־שְׁלָמִים נְדָבָה לַיהוָה וּפֶתַח לוֹ אֶת־הַשַּׁעַר הַפְּנֵה קָדִים וַעֲשֶׂה אֶת־עֹלֹתוֹ וְאֶת־שְׁלָמוֹ כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַיּוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וְסָגַר אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ: יג וְכַבֵּשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ תְּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיּוֹם לַיהוָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: יד וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר שְׂשִׂית הָאֵיפָה וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הֵהֵן לָרֶם אֶת־הַפֶּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם תָּמִיד: כה יַעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בַּבֶּקֶר עוֹלֹת תָּמִיד:

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף פסוקים אלו

טז כה־אמר אדוני יהוה כִּי־יִתֵּן הַנָּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנֵי נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אַחֲזָתָם הִיא בְּנַחֲלָה: יז וְכִי־יִתֵּן מִתְּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד מֵעַבְדָּיו וְהִיְתָה לוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לְנָשִׂיא אֶךְ נַחֲלָתוֹ בְּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה: יח וְלֹא־יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעָם לְהוֹנֵתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנַּחַל אֶת־בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִפְצֹו עִמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדְּרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:

נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מְלֶכֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושביע ותשמח במהרה
במינו. ברוך אתה יהוה. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יהוה אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יהוה, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הנה, שנתת לנו
יהוה אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יהוה
אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד
לעולם ועד: ברוך אתה יהוה, מקדש השבת:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית, שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: OrHachasidus@DvarMalchus.Org * USA@DvarMalchus.Org

Internet: www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס

Dvar Malchus
Issue # 00052
11/03/2007